ธรรมกาย

ISSN 0857-2909

นิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม

ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม–ธันวาคม ๒๕๓๖

- มงคลกถา
  พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
- วิธีเจริญภาวนาสมาธิ : รูปฌาน ๔
- คุณธรรมของครูที่ดี
- การสร้างบารมี

ชาวต่างชาติ ซาบซึ้งใน พระพุทธศาสนา บวชเข้ามา เพื่อศึกษา และปฏิบัติธรรม ตามแนว วิชชาธรรมกาย

ณ วัดหลวงพ่อสด ธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

ในระหว่างเข้าพรรษาปี ๒๕๓๖ ได้มีชาวต่างชาติสนใจเข้ามาเพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมด้วยความสนใจอย่างจริงจัง โดยเข้ามาอุปสมบทและ/หรืออยู่จำพรรษาที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี มีพระภิกษุ ๓ รูป เป็นชาวเดนมาร์ค ๑ รูป ชาวญี่ปุ่น ๑ รูป ชาวมาเลเซีย ๑ รูป และสามเณรชาวออสเตรเลีย ๑ รูป

ในภาพหลวงพ่อ **พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดฯ กำลังอธิบายถึงเทคนิคของการฝึกเจริญภาวนาวิชชาธรรมกายเบื้องต้น ให้แก่พระวอลเธอร์ (นั่งซ้ายสุด) และสามเณรคาเมรอน (นั่งขวาสุด)

ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า คณะผู้จัดทำนิตยสารธรรมกาย

ปฏิบัติธรรมถวายพระกุศล แด่สมเด็จพระสังฆราช

๑ – ๓ ตุลาคม ๒๕๓๖

เนื่องในโอกาสคล้ายวันประสูติของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปรินายก ข้าราชการทหารกรมการทหารช่างราชบุรี นำโดย ร.อ.สรัญญภูมิ ผู้พึ่ง อนุศาสนาจารย์ กรมการทหารช่าง ได้มาอยู่ปฏิบัติภาวนาธรรม รักษาศีล เพื่อถวายพระกุศลแด่สมเด็จพระสังฆราช เมื่อวันที่ ๑–๓ ต.ค. ๓๖

- ***บนซ้าย*** ร.อ.สรัญญภูมิ ผู้พึ่ง นำคณะกล่าวคำถวายสักการะแด่พระสงฆ์ก่อนปฏิบัติธรรม
- ***บนขวา*** มีการฝึกอบรมภาวนาธรรมทุกเช้า กลางวัน เย็น และค่ำ
- ***ล่างซ้าย*** การแยกเป็นกลุ่มย่อยในการเจริญภาวนา โดยมีพระวิทยากรควบคุมและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
- ***ล่างขวา*** ลากลับด้วยความอิ่มอกอิ่มใจ คณะผู้ปฏิบัติธรรมได้ร่วมกันถวายผ้าป่าเพื่อบำรุงวัด ตามกำลัง

ธรรมกาย

นิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม
ของมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา :
เจ้าประคุณ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อุปเสณมหาเถร ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระธรรมปัญญาบดี (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระเทพสุธี (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙)
พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร (วีระ คณฺตุตโม)
พระเดชพระคุณ พระเมธีรัตโนดม(อำนวย ปญฺญาวุฑฺโฒ ป.ธ. ๗)
พระมหาบุญธรรม ปญฺญาวชิโร ป.ธ. ๗
พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (มงคลบุตร) รป.ม.(ม.ธ.) ป.ธ. ๕
ศาสตราจารย์บัญญัติ สุชีวะ L.L.B. of Gray's Inn. (London) (อดีตประธานศาลฎีกา)
ศาสตราจารย์ ดร. นิคม จันทรวิทุร Hons. Ph.D., M.A. (Labour Econ., SSA)

ผู้จัดการ :
รศ.ดร.พัฒนะ ภวะนันท์ Ph.D., D.I.C., B.Sc.(Hons.)

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา :
รศ.ดร. ธีระ เกรอต Ph.D., M.Eng., B.Eng.(Hons.)

กองบรรณาธิการ
พระมหากัญญา เสฏฐธมฺโม ป.ธ. ๗
พระมหาปราโมทย์ ปโมทิโต ป.ธ. ๖
พระมหาศักดา สุมโน ป.ธ. ๕
พระมหาประเสริฐ ปญฺญาเสฏฺโฐ ป.ธ. ๔
พระมหาสัณห์ฐิติ ชมฺมวฑฺฒโน ป.ธ. ๓
พระภาสกร ปภากโร
พระธุวันต์ ปญฺญาวณฺโณ
ผศ.เบญจา พงศ์พยัคฆ์ ภ.ม. วท.ม.
คุณวีระ เนตยกุล
คุณสมชาย เทียมบุญประเสริฐ วท.ม.
คุณสุทัศน์ นิ่มกุลรัตน์ ภ.บ. (จุฬาฯ)
คุณสุนีรัตน์ นิ่มกุลรัตน์ อ.บ. (จุฬาฯ)
คุณกิติเทพ ชลบุษปกุล M.BA.

ฝ่ายภาพ :
คุณสง่า สัจพันโรจน์
คุณคนัยเทพ ณ นคร

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ :
คุณสุธาร สุขยางค์
คุณส่วน พนมวัฒนากุล

ฝ่ายธุรการ ประสานงาน :
คุณเปรมยุดา ศิริบัณฑิตย์กุล
คุณเพ็ชรา อัมระเกตุ
คุณภาวิดา ตรีนุชจรัสกุล
คุณบุณยวีร์ เพ็ชรเอี่ยม

ฝ่ายศิลป์ :
คุณสมโพธิ์ ฌานวังศะ

รูปเล่ม/เรียงพิมพ์ :
บจ. วีชั่นอาร์ต คอร์ปอเรชั่น โทรสาร ๒๕๕-๒๘๕๘
โทรศัพท์ ๒๕๔-๓๓๐๑-๒, ๒๕๓-๒๕๖๕

พิมพ์ที่ :
โรงพิมพ์ประชาชน ๓๕ ซอยพิพัฒน์ ถนนสีลม กทม.
โทร. ๒๓๕-๐๓๘๕, ๒๓๔-๒๐๖๒, ๒๓๔-๒๘๖๐
แฟ็กซ์ ๒๓๘-๑๐๗๔

อธิบายปก :

พระพุทธชัยมงคลบพิตร
พระคู่บารมีพระประธานประจำอุโบสถ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
สำเร็จด้วยโลหะเนื้อดี ศิลปะพม่า ปางมารวิชัย
ขัดสมาธิราบ บนรัตนบัลลังก์อันวิจิตร

นิตยสาร *"ธรรมกาย"* ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม–ธันวาคม ๒๕๓๖

สารบัญ

พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อวัดปากน้ำ
มงคลกถา ..... พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ๗
หลักปริยัติ
หลักปริยัติ ..... พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ๓๓
ธรรมปฏิบัติ
วิธีเจริญภาวนาสมาธิ ..... พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ๔๗
จากพระไตรปิฎก ๖
ร้อยคำธรรมกวี
ธรรมโอสถ จาก "หลวงปู่" ๗๒
เสียงจากผู้ปฏิบัติธรรม ๖๖
ธรรมะสำหรับเยาวชน
ทิศเบื้องขวา "ครูอาจารย์" ..... พระมหามนตรี ขนฺติสาโร ๓๐
มงคลคาถาที่ ๕ ..... ศศิประภา ศากยบุตร ๖๑
ตอบปัญหาธรรม ..... ชยมงฺคโล ภิกฺขุ ๑๐๐
ธรรมสภา ..... วิมังสา ๕๗
แวดวงธรรมกาย ..... วิชชาธร ๖๙
ปกิณกะ
คุณธรรมของครูที่ดี ..... พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล ๑๗
เรียงความกระทู้ธรรม เรื่อง"ความประมาท" ..... พระสมชาย จนฺทสาโร ๔๐
เรียงความกระทู้ธรรม เรื่อง"ความไม่ประมาท" ..... ส.ณ.สุรพันธุ์ ๔๒
วันพระราชทานรัฐธรรมนูญ ..... พระมหามนตรี ขนฺติสาโร ๔๔
การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฯ ..... พระมหาศักดา สุมโน ๗๓
ท้ายเล่ม
การสร้างบารมี ..... ญาณรัตนะ ๑๑๙

วัตถุประสงค์ : เพื่อสนับสนุนกิจกรรมเผยแพร่พระสัทธรรมตามแนววิชชาธรรมกาย ของ**สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ใน**โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน** วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ และ**มูลนิธิ/โครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร

● อัตราค่าสมาชิก : ๑ ปี (๔ เล่ม) ๑๒๐ บาท เล่มละ ๓๐ บาท ●

วิธีปฏิบัติภาวนาเบื้องต้น

นั่งคู้บัลลังก์ขัดสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ปลายนิ้วชี้มือขวาจรดหัวแม่มือซ้าย **อุชุงกายัง ปะนิธายะ** ตั้งกายให้ตรง คือวัดตั้งแต่ปลายนิ้วชี้ของเท้าขวาถึงกลางลูกสะบ้าของหัวเข่าขวาเท่ากับระยะจากบนตาตุ่มขาขวาจรดใต้ลูกคาง

ปะริมุขัง สะติงอุปัฏฐะเปตวา เข้าไปตั้งสติไว้ให้มีหน้ารอบ มีสติทุกเมื่อ เหลือบตาขึ้นนิด ๆ บริกรรมภาวนาว่า **"สัมมาอะระหัง"** พร้อมกำหนดบริกรรมนิมิต ตรง**ศูนย์กลางกาย**เหนือสะดือสองนิ้วมือเป็น**ดวงแก้วกลมใส** เหมือนเพชรลูกที่เจียระไนแล้ว ไม่มีขนแมว โตเท่าแก้วตา ประมาณเท่าวงของตาดำใสขาวเหมือนกระจกที่ส่องเงาหน้า สัณฐานกลมรอบตัว ไม่มีตำหนิเรียบรอบตัวเหมือนดวงแก้วกายสิทธิ์ สติไม่เผลอจากบริกรรมภาวนา และบริกรรมนิมิต บริกรรมทั้งสองนี้พรากจากกันไม่ได้ ต้องให้ติดกันอยู่เสมอในอิริยาบถทั้งสี่คือ ยืน เดิน นั่ง นอน ไม่เผลอ ให้มีสติอยู่เสมอมิได้ขาด

บริกรรมภาวนาร้อยครั้งพันครั้ง จนกระทั่งใจค่อย ๆ รวมหยุดอยู่ที่เดียว เห็นดวงนิมิตเกิดเป็นดวงใสขึ้นแล้ว ก็ให้หยุดบริกรรมภาวนา เพ่งอยู่ที่กลางดวงนั้น แล้วทำใจให้หยุดในหยุดที่จุดเล็กใสกลางดวงนั้น ให้ใสหนักขึ้นทุกทีจนเป็นรัศมีคือแสงสว่าง ดวงใสนี้เรียกว่า **ดวงปฐมมรรค** กลางดวงนี้เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลาย

ทำใจให้หยุดในหยุดที่กลางดวงปฐมมรรคนั้นเข้าทุกทีไม่มีถอย ก็จะเห็นดวงในดวงและกายในกายใสละเอียดโตใหญ่หนักเข้าทุกที ก็ให้**เดินดวงเดินกาย**คือ เห็นดวงก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางดวง เห็นกายก็เอาใจจรดเข้าที่ศูนย์กลางกายไม่มีถอยออก

(เมื่อทำได้เช่นนี้แล้วก็ให้รีบมาต่อวิชชาธรรมกายกับพระเดชพระคุณหลวงพ่อพระภาวนาโกศลเถร หรือหลวงพ่อชยมงคโล เพื่อวิชชาจะได้พัฒนาไปอย่างถูกต้องต่อไป)

รูปด้านข้างผ่าซีก

แสดงที่ตั้งของดวงนิมิตจากฐานที่ ๑ ถึงฐานที่ ๗

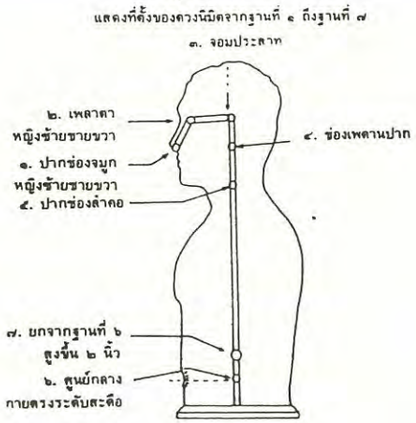

ถ้อยแถลง

"บัดนี้เราเกิดมาเป็นไทย เราได้อยู่ในประเทศไทย มีศาสนาปรากฏอยู่ในประเทศไทยนี้ เรียกว่าพุทธศาสนา เราเป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตั้งอยู่ในพุทธศาสนาด้วย นี้เป็นปฏิรูปเทศ ไม่ใช่อื่น ตรงนี้เป็นปฏิรูปเทศ เมื่อครั้งพุทธกาลโน้น อินเดียเป็นปฏิรูปเทศ...บัดนี้อินเดียไม่เป็นปฏิรูปเทศเสียแล้ว...

ที่กล่าวมาแล้วเป็นประเทศข้างนอก ประเทศข้างในต้องหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดตรงนั้นจึงจะเป็นประเทศที่สมควรทีเดียว หยุดตรงนั้นถูกมัชฌิมประเทศ ถูกมัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติเป็นกลาง" นี้มาจากพระธรรมเทศนาของ**พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)** พระเดชพระคุณหลวงพ่อชี้ให้เห็นว่าอย่างไรเป็นปฏิรูปเทศข้างนอก อย่างไรเป็นปฏิรูปเทศข้างใน ผู้ตั้งใจปฏิบัติธรรมจะต้องเข้าใจปฏิรูปเทศข้างใน ถ้าไม่เข้าใจแล้วก็ยากที่จะก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม สมควรที่เหล่าศิษย์ทำความเข้าใจโอวาทของพระเดชพระคุณหลวงพ่อ จึงจะไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา

"ทีนี้ถ้าสัตว์โลกใดหรือมนุษย์เรารู้เท่าทันด้วยปัญญาและด้วยสติสัมปชัญญะ ว่าอันนี้ไม่ดี ใจอย่าปรุงแต่งมากนัก ทำใจให้เป็นกลาง ๆ แล้วเมื่อจิตใจสงบระงับใจที่เป็นฝ่ายบุญกุศลมันจึงจะเกิดขึ้นแทนที่เปลี่ยนวาระจิตใจ คือจิตดวงเดิมตกสูญหายไป จิตใจดวงใหม่จะปรากฏขึ้น จิตใจใหม่ที่ผ่องใสปรากฏขึ้นมาดลจิตใจให้ประพฤติตามอำนาจของบุญกุศล" นี้มาจากพระธรรมเทศนาของ**หลวงพ่อชยมงคโล** ชี้ให้เห็นว่าถ้าเรารู้เท่าทันอกุศลจิต ก็สามารถแก้ไขให้กุศลจิตเกิดขึ้นแทนได้ ปัญหาที่สำคัญก็คือว่าเราจะรู้เท่าทันอกุศลจิตได้อย่างไร นี้เกิดได้จากธรรมปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนววิชชาธรรมกาย ซึ่งสามารถเห็นรู้เท่าทัน และกำจัดกิเลส อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ก็ยังมีบทความที่น่าสนใจอีกมาก โปรดติดตาม

บรรณาธิการ

■■■■

"ไม่หลงโลกแล้วอย่าหลงธรรม จงรู้โลกและรู้ธรรม"

อาห เจตฺถ

ภคฺคราโค ภคฺคโทโส ภคฺคโมโห อนาสโว
ภคฺคสฺส ปาปกา ธมฺมา ภควา เตน วุจฺจตีติ ฯ

ภาคฺยวตาย จสฺส สตปุญฺญลกฺขณธรสฺส รูปกายสมฺปตฺติ ทีปิตา โหติฯ ภคฺคโทสตาย ธมฺมกายสมฺปตฺติ ฯ[๑]

* อนึ่ง ในตอนนี้ท่านกล่าวไว้ว่า

พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
ทรงหักราคะได้แล้ว ทรงหักโทสะได้แล้ว
ทรงหักโมหะได้แล้ว หาอาสวะมิได้, ธรรม
อันเป็นบาปทั้งหลาย พระองค์ก็ทรงหักเสีย
แล้ว, เพราะเหตุนั้น จึงเฉลิมพระนามว่า
ภควา.

ก็ความถึงพร้อมด้วย**รูปกาย** ของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้ทรงบุญลักษณะนับร้อย ย่อมเป็นอันท่านแสดงแล้ว ด้วยความที่พระองค์ทรงมีพระกายสมส่วน. ความถึงพร้อมด้วย**พระธรรมกาย** ย่อมเป็นอันท่านแสดงแล้วด้วยความที่พระองค์ทรงหักโทสะได้แล้ว[๒]

■ ■ ■ ■

๑) สมนฺตปาสาทิกา นาม วินยฏฺฐกถา (ปฐโม ภาโค) มหาวิภงฺควณฺณนา, มหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๔, หน้า ๑๓๑-๑๓๒

๒) พระวินัยปิฎก เล่มที่ ๑ ภาค ๑ มหาวิภังค์ ปฐมภาคและอรรถกถา, มหามกุฏราชวิทยาลัยฯ พ.ศ. ๒๕๒๕, หน้า ๒๐๙

มงคลกถา

โดย

พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)

...เวลานี้พุทธศาสนารุ่งโรจน์อยู่ในประเทศไทยแห่งเดียว ประเทศพม่า ประเทศเขมร ประเทศลาว เขาก็พอใช้ เขาก็ดีเหมือนกัน แต่ว่าแน่นแฟ้นสำคัญไม่รู้จักแยกแตกสลายละก็ต้องประเทศไทย เพราะมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นอัครศาสนูปถัมภ์ทีเดียว...นี่เป็นปฏิรูปเทศ ประเทศที่สมควรที่เราจะถึงประพฤติปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนาได้

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ครั้ง)

ปฏิรูปเทสวาโส จ ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา
อตฺตสมฺมาปณิธิ จ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมนิติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงมงคลกถา วาจาเครื่องกล่าวปรารภเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญดังนี้ เป็นข้อใหญ่ใจความ ในสากลโลกก็ต้องการความเจริญด้วยกันทั้งนั้น หลีกเลี่ยงหนีความเสื่อมสิ้นด้วยกันทั้งนั้น ความเสื่อมเป็นอนิฏฐผล ไม่เป็นที่ปรารถนาแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ความเจริญเล่าเป็นอิฏฐผล เป็นที่ปรารถนาแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าดุจเดียวกัน เหตุนั้นเราท่านทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดามาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า ก็ต้องการเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญดุจเดียวกัน เมื่อเป็นดังนั้น จงมนสิการกำหนดไว้ในใจ ในเวลาที่สดับตรับฟังพระธรรมเทศนาสืบต่อไป ในสัปดาห์ก่อนโน้นได้แสดงตามวาระพระบาลีว่า **อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา ปูชา จ ปูชนียานํ** การไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต บูชาสิ่งที่ควรบูชา สามข้อนี้เป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญโดยแท้ได้แสดงมาแล้ว

วันนี้จะแสดงใน **ปฏิรูปเทสวาโส** เป็นลำดับไป การอยู่ในประเทศอันสมควร เรียกว่า **ปฏิรูปเทสวาโส ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา** ความเป็นผู้ได้กระทำความดีไว้ในปางก่อน **อตฺตสมฺมาปณิธิ จ** การตั้งตนไว้ชอบ **เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ** สามข้อนี้เป็นเหตุเครื่องถึงความเจริญสูงสุด นี่ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ต่อแต่นี้จะอรรถธิบายขยายความเป็นลำดับไป

ปฏิรูปเทสวาโส การอยู่ในประเทศอันสมควรนั้น เราต้องรู้จักประเทศ คือประเทศที่เราอยู่ในบัดนี้เรียกว่าประเทศไทย มีประเทศอื่นอยู่รั้วรอบขอบชิด เรียกว่าประเทศใกล้ชิดติดกัน ประเทศอินโดจีนนี่ก็เป็นประเทศ ประเทศลาวก็เป็นประเทศ ประเทศพม่าก็เป็นประเทศ ต่อออกไปจากพม่าก็เป็นประเทศอินเดีย ประเทศลังกาต่อไปอีก ไปทางยุโรปมีมากประเทศทีเดียว ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส กว้างออกไปอีกคือประเทศเยอรมัน และประเทศเยอรมันนั้นเป็นประเทศลอกแลกตายแล้วกลับฟื้นขึ้น เวลานี้ฟื้นขึ้นแล้ว ฟื้นขึ้นครึ่งประเทศ ยังไม่ฟื้นหมดประเทศ แปลก ประเทศก็รู้จักเป็นรู้จักตายเหมือนกัน เมื่อรู้จักหลักอันนี้ ประเทศนั้นแหละเป็นหลักอันสำคัญ ถ้าว่ามนุษย์อยู่ในประเทศใดไม่มีพุทธศาสนา ประเทศนั้นเป็นประเทศเรียกว่าไม่มีศาสนาแน่นอน ประเทศเหล่านั้นเรียกว่าประเทศโยกคลอน เพราะศาสนาเป็นตัวสำคัญของประเทศนัก ถ้า**ประเทศใดมีพุทธศาสนาที่แน่นอนประเทศนั้นก็เป็นหลักฐาน**เป็นประเทศที่**เป็นหลักเป็นประธานของโลก**ทีเดียว ในบัดนี้ประเทศต่าง ๆ พุทธศาสนาง่อนแง่นคลอนแคลน ในแหลมทองนี้มีอยู่ ๕ ประเทศ ประเทศลาว มอญ พม่า ประเทศเขมร และ

ประเทศไทย ห้าประเทศนี้เป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา มีศาสนาที่แน่นแฟ้น ไม่ยักเยื้องแปรผันไปตามใคร พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคำสอนเป็นนิยยานิกธรรมจริง ๆ นำสัตว์ออกจากไตรภพแท้ ๆ เรียกว่ากระแสพระพุทธฎีกาสืบลำดับของโลกของธรรมมา พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลกก็ขนเวไนยสรรพสัตว์ให้พ้นจากไตรวัฏ ๒๔ อสงไขยเศษ ๆ ทุก ๆ พระองค์มา

บัดนี้เราเกิดมาเป็นไทย เราได้อยู่ในประเทศไทย มีศาสนาปรากฏอยู่ในประเทศไทยนี้เรียกว่าพุทธศาสนา เราเป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตั้งอยู่ในพุทธศาสนาด้วยนี้เป็นปฏิรูปเทศ ไม่ใช่อื่น ตรงนี้เป็นปฏิรูปเทศ เมื่อครั้งพุทธกาลโน้น อินเดียเป็นปฏิรูปเทศแล้วก็ต่อมาลังกาเป็นปฏิรูปเทศ บัดนี้อินเดียไม่เป็นปฏิรูปเทศเสียแล้ว เท่ากับมิลักขประเทศที่มีศาสนาฟั่นเฟือนหมดแล้ว เราไม่ควรจะไปประพฤติปฏิบัติ **เวลานี้พุทธศาสนารุ่งโรจน์อยู่ในประเทศไทยแห่งเดียว ประเทศพม่า ประเทศเขมร ประเทศลาว เขาก็พอใช้ เขาก็ดีเหมือนกัน แต่ว่าแน่นแฟ้นสำคัญไม่รู้จักแยกแตกสลายละก็ต้องประเทศไทย เพราะมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นอัครศาสนูปถัมภ์ทีเดียว** เรียกว่าอุปถัมภ์ศาสนาอย่างเลิศ พระเจ้าแผ่นดินเป็นศาสนูปถัมภ์ทีเดียว **นี่เป็นปฏิรูปเทศ ประเทศที่สมควรที่เราจะถึงประพฤติปฏิบัติในศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนาได้ ดังนี้เป็นปฏิรูปเทศ** เรามาอยู่ในประเทศเช่นนี้แล้ว เราสมควรที่จะดำเนินให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนา

ที่จะดำเนินให้ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนาน่ะ จะดำเนินอย่างไร ต้องแก้ไขใจของเราให้หยุดเสียก่อน หยุดที่ไหน **ต้องหยุดอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์** ใสบริสุทธิ์เท่าฟองไข่แดงของไก่ สะดือทะลุหลัง ขวาทะลุซ้าย กลางกั๊กนั่นตรงนั้น เวลาเรามาเกิด ใจเราต้องหยุดตรงนั้น เวลาเราหลับใจต้องไปหยุดตรงนั้น เวลาเราตายใจต้องไปหยุดตรงนั้น เวลาเราตื่นก็ต้องตื่นตรงนั้นแหละ จุดนั้นแหละเป็น**ที่เกิด ที่ดับ ที่หลับ ที่ตื่น มีจุดเดียว ต้องเอาใจของเราไปจรดนิ่ง**

อยู่ตรงนั้นแหละ ทำใจให้หยุด แก้ไขใจให้หยุด **ใจหยุดขณะใด ขณะนั้นถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนา** ถ้าใจไม่หยุดละก็ไม่ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ทางพุทธศาสนา ถ้าใจหยุดละก็ถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนาแท้ ตรงกับกระแสพระโอษฐ์ของพระบรมศาสดาได้ทรงประทานให้นัยแก่พระองคุลีมาล จนองคุลีมาลละพยศ หมดพยศแล้วยอมจำนนแก่พระศาสดาแล้วเปล่งวาจาว่า "สมณะหยุด ๆ " พระองค์ทรงเหลียวพระพักตร์มาแล้วตรัสว่า "สมณะหยุดแล้ว แต่ท่านไม่หยุด" นั่น หยุดอันนั้นเป็นกระแสพระดำรัสของพระบรมศาสดา หยุดนั่นแหละถูกต้องร่องรอยความประสงค์ของทางพุทธศาสนา ถ้าไม่หยุดละก็เลอะละ **แต่ถ้าพอหยุดได้แล้วก็อย่าออกจากหยุดหนา** กลางของกลางที่หยุดนั่นแหละ กลางของกลางหนักเข้าไปอย่าถอยออก ถ้าถอยออกผิดความประสงค์ **กลางของกลางเข้าไปนั่นแหละ ตั้งแต่ต้นจนถึงพระอรหัต ไม่ให้คลาดเคลื่อนความหยุดอันนี้** เมื่อเราไปพบประเทศอันสมควรเข้าเช่นนั้นแล้ว เราจะต้องพึงปฏิบัติให้ถูกส่วน ประเทศที่สมควรเป็นประเทศกลางกลางนั่นแหละที่ใจหยุดเป็นประเทศกลาง

ที่กล่าวมาแล้วเป็นประเทศข้างนอก **ประเทศข้างในต้องหยุดอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ หยุดตรงนั้น จึงจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่สมควรทีเดียว หยุดตรงนั้นถูกมัชฌิมประเทศ ถูกมัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติเป็นกลาง** ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดทั้งสองอย่างคือ กามสุขัลลิกานุโยค กับอัตตกิลมถานุโยค เป็นมัชฌิมาปฏิปทาแท้

เหตุนี้แหละท่านทั้งหลายที่ได้มาประสบพบพระพุทธศาสนาต้องหยุดตรงนี้แหละจับหลักอันนี้ให้ได้ ถ้าจับหลักตรงนี้ไม่ได้ก็ไม่ถูกร่องรอยทางพุทธศาสนา ถึงจะปฏิบัติศาสนาสัก ๕๐ พรรษา ๘๐-๙๐ พรรษา หรือแม้ว่าจะเป็นหญิงเป็นชายชนิดใดก็ช่าง เข้าทางนี้ไม่ถูกก็เหลว ไม่ถูกต้องร่องรอยทางพุทธศาสนา

ที่จะถูกต้องร่องรอยทางพุทธศาสนาต้องอาศัย **อตฺตสมฺมาปณิธิ** ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งตนไว้ถูก ตั้งตนไว้ชอบ ตั้งตนไว้ถูก ตั้งกันอย่างไร ต้องรู้จักตนเสียก่อนหนา ถ้าไม่รู้จักตนจะไปตั้งเลอะ ๆ เทอะ ๆ ที่เรียกว่า **อตฺตสมฺมาปณิธิ** ตั้งตนไว้ชอบไว้ถูกนั่นอะไร **อตฺตานํ สุขทุกฺขํ ภคฺคตีติ อตฺตา** สภาพอันใดรับสุขรับทุกข์ สภาพอันนั้นชื่อว่าตน ก็บัดนี้กายมนุษย์รับสุขรับทุกข์อยู่ สุขมันก็รู้ ทุกข์มันก็รู้ เมื่อรับสุขรับทุกข์อยู่ต้องตั้งตนไว้ชอบ ตั้งตนไว้ชอบตั้งกันอย่างไร ขั้นต้น ต้องตั้งตนไว้ในทาน ตั้งตนไว้ในศีล ตั้งตนไว้ในการเจริญภาวนา นี่เป็นการตั้งตนไว้ชอบของกายมนุษย์หยาบ ส่วนการตั้งตนไว้ชอบของกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดคือกายที่ฝันออกไป เอากายมนุษย์ละเอียดมาหยุดนิ่งที่ศูนย์กลางกายมนุษย์หยาบ ที่หยุดที่นิ่งนั่นแหละเรียกว่า **อตฺตสมฺมาปณิธิ** แท้ เมื่อถูกหลักเช่นนี้แล้ว หยุดเป็นลำดับเข้าไป เมื่อกายมนุษย์ละเอียดหยุดนิ่งที่หยุดที่นิ่งนั้นแล้ว กายทิพย์ก็

หยุดไปตามส่วนกัน กายทิพย์ละเอียดก็หยุดไปตามด้วย ตนของกายรูปพรหมก็ต้องหยุดให้ถูกส่วน ตนของกายรูปพรหมละเอียดก็ต้องหยุดให้ถูกส่วน ตนของกายอรูปพรหมก็ต้องหยุดให้ถูกส่วน ตนของกายอรูปพรหมละเอียดก็ต้องหยุดให้ถูกส่วนกัน กายรูปพรหม อรูปพรหม ต้องหยุดให้ถูกส่วนกันดังนี้ ตลอดจนกระทั่งถึงกายธรรม พอถึงกายธรรมก็ต้องหยุดให้ถูกจุด นิ่งที่จุดหยุดนั้นหยุดนิ่ง จุดอื่นไม่เอา จนกระทั่งถึงกายธรรมละเอียด กายธรรมพระโสดา พระโสดาละเอียด เข้าถึงกายธรรม พระสกทาคา พระสกทาคาละเอียด เข้าถึงกายพระอนาคา พระอนาคาละเอียด เข้าถึงกายพระอรหัต พระอรหัตละเอียด เมื่อเข้าถึงถูกต้องร่องรอย ดังนี้ เรียกว่า **อตฺตสมฺมาปณิธิ** ตั้งตนไว้ชอบ

เมื่อตั้งตนไว้ชอบเช่นนี้ ทำอย่างไรจึงได้ชื่อว่า **ปุพฺเพ กต-ปุญฺญตา** ความเป็นผู้ได้กระทำความดีไว้ในปางก่อน เพราะตนได้อบรมสั่งสมบารมีมาแล้วตั้งแต่อเนกชาติสมควรแล้ว ครบแสนกัปป์แล้ว มาพบพระพุทธศาสนาอาจได้สำเร็จมรรคผลทีเดียว เพราะบารมีพอแล้ว ทำอะไรที่เรียกว่าทำความดีน่ะ ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์อย่างนี้น่ะชาติก่อนที่แล้ว ๆ มา ได้อุตส่าห์ให้ทานตามความสามารถและตามกำลังของตน ตามส่วนที่จะพึงให้ได้ บำเพ็ญทานไปดังนี้แหละ ของนอกกายมีเท่าไร ๆ ให้ไปให้หมด ไม่เหลือไว้เลย ดังนี้เรียกว่า **ทานบารมี** เนื้อและเลือดก็ให้ได้ เว้นแต่ชีวิตเท่านั้น ให้ดังนี้เรียกว่า **ทานอุปบารมี** ให้ชีวิตเป็นทานก็ได้ นี้เรียกว่า **ทานปรมัตถบารมี** เมื่อให้ของนอกกายได้ตลอดถึงชีวิตและเลือดเนื้อเช่นนี้ได้ชื่อว่าตนได้บำเพ็ญทานของตนไม่ใช่แต่ให้เท่านั้น ให้สูงยิ่งขึ้นไปกว่านั้น ครบปัญจมหาบริจาค ทานบารมี ทานอุปบารมี ทานปรมัตถบารมี ให้ได้เกินกว่านั้น เรียกว่าปุตตบริจาค ให้ลูกเป็นทานก็ได้ ให้ผัวเป็นทานก็ได้ การให้อย่างนี้สูงไม่ใช่ให้ง่าย ๆ ไม่ใช่สละง่าย ๆ สละยากนัก คนใจไม่มั่นหมายในทานให้ไม่ได้ ถ้ามั่นหมายในทานจึงจะให้ได้ เพราะฉะนั้น **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ต้องทำความดีไว้ในปางก่อน ต้องบำเพ็ญทานให้มั่นหมาย ไม่ใช่บำเพ็ญง่อนแง่นคลอนแคลน ให้ทานเป็นของนอกกาย

ให้ตลอดจนชีวิตและเลือดเนื้อ อย่างนี้เรียกว่าให้ทานจริงจัง คนที่สร้างบารมีต้องสร้างกันอย่างนี้ เรียกว่าทำความดีไว้ในชาติปางก่อน เรียกว่าทานบารมี

ศีลบารมีอีกดุจเดียวกัน การรักษาศีลให้บริสุทธิ์ไม่มีเศร้าหมองด่างพร้อยอย่างหนึ่งอย่างใด ศีลบริสุทธิ์แท้ ๆ แน่วแน่ทีเดียว แม้สมบัตินอกกายจะวอดวายอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ยอมให้ศีลเป็นอันตราย เรียกว่า **ศีลบารมี** แม้เลือดเนื้อจะเป็นอันตรายไม่ยอมให้ศีลขาด เรียกว่า **ศีลอุปบารมี** แม้ชีวิตจะดับไปเดี๋ยวนี้ก็ไม่ยอมให้ศีลขาด เรียกว่า **ศีลปรมัตถบารมี** เมื่อสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยศีลเช่นนี้ เรียกว่า **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ความดีที่ทำไว้ในชาติก่อน

เจริญภาวนาเล่าก็ดุจเดียวกัน เสียสมบัติภายนอกกายเว้นไว้แต่ชีวิตและเลือดเนื้อ ไม่ยอมให้เสียทางภาวนา เนื้อและเลือดจะแห้งเหือดหมดไปก็ไม่ว่า ไม่ยอมให้เสียทางภาวนา แม้ชีวิตจะดับไปก็ไม่ยอมให้เสียทางภาวนา มั่นหมายในทางภาวนาทีเดียว อย่างนี้เรียกว่า **ภาวนาบารมี ภาวนาอุปบารมี ภาวนาปรมัตถบารมี** ดุจเดียวกัน บำเพ็ญให้มั่นหมายในขันธสันดาน เรียกว่า **ปุพฺเพ กตปุญฺญตา** ความเป็นผู้ได้กระทำความดีไว้ในชาติปางก่อน

อุทาหรณ์ที่จะชักให้เห็นนั้นมีมาก ดังท่านผู้ปกครองประเทศ เช่น พระเจ้าแผ่นดินทำไมจึงเกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็เพราะท่านเหล่านี้เป็น ผู้ได้สั่งสมความดีไว้ในชาติปางก่อน การเกิดเป็นกษัตริย์ หรือเป็นพระเจ้าแผ่นดินไม่ใช่ของเกิดยาก ดังเช่นทุกกตบุรุษ บุรุษทำการรับจ้างของอนาถปิณฑิกเศรษฐีในเมืองสาวัตถีในครั้งกระนั้น เวลาทุกกตบุรุษเสร็จจากการรับจ้างกลับมาเป็นเวลาเย็น เป็นวัน ๘ ค่ำ แม่ครัวเขาก็หุงข้าวไว้ให้ แล้วก็ยกมาให้ทุกกตบุรุษ ทุกกตบุรุษจึงถามว่า "ท่านเจ้าข้า คนในบ้านเป็นอันมาก เคยเอิกเกริกโกลาหลหายไปไหนเล่า เงียบเชียบไปหมด" แม่ครัวเขาก็บอกว่า "คนในบ้านนี้เวลาวัน ๘ ค่ำ ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ เขารักษาศีลกันหมดทั้งบ้าน เด็กเล็กก็ต้องรักษาศีลกันทั้งนั้น เขาไม่รับประทานอาหารเย็นกันดอก" ทุกกตบุรุษนึกแต่ในใจว่า "เอ๊ะ เรามาทำการรับจ้างในบ้านที่เขารักษาศีลกัน เราเป็นคนไม่รักษาศีลมันก็ขัดจังหวะกัน ไม่ได้นา ชอบกลศีลก็เป็นของรักษาได้ยาก เขาเป็นคนมั่งมีถึงขนาดนี้ เขายังรักษาศีลกันทั้งบ้านทั้งช่อง เราจนถึงขนาดนี้ใจยังหยาบช้ากล้าแข็ง ไม่รักษาศีลกับเขาบ้างล่ะ" คิดดังนี้แล้วก็ถามแม่ครัวว่า "ฉันจะรักษาศีลบ้างได้ไหมล่ะ" แม่ครัวก็บอกว่า "ฉันจะไปถามนายดูก่อน" แม่ครัวก็รีบไปถามท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีว่า "บุรุษทำการรับจ้างเขาจะรักษาศีลบ้างได้ไหมเจ้าคะ" ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีก็บอกว่า "ได้ซี แต่ว่าเป็นอุโบสถครึ่งวันนะ ไม่ได้เต็มวัน เพราะมันจะค่ำเสียแล้ว หมดวันเสียแล้วกึ่งวันเท่านั้น รักษาได้ก็สมาทานอุโบสถทีเดียว" เมื่อสมาทานอุโบสถเรียบร้อยแล้ว พอค่ำ ๆ ตอนดึก ๆ หน่อย เอ้าปวดท้องเข้าแล้ว เพราะอ้ายท้องมันหิว เพราะทำงานเหนื่อยมาก มันแสบท้อง มันหิวเต็มที แม่ครัวก็ไปบอกท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีว่า

บุรุษที่รักษาศีล ปวดท้องเสียแล้ว เพราะความหิว ท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐีก็บอกแก่แม่ครัวว่า ทำน้ำอัฏฐบาลให้ดื่มเสียซิ แม่ครัวก็จัดแจงทำน้ำอัฏฐบาลมาให้ บุรุษนั้นไม่ยอมดื่ม แล้วกล่าวว่า "ท่านทำไมไม่ดื่มบ้างล่ะ" "ฉันไม่ได้เป็นอะไรนี่ จะไปดื่มทำไมล่ะ" "ท่านเป็นโรคดื่มน้ำอัฏฐบาลเสียซี่ โรคปวดท้องจะได้หาย" บุรุษนั้นจะดื่มก็ศีลของตัวกึ่งวันเท่านั้น กลัวจะเป็นอันตรายแก่ศีล กลัวศีลจะไม่บริสุทธิ์ จึงพูดว่า "เมื่อท่านไม่ดื่มฉันก็ไม่ดื่ม ตายก็ตายไปเถิด เป็นอะไรก็เป็นไป ไม่ดื่มเหมือนกัน" ก็ทนต่อไป พอตกตอนดึก ๆ เข้าก็ปวดท้องเต็มที พอรุ่งเช้าขึ้นเต็มทีจะตายอยู่แล้ว จวนตายเต็มที ก็พอดีพระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จผ่านไปทางนั้น พอใกล้จะตายเห็นพระเจ้าปเสนทิโกศล นึกในใจว่า "ด้วยบุญกุศลของเราที่ได้รักษาศีลกึ่งวันนี้ขอให้ได้ไปเกิดเป็นพระราชโอรสพระเจ้าปเสนทิโกศลเถิด" พออธิษฐานใจดังนั้นก็แตกกายทำลายขันธ์จากอัตภาพร่างกาย เข้าไปอยู่ในศูนย์กลางกายของพระเจ้าปเสนทิโกศล ลูกไปเกิดในท้องพ่อเข้าไปทางช่องจมูกขวา ไปอยู่ที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ของพระเจ้าปเสนทิโกศล พอถึงเวลาพระเจ้าปเสนทิโกศลก็ประกอบธาตุธรรมถูกส่วนอยู่ร่วมกับพระมเหสีถูกส่วนเข้า บังคับกายสัมภเวสีนั้นตกศูนย์ ก็ออกจากท้องพระเจ้าปเสนทิโกศล ออกทางจมูกขวา เข้าทางจมูกซ้ายของมารดา ไปเป็นกลลรูปติดที่ขั้วมดลูกในท้องของพระมเหสี เหมือนกับอนาถปิณฑิกเศรษฐีอุ้มเด็กกุมารส่งให้ภรรยาเลี้ยงไว้ในท้อง พอเจริญครบ ๑๐ เดือนก็ประสูติออกมาเป็นราชกุมาร เป็นโอรสของพระเจ้าปเสนทิโกศล รักษาศีลกึ่งวันเท่านั้นได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้ว ก็ได้เสวยราชสมบัติสืบต่อจากพระเจ้าปเสนทิโกศลเมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จสวรรคตแล้ว นี่เป็นปุพฺเพ กตปุญฺญตาอย่างนี้ เขาทำความดีไว้ เขาได้รักษาศีลจริง ๆ ศีลบริสุทธิ์จริงๆ ยอมตายไม่ให้ศีลเป็นอันตราย นี่เขาเรียกว่าปุพฺเพ กตปุญฺญตา ทำความดีอย่างนี้ก็ได้เกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดินปรากฏอย่างนี้

ไม่ใช่แต่เท่านั้น เหมือนดังลาชเทวธิดาเฝ้าไร่ข้าวสาลี เมื่อเห็นพระมหาอริยกัสสปะเดินทางมามีศรัทธาเลื่อมใส เข้าไปในท้องนาไปเอาข้าวตอกที่ตัวเตรียมเอาไปไว้สำหรับรับประทานในกลางวันเอา

ออกมาคอยอยู่ พอพระคุณเจ้า พระมหาอริยกัสสปะมาใกล้ "ติฏฺฐถ ภนฺเต นิมนฺต์โปรดก่อนเจ้าค่ะ" พระมหาอริยกัสสปะก็รออยู่ นางก็เอาข้าวตอกยกมือขึ้นทูนศีรษะ แล้วขออาราธนาพระคุณเจ้าเปิดบาตร พระคุณเจ้าก็เปิดบาตร นางก็ใส่ข้าวตอกลงไปครึ่งขัน ท่านก็ปิดบาตรพอครึ่งขันก็ปิดบาตรเสียแล้ว นี่เขาเรียกว่ารู้จักประมาณในการรับ เขาให้ละก็รับเรื่อยเปื่อยไปมันก็เดือดร้อนนะซิ เขาก็รับประทานเหมือนกัน ให้เขาครึ่ง เอาครึ่ง เอาข้าวตอกครึ่งเดียวปิดบาตรทันทีเสียแล้ว นางนั้นนั่งลงยกมือขึ้นไหว้ว่า **"ปรโลกํ สงฺคหํ กโรถ** ขอนิมนต์พระคุณเจ้าโปรดฉันข้างหน้าเถิด โลกนี้อย่าโปรดเลย โปรดโลกหน้าเถิด" พระมหาอริยกัสสปะก็เปิดบาตร นางก็ใส่ข้าวตอกหมด ดีอกดีใจ ปลื้มอกปลื้มใจ พระมหาอริยกัสสปะท่านรับข้าวตอกแล้วท่านก็เลยไป เดินทางไปตามคันนา นางก็ตามส่งพระผู้เป็นเจ้ามหาอริยกัสสปะไปถึงคันนาตอนหญ้ารกปกคลุม อสรพิษมันอยู่ในที่นั้น พระมหาอริยกัสสปะเดินไปข้างหน้ามันก็ไม่ได้กัด เมื่อนางเดินผ่านไปมันก็ออกจากปล่องขบเอาแข้งนางล้มลง ณ ที่นั้น **สุปฺปพุทฺโธ วิย** ดุจดังราวกับว่าตื่นจากหลับ **สุวณฺณวิมาเน อุปฺปชฺชิ** ก็บังเกิดในวิมานทอง ห้อยย้อยไปด้วยสายข้าวตอกในชายวิมานงดงามยิ่งนักหนา เมื่อลมทิพย์พัดมาอ่อน ๆ ดังประหนึ่งปัญจางคดุริยางค์ดนตรีไพเราะเสนาะสนานประสานเสียง นางก็นึกแต่ในใจว่า โอ เรามาเกิดนี้ด้วยกุศลอันใด ก็รู้ว่าได้ถวายข้าวตอกแก่พระมหาอริยกัสสปะจึงได้มาเกิด งูกัดเข้าล้มตายอยู่ตรงนั้น ซากศพยังปรากฏอยู่นั่น เราจะต้องแก้ไขสมบัติของเราให้ตั้งมั่นต่อไป ทำบุญนิดหนึ่งเท่านี้ได้สมบัติมากมายขนาดนี้ กลัวจะไม่ตั้งมั่นสิ้นกาลนาน คิดดังนั้นแล้ว เวลารุ่งเช้าของมนุษยโลกนางก็ถือเอาถาดทองกระเช้าทองลงมาสู่วิหารที่อยู่ของพระมหาอริยกัสสปะ มาปฏิบัติปัดกวาดปูลาดอาสนะ ตั้งน้ำใช้น้ำฉันไว้เรียบร้อยสำหรับพระมหาอริยกัสสปะ พระมหาอริยกัสสปะกลับจากบิณฑบาต "เอ๊ะ นี่ใครมาปฏิบัติอยู่นี่ จะเป็นภิกษุหนุ่มหรือสามเณรหนอ" รุ่งขึ้นอีกวันหนึ่งนางก็มาทำดังนั้นอีก ทำเสร็จแล้วก็กลับไป "เอ นี่จะเป็นภิกษุหนุ่มหรือสามเณรหนอมาทำ" พอรุ่งขึ้นอีกวันหนึ่ง พระผู้เป็นเจ้าไปครึ่งเวลาเท่าที่เคยไป แล้วกลับมาดูที่วิหาร มองไปในช่องดาน "โอ สว่างโล่ง แสงสว่างอะไรน่ะ"

นางลาชเทวธิดาตอบว่า "หม่อมฉันเองพระเจ้าค่ะ"

"หม่อมฉันเองน่ะคือใครล่ะ"

"หม่อมฉันคือลาชเทวธิดาผู้เป็นอุปัฏฐากของพระคุณเจ้า"

"อุปัฏฐากของเราไม่มีนะลาชเทวธิดา" พอเปิดประตูเข้าไป พระคุณเจ้าก็ไต่ถามว่า "วานนี้เจ้ามาทำหรือ วานซืนนี้เธอก็มาทำหรือ" นางก็ตอบรับตามตรงทุกสิ่งทุกอย่าง

"ต่อแต่นี้ไปไม่ได้หนา เราอยู่ผู้เดียว เจ้าถึงจะเป็นกายทิพย์ก็เป็นผู้หญิง ผู้หญิงกับผู้ชายทางพุทธศาสนามีวินัยบัญญัติห้ามนักถ้าว่าปฏิบัติกันสองต่อสองเช่นนี้ละก็ นานต่อไปในภายภาคเบื้องหน้าพระธรรมกติกาจารย์ขึ้นธรรมาสน์ถือพัดวาลวีชนี จะยกกัสสปะนี้ขึ้นเป็นตัวอย่าง ว่าทำชั่วร้ายในศาสนาหนา ผิดธรรมผิดวินัย ท่านจงออกไปเสียเถิด อย่าปฏิบัติเราเลย"

"พระคุณเจ้าขอได้กรุณาหม่อมฉันเถิด ขอให้สมบัติของหม่อมฉันตั้งมั่นต่อไป สมบัติที่ได้นั้นเพราะอาศัยบุญบารมีของพระคุณเจ้า"

"ไม่ได้ ออกไปเสียเถอะ จะเป็นตัวอย่างเสียหายในทางพุทธศาสนา"

นางก็อยู่ไม่ได้ ก็ร้องไห้ เสียงร้องไห้ได้ยินเข้าไปในโสตของพระบรมศาสดา พระองค์ทรงสงเคราะห์แสดงพระกายให้ปรากฏต่อหน้านางลาชเทวธิดานั้น นางจะเหาะไปทางไหน พระองค์ก็เทศนาเรื่อยไปต่อหน้านาง นางก็ได้ยินเรื่อยไป กำลังเหาะนั่นแหละฟังเทศน์เรื่อยไป นางได้สำเร็จมรรคผลสมมาดปรารถนาด้วยความเลื่อมใสศรัทธา นี่เป็นปุพฺเพ กตปุญฺญตา นางได้กระทำความดี ได้ถวายข้าวตอกแก่พระมหาอริยกัสสปะ แล้วงูกัดตาย ไปเกิดในดาวดึงส์เทวโลก ก็เพราะสำเร็จด้วยบุญที่ตัวได้กระทำไว้ในชาติก่อนภพก่อน อาศัยบุญที่ตัวได้กระทำไว้แล้วจึงได้ไปเป็นเทวธิดา ก็มุ่งมาดปรารถนาจะทำสมบัติให้ตั้งมั่น ก็ได้สมมาดปรารถนา อุตสาห์ไปปฏิบัติพระมหาอริยกัสสปะ พระบรมศาสดาจึงได้ทรงอนุเคราะห์ให้ได้สำเร็จมรรคผลสมปรารถนา

ที่เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนาก็ต้องอาศัยปุพฺเพ กตปุญฺญตา ได้กระทำความดีไว้ในปางก่อน จงอุตส่าห์พยายามทำความดีให้หนักขึ้นไปให้เป็นบุญนิธิหนักขึ้นไป เมื่อจะทำได้ด้วยวิธีการเจริญภาวนา ก็เจริญภาวนาให้หนักขึ้นไป จะทำได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งก็จงอุตส่าห์พยายามทำให้สุดความสามารถของตน สิ่งที่เป็นที่ตั้งกองการบำเพ็ญกุศลพระบรมทศพลได้ทรงตรัสเทศนาไว้เป็นอเนกประการว่า ทาน การให้ ก็ได้ชื่อ**ทานมัย** บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน ศีล การรักษา ได้ชื่อว่า **ศีลมัย** บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ภาวนา การทำให้มีให้เป็น ก็ได้ชื่อว่า **ภาวนามัย** บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ประพฤติตกต่ำยำเกรงแก่ตระกูลผู้เจริญกว่า ก็ได้ชื่อว่า **อปจายนมัย** บุญสำเร็จด้วยการประพฤติถ่อมตนต่อผู้ใหญ่หรือผู้เจริญกว่า การช่วยเหลือในกิจที่ชอบเรียกว่า **ไวยาวัจจมัย** บุญสำเร็จด้วยการขวนขวายในกิจที่ชอบ การให้ความดีแก่ผู้อื่นได้ชื่อว่า **ปัตติทานมัย** บุญสำเร็จด้วยการให้

ความดีแก่ผู้อื่นการอนุโมทนาความดี ไม่อิจฉาริษยาเขา ที่เรียกว่า **ปัตตานุโมทนามัย** บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาบุญของผู้อื่น การสดับตรับฟังธรรมเทศนาของเราท่านในบัดนี้ เหมือนภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่ฟังอยู่ ณ บัดนี้ ได้ชื่อว่า **ธรรมสวนมัย** บุญสำเร็จด้วยการสดับตรับฟังธรรมเทศนา บุญที่ได้ด้วยการแสดงธรรมให้แก่ผู้อื่นฟัง ได้บุญกุศลเหมือนผู้เทศน์นี้ ได้ชื่อว่า **ธรรมเทศนามัย** บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรมให้แก่ผู้อื่น ทั้ง ๙ อย่างได้ชื่อว่าเป็น **ทิฏฐุชุกรรม** เป็นการทำความเห็นให้ตรง ถูกต้องร่องรอยตามความประสงค์ของทางพุทธศาสนา เรียกว่า **ทิฏฐุชุกรรม** การทำความเห็นของตนให้ตรง

สิ่งเป็นที่ตั้งของการบำเพ็ญบุญมีถึง ๑๐ ประการ ในวันหนึ่งๆ เราบำเพ็ญหลายประการ เหมือนเราท่านในบัดนี้ก็ได้บำเพ็ญหลายอย่างด้วยกัน ทานมัยให้ทานแล้วก็มารักษาศีล เรียกว่า ศีลมัย รักษาศีลแล้วก็ไปเจริญภาวนา เรียกว่า ภาวนามัย แล้วไปอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เรียกว่าอปจายนมัย การช่วยทำครัวเลี้ยงพระเจ้าพระสงฆ์อย่างนี้ก็เรียกว่า ไวยาวัจมัย ให้คนโน้นเขาประเคนบ้าง ให้คนนี้เขาประเคนบ้าง สิ่งของของตนให้คนอื่นเขาให้ทานบ้าง เรียกว่า ปัตติทานมัย เห็นเขาดีก็อนุโมทนาเขา นั้นเรียกว่า ปัตตานุโมทนามัย การสดับตรับฟังเช่นนี้ เรียกว่า ธรรมสวนมัย การแสดงธรรมให้บุคคลผู้อื่นฟังจำได้เรื่องนั้นเรื่องนี้ก็นำไปแสดงให้ผู้อื่นฟังบ้าง เรียกว่า ธรรมเทศนามัย การทำความเห็นของตนให้ตรงต่อความประสงค์ทางพุทธศาสนา เรียกว่า ทิฏฐุชุกรรม

ที่ได้แจ้งแสดงมาในมงคลคาถาทั้ง ๓ ข้อนี้ ข้อต้นว่า **อยู่ในประเทศอันสมควร** ข้อที่สองว่า **ได้กระทำความดีไว้ในปางก่อน** และข้อที่สามว่า **ได้ตั้งตนไว้ชอบ** ประกอบด้วยองค์คุณทั้งสามประการนี้ **เอตํ มงฺคลํ อุตฺตมํ** เป็นเหตุเครื่องถึงซึ่งความเจริญอันสูงสุดนี้ตามวาระพระบาลีคลี่ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบาย พอเป็นเครื่องปฏิการประคับประคองสนองศรัทธา ประดับสติปัญญาคุณสมบัติของท่านพุทธบริษัททั้งคฤหัสถ์บรรพชิต บรรดาที่มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้าอาตมภาพชี้แจงแสดงมา พอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อ้างธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุขสวัสดีจงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดาที่มาสโมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้าอาตมภาพชี้แจงแสดงมาพอสมควรแก่เวลา สมมุติว่ายุติธรรมมิกถาโดยอรรถนิยมความเพียงแค่นี้ เอวํก็มีด้วยประการฉะนี้

■■■■

ธรรมบรรยาย
เรื่อง

คุณธรรมของครูที่ดี

โดย

หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

เจริญสุข ญาติโยม ผู้มาปฏิบัติธรรม ทุกท่าน

วันนี้ อาตมาได้มีโอกาสมาบรรยายธรรมอีกครั้งหนึ่ง สำหรับวันนี้ได้นำท่านผู้ชมมาที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ซึ่งเป็นวันที่อยู่ระหว่างการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา รุ่นที่ ๒๕

สำหรับการอบรมพระกัมมัฏฐานที่**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** ใน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ได้จัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกปี ปีละสองรุ่น คือ

รุ่นกลางปีระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ

รุ่นปลายปีระหว่างวันที่ ๑-๑๕ ธันวาคมนั้น

มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อที่จะสร้างพระในใจตนเอง และสร้างพระในใจผู้อื่น ซึ่งเมื่อพูดเท่านี้ท่านผู้ชม ผู้ฟัง คงจะเข้าใจ และมาในวันนี้นั้น เนื่องด้วยได้มีผู้เข้ารับการอบรม ทั้งอุบาสก อุบาสิกา สาธุชน โดยส่วนรวม มาเข้ารับการอบรมส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งเป็นครูบาอาจารย์จากโรงเรียนพระราชหฤทัยคอนแวนท์อีกด้วย จึงเห็นสมควรที่จะบรรยายธรรม ในเรื่อง "**คุณธรรมของครูที่ดี**" คือว่าครูที่ดีควรจะมีคุณธรรมอย่างไร

แก่สาธุชน พุทธบริษัท และคณะครู ร.ร.พระหฤทัยคอนแวนต์ เนื่องในโอกาสอบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นที่ ๒๕ เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

ถ้าจะว่าตามความจริงแล้ว ขึ้นชื่อว่า"**ครู**"นั้น มิได้หมายเฉพาะแต่ครูที่สอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนเท่านั้น ยังหมายเอา **พ่อแม่** ที่เป็น "**บูรพาจารย์ของลูก**" เป็นครูคนแรกของลูกทีเดียว ตลอดขึ้นมาถึงครูบาอาจารย์ที่สอนหนังสือในโรงเรียน ในวิทยาลัย ขึ้นไปถึงมหาวิทยาลัย และแม้แต่**หัวหน้างานผู้บังคับบัญชา**ที่แนะนำสั่งสอนวิธีการทำงาน แก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ก็จัดเป็นครู มีฐานะเป็นครูผู้ให้คำแนะนำสั่งสอนทั้งสิ้น และสูงที่สุดขึ้นไป ก็หมายเอา**สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ผู้เป็นบรมครูของเหล่ามนุษย์ และเทพยดาทั้งหลาย และรวมไปถึง**พระภิกษุสงฆ์**ที่ทำหน้าที่แนะนำสั่งสอนธรรมะ ข้อปฏิบัติที่สาธุชนพึงปฏิบัติเพื่อดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขสำหรับตน

นี้จัดเป็นครูชั้นสูง เป็น "**บรมครู**" ตั้งแต่**สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า**แล้วก็รองลดหลั่นกันมาเป็น**พระภิกษุสงฆ์** เป็น**บิดามารดา** หรือ**พ่อแม่ ครูบาอาจารย์** และแม้**นายงาน ผู้บังคับบัญชา** นี้ก็ล้วนแต่เป็นผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นศิลปวิทยา วิชาการต่าง ๆ หรือไม่ว่าจะเป็นการสอนจริยธรรม ศีลธรรม ข้อควรปฏิบัติ ข้อควรงดเว้น ดังที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้ชีวิตมีความสำเร็จ เจริญรุ่งเรือง และสันติสุขสำหรับตน และก็สำหรับบุคคลที่ร่วมอยู่ด้วยกันในสังคม

ทีนี้เมื่อกล่าวถึงครูที่จะต้องทำหน้าที่อย่างนี้ ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่โดยตรงก็ตาม เป็นหน้าที่โดยทางอ้อมก็ตาม สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดง**ฐานะและหน้าที่ของครู** เปรียบได้กับ"**ทิศเบื้องขวา**" กล่าวคือ บุคคลทั้งหลายซึ่งเป็นผู้ฟังคำแนะนำสั่งสอน จะเป็นศิษย์ครูโดยตรง หรือจะเป็นลูกหลานที่ต้องรับฟังคำสั่งสอนจากพ่อแม่ หรือจะเป็นภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา รับฟังคำสั่งสอนจากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และต่อมาก็คือพระภิกษุสงฆ์ ผู้ทำหน้าที่เป็นครูบาอาจารย์ก็ตาม เฉพาะในส่วนที่เป็นหน้าที่ของครูนั้น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดง หน้าที่รับผิดชอบของครูนั้น เปรียบด้วยทิศเบื้องขวาซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับศิษย์หรือผู้รับฟังทิศเบื้องขวานั้น **มีหน้าที่รับผิดชอบ** ประการสำคัญที่สุด

ประการแรก คือว่า จะต้อง

ฝึกฝนศิษย์ และแนะนำให้ศิษย์เป็นคนดี นี้เป็นข้อที่สำคัญ ครูโดยตรงหรือโดยทางอ้อม มีหน้าที่สำคัญอย่างนี้ด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าบุคคลผู้ฟัง หรือผู้เป็นศิษย์นั้น ๆ จะเป็นผู้ที่มีวิทยาความรู้ ความสามารถเพียงใด ถ้าหากว่าขาดคุณธรรมเสียแล้ว ชีวิตเจริญไม่ได้ ชีวิตส่วนตัวของบุคคล ชีวิตส่วนรวมของสังคม ตั้งแต่สังคมย่อคือสังคมของครอบครัว ไปถึงสังคมในวงงาน ประเทศชาติ และสังคมของโลกต้องวุ่นวาย สับสน เดือดร้อน เพราะการกระทบกระทั่งกันทางกาย ทางวาจา และใจ เพราะการไม่ประพฤติปฏิบัติต่อกัน ด้วยดี ด้วยคุณธรรม เพราะฉะนั้นเรื่องคุณธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตของมนุษย์ อย่างน้อยจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมระดับ "**มนุษยธรรม**"ขึ้นไป เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีความสุขความเจริญได้ เพราะฉะนั้น หน้าที่โดยตรงของครูประการสำคัญที่สุดก็คือ ฝึกฝนศิษย์ แนะนำศิษย์ให้เป็นคนดี เป็นคนมีคุณธรรม มีศีล มีธรรม มีจริยธรรมที่ดี นี้เป็นคุณสมบัติของบุคคลที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ให้อยู่เย็นเป็นสุข ครูจะต้องเป็นผู้รู้หน้าที่รับผิดชอบอย่างนี้ จึงจะจัดว่าเป็นครูที่ดี

เพราะฉะนั้นใครตั้งข้อสังเกตไว้ว่า หน้าที่รับผิดชอบของครูว่าจะต้องเป็นผู้ฝึกฝนศิษย์ แนะนำศิษย์ให้เป็นคนดี ดังที่ได้กล่าวในข้อต้นนั้น ประการสำคัญถือว่า **ครูนั้นเองแหละ ต้องเป็นคนดีก่อน ถ้าครูเป็นคนดี มีศีล มีธรรม มีจริยธรรมที่ดี ได้ชื่อว่าเป็นคนดีด้วยตนเองแล้ว จึงควรแก่การแนะนำสั่งสอนผู้อื่น** นี้แหละเป็นหน้าที่รับผิดชอบของครูทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ครูโดยตรงก็ได้แก่ครูที่สอนหนังสืออยู่ในโรงเรียนอยู่ในวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ครูโดยอ้อมหรือจะเรียกว่าโดยตรงโดยธรรมชาติก็ได้ อย่างเช่น พ่อแม่ พ่อแม่ที่จะสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี ด้วยคุณธรรมที่ดี พ่อแม่ต้องเป็นคนดีด้วย ไม่เป็นคนประพฤติเหลวไหล ไร้สาระ เช่นติดอยู่ในอบายมุข ส่วนครูโดยตรงยิ่งต้องทำหน้าที่นี้ ยิ่งต้องเป็นคนอย่างนี้ ครูที่ดีจึงจะสามารถสั่งสอนศิษย์ให้ดีตามได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง แต่ถ้าตนเองไม่ตั้งตนอยู่ในคุณความดี ไม่ศึกษาให้เข้าใจในข้อปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา หรืออีกนัยหนึ่งเป็นผู้ไม่มีศีล ไม่มีธรรมด้วยตน แล้วจะไปสอนใครเขาได้

เพราะฉะนั้น ขึ้นชื่อว่า"**ครู**" ไม่ว่าจะเป็นครูอาจารย์โดยตรงหรือครูโดยอ้อม เช่นที่เป็นพ่อแม่ หรือคนอื่นในวงงานเช่น ผู้ใหญ่ ผู้บังคับบัญชา ก็ตาม จะต้องเป็นคนมีศีล มีธรรม มีจริยธรรมที่ดี ไม่ประพฤติเหลวไหลไร้สาระ เช่นไม่ติดอยู่ในอบายมุข กล่าวคือไม่เป็นนักเลงผู้หญิง หรือผู้หญิงก็ไม่เป็นนักเลงผู้ชาย ไม่เป็นนักเลงสุรา ยาเสพติดทั้งหลาย ไม่เป็นคนติดเที่ยวกลางคืน ไม่เป็นคนติดการพนัน และแม้แต่ความประพฤติอื่น ๆ ที่มีลักษณะไปในทางเหลวไหลไร้สาระ ครูก็จะต้องไม่ประพฤติปฏิบัติ อย่างเช่น เป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปว่า การเสพสิ่งเสพติดมึนเมา ให้โทษ อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทนั้น เป็นความปฏิบัติที่ไม่ดี ที่ทำลายทั้ง

สุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเอง แล้วยังทำลายผู้อื่นได้อีก เพราะฉะนั้น ครูที่ดีต้องไม่เสพ และแม้จะเป็นการปฏิบัติที่มีโทษเบากว่านั้น อย่างเช่น บุหรี่ เป็นต้น ก็ไม่ควรเสพ เพราะล้วนแต่เป็นโทษทั้งสิ้น ครูโดยตรงที่สอนในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย ไม่พึงเลยที่จะสูบบุหรี่ เพราะบุหรี่มีโทษ ครูเองเป็นผู้ที่รู้โทษของบุหรี่อย่างดี เป็นโทษมาก และเป็นทางนำไปให้ศิษย์หรือบุคคลอื่นเอาเยี่ยงอย่าง แล้วก็เอาแบบอย่างกันด้วยค่านิยมที่ไม่ดีในทางสังคม ก็เป็นเหตุเป็นปัจจัยชักนำให้ศิษย์หรือเด็ก ๆ ที่ยังไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษอย่างถ่องแท้ ทดลองเสพ ชวนกันเสพ แล้วก็ติด พ่อแม่ก็เหมือนกัน ถ้าพ่อแม่เป็นคนทุศีล เช่น ขี้เหล้าเมายา ติดการพนัน แล้วจะไปหวังให้ลูกดีกว่าเราได้อย่างไร คือจะสอนลูกให้ดีกว่าเรานั้นย่อมได้ผลน้อย เว้นแต่ลูกน่ะ เขาจะดีเองอย่างมีอุปมาว่า **"หนามแหลม บ่มีคนเสี้ยม มะนาวกลม บ่ มีคนกลึง"** อย่างนั้น ถ้าอย่างนั้นก็จัดว่าลูกนั้นเป็นลูกที่ประเสริฐ ดีกว่าพ่อแม่ เพราะฉะนั้นพ่อแม่จะต้องทำตนให้ดี ครูจะต้องทำตนให้ดีก่อนคนอื่นทั้งหมด รวมไปถึงพระภิกษุ ผู้แนะนำสั่งสอนศีลธรรมหรือข้อธรรมะแก่ผู้อื่น ก็จะต้องเป็นพระภิกษุที่ดี ไม่ใช่ว่าเป็นพระภิกษุแล้วจะไปทำหรือปฏิบัติในเรื่องไร้สาระ และมีโทษ เช่น การสูบบุหรี่ ติดบุหรี่ อย่างนี้เป็นต้น ก็ไม่เป็นการดีเหมือนกัน เพราะขณะนี้เป็นที่รู้กันแน่นอนว่าบุหรี่เป็นโทษแก่สุขภาพเป็นอย่างยิ่ง บั่นทอนความสามารถของบุคคลอย่างยิ่ง เรียกว่าใกล้เคียงกันกับสุรา เบียร์ และยาเสพติดอื่น ๆ นั่นเอง

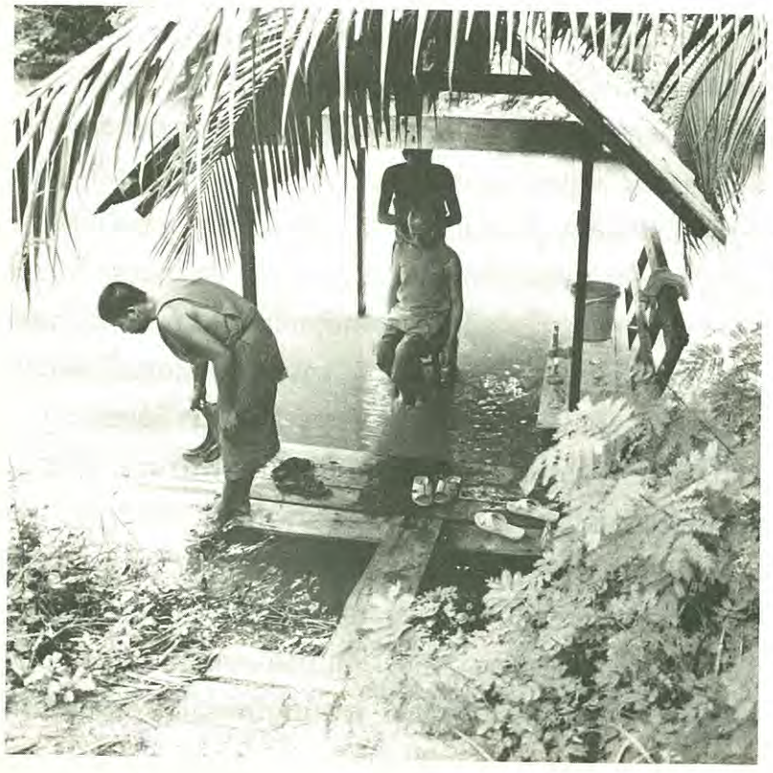

ประการที่สอง ครูจะต้องเป็นผู้ที่สั่งสอนศิษย์ให้เข้าใจแจ่มแจ้งในศิลปวิทยา หรือวิชาการต่าง ๆ การที่ครูจะสอนศิษย์ให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจแจ่มแจ้ง ตัวครูเองก็จะต้องฝักใฝ่ในการศึกษาค้นคว้า

หาความรู้ หาประสบการณ์ และต้องรู้จักริเริ่มที่จะเอาความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปนั้นมาให้แก่ศิษย์ เมื่อตนเองเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้ศึกษาหาประสบการณ์ด้วยตนเอง ด้วยดีแล้ว ได้ความรู้ที่ดี ๆ มาแล้ว ก็ต้องรู้จักวิธีถ่ายทอดความรู้นั้น ๆ แก่ศิษย์ ครูก็ดี พ่อแม่ก็ดี หรือพระภิกษุที่จะสอน แนะนำสั่งสอนญาติโยม สาธุชน ก็ดี ก็พึงต้องเป็นผู้รู้ในวิชา วิทยาการ หรือศิลปวิทยาที่ตนจะทำหน้าที่สั่งสอนนั้น เช่นว่าครูโดยตรงจะสอนวิชาการต่าง ๆ ครูก็ต้องรู้ในวิชาการนั้นอย่างถ่องแท้แจ่มแจ้ง จึงจะสอนศิษย์ได้ดี ถ้าครูไม่ขยันหมั่นเพียรในการที่จะศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ทั้งความรู้ที่สอนโดยตรง และความรู้ใหม่ ๆ ที่จะต้องพัฒนาให้ทันต่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ถ้าครูไม่ได้ศึกษาค้นคว้าอย่างนั้น ครูก็เป็นคนล้าสมัย แล้วจะไปสอนให้ศิษย์ เกิดความรู้ ความเข้าใจมีปัญญารอบรู้ในวิชาความรู้ในวิทยาการต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างไร เพราะฉะนั้นข้อสำคัญ ครูที่ดีจึงต้องมีคุณธรรมในข้อที่สองว่าสอนให้ศิษย์เห็นแจ่มแจ้งในวิชาการ ไม่แต่เพียงครูโดยตรงอย่างนั้น แม้แต่พ่อแม่หรือพระภิกษุ ที่ทำหน้าที่แนะนำสั่งสอน ศีลธรรม แก่ผู้อื่นก็จะต้องแจ่มแจ้งในพระธรรมพระวินัยและในธรรมปฏิบัติด้วยตน และจะต้องประพฤติดีด้วยตน จึงจะสั่งสอนผู้อื่นได้ผลดี ให้ผู้อื่นรับฟังแล้วรับไปปฏิบัติได้สนิทใจ

ประการที่สาม ครูนั้น พึงเป็นผู้สอนศิลปวิทยาให้แก่ศิษย์โดยสิ้นเชิง หมายความว่า ครูไม่มีการปิดบัง สำหรับครูในหลายสาขานอกจากที่สอนโดยตรงในโรงเรียนในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ก็ยังมีครูที่สอนอย่างอื่นอีก มีหลายสาขาที่ครูมิได้ทำหน้าที่ครูโดยสมบูรณ์ คือมีการปิดบังวิชาความรู้แก่ศิษย์ หรือนายงาน ผู้บังคับบัญชา ก็ไม่สอนศิลปวิทยาวิธีการทำงาน ให้แก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาโดยสิ้นเชิง เพราะความโง่เขลากลัวว่าคนอื่นจะรู้เท่าเทียมตน กลัวว่าผู้อื่นจะดีเด่นกว่าตน อย่างนี้ก็ไม่จัดว่าเป็นครูที่ดีจะต้องให้ศิลปวิทยา หรือวิทยาการต่าง ๆ แก่ศิษย์โดยสิ้นเชิงทุกแขนงทีเดียว ไม่ต้องกลัวว่าศิษย์จะดีกว่าตน และแม้แต่พระภิกษุสงฆ์ที่จะสอนธรรมะหรือศีลธรรมต่าง ๆ พึงให้ศิษย์ทุกระดับภูมิธรรม ให้ได้เรียนรู้ตามระดับภูมิธรรมที่เขาปฏิบัติได้ ไม่พึงกีดกันเอาไว้ เพราะฉะนั้นขึ้นชื่อว่าครูที่ดีนั้น ประการสำคัญที่สุดคือต้องสั่งสอนศิษย์ ให้วิทยาการความรู้แก่ศิษย์ ทุกระดับ ทุกขั้นตอน อย่างไม่มีปิดบัง เท่าที่ศิษย์สามารถจะรับได้

ประการที่สี่ ครูนั้นพึงยกย่องศิษย์ให้ปรากฏแก่เพื่อนฝูง นี่หมายถึงว่า ศิษย์ที่ดี ขึ้นชื่อว่าครูทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อม ควรให้การยกย่อง สนับสนุนในการทำความดี เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติดี ข้อนี้เป็นข้อสำคัญ ครูจะต้องเป็นคนดี มีความยุติธรรม มีความเที่ยงธรรม เมื่อศิษย์เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ในการเรียนการศึกษาที่ดี ครูก็ต้องยกย่องศิษย์นั้นให้ปรากฏแก่เพื่อนฝูง แต่บางครั้ง บางกรณี การยกย่องก็เป็นดาบสองคม จะต้องระวังเรื่องนี้

ให้ดี เพราะบางทีเมื่อยกย่องศิษย์คนใดคนหนึ่ง แล้วครูเองกลับมีอคติต่อศิษย์อื่น อันนี้จะทำให้ศิษย์ผู้อื่น เสียกำลังใจ และท้อถอยได้ เพราะขึ้นชื่อว่าศิษย์หรือผู้น้อย สติปัญญาก็น้อยกว่าเราอยู่แล้ว แต่อาจจะมีศิษย์ดีที่มีสติปัญญา สามารถ ลดหลั่นรองลงไป เมื่อเห็นการยกย่องเพื่อนนักเรียนด้วยกัน หรือเพื่อนักศึกษาด้วยกันว่า คนนี้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถที่สูงที่เด่นแล้ว ตนเองก็เพียรพยายามที่จะประพฤติปฏิบัติตามตัวอย่างที่ดีนั้น ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติอย่างนี้ก็จะเป็นคนดีขึ้นได้เอง แต่ว่าบางครั้ง ถ้ามีการยกย่องใครคนใดคนหนึ่ง อาจจะมีศิษย์บางคน หรือหลายคน ที่รู้สึกไม่ค่อยดี และบางคนก็ถึงกับท้อถอยก็มี เพราะฉะนั้นเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่เป็นกลยุทธของครูทีเดียว ที่ว่าควรจะทำอย่างไร **ควรจะแสดงออกอย่างไร ในการยกย่องนั้น จึงจะสามารถรักษาศิษย์ผู้ที่กระทำคุณความดี มีความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนอยู่แล้วให้ดำรงอยู่ในคุณความดีนั้น ไม่เหลิงไม่หลงตัวเอง แล้วก็ให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ควรทำอย่างไร ศิษย์อื่นจึงจะไม่น้อยใจ** เพราะรู้สึกว่าเราอคติและลำเอียงในความประพฤติปฏิบัติแก่ศิษย์คนอื่น และควรทำอย่างไร ศิษย์อื่นจึงจะกลับมีกำลังใจทำดีให้เทียมเพื่อนที่ดี นี้เป็นเรื่องสำคัญ ถ้าว่าใครฉลาดมีสติปัญญาสามารถที่จะยกย่องศิษย์ที่ดีให้ปรากฏแก่เพื่อนฝูงโดยประการที่ศิษย์อื่น มีกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติดีเอาเป็นเยี่ยงอย่างโดยไม่นึกอิจฉาริษยากัน โดยไม่น้อยเนื้อต่ำใจ โดยไม่ท้อถอย แต่กลับมีกำลังใจที่จะกระทำคุณความดีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ตรงนี้ฝากไว้ว่า ให้เป็นความรู้ ความสามารถ สติปัญญา เฉลียวฉลาดของครูที่จะต้องพิจารณาเหตุ สังเกตผล แล้วก็กระทำให้ดี การกระทำที่ถูกต้อง เหมาะสม บริสุทธิ์ และยุติธรรม ก็จะทำให้ศิษย์ของท่านมีความเจริญรุ่งเรือง มีความสำเร็จในชีวิตได้เป็นอย่างดี

พ่อแม่ก็เช่นเดียวกัน บางทีพ่อแม่ยกย่องลูกคนใดคนหนึ่งแล้วก็แสดงความรังเกียจลูกคนอื่น อย่างนี้ ก็ทำให้ลูกคนอื่นเสียกำลังใจ เหมือนว่า"**มีลูกรักลูกชัง**" เหมือนอะไร เหมือนลิง ลิงก็มีลูกรักลูกชัง มีคำกล่าวว่า ลิงนั้น "**เอาลูกรักอยู่ข้างหลัง ลูกชังไว้ข้างหน้า**" แสดงว่ามีความรักความชัง พ่อแม่จะต้องแสดงความยุติธรรมในข้อนี้ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ลูก ๆ ขออธิบายชี้แจงนิดหน่อย บางท่านอาจจะไม่เคยได้ยิน คำว่าลิงนั้นให้ลูกรักอยู่ข้างหลัง ให้ลูกชังอยู่ข้าง เพราะเหตุไร? เพราะเหตุว่าลูกชังนั้นให้กอดคอแม่อยู่ข้างหน้า เวลาแม่กระโดดไปไหน ๆ ถ้าเผื่อว่าจะมีอะไรทิ่มแทง ก็โดนลูกชังนั้นก่อน แต่ว่าลูกรักนั้นให้กอดอยู่ข้างหลัง ส่วนมากลิงก็จะกระโดดข้ามไป จะไม่มีโอกาสได้กระทบกระเทือนกับลูกลิงที่เกาะอยู่บนหลัง เพระฉะนั้นลูกลิงที่เกาะอยู่ข้างบนหลังจึงสบายกว่าตัวที่กอดอยู่ข้างหน้าอกแม่ อันนี้เป็นคำกล่าว แต่ว่าตัวอย่างที่ยกขึ้นมากล่าวนี้ ก็จะเพียงแต่ว่าจะแสดงตัวอย่างว่า **พ่อแม่อย่าลำเอียงลูกเพราะหลงรักลูกคนหนึ่ง ก็ยกย่องแต่ลูกคนหนึ่ง แล้วก็หลงชังลูกอีกคนหนึ่งหรือคนอื่น ๆ แล้วก็มีอคติกับลูก ๆ เหล่านั้นให้เสียกำลังใจ** อย่างนี้ พ่อแม่มีมากหลายรายที่เป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นพ่อแม่จะเป็นครูที่ดี ต้องให้ความยุติธรรมแก่ลูก ยกย่องลูกที่ดีจริง แต่ว่าต้องยกย่องโดยประการที่จะให้ลูกคนอื่น ๆ เอาเป็นเยี่ยงอย่าง และโดยประการที่จะให้ลูกที่ดีอยู่แล้วไม่เหลิง ไม่หลงตัวเองแล้วเอาเปรียบพี่-น้องคนอื่นเลยกลับกลายเป็นคนเลวไปอีก ครูโดยตรงเหมือนกัน ข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญ นี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนด้วย ถ้าพ่อแม่หรือครูต้องการให้ลูกหลาน เป็นคนดีกันทั้งหมด ต้องการให้ศิษย์เป็นคนดีกันทั้งหมด ต้องระวังในข้อนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงข้อนี้ เป็นข้อที่ดี แต่ว่าผู้ปฏิบัติต้องเข้าใจ

ข้อที่ห้า ครูที่ดีนั้นต้องกระทำหน้าที่รับผิดชอบ สร้างเครื่องคุ้มกัน เครื่องป้องกัน แก่ศิษย์

ป้องกันอะไร? ป้องกันภัยหรือป้องกันความทุกข์ยากในทิศทั้งปวง

ที่ว่าสร้างเครื่องป้องกันภัยน่ะทำอย่างไร? อะไรคือภัย? ภัยคือความทุกข์ยาก ความเดือดร้อนปัญหาต่อ ๆ ไปในอนาคตที่เกิดแก่ศิษย์ หรือที่จะเกิดแก่ลูก ๆ อย่างนี้เราจะสร้างเครื่องป้องกันอะไร? เครื่องป้องกันสำคัญที่สุด

ประการที่หนึ่ง ก็คือ คุณธรรม จะต้องคอยแนะนำ ตักเตือน สั่งสอน โดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก ๆ ฝึกฝน อบรมเด็ก ๆ ให้เป็นคนดี มีศีล มีธรรม ให้เป็นคนมีระเบียบวินัย ไปตั้งแต่เด็ก ๆ ระเบียบวินัยนี่เป็นเรื่องสำคัญ ระเบียบวินัยเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เมื่อใครประพฤติปฏิบัติแล้ว ผู้มีระเบียบวินัยนั้น ๆ จะกระทำกิจการงานในหน้าที่ใด จะมีแต่ความเจริญอย่างเดียว ซึ่งถ้าจะกล่าวโดย"**ศีล**" ก็ว่ามีข้อคล้ายกันกับ"**วินัย**" ข้อนี้ใคร่จะอธิบายสักเล็กน้อย

"**ศีล**"นั้นเป็นข้อห้าม ห้ามมิให้ประพฤติปฏิบัติอันเป็นการเบียดเบียนตนเอง และเบียดเบียนผู้อื่น ทางกาย ทางวาจา ซึ่งมีผลมาแต่ใจที่ไม่ดีที่ประกอบด้วยกิเลส เพราะว่าการประพฤติเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นนั้น ทำให้ตนเองและผู้อื่นเสียประโยชน์ มีผลให้เป็นความทุกข์ เดือดร้อน แก่ตนเองและแก่ผู้อื่นในภายหลัง ทั้งในอนาคตอันใกล้ และในอนาคต

อันไกล

ส่วนเรื่อง"**วินัย**" เป็นเรื่องของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่บัญญัติขึ้น ให้บุคคลที่อยู่ร่วมกัน จะเป็นพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา จะเป็นครู เป็นนักเรียน หรือเป็นสมาชิกในครัวเรือน เมื่ออยู่ร่วมกัน ก็ต้องมีระเบียบวินัย กล่าวคือ ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบในแนวทางเดียวกันตามระเบียบวินัยนั้น **เพื่อมิให้ละเมิดสิทธิ** หรือ**อีกนัยหนึ่งมิให้เบียด-เบียนร่างกาย ทรัพย์สินและเกียรติคุณของตนเองและผู้อื่นเป็นสำคัญ** นั้นข้อที่หนึ่ง แต่อีกข้อหนึ่งนั้น **เพื่อให้เป็นระเบียบเรียบร้อย งดงาม ตามกัน** เพราะฉะนั้นที่ใดมีระเบียบวินัย ที่นั่นจะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง เพราะมีพื้นฐานแนวทางปฏิบัติที่จะให้บุคคลประพฤติปฏิบัติ อยู่ในกรอบแห่งระเบียบวินัยที่ถูกต้องเหมาะสมไปด้วยกัน เพราะฉะนั้นระเบียบวินัยก็คล้ายกับศีล แต่กว้างกว่าศีล ในข้อที่ว่า เป็นบทบัญญัติหรือข้อบัญญัติ **เพื่อที่จะประพฤติปฏิบัติร่วมกันให้เป็นระเบียบ เรียบร้อยในสังคม** ประการหนึ่ง และ**เพื่อมิให้เบียดเบียนกัน ทางกาย ทางวาจา** ประการหนึ่ง และ**เพื่อนำสังคมหรือหมู่คณะนั้นไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง** และ**สันติสุขร่วมกัน**อีกประการหนึ่ง

นี่คือลักษณะของระเบียบวินัย แต่ศีลนั้นเป็นข้อห้าม มิให้ปฏิบัติเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แล้วก็เป็นข้อ ๆ แต่น้อยข้อไปถึงมากข้อ ยิ่งมากข้อก็ยิ่งมีความหมายเป็นวินัยมากขึ้นเพียงนั้น เพราะครอบคลุมวัตถุประสงค์กว้าง เช่นเดียวกันกับความหมายของคำว่าวินัย มากขึ้นทุกที อย่างเช่น ศีลของพระภิกษุเฉพาะที่มีมาในพระปาฏิโมกข์ ก็ ๒๒๗ ข้อ และเรียกว่า"**พระวินัย พุทธบัญญัติ**" และยังมีมานอกพระปาฏิโมกข์อีกด้วย

เพราะฉะนั้น พึงเข้าใจว่า การอบรมศิษย์ของครู หรือการอบรมลูกหลานของพ่อแม่ให้อยู่ในระเบียบวินัย พ่อแม่และครูต้องเป็นคนมีระเบียบวินัย มีศีล มีธรรม จึงจะอบรมลูก-ศิษย์ได้ดี และความเป็นผู้มีระเบียบวินัยแล้วของลูก-ศิษย์นั่นแหละ จะเป็นเกราะ เป็นเครื่องป้องกันศิษย์ในทิศทั้งหลาย มิให้ไปก่อกรรมทำเข็ญ มิให้ไปประพฤติปฏิบัติ ละเมิดระเบียบวินัย กฎหมายของบ้านเมือง หรือข้อบังคับต่าง ๆ ให้เป็นโทษแก่ตัวเขาเอง เขาก็ปลอดภัยด้วยอาการอย่างนี้

แล้วอีกประการหนึ่ง คือต้องให้ทั้งความรู้ และความสามารถ คือศิลปวิทยานั้น เราให้หลักวิชาแล้ว ก็ต้องให้แนวทางปฏิบัติ ให้เขาทดลองปฏิบัติให้เขาได้ประสบ-การณ์ แล้วเราคอยแนะนำแก้ไขให้เขาปฏิบัติให้ได้ผลดี ไม่ให้เป็นไปในทางที่ได้ผลไม่ดี นั่นแหละ เขาจะมีทั้งความรู้ และความสามารถที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต นี่แหละหน้าที่รับผิดชอบของครูที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ ห้าประการด้วยกัน และเมื่อพิจารณาถึงข้อควรปฏิบัติในหน้าที่รับผิดชอบของครูในห้าประการดังกล่าวแล้วนั้น ก็พอจะสรุปได้ว่า

ครูนั้นจะต้องเป็นคนดี มีคุณธรรม ในสองประการเป็นอย่างน้อย ในสองประการซึ่งย่อมาจากหน้าที่รับผิดชอบทั้งห้าประการนั้น คือ มีคุณธรรมของ"**บัณฑิต**" นั้นอย่างหนึ่ง มีคุณธรรมของกัลยาณ-มิตร ที่ชื่อว่า"**กัลยาณมิตรธรรม**" นั้นอีกอย่างหนึ่ง ถ้าครูเป็นผู้มีคุณธรรมดังกล่าวแล้ว ก็จัดว่าครูนั้นเป็นครูที่ดี ทีนี้จากหลักหน้าที่รับผิดชอบของครูห้าประการ ย่อมาเป็นลักษณะของครูที่ดีที่ชื่อว่าบัณฑิตนั้นอย่างหนึ่ง ที่ชื่อว่ากัลยาณมิตร อย่างหนึ่งนั้น ในสองอย่างนี้ มีความหมายว่าอย่างไร?

ในความหมายของคำว่า "**บัณฑิต**" ข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญในเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็นครูคือผู้ที่เป็นพ่อแม่สอนลูก ไม่ว่าจะเป็นครูคือหัวหน้างาน สั่งสอนลูกน้อง ไม่ว่าจะเป็นครูอาจารย์ สั่งสอนศิษย์ในโรงเรียน ในวิทยาลัย และในมหาวิทยาลัยโดยตรงก็ตาม และสูงขึ้นไปถึงครู คือ พระภิกษุสงฆ์ ก็จะต้องมีคุณธรรมของความเป็นบัณฑิต "**บัณฑิต**" แปลว่าผู้รู้ ผู้รู้นี่รู้อะไร?

รู้ข้อปฏิบัติ ที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ตน ในปัจจุบัน ข้อนี้พระท่านเรียก "**ทิฏฐธัมมิกัตถ**" ประโยชน์ปัจจุบัน บางทีก็พูดกันติดปากว่า "ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์"

อีกข้อหนึ่ง คือ **รู้ข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดประโยชน์ในอนาคต** ข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งประโยชน์ในอนาคต เป็นข้อปฏิบัติที่ถ้าใครปฏิบัติไปแล้วแน่นอน มั่นคงว่าชีวิตจะเจริญรุ่งเรือง และสันติสุขต่อไปในอนาคต ข้อปฏิบัติเช่นนั้น ชื่อว่า "**สัมปรายิกัตถ**" หรือ "สัมปรายิ-กัตถประโยชน์" และ

อีกประการหนึ่ง บัณฑิตจะต้อง**รู้ข้อปฏิบัติให้ถึงประโยชน์สูงสุด คือพระนิพพาน** ได้แก่ **การปฏิบัติในทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล อันมีนัยอยู่ในอริยมรรคมีองค์แปดนั่นเอง**

ทั้งสามประการนี้ได้ชื่อว่าเป็นคุณธรรมของบัณฑิต คือผู้รู้ บัณฑิตนี่ไม่ได้หมายความแต่เฉพาะว่า ได้รับการประสาทปริญญาออกมา ได้รับปริญญาบัตร เพื่อนำไปใช้ประกอบกิจการงานหาเลี้ยงชีวิตเท่านั้น ชื่อว่าเป็นผู้รู้ในทางโลก ซึ่งยังไม่พ้นจากกองทุกข์ แต่ว่า "**บัณฑิต**"ในที่นี่ มีความหมายถึง **ผู้รู้ ผู้มีปัญญา ในทางธรรม ที่จะนำตน** และ**ผู้อื่นไปสู่ความรุ่งเรืองและสันติสุข ทั้งในทางโลก**และ**ในทางธรรม** คือให้รู้จักทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิต ถึงให้รู้วิธีปฏิบัติตนให้พ้นทุกข์โดยสิ้นเชิง เพราะ

ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องที่ทุกท่านที่ทำหน้าที่ของครูนั้นจะพึงสังวรณ์ และจะพึงสังวรณ์ และจะพึงปฏิบัติตนให้เป็นคนมีคุณธรรมของครูที่ดีคือความเป็นบัณฑิต อนึ่ง ได้เคยกล่าวไว้บ่อย ๆ ว่า "**บัณฑิต**" หรือผู้รู้นั้น ไม่ใช่สักแต่รู้ในตำราหรือที่ได้ยินได้ฟังมา แต่ต้องเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติให้ได้ผลสมจริง ให้รู้แจ้งจริง รู้แจ้งจริงได้มากเท่าไหร่ มีประสบการณ์ มีผลของการปฏิบัติที่ได้ผลสมจริงตามพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านี้เท่าไหร่ก็ยิ่งจะสามารถสั่งสอนผู้อื่น แนะนำผู้อื่น ให้ได้รู้แจ้งเห็นจริงตามประพฤติปฏิบัติตามได้พียงนั้น

ทีนี้ท่านทั้งหลายลองมาพิจารณาดู ในข้อปฏิบัติที่จะให้ประโยชน์ในปัจจุบันข้อปฏิบัติที่จะเป็นผลให้เกิดประโยชน์สุขในปัจจุบันที่ชื่อว่า "**ทิฏฐธัมมิกัตถ**" นั้นมีสี่ประการที่สำคัญด้วยกันคือ

ประการที่หนึ่ง อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญ ครูเอง ครูโดยตรงนั่นแหละจะต้องเป็นผู้ขยันหมั่นเพียรเอง ขยันหมั่นเพียรอะไร? ขยันหมั่นเพียรในหน้าที่รับผิดชอบของตน คือ**ในหน้าที่การสอน** และ**ในหน้าที่การเรียนรู้เอง** ครูจะต้องไม่เป็นผู้เฉื่อยชา เคยมีความรู้มาเท่าไหร่ก็เอาเพียงเท่านั้น ไม่พัฒนาความรู้ความสามารถของตน ไม่มีความคิดริเริ่ม ไม่ทดลองปฏิบัติให้เกิดประสบการณ์ให้ได้ผลดี ไม่รู้แนวทางในการปฏิบัติที่จะให้ได้ผลดี รู้แต่หลักทฤษฎีแล้วสอน ถ้าอย่างนั้นจัดว่าท่านเป็นผู้ขาดความเพียร ขาดความอุตสาหะ ชีวิตของครูเองก็จะไม่ได้ประโยชน์ในความเป็นครูนั้นด้วยตนเอง และก็พลอยที่จะให้ศิษย์นั้นแหละเสียประโยชน์ตามไปด้วย เพราะฉะนั้นครูที่ดีต้องเป็นคนมีความอุตสาหะ มีความเพียรในหน้าที่การงานของตน ครูจะต้องไม่โดดร่ม คำว่า "**โดดร่ม**" คงรู้ว่าหมายถึงอะไร ครูถ้าว่าเวลามาโรงเรียนก็ไม่ตรงเวลา มาหลังเวลาบ้าง มาสายบ้าง กลับก่อนเวลาบ้าง หรือไม่ก็ไปทำกิจอื่น ไม่ใช่กิจของครูบ้าง ตนเองไม่มีความขยันหมั่นเพียร ที่จะศึกษาหาความรู้ หาประสบการณ์ด้วยตนเองบ้าง เหล่านี้ก็ขาดคุณสมบัติของครูที่ดี เพราะฉะนั้นการที่ครูจะแนะนำสั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนที่เรียนสำเร็จได้ ก็ด้วยการแนะนำสั่งสอนให้เขาขยันหมั่นเพียร ครูเองนั่นแหละ ต้องขยันหมั่นเพียรดังกล่าวด้วยตนเองด้วย

จะได้รู้ลู่ทางว่าขยันหมั่นเพียรนั้นทำอย่างไร แล้วจึงจะสอนศิษย์ได้ผลดี เป็นประการสำคัญ

อีกประการหนึ่ง อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความรักษา เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ รักษาอะไร? **รักษาทรัพย์ที่ทำมาหาได้โดยสุจริต** และ**รักษาหน้าที่กิจการงานของเรามิให้ตกต่ำ ให้มีแต่เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป** และ**รักษาฐานะของตน ที่ยังไม่ดีให้ดีขึ้น ที่ดีขึ้นไปแล้วให้ดำรงคงอยู่** และ**รักษาฐานะของตนในสังคมว่าเป็นคนดี จะได้ไม่ตกต่ำ** การถึงพร้อมด้วยความรักษา มักจะยกตัวอย่างกันว่ารักษาเพียงทรัพย์

รักษาทรัพย์นี่คืออย่างไร? คือจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักใช้สอยทรัพย์ไม่สุรุ่ยสุร่าย ไม่ใช่ทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ หากมีการเสื่อมเสีย ก็ต้องรู้จักซ่อมแซม รู้จักทะนุถนอมของใช้ของสอยทุกอย่างให้เป็นนิสัยเลย นี่เรียกว่ารู้จักรักษาทรัพย์ แม้กระทั่งการใช้สบู่อาบน้ำ บางคนใช้อย่างทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ แต่สำหรับคนที่มีคุณธรรมข้อนี้ เขาจะใช้อย่างพองาม กล่าวคือ เมื่อใช้ไปแล้วเหลือพอประมาณที่บางอาจจะทิ้ง แต่ผู้ที่รู้จักรักษาทรัพย์เขาจะไม่ทิ้งเศษที่เหลือนั่น ทำให้ชุ่มนิดหน่อยให้นิ่มนิดหน่อย แล้วปั้นรวมกันใช้ได้อีก อาจจะใช้สำหรับถูตัวก็ได้ ใช้ซักผ้าก็ได้ ใช้ชำระล้างอย่างอื่นก็ได้ ไม่ต้องทิ้งครึ่ง ๆ กลาง ๆ อย่างนี้เรียกว่า รู้จักใช้สอยทรัพย์ไม่ให้ทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ ไปโดยเปล่าประโยชน์ การฝึกการรักษาทรัพย์ตั้งแต่จุดย่อยไปถึงจุดใหญ่ ก็จะเป็นอุปนิสัยติดตัวไป ที่จะสั่งสอนผู้อื่นและที่จะพิทักษ์รักษาทรัพย์สินทั้งของตนเองและของส่วนรวม อย่างเช่น ของโรงเรียน หรือของสถานที่ทำงาน หรือของสาธารณประโยชน์ของชาติ ของแผ่นดิน อย่างนี้ก็ต้องให้ถึงพร้อมด้วยการรักษา ให้สังเกตอยู่ข้อหนึ่งว่าอาตมาเคยเห็นบ่อยในหลาย ๆ ที่ ที่ว่าบุคคลบางคนในสังคมนี้ ทำลายได้แม้กระทั่งทรัพย์สินของทางราชการ ทรัพย์สินของประเทศชาติอยู่ตามถนน หรืออะไร ๆ ก็แล้วแต่ อย่างเช่น โทรศัพท์สาธารณะ บางคนก็ทำลาย บางคนก็ไม่รู้จักระวังรักษา หรือว่าอื่น ๆ ก็มักจะทำลาย เพราะเป็นผู้ที่ไม่มีอุปนิสัยในความถึงพร้อมด้วยการรักษาของตนเองก็ไม่รักษาเป็นนิสัย ของส่วนรวมก็ไม่รักษาเป็นนิสัย แล้วใครจะรักษาให้ เพราะฉะนั้น อันนี้แหละเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องอบรม บ่มนิสัยตนเอง ให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยการรักษา ครูนี่หมายรวมไปถึงพ่อแม่ด้วย หมายรวมไปถึงผู้นำในทางสัมคม หรือผู้นำในทางหน้าที่การงานด้วย ต้องอบรมบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาหรือสมาชิกในสังคม หรือลูกศิษย์ลูกหาหรือลูกหลานให้เข้าใจในคุณค่าของการรักษาทรัพย์สินทั้งของตนเองและทรัพย์สินของส่วนรวม ของสาธารณะให้ดี ไม่ใช่ว่าช่วยกันทำลาย เมื่อทำลายแล้ว ผู้เสียนั้นก็คือตนเองนั่นแหละ เพราะฉะนั้นนี่แหละพระพุทธองค์จึงทรงสั่งสอนให้รู้จักรักษาหรือถึงพร้อมด้วยความรักษาทรัพย์สิน

รักษาหน้าที่การงาน ทำยังไง? นี่สำคัญนักบางคนทำหน้าที่การงานสูง ๆ ขึ้นไปทำไม่ได้ หรือไม่ก็เสื่อม หรือไม่ก็ต้องพ้นหน้าที่การงานนั้นไป เพราะเหตุไรพ้นลงต่ำนะ

ถ้าพ้นขึ้นสูงดี ถ้าพ้นลงต่ำไม่ดี เหตุนั้นเพราะอะไร? เพราะตนเองขาดคุณธรรม คุณธรรมของความเป็นบัณฑิต ต้องรู้ประโยชน์ปัจจุบันและรู้ประโยชน์อนาคต กล่าวคือ จะต้องเป็นคนมีศีล มีธรรม มีระเบียบ มีวินัย ถ้าใครเป็นผู้มีศีล มีธรรม มีระเบียบ มีวินัย เคารพกฎหมาย ข้อบังคับ และเป็นผู้ที่สร้างตัวเองด้วยความรู้ความสามารถ รู้จักหาประสบการณ์ หาวิธีการที่จะปกิบัติงานให้ได้ผลดี ทุกระดับก็จะมีแต่จะเจริญรุ่งเรืองแต่ถ่ายเดียว จะไม่มีการลงต่ำ เพราะฉะนั้นนี่แหละคือวิธีการรักษาฐานะ ในหน้าที่การงานของตน เป็นพ่อแม่คนก็เหมือนกัน เป็นหัวหน้าครอบครัวก็เหมือนกัน มิฉะนั้นครอบครัวก็ตกต่ำ ก็อย่างเดียวกันนั่นแหละ คือต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีศีล มีธรรม เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ แล้วก็มีความขยันหมั่นเพียรในหน้าที่การงาน ถ้าอย่างนี้แล้วก็ไม่มีการตกต่ำ ฐานะของตนมีแต่จะดีและดีขึ้น ฐานะในสังคมก็พลอยดีขึ้นตามไปด้วย คนมีศีล มีธรรม ฐานะในสังคมจะดีขึ้นเอง ไม่ต้องกลัวคนมีศีล มีระเบียบวินัย เดินไปที่ไหน ไม่ต้องหวาดระแวงว่าใครเขาจะรู้ความชั่วของตัว หรือไม่ต้องหวาดระแวงว่าสักวันหนึ่งความชั่วของตัวจะถูกเปิดเผย แล้วก็เราจะเป็นคนเสียชื่อไปที่ไหนคนจะต้องรักเคารพนับถือ โดยตลอดนี้เรียกว่า "**ความถึงพร้อมด้วยการรักษา**" **ทั้งรักษาทรัพย์และหน้าที่กิจการงาน** และ**ฐานะในสังคมของตัว** ต้องทำให้ได้ ครูต้องทำให้ได้ อย่าลืมว่าฐานะของครูเป็นฐานะสูง เป็นฐานะพิเศษนะ ไม่ใช่ธรรมดานะ ให้สำนึกอย่างนั้นทีเดียว ทำไมจึงว่าพิเศษ? ก็เพราะครูนี่แหละ เป็นแม่แบบแม่พิมพ์ผู้ที่จะให้ทั้งศิลปวิทยา และให้ทั้งคุณธรรมแก่ศิษย์ ที่ศิษย์จะดำเนินชีวิตรุ่งเรืองต่อไปในอนาคตก็เพราะ

ครูนะ ถ้าว่าครูไม่สำนึกในหน้าที่ของครูอย่างนี้ ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนให้บริบูรณ์อย่างนี้ ก็ยังไม่ใช่ครูที่ดี หรืออีกนัยหนึ่งคือ ไม่มีคุณธรรมของครูที่ดี เพราะฉะนั้นท่านต้องสำเหนียกข้อนี้ และนั่นแหละเมื่อท่านทำดีได้อย่างนี้ท่านได้ชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยการรักษาฐานะของครู ให้เป็นที่เคารพนับถือ แล้วก็เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่ศิษย์ และก็แก่ชนทั้งหลาย เพราะแม้ในขณะนี้ ค่านิยมของคนไทยเราก็ยกย่องครูนะ ทุกระดับ ทุกสาขาทีเดียว ยกย่องครูมีการไหว้ครู แม้แต่ที่**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม**นี่ก่อนจะเปิดการเรียนการสอนเราก็จะมีพิธีไหว้ครู พระนั่นแหละ พระเณรนั่นแหละ จะไหว้ผู้เป็นครูอย่างนี้เป็นต้น และยิ่งถ้าว่าครูที่สอนศีลธรรม นำทางชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ยิ่งต้องเคารพมาก และก็ต้องตั้งตนดำรงตนให้อยู่ในฐานะที่สูงให้ได้ ไม่ทำตัวเหลวไหล ต้องเป็นคนมีศีล มีธรรม มีระเบียบ มีวินัย แล้วชีวิตของท่านก็ดีเอง จงรักษาฐานะของตนไว้ให้ได้ดี

ประการที่สาม จะต้องเป็นบุคคลที่**รู้จักคบคนดี เป็นมิตร** เรียกว่า "**กัลยาณมิตตตา**" ครูจะต้องมีคุณธรรมข้อกัลยาณมิตตตา รู้จักคบคนดีเป็นมิตร เพราะเมื่อคบคนดีแล้ว ย่อมนำเราไปสู่ความดีได้ และ

ประการที่สี่ สมชีวิตา จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักใช้สอยทรัพย์แต่พอควรแก่ฐานะ

ทั้งหมดสี่ประการนี่ชื่อว่า "**ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์**" คือข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบัน อันเป็นคุณธรรมของบัณฑิตผู้รู้ ซึ่งจะเป็นคุณสมบัติที่ดีของครู

สำหรับวันนี้เวลาของการบรรยายธรรม ก็สมควรแก่เวลาแล้ว โปรดตั้งใจรับฟังตอนต่อไปในคราวหน้า ในเรื่อง "**คุณธรรมของครู**" หรือครูที่ดีจะต้องทำยังไง สำหรับวันนี้ อาตมาภาพขอตั้งสัตยาธิฐาน ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงได้โปรดดลบันดาลให้ญาติโยม สาธุชน ผู้ฟังทุกท่าน จงได้ปราศจากความทุกข์โศกโรคภัยทั้งปวง จงมีแต่ความคิดถูก พูดถูก เห็นถูก ทำถูก แนะนำผู้อื่นถูก จงเจริญรุ่งเรืองในพระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และกิจการงานโดยชอบทั้งปวง ขอจงสุขสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยมนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ มีมรรคสี่ ผลสี่ และนิพพานหนึ่ง โดยสัมมาทิฏฐิแต่ส่วนเดียว โดยทั่วหน้ากัน ทุกท่าน ทุกคนเทอญ

■ ■ ■ ■

พระสมชาย จนฺทสาโร
ผู้ถอดเทป

ทิศเบื้องขวา "ครูอาจารย์" ความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์กับศิษย์ ตอนที่ ๑

โดย

พระมหามนตรี ขนฺติสาโร ป.ธ.๙

"ครูอาจารย์เป็นกัลยาณมิตรของศิษย์" ผู้ประสิทธิ์ประสาทศิลปวิทยาให้แก่นักเรียนนักศึกษาเพื่อเสริมสร้างวุฒิปัญญา พัฒนาความสามารถ และปลูกฝังจริยธรรมความดีให้เป็นบุคคลมีคุณค่าเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีมีประโยชน์แก่ประเทศชาติบ้านเมือง

ว่าโดยภาวะ ลักษณะของครูที่ดีคือผู้ที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมแห่งความเป็นกัลยาณมิตร ๗ ประการ[๑] คือ เป็นคนน่ารักสมกับ เป็นปูชนียบุคคล เป็นคนน่าเคารพ น่ายกย่องของศิษย์ทั้งหลาย รู้จักพูดเพื่อให้ศิษย์เข้าใจในคำสอน เอื้ออาทรต่อถ้อยคำของผู้อื่นขยายข้อที่ลึกให้ตื้น เข้าใจง่าย และไม่ชักนำศิษย์ไปในทางที่ไม่สมควร

ว่าโดยหน้าที่ ครูที่ดีย่อมมีจิตวิญญาณเพื่องานอบรมสั่งสอนศิษย์ เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีมีความคิดสร้างสรรค์ และมีผลงานอันจะเป็นคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ ว่าโดยฐานะ "งานครูนั้นว่าถึงฐานะตำแหน่งตลอดจนรายได้ ดูออกจะไม่ทัดเทียมงานอื่น ๆ หลาย ๆ อย่าง แต่ถ้าว่าจะถึงผลอันแพร่หลายยั่งยืนแล้ว จะต้องถือว่าอยู่เหนือกว่างานด้านอื่น ๆ ทั้งหมด ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้ให้ความรู้ความดี และความสามารถนานาประการแก่ศิษย์ เป็นสมบัติอันประเสริฐติดตัวศิษย์ไป สำหรับที่จะนำไปสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งแก่ตัวเองและแก่ส่วนรวม และครูแต่ละคนนั้นต่างได้แผ่ความเมตตาสั่งสอนศิษย์นับจำนวนพันจำนวนหมื่น ทำให้เขาเหล่านั้นสามารถประกอบการงานอาชีพต่าง ๆ ได้ทุกระดับทุกสาขา ให้เป็นประโยชน์ต่อแผ่นดิน จึงพูดได้เต็มปากว่าครูมีผลงานการสร้างสรรค์อย่างสูงพร้อมทั้งมีเมตตาต่อคนทั้งหลายอย่างกว้างขวางไม่มีประมาณเป็นเหตุให้คนไทยเคารพยกย่องครูอย่างยิ่ง ถือเป็นบุพการีชนที่แท้จริง เป็นที่สองรองแต่บิดามารดาเท่านั้น"[๒]

ในพระพุทธศาสนา พระบรมศาสดาทรงแสดงหน้าที่ที่ครูอาจารย์พึงอนุเคราะห์ศิษย์โดย ๕ สถาน[๓] คือ ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี สอนให้มีความเข้าใจแจ่มแจ้ง สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ และสร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศกล่าวคือให้รู้จักเลี้ยงตัวรักษาตนในอันที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยดี

เมื่อได้รับอุปการะจากครูอาจารย์โดย ๕ สถานเช่นนี้ ศิษย์ที่ดีพึงตอบแทนพระคุณท่าน โดย ๕ สถาน[๔] เช่นกัน คือ ลุกขึ้นต้อนรับ เข้าไปหาเพื่อคอยรับใช้ ใฝ่ใจเล่าเรียนศึกษาปรนนิบัติตามสมควรแก่ฐานะ และเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ

ในที่นี้จะแสดงหน้าที่ของศิษย์ที่จะพึงปฏิบัติต่อครูอาจารย์เพียง ๒ สถานเบื้องต้นดังต่อไปนี้

หน้าที่ประการที่ ๑ ศิษย์พึงลุกขึ้นต้อนรับครูอาจารย์ด้วยความเคารพในฐานะที่ท่านดำรงอยู่ในสถานะแห่งวัยวุฒิ ผู้เจริญโดยวัย และคุณวุฒิ ผู้เจริญโดยวิชาความรู้และเป็นผู้มีประสบการณ์ จึงสามารถแนะนำศิษย์ให้มีความรอบรู้และเป็นผู้มีประสบการณ์เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีมีประโยชน์สืบไป พึงทราบว่า คนเราเคารพกันย่อมมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ปรารถนาดีต่อกัน การแสดงความเคารพต่อกันจัดเป็นสังคมจรรยาอันดีงาม นำให้หมู่คณะที่ปฏิบัติได้รับตอบด้วยอัธยาศัยไมตรีเข้าในหลักที่ว่า "สักการะเคารพบูชาวันทาท่านย่อมได้รับสักการะเคารพบูชาวันทาตอบ"[๕]

อีกอย่างหนึ่ง ผู้แสดงคารวธรรมต่อผู้เจริญย่อมมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตของตน สมดังที่พระทศพลตรัสไว้ว่า "ผู้มีปกติไหว้ประพฤตินอบน้อมต่อผู้ใหญ่เนืองนิตย์ ย่อมเจริญด้วยธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ"[๖]

หน้าที่ประการที่ ๒ ศิษย์พึงเข้าไปหาครูอาจารย์เพื่อคอยรับใช้ หมายความถึงการเข้าไปหาเพื่อรับฟังข้อปรึกษาหารือหรือแสดงความคิดเห็นที่ดีที่จะให้มีความคิดสร้างสรรค์ประสานประโยชน์ต่อกันประการหนึ่ง เพื่อไต่ถามปัญหาหรือข้อกังขาด้วยปรารถนาจะได้รับอรรถธิบายขจัดความสงสัยเสียได้ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเพื่อจะได้รับคำแนะนำทางวิชาการหรือทางด้านอรรถธรรม และแนวทางที่เป็นประโยชน์หรือให้เกิดความเข้าใจดีต่อกัน ด้วยเหตุนั้นศิษย์ที่ดีพึงเข้าไปหาครูอาจารย์เพื่อปรึกษาหารือ เพื่อไต่ถามปัญหาข้อสงสัยและเพื่อจะได้รับคำแนะนำจากท่าน ในฐานะที่ครูอาจารย์เป็นกัลยาณมิตร ผู้ประสิทธิ์ประสาทวุฒิปัญญาให้แก่ศิษย์ทั้งหลาย

ในวาระนี้ เพื่อจะสดุดีพระคุณของครูอาจารย์ จึงขอนำเอาคำประพันธ์ "บูชาคุณครูอาจารย์" มาอ่านให้ท่านทั้งหลายได้ซร้องสรรเสริญทั่วกัน ณ บัดนี้ว่า

ปาเจราจริยา โหนฺติ คุณุตฺตรานุสาสกา
ปญฺญาวุฑฺฒิกเร เต เต ทินฺโนวาเท นมามิหํ.
ข้าขอประณตน้อมสักการ บูรพคณาจารย์
ผู้กอปรประโยชน์ศึกษา
ทั้งท่านผู้ประสาทวิชา อบรมจริยา
แก่ข้าในกาลปัจจุบัน
ข้าขอเคารพอภิวันท์ ระลึกคุณอนันต์
ด้วยใจนิยมบูชา
ขอเดชกตเวทิตา อีกวิริยะพา
ปัญญาให้เกิดแตกฉาน
ศึกษาสำเร็จทุกประการ อายุยืนนาน
อยู่ในศีลธรรมอันดี
ให้ได้เป็นเกียรติเป็นศรี ประโยชน์ทวี
แก่ชาติและประเทศไทย เทอญ.[๗]

■■■■

(๑) องฺ. สตฺตก. ๒๓/๓๔/๓๓
(๒) พระบรมราโชวาท (ตอนหนึ่ง) ที่พระราชทานแก่ครูอาวุโส รุ่นที่ ๑๔ ณ ศาลาดุสิตาลัย เมื่อวันศุกร์ที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๔
(๓) , (๔) ที. ปา. ๑๑/๒๐๐/๒๐๓-๒๐๔
(๕) ขุ.ขา.มหา. ๒๘/๔๐๑/๑๕๔
(๖) ขุ.ธ.๒๕/๑๘/๒๙
(๗) ศาสนพิธี เล่ม ๒ หน้า ๑๘๔-๑๘๕

หลักปริยัติ

โดย

หลวงพ่อพระเสริมชัย ชยมงฺคโล
เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๓๖
ณ บ้านพักอัครราชทูต อนุชา-อภิวันธ์ โอสถานนท์
กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

เราไม่มีแต่ธาตุหยาบอย่างนี้ เรามีธาตุละเอียด ธาตุละเอียดอยู่ที่ศูนย์กลางกาย ธาตุละเอียดนี้เมื่อตายจากภพภูมิเดิมมาเกิดเป็นมนุษย์ คุณความดีในระดับมนุษยธรรมจะเป็นชนกกรรมนำให้มาเกิดเป็นมนุษย์คุณความดีนั้นตั้งอยู่ที่ไหน ตั้งอยู่ที่ธาตุ ธาตุเป็นที่ตั้งของธรรมฝ่ายดี-ฝ่ายชั่ว ถ้าไม่มีธาตุก็ไม่มีธรรมต้องมีธาตุจึงมีธรรมในฝ่ายดี ฝ่ายชั่วที่อาศัยอยู่หรือมีอยู่ เพราะฉะนั้นต้องละความประพฤติปฏิบัติทางกายทางวาจาที่ไม่ดีก็เพื่อให้กายและวาจานั้นกระทำแต่ความดี เมื่อกายวาจาดี ก็ดีไปถึงใจ และธาตุธรรม ณ ภายใน ก็จะผ่องใสบริสุทธิ์

การได้กำเนิดเป็นมนุษย์ยากนะ ไม่ง่าย ที่จะได้เป็นมนุษย์ต้องทำคุณความดีในระดับมนุษยธรรมในระดับ **"มนุษยธรรมนี้"** หมายความว่าต้องเป็นผู้ละเว้นกายทุจริต ๓ ประการ เหมือนกับที่เรารับศีลกันกายทุจริตที่จะต้องละเว้นได้แก่ ละเว้นเจตนาฆ่าสัตว์ ละเว้นเจตนาประพฤติผิดในกาม ละเว้นการลักฉ้อหรือขบถคดโกง ละเว้นอบายมุขต่าง ๆ ได้แก่ ความเป็นนักเลงผู้หญิง นักเลงสุรา นักเลงการพนัน เป็นต้น นี่ต้องละ และคุณความดีที่ละจากกายทุจริตอย่างนี้ นั่นส่วนหนึ่ง ส่วนวาจานั้นก็ต้องละวจีทุจริตนับตั้งแต่ ละเจตนากล่าวคำเท็จ หลอกลวง ละเจตนากล่าวคำหยาบ ละเจตนาการพูดยุให้รำตำให้รั่ว ละเจตนาการพูดจาที่เหลวไหลไร้สาระจนเป็นนิสัย การละเหล่านี้จะต้องละดีพอสมควร ต้องเข้าใจในเรื่องของวจีทุจริต ไม่แต่เพียงที่กล่าวในรายละเอียดอย่างนี้ อย่างเช่นคำหยาบเรานึกว่าเป็นคำหยาบคำสาบถสาบานธรรมดา แต่ก็กินความไปถึงการกล่าวกระทบกระแทกแดกดันต่อคนอื่น จะต้องประกอบ

คุณความดี คือ ละวจีทุจริตทำนองนี้ จนธาตุธรรม ณ ภายในผ่องใส ละกายทุจริตดังที่กล่าวแล้วเป็นต้น จนธาตุธรรมข้างในเราผ่องใส คือธาตุธรรมกายในของเรา เราไม่มีแต่ธาตุหยาบอย่างนี้ เรามีธาตุละเอียด ธาตุละเอียดอยู่ที่ศูนย์กลางกาย ธาตุละเอียดนี้เมื่อตายจากภพภูมิเดิมมาเกิดเป็นมนุษย์ คุณความดีในระดับมนุษยธรรมจะเป็นชนกกรรมนำให้มาเกิดเป็นมนุษย์ คุณความดีนั้นตั้งอยู่ที่ไหน ตั้งอยู่ที่ธาตุ ธาตุเป็นที่ตั้งของธรรมฝ่ายดี-ฝ่ายชั่ว ถ้าไม่มีธาตุก็ไม่มีธรรมต้องมีธาตุจึงมีธรรมในฝ่ายดี ฝ่ายชั่วที่อาศัยอยู่หรือมีอยู่ เพราะฉะนั้นต้องละความประพฤติปฏิบัติทางกายทางวาจาที่ไม่ดี ก็เพื่อให้กายและวาจานั้นกระทำแต่ความดี เมื่อกายวาจาดี ก็ดีไปถึงใจ และธาตุธรรม ณ ภายใน ก็จะผ่องใสบริสุทธิ์

"ใจ" อยู่ที่ไหน ใจมีธาตุละเอียดของเขาอยู่ที่ศูนย์กลางกาย ธาตุละเอียดที่อยู่ที่ศูนย์กลางกายชุดแรกคือธาตุละเอียดของขันธ์ ๕ คือธาตุละเอียดในฝ่ายที่เป็นรูปเรียกว่า **"รูปขันธ์"** ธาตุละเอียดนี้มีประกอบพร้อมด้วย มหาภูตรูปสี่ นี่พูดภาษาพระ ถ้าภาษาชาวบ้านคือว่า เป็นธาตุละเอียดที่ควบคุมส่วนที่เป็นของเหลวในร่างกายให้อยู่ในสภาวะที่พอเหมาะ เราเรียกว่า **"ธาตุน้ำ"** และธาตุละเอียดควบคุม

ส่วนที่หยาบแข็งเรียกว่า **"ธาตุดิน"** ธาตุละเอียดที่ควบคุมอุณหภูมิเรียกว่า **"ธาตุไฟ"** ที่ควบคุมลมปราณที่ปรนเปรออยู่ในร่างกาย เรียกว่า **"ธาตุลม"** และมีอากาศธาตุที่ควบคุมช่องว่างภายในร่างกายให้อยู่ในสภาวะพอเหมาะ ธาตุทั้ง ๕ ตั้งอยู่ในกลางกำเนิดธาตุธรรมเดิม ติดมาตั้งมาตั้งแต่ปฏิสนธิ วิญญาณในครรภ์มารดา เพราะเป็นที่ตั้งของธรรม คือคุณความดีที่เรากระทำทางกาย ทางวาจา เมื่อทำดีทางกาย ทางวาจา ก็มีผลไปถึงใจ ใจนั้นธาตุละเอียดตั้งอยู่ที่ท่ามกลางของรูปขันธ์ เขาเรียกว่าธาตุละเอียดของนามขันธ์ ๔ คือ **"ใจ"** ธรรมชาติที่เรียกว่าใจมันมองเห็นไม่ได้ แต่มีธาตุละเอียด ณ ภายใน ได้แก่ ธาตุละเอียดที่ทำหน้าที่รู้สึกสุข รู้สึกทุกข์ ชอบใจไม่ชอบใจ ถ้าชอบใจก็เป็นสุข ไม่ชอบใจก็เป็นทุกข์ ธาตุละเอียดนี้ ภาษาพระเรียก **"เวทนาขันธ์"** และธาตุละอียดที่ทำหน้าที่จดจำชื่อว่า **"สัญญาขันธ์"** แล้วธาตุละเอียดที่คิดไปโน่นไปนี่ คิดแล้วไม่ได้คิดเฉย ๆ คิดไปถึงเรื่องโน้นเรื่องนี้และปรุงแต่งทางใจ ปรุงแต่งทางใจว่าอันนี้น่าชอบใจ อันนี้ไม่น่าชอบใจ ทั้งที่มันเป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้น แต่ปรุงแต่งทางใจว่านี่น่ารักนี่ไม่น่ารัก เพราะฉะนั้นธาตุละเอียดอันนี้เขาเรียกว่า **"สังขารขันธ์"** หรือ "จิต" คำว่าสังขารแปลว่าปรุงแต่ง สังขารหรือจิตเป็นส่วนหนึ่งของใจ และมีธาตุละเอียดที่ทำหน้าที่รับรู้ เรียกว่า **"วิญญาณขันธ์"** ธาตุละเอียดทั้ง ๔ จึงรวมเรียกว่า **"นามขันธ์ ๔"** คือส่วนที่เป็นใจนั่นแหละ ขยายส่วนหยาบออกมาเป็นดวง "เห็น" เป็นความเห็นด้วยใจเป็นดวงใสกลางดวงเห็น มีดวงจำ ดวงคิดและดวงรู้ เห็น จำ คิด รู้ รวมเรียกว่า "ใจ" ใจเปลี่ยนวาระเมื่อไปยึดเกาะอะไรเข้า รักชอบใจหรือไม่ชอบใจก็จะไปยึดไปเกาะสิ่งนั้นว่าเป็นตัวตน จึงชอบใจหรือไม่ชอบใจ เมื่อปรุงแต่งทางใจอย่างนั้นแล้ว **กิเลส**ความเศร้าหมองจะปรากฏขึ้นพร้อมกับใจที่ไม่ดี เรียกว่า**อกุศลจิต** แล้วทำหน้าที่ดลจิตดลใจให้ปฏิบัติทางกาย ทางวาจาและใจ ตามอำนาจของกิเลสตัณหาอุปาทาน ตรงนี้คนเราถึงประพฤติผิดศีลหรือประพฤติกายทุกจริตหรือประพฤติวจีทุจริต ความชั่วทางวาจา แล้วใจก็จะทุจริตและประกอบพร้อมด้วยกิเลส จะเกิดขึ้นมาทันที ทีนี้ถ้าสัตว์โลกใดหรือมนุษย์เรารู้เท่าทันด้วยปัญญาและด้วยสติสัมปชัญญะ ว่าอันนี้ไม่ดีใจอย่าปรุงแต่งมากนัก ทำใจให้กลาง ๆ แล้ว เมื่อจิตใจสงบระงับใจที่เป็นฝ่ายบุญกุศลมันจึงเกิดขึ้นแทนที่ เปลี่ยนวาระจิตใจ คือจิตใจดวงเดิมตกสูญหายไป จิตใจดวงใหม่จะปรากฏขึ้น จิตใจใหม่ที่ผ่องใสปรากฏขึ้นมาดลจิตดลใจให้ประพฤติตามอำนาจของบุญกุศลในกรณีที่ใจเป็นบุญเป็นกุศลเพราะฉะนั้นจะคิดจะพูดจะทำก็ทำแต่ในทางดี ไม่ทำในทางที่ชั่ว คือเจตนาละเว้น กายทุจริต วจีทุจริต มีผลให้จิตใจที่ผ่องใสปรากฏขึ้นลบล้างจิตใจที่ขุ่นมัวด้วยกิเลสตรงนี้แหละใจจึงผ่องใส

เพราะฉะนั้นถ้าเรารู้เท่าทันอย่างนี้แล้ว เราตั้งใจกระทำแต่คุณความดี ก็เพราะใจข้างในที่เป็นบุญเป็นกุศลปรากฏขึ้น เมื่อปรากฏขึ้นใหม่จึงดลจิตดลใจให้ประพฤติปฏิบัติตามอำนาจของบุญ คือคุณความดีต่าง ๆ และโดยอาการอย่างนั้น ไม่ช้านะ เปลี่ยนวาระเร็ว

อาการที่ใจเปลี่ยนวาระด้วยอำนาจของบุญกุศลหรือบาปอกุศลนี่เปลี่ยนเร็ว คนคิดพูดทำก็เร็วตามอำนาจของบุญหรือกิเลส ทีนี้คนเรากว่าจะได้มาเกิดเป็นมนุษย์จะต้องกระทำคุณความดีด้วยใจที่ผ่องใส เป็นธรรมชาติที่ชำระใจหรือกำจัดอกุศลจิต คือจิตที่ไม่ดีให้กลายเป็นหรือมีใจที่ดีเป็นบุญเป็นกุศล เมื่อใจข้างในผ่องใสดลจิตดลใจให้คิด พูด ทำ ในทางที่ดี ละเว้นในทางชั่ว ธาตุอันเป็นที่ตั้งของธรรมที่บริสุทธิ์ผ่องใสคุณความดีที่ผ่องใสก็ตั้งอยู่ที่ธาตุละเอียด คือ น้ำ ดิน ไฟ ลม อากาศและวิญญาณธาตุ นั่นเองคือใจ และธาตุธรรมดวงนั้นเองที่เมื่อเราทำบ่อย ๆ เข้า ก่อนตายจะปรากฏเป็นนิมิตอารมณ์ให้เราเห็นธาตุธรรมของผู้ทำความดีระดับมนุษยธรรมที่มั่นคงแล้ว ต้องว่ามั่นคงแล้ว ไม่ใช่ทำนิดหนึ่งแล้วไปทำความไม่ดีแล้วกลับมาทำดีใหม่อีกนิดหน่อย ต้องทำดีจนมั่นคงแล้วจึงได้ธาตุธรรมที่บริสุทธิ์นั้นก่อนตายธาตุธรรมเดิมตกสูญหายไป วาระจิตก็เปลี่ยนธาตุธรรมใหม่พร้อมด้วยใจที่ผ่องใสเป็นบุญเป็นกุศลระดับมนุษยธรรมก็ปรากฏลอยขึ้น แล้วทำหน้าที่ไปเกิดฉะนั้นคุณความดีในระดับมนุษยธรรมอย่างนี้แหะที่เป็นชนกกรรมนำให้ไปเกิดเป็นมุษย์

ดวงธรรมระดับมนุษยธรรมนี่ คือเป็นผู้ที่ละเว้นกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต เป็นใจที่ผ่องใสจากกิเลสประเภท โลภะ ราคะ ประเภทโทสะ โกรธพยาบาท และโมหะความหลง ใจละกิเลสประเภทนี้ให้เบาบางไป กายวาจาก็พลอยละความชั่วทางกายและทางวาจาไปด้วย ธาตุธรรมข้างในจึงผ่องใสเพราะคุณความดีที่กระทำไปแล้วนั้นก็มาจากใจที่บริสุทธิ์ ตั้งอยู่ตรงกลางธาตุธรรม ณ ภายในนั้นเอง บุญกุศลคุณความดีนั้นเป็นสภาวะที่ชำระหรือกำจัดธาตุธรรมที่ไม่ดีให้หมดไปแล้วเป็นชนกกรรมให้มาเกิดเป็นมนุษย์ เราลองหลับตาวาดภาพดูว่า กว่าที่จะมีบุคคลคนใดคนหนึ่งกระทำคุณความดีในระดับมนุษยธรรม นี่แหละที่จะชี้ให้เห็น มีกี่คน ที่ละกายทุจริต ละวจีทุจริต ละมโนทุจริต ไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วทำแต่ความดีเป็นกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต อันเป็นตรงกันข้ามกับความชั่วหรือทุจริต

กายสุจริตเช่นว่า มีเมตตาอารีต่อกัน เผื่อแผ่กัน ไม่ขบถคดโกงกัน ประกอบสัมมาอาชีวะสันโดษในคู่ครองของตัว อย่างนี้เป็นต้น นี่ฝ่ายกายสุจริต

วจีสุจริต ได้แก่พูดแต่คำไพเราะอ่อนหวาน พูดแต่คำจริง พูดแต่คำที่มีประโยชน์ พูดแต่คำสมานไมตรีและ

มโนสุจริต เป็นจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล พอสมควรที่จะละความโลภหรือเห็นแก่ตัวจัด หรือราคะจัดที่จะละโทสะและความโกรธจัดได้ หรือละพยาบาท และละโมหะความหลงผิดไม่รู้บาปบุญคุณโทษ

ต้องประกอบพร้อม ๓ อย่างนี้ และทำเป็นประจำมั่นคงแล้ว ธาตุธรรมนี้จะเป็นตัวนำให้มาเกิดใหม่ในเมื่อสังขารนี้แตกทำลายมาเกิดใหม่จึงได้อัตตภาพเป็นมนุษย์

เราลองวาดภาพดูว่ากว่าจะได้ความเป็นมนุษย์มีกี่คน เรามองดูข้าง ๆ เราก็ได้ มีกี่คนที่ศีลบริสุทธิ์อย่างน้อยศีล ๕ ละกายทุจริต ละวจีทุจริต ละมโนทุจริต เฉพาะ ๓ ส่วนนี้กว่า ๑๐ ข้อเข้าไปแล้ว ไม่ใช่ ๑๕ รวมทั้งอบายมุขด้วย ทีนี้จะกลับทำคุณความดีอีกตรงกันข้ามกัน กว่าจะได้ความเป็นมนุษย์เราทำคุณความดีอย่างนี้ แต่ถ้าความดีอันนี้เราไม่มีในขณะปัจจุบันนี้ โอกาสที่จะได้ความเป็นมนุษย์อีกก็ยาก แต่ถ้าเราจะทำความดียิ่งไปกว่านี้อีก ยิ่งกว่ามนุษยธรรม ก็ให้เพิ่มหิริโอตตัปปะ ความละอายและความเกรงกลัวต่อบาปอกุศลเพิ่มขึ้น อันนี้เป็น **"เทวธรรม"** ถ้าตายไป บุญกุศลที่สูงขึ้นมากกว่ามนุษยธรรมเป็นเทวธรรมก็จะไปเกิดในเทวโลก หรือถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นมนุษย์ชั้นดีไปเลย อย่างนี้เป็นต้น

ทีนี้กว่าจะได้เป็นมนุษย์ยังยากอย่างนี้ ข้อหนึ่ง ตรงนี้จะเจริญพรให้ทราบว่า อย่าประมาท ท่านทั้งหลายเป็นแม่บ้านก็ต้องเข้าใจธรรมะเรื่องนี้ให้ดี และจะได้ชักนำบุตรหลานลูกหลานของเรา และในขณะเดียวกันก็แปลกอยู่อย่างหนึ่ง เวลาปฏิบัติธรรมเห็นมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย มักจะเป็นอย่างนั้น แต่ก็มีบางครั้งที่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ฉะนั้นผู้หญิงมีโอกาสจะรู้ธรรมะได้มากกว่า นี้เท่าที่เห็นจากประสบการณ์ เพราะฉะนั้นก็ช่วยประคับประคองคนในครอบครัวของเรา เมื่อได้ยินธรรมะที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้อย่างนี้ เข้าใจอย่างนี้แล้วประคับประคองต่อไปให้เป็นไปด้วยดี

ทีนี้เมื่อเป็นมนุษย์ยังยากอย่างนี้แล้ว การพบพระพุทธศาสนายังยากอีก ยากยิ่งไปกว่าความได้อัตตภาพเป็นมนุษย์ เรารู้อยู่แล้วว่ายากนัก คนได้อัตตภาพเป็นมนุษย์แล้ว มีมนุษย์ชั้นต่ำ มนุษย์ชั้นกลาง มนุษย์ชั้นสูงตามระดับภูมิธรรม นี่พูดถึงระดับภูมิธรรม ไม่พูดถึงอย่างอื่น ระดับที่เป็นสัมมาทิฏฐิมีกี่คน เพราะเวลาจะไปเกิด ไปเกิดที่ไหนเราไม่รู้ได้ ไปเกิดกับใครเราไม่รู้ ทำความดีอย่างนี้แล้วไปเกิดที่ไหนเรายังไม่รู้ แต่ก็แน่ว่ามีเค้าว่าเราทำกับใคร ทำบุญร่วมกับใคร ก็จะไปเกิดร่วมกับคนนั้น อันนี้มีโอกาสมาก แต่ว่าไปเกิดที่ไหน ไปเกิดอยู่ใน COMMUNITY ไหน เหมือนอย่างประชาชนในขณะนี้ แม้มีพระพุทธเจ้า มีพระธรรมเจ้า มีพระสงฆ์เจ้าอยู่ สอนธรรมะที่ถูกต้องที่สุด "อริยสัจจ์" นี้ไม่มีอะไรเทียบ แม้กระทั่งขณะนี้ชาวต่างชาติต่างศาสนาเมื่อมาวิเคราะห์ เปิดใจด้วยความบริสุทธิ์ใจ มาวิเคราะห์ธรรมะของพระพุทธเจ้าแล้ว เขาไม่มีใครปฏิเสธเลยว่าธรรมะของพระพุทธเจ้านี้ประเสริฐที่สุด ไม่มีใครปฏิเสธ เว้นแต่คนไม่มาฟัง ไม่มาเรียนรู้ ไม่มาวิเคราะห์ด้วยปัญญาตามสมควร

ก็จะไม่รู้ แต่ถ้าหากวิเคราะห์ด้วยสติปัญญาที่ดีพอสมควรแล้วจะรู้ เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว ขนาดมีพระพุทธเจ้า มีพระธรรมเจ้า มีพระสงฆ์เจ้าอยู่ โอกาสจะมาฟังธรรมอย่างนี้ยังยากเลย โอกาสจะเข้ามายังยาก แต่กว่าจะได้พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งยิ่งยาก การเกิดทันสมัยพระพุทธเจ้าอย่านึกว่ามีได้โดยง่าย ยากเหลือเกิน เกิดมาแต่ละกัปป์ว่างจากพุทธศาสนา หลายกัปป์หลายกัลป์ว่างจากพุทธศาสนา เกิดมาไม่รู้อีโหน่อีเหน่ อย่างดีก็อาจจะมีจักรพรรดิ์ผู้ทรงศีล ทรงธรรมมาอุบัติเกิดด้วยและเป็นผู้ปกครองภพ ๓ โดยธรรม เป็นผู้ที่มีอำนาจโดยธรรมและปกครองโดยธรรม แต่ยังไม่ใช่พระพุทธเจ้า แต่เป็นผู้มีศีลมีธรรมก็พอจะแนะนำศีลแนะนำธรรมบ้าง แต่โดยส่วนใหญ่ของมนุษย์แล้ว แม้แต่มีศีล มีธรรมดี มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์นั้นแล้ว คนยังเข้ามายาก และถ้าไม่มีอะไรจะเกิดขึ้น เราเกิดหรือสัตว์โลกที่เกิดเป็นมนุษย์ในยุคอย่างนั้นนับจำนวนไม่ถ้วน แต่ละกัปป์มันยาว เราเกิด-ตาย นับไม่ถ้วน แล้วจะเจออย่างนั้นมากเหลือเกิน เมื่อเจออย่างนั้นโดยมาก **กว่าจะได้พบ พระพุทธเจ้าก็ยาก โอกาสจะรู้ธรรมะก็ยิ่งยาก ยากเหลือเกิน** ฉะนั้นเมื่อยาก **โอกาสที่จะทำผิดคิดผิดรู้ผิดก็มีมาก ใครรู้ตรงนี้ เห็นชัดตรงนี้ จะเห็นภัยในวัฏฏสงสาร** เห็นภัยในวัฏฏ-สงสาร ไม่ใช่ว่ามานั่งปฏิบัติภาวนาธรรมแล้ว เกิดกลัวขนลุกขนพองอย่างนั้นไม่ใช่ กลัวว่าจะมีความไม่รู้บาปบุญคุณโทษ จะอยู่ในสภาพเช่นไร เช่นว่า เกิดมาไม่พบพระพุทธศาสนาหรือพบแล้ว มีพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว แต่เกิดในครอบครัว ในสถาบัน หรืออยู่ในสังคมที่เป็นมิจฉาทิฏฐิต่างชาติต่างศาสนา กว่าจะได้เข้ามาในศาสนาที่เป็นสัมมาทิฏฐิ ที่มีการสอนอย่างถูกต้องที่สุด คือ **"อริยสัจจ์"** ว่าทุกข์เป็นอย่างนี้ เหตุแห่งทุกข์เป็นอย่างนี้ หนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์เป็นอย่างนี้ สภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับมีอย่างนี้ นั่นคือพระนิพพานมีอย่างนี้ ไม่ต้องไปเดินหา เพราะฉะนั้นเรามองเถิดว่าสัตว์โลกที่เกิดมา เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏจักร ตกอยู่ในวัฏฏะสาม คือ **"กิเลสวัฏฏะ"** มีกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ หลงไม่รู้บาปบุญคุณโทษ และ**"กรรมวัฏฏะ"** สร้างกรรมชั่ว ทางกาย ทางวาจา และทางใจ และ **"วิปากวัฏฏะ"** ได้รับผลกรรมนั้น เวียนกันอยู่อย่างนี้ ต้องเวียนว่ายตายเกิด เกิดอยู่ในสังสารวัฏฏะไม่มีสิ้นสุด นั่นเป็นความทุกข์ใหญ่หลวง นี้เรียกว่า **เห็นภัยในวัฏฏะ**

เพราะฉะนั้นให้เราสำเนียกว่าเกิดเป็นมนุษย์นั้นยากพบพระพุทธศาสนาก็ยาก มีพระพุทธศาสนาแล้วได้เข้ามาฟังธรรม ได้เข้ามาปฏิบัติธรรมก็ยาก ปฏิบัติแล้วจะเข้าถึงธรรมก็ยิ่งยาก เพราะฉะนั้นในช่วงชีวิตสั้น ๆ อย่างนี้ ของเรานี่ชีวิตมนุษย์สั้น ไม่ยืนยาว พวกเทพหรือเทวดามีชีวิตยาว อย่างของเรานี่นิดเดียว เหมือนดังเราเห็นมดปลวก ยุง ๕ วัน ๗ วัน ๑๐ วันก็ตาย มนุษย์เรานี้อายุสั้น เพราะฉะนั้นที่กล่าวนี้ให้เห็นว่าชีวิตของเราสั้น และอายุสั้นนี้เราควรจะทำอย่างไร ต้องขวนขวายไม่เช่นนั้นเสียเวลาเปล่าประโยชน์ และเกิดมาเสียชาติเกิด ตายไปไม่ได้อะไร เพราะกายวาจาและใจของเราถ้าเป็นบุญกุศลยิ่ง ๆ ขึ้นไป บุญกุศลนั้นเป็นชนกกรรมนำให้เราไปเกิด แล้วดำเนินชีวิตไปในแนวทางที่เป็นสัมมาทิฏฐิ ไปในทางที่ละเหตุแห่งทุกข์ คือละความชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันเป็นไปด้วยอำนาจของกิเลส ตัณหา อุปาทาน จงเจริญเหตุปัจจัยแห่งความสุขมีทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล เป็นต้น ให้ถึงมรรคผลนิพพาน แต่ถ้าเราไม่รู้บาปบุญคุณโทษทับทวีเพิ่มขึ้นก็หลง เมื่อหลงแล้วก็คิดผิดรู้ผิดทำผิด ก็ไปใหญ่ไปโต และถ้าว่าผิดพลาดจากระดับมนุษยธรรมหรือระดับเทวธรรม มันก็ลงต่ำ หลวงพ่อท่านเคยเปรียบเทียบว่าสัตว์โลกที่ลงต่ำ มนุษย์เรานี่ท่านเปรียบเหมือนจำนวนขนโค แต่ที่หลุดรอดไปได้ คือพ้นไปสู่สุคติได้เท่าจำนวนเขาโค ให้ไปดูสัตว์น้ำมีมากกว่าสัตว์บกที่เราเห็นบนบกนั่นน้อย สัตว์น้ำมากเหลือเกิน แล้วถ้าว่าระดับจิตต่ำลงไปจนไม่มีเหตุมีปัจจัยให้ได้เกิดมาดีสักหน่อย ก็จะต่ำลงไปเรื่อย ๆ จนถึงเป็นสัตว์เซลล์เดียว เป็นพวกแพลงตอน เป็นสัตว์ที่ไม่มีเหตุมีปัจจัยที่เป็นคุณความดีที่จะได้มาเกิดเป็นสัตว์ชั้นสูง และยังต้องลงต่ำต่อ ๆ ไปอีก

เพระฉะนั้นถ้าจะเปรียบเทียบการที่สัตว์โลกจะตกต่ำ จึงเปรียบเทียบได้เหมือนก้อนศิลาที่ตกลงไปในบ่อที่ไม่มีก้น โอกาสที่จะโผล่ขึ้นมายาก อันนี้ถ้าผู้ปฏิบัติกรรมฐานเห็นอย่างนี้เขาเรียกว่า **"เห็นภัยในวัฏฏะ"** จึงเกิดความกลัวภัยในวัฏฏะ แต่กลัวไม่ใช่กลัวไม่ดี กลัวมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติให้ดี เพื่อให้พ้นจากภัยในวัฏฏะ ที่จะพ้นจากภัยในวัฏฏะได้ต้องกำจัดกิเลสเหตุแห่งทุกข์ที่ให้ไปเกิดในทางไม่ดี ให้มาเกิดในสุขคติภพและได้อาศัยอัตต-ภาพในสุขคติภพ อย่างเช่นมนุษย์ปฏิบัติคุณความดีที่สูง ๆ ขึ้นไปจนถึงหมดกิเลสโดยสิ้นเชิง นั่นคือ **บรรลุมรรคผลนิพพาน** ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง อันนั้นพ้นโลกแท้ ๆ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีก เป็นธาตุล้วนธรรมล้วนที่ใครเข้าถึงรู้เห็นและเป็นแล้วเป็นสุข นั่นคือพระรัตนตรัยได้แก่พระพุทธรัตนะ พระธรรมรัตนะ พระสังฆรัตนะ

"พระพุทธรัตนะ" นั้นไม่ใช่กายเนื้อ แต่เป็น**ธรรมกายที่บรรลุมรรคผลนิพพาน** ส่วนพระธรรมรัตนะ คือธรรมที่เป็นธรรมกายมรรคผลนิพพานนั้นแหละ เป็นธาตุล้วนธรรมล้วนเป็นธรรมชาติที่แสดงคุณธรรมออกทางกาย ทางวาจา ทางใจ ของกายเนื้อ หรือเรียกว่า **"เบญจขันธ์"** เราต้องเข้าถึงจุดนี้และดำเนินต่อไปจนกว่าจะกำจัดกิเลสให้หมดไปได้โดยสิ้นเชิง เมื่อแก่กล้ามากขึ้น จากบุญ คุณความดีที่กล่าวแล้วนั้นเป็นบารมี เป็นอุปบารมี เป็นปรมัตถบารมี ชื่อว่า "บารมี ๑๐ ทัศ แล้วแก่กล้ายิ่งขึ้นเป็นอุปบารมี ๑๐ แก่กล้าที่สุดเป็นปรมัตถบารมี ๑๐ รวมเป็น ๓๐ เมื่อแก่กล้าเต็มที่แล้ว ธาตุธรรมนั้นจะกล้าแข็ง ญาณทัสสนะจะแก่กล้าที่จะปฏิบัติธรรมให้พ้นทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง ฉะนั้นใครเข้าถึงรู้เห็นและเป็นธาตุธรรมนั้นแล้วจึงเป็นสุข สุขอย่างเที่ยงแท้ เพราะไม่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัย ไม่เป็นอนิจจัง ไม่เป็นทุกขัง ไม่เป็นอนัตตา แต่กลับเป็นสภาพเที่ยง พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ นิพพานเป็นบรมสุขอย่างยิ่ง เป็นสถานที่ยั่งยืนตลอดไป เป็นอมตธรรม คือธรรมที่ไม่ตาย จึงไม่ต้องเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย ต่อไปอีก

เจริญพร

■ ■ ■ ■

พ.ต.ต.วิชัน ประเสริญสำราญ
ถอดเทป
สถานเอกอัครราชทูตไทย
กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

เรียงความกระทู้ธรรม เรื่อง "ความประมาท"

โดย

พระสมชาย จนฺทสาโร
วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

เต ทีฆรตฺตํ โสจนฺติ เย ปมชฺชนฺติ มาณวา
คนประมาท ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน

ณ บัดนี้ จักได้อธิบายขยายความธรรมภาษิต ที่ได้ลิขิตไว้เป็นอุทเทศเบื้องต้น พอเป็นแนวทางแห่งการศึกษาสัมมาปฏิบัติสืบต่อไป

อธิบายความว่า กระทู้ธรรมภาษิตนี้กล่าวถึงบุคคลผู้มีความประมาท ความประมาทนั้นหมายถึง คนที่หลงมัวเมาในชีวิต เมาในวัย เมาในอายุ เมาในลาภ ยศ สรรเสริญ และความสุขทางโลก ไม่รีบขวนขวายที่จะสร้างคุณงามความดี ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและสังคม บุคคลประเภทที่หลงมัวเมาในชีวิตคือผู้ที่ไม่สร้างคุณประโยชน์ให้เกิดขึ้นในชีวิต ด้วยการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ปล่อยชีวิตให้ว่างเปล่าเป็นโมฆะบุรุษ คือบุรุษผู้ว่างเปล่าเกิดมาชาติหนึ่งไม่คิดที่จะทำความดีก็ตายไปโดยเปล่าประโยชน์ บุคคลผู้ที่หลงอยู่ในวัย เมาในอายุ หลงในความหนุ่มความสาวของตนจนลืมไปว่า เราเกิดมาจะต้องแก่ ต้องตายด้วยกันทุกคน และความตายก็ไม่เลือกบุคคล ไม่เลือกเวลา ไม่จำเป็นว่าต้องรอให้แก่ชราก่อนจึงจะตายได้ มันไม่แน่เสมอไป คนประมาทมักปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไป ปล่อยโอกาสที่จะทำความดีหรือคุณประโยชน์ในชีวิตให้ล่วงเลยไป เพราะมัวไปหลงอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งไม่เป็นแก่นสาร สาระอันใด เอาเป็นที่พึ่งตลอดไปไม่ได้ ครั้นเมื่อรู้สึกตัวจะหวนกลับไปแก้ตัวใหม่ บางครั้งก็เกือบจะสายเกินไป ต้องเศร้าโศกเสียใจในความประมาทของตนเอง เพราะฉะนั้นจึงสมควรที่จะรีบขวนขวาย กระทำแต่คุณความดี ประกอบแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ด้วยความไม่ประมาท สมดังพุทธภาษิต มีมาในธรรมบทขุทฺทกนิกาย และตึสนิปาตขุทฺทกนิกาย ชาตก ว่า

อปฺปมาโท อมตํ ปทํ
ความไม่ประมาท เป็นทางไม่ตาย

อธิบายความว่า ความไม่ประมาทเมื่อมีอยู่ในบุคคลใดแล้ว บุคคลนั้น จะเป็นผู้มีสิต ไม่หลงมัวเมาอยู่ในสิ่งต่าง ๆ และจะเป็นผู้ที่รู้จักขวนขวายกระทำแต่คุณความดี ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ จึงไม่ต้องเศร้าโศกเสียใจ คิดเสียดายเวลาในภายหลัง บุคคลผู้ไม่ประมาทจะมีความระมัดระวังอยู่เสมอ ไม่ปล่อยให้ใจคิดไปในทางที่ไม่ดี ไม่กระทำความชั่วทั้งกายและวาจา แม้ว่าจะเป็นความชั่วเพียงเล็กน้อย เนื่องจากเขาไม่ประมาทว่ากรรมชั่วเพียงเล็กน้อยนั้นจะไม่ให้ผล เมื่อทำมากเข้าก็รวมกันกลายเป็นกรรมหนักได้ และผู้ไม่ประมาท จะพยายามสั่งสมคุณความดีให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป ผลของความไม่ประมาทนั้น ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต คือทั้งชาตินี้และชาติหน้า รวมทั้งยังส่งผลให้ได้ถึงประโยชน์สูงสุด คือ"**พระนิพพาน**" อันเป็นที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง พระพุทธองค์จึงตรัสเป็นปัจฉิมโอวาทว่า"**เธอทั้งหลายจงยังประโยชน์ตน และประโยชน์ผู้อื่นให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด**" เมื่อเราได้ไตร่ตรองพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าความไม่ประมาทนั้นเป็นธรรม ที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรมในข้อธรรมะอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี บุคคลผู้ไม่ประมาทก็จะเป็นผู้ที่ไม่ตายไปจากคุณความดี และประสบแต่ความเจริญรุ่งเรืองโดยฝ่ายเดียว

สรุปความว่า ความประมาทนั้น เป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดความทุกข์เดือดร้อน และอันตรายต่างๆ อันจะพึงมีขึ้น บุคคลผู้ประมาทจึงประสบแต่ความเศร้าโศก เสียใจ ที่เกิดจากการสูญเสียสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งโอกาสที่จะกระทำคุณความดีต่าง ๆ เมื่อใกล้เวลาจะสิ้นใจก็ขาดที่ยึดเหนี่ยว คือบุญกุศลที่จะนำไปสู่สุคติภพ คือภพภูมิที่ดี จำต้องเดินทางไปสู่ทุคติ คือ อบายภูมิทั้ง ๔ ได้แก่ เปรต สัตว์นรก อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน ได้รับความทุกข์ทรมาน เศร้าโศก เนื่องจากผลของกรรมชั่วที่ตนเองได้กระทำเอาไว้ด้วยความประมาทขาดสติ คิดว่าจะไม่ให้ผล จึงได้สะสมแต่ความชั่วนั้นไว้ ทำให้ต้องเศร้าโศก เสียใจสิ้นกาลนาน สมดังธรรมภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ในเบื้องต้นว่า

เต ทีฆรตฺตํ โสจนฺติ เย ปมชฺชนฺติ มาณวา
คนประมาท ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน

ดังได้แสดงมา ฉะนี้แล

■ ■ ■ ■

เรียงความกระทู้ธรรม เรื่อง "ความไม่ประมาท"

โดย

ส.ณ.สุรพันธุ์

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

อปฺปมตฺโต ปมตฺเตสุ สุตฺเตสุ พหุชาคโร
อพลสฺสํว สีฆสฺโส หิตฺวา ยาติ สุเมธโส

คนมีปัญญาดี ไม่ประมาท
เมื่อผู้อื่นประมาท มักตื่น
ในเมื่อผู้อื่นหลับ ย่อมละทิ้ง
(คนโง่) เหมือนม้าฝีเท้าเร็ว ทิ้งม้า
ไม่มีกำลังไปฉะนั้น

ณ บัดนี้ จักได้อธิบายขยายความพุทธภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ เป็นอุทเทสเบื้องต้น พอเป็นแนวทางแห่งการศึกษาสัมมาปฏิบัติสืบต่อไป

อธิบายความว่า "**ปัญญา**" คือความรอบรู้ ความฉลาด รู้เท่าทันเหตุการณ์ แต่ปัญญาที่จะกล่าวถึงในที่นี้ คือ ปัญญา อันเห็นชอบในอริยสัจทั้ง ๔ ว่านี่ทุกข์ นี่เหตุแห่งทุกข์ นี่ความดับทุกข์ นี่ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ และความรู้ในสภาพของสังขารธรรมทั้งปวงว่ามีสภาพไม่เที่ยง คือ คงอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ต้องเปลี่ยนแปรผันไปตามเหตุตามปัจจัย เป็นทุกข์ คือเมื่อเข้าไปยึดมั่นถือมั่นแล้วเป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา คือ ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน เพราะต้องแตกสลายไปตามเหตุตามปัจจัย เมื่อผู้มีปัญญาเห็นสภาพของสังขารธรรมทั้งปวงดังนี้แล้ว เขาย่อมไม่ประมาทย่อมยังประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านให้ถึงพร้อมด้วยประการทั้งปวง ส่วนประโยคที่ว่ามักตื่นเมื่อผู้อื่นหลับนั้นที่ว่าตื่นในที่นี้คือตื่นด้วยสติสัมปชัญญะอันสัมปยุตด้วยปัญญา อันเห็นชอบในอริยสัจ ๔ และประกอบด้วยความเพียร ไม่เกียจคร้าน ชีวิตของผู้มีปัญญาจึงเป็น "**สุชีวิต**" ส่วนชีวิตของผู้ไม่มีปัญญาจึงเป็น "**ทุชีวิต**" คือชีวิตที่ไม่ประเสริฐ ดังนั้นชีวิตของผู้มีปัญญาและประกอบด้วยความเพียรแม้เพียงวันเดียวย่อมประเสริฐกว่าบุคคลผู้ไม่มีปัญญา มีความเกียจคร้าน สมดังพุทธภาษิตที่มีมาใน ขุทฺทกนิกาย ธมฺมปทคาถา ว่า

โย จ วสฺสสตํ ชีเว กุสีโต หีนวีริโย
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย วิริยํ อารภโต ทฬฺหํ

ผู้เกียจคร้าน มีความเพียรเลว
พึงเป็นอยู่ตั้งร้อยปี
ส่วนผู้ปรารภความเพียรมั่นคง
มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียวก็ประเสริฐกว่า

ขุ.ธ. ๒๕/๓๐

ความว่า ใจความของคาถานี้กล่าวสรรเสริญผู้ที่มีความเพียรว่ามีชีวิตเพียงวันเดียวประเสริฐกว่าผู้ไม่มีความเพียรแม้มีชีวิตตั้งร้อยปี ความเพียรที่องค์สมเด็จพระบรมโลกนาถทรงสั่งสอนนั้นมีอยู่ ๔ สถานคือ เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นในสันดาน เพียรระวังรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ให้เสื่อม บาปหรือความชั่วนั้นเป็นตัวต้นเหตุให้เกิดทุกข์ส่วนบุญหรือคุณความดีนั้น มีสภาพที่ชำระความเศร้าหมองคือ มีสภาพที่ทำใจให้ผ่องใส ผู้ใดประกอบและเจริญให้มากแล้ว ย่อมพบแต่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขผู้ที่มีความเพียรเลวมีความเกียจคร้าน เกาะเกี่ยวอยู่ในกามคุณทั้ง ๕ ชีวิตของเขาแม้ตั้งร้อยปีก็หาแก่นสารสาระไม่ได้ เพราะเขามัวปล่อยเวลาให้เสียไปกับสิ่งที่ไม่เป็นสาระ ส่วนบุคคลผู้มีความเพียรแม้มีชีวิตเพียงวันเดียวก็ย่อมประเสริฐเพระเขาไม่ปล่อยเวลาให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์เขาก็ย่อมพบแต่ความมีสาระ สมดังพุทธภาษิตที่มีมาใน สํยุตฺตนิกาย สคาถวคฺค ว่า

ยาทิสํ วปเต พีชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ
กลฺยาณการี กลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ

บุคคลหว่านพืชเช่นไร ย่อมได้ผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว

สํ.ส. ๑๕/๓๓๓

ความว่า "**กรรม**" คือการกระทำแบ่งเป็น ๒ ฝ่ายคือกรรมดีและกรรมชั่ว กรรมดีคือการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การกระทำเช่นไรจึงชื่อว่าการทำดี การกระทำคุณความดีที่เรียกว่า **ทานกุศล ศีลกุศล** และ**ภาวนากุศล** ๓ อย่างนี้คือการทำความดี กรรมชั่วคือการกระทำที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ และการประพฤติผิดในกามเป็นต้น กรรมดีนั้นมีสภาพที่ทำใจให้ผ่องใส ผู้ที่กระทำความดีนั้นย่อมพบแต่ความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้าส่วนผู้ที่ทำความชั่วนั้นเขาย่อมพบแต่ความทุกข์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ดังนี้

สรุป "**ปัญญา**" คือความแจ้งเห็นจริงในสภาพของสังขารธรรมทั้งปวงว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เมื่อรู้ดังนี้แล้วก็ไม่พึงเป็นผู้ประมาท พึงเร่งปฏิบัติในสิกขาทั้ง ๓ คือ **อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา** และ**อธิปัญญาสิกขา** เพื่อความเข้าถึงรู้เห็นและเป็นพระนิพพานที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง เป็นที่ที่เที่ยงใครได้เข้าถึงรู้เห็นแล้วเป็นสุข สมดังพุทธภาษิตที่ได้ลิขิตไว้เป็นอุทเทสเบื้องต้นว่า

อปฺปมตฺโต ปมตฺเตสุ สุตฺเตสุ พหุชาคโร
อพลสฺสํว สีฆสฺโส หิตฺวา ยาติ สุเมธโส

คนมีปัญญาดี ไม่ประมาทเมื่อ
ผู้อื่นประมาทมักตื่นในเมื่อผู้อื่นหลับ
ย่อมละทิ้ง(คนโง่)เหมือนม้าฝีเท้าเร็ว

ขุ.ธ. ๒๕/๓๗

ดังได้พรรณามาฉะนี้แล

■ ■ ■ ■

วันพระราชทานรัฐธรรมนูญ

โดย

พระมหามนตรี ขนฺติสาโร ป.ธ.๙

วันที่ ๑๐ ธันวาคม ทุกปี ถือว่าเป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญ ทรงให้ประชาชนชาวไทยทุกคนมีส่วนร่วมในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารประเทศชาติตามระเบียบกฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติ

ณ โอกาสนี้จะขอนำเอาสำเนาพระราชหัตถเลขาทรงสละราชสมบัติของรัชกาลที่ ๗ บางตอนมาแสดงไว้ ณ ที่นี้ว่า

"ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่เดิมให้แก่ราษฎรทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจโดยสิทธิ์ขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร์"

ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า พระองค์ไม่ทรงปรารถนาที่จะถืออธิปไตยคือ ความเป็นใหญ่ไว้เป็นสิทธิ์ขาดของพระองค์แต่ผู้เดียว ในฐานะที่ทรงเป็นพระประมุขของชาติ อีกทั้งไม่ทรงยินดีที่จะมอบความเป็นใหญ่ให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือคณะใดคณะหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ทรงมอบอธิปไตยคือความเป็นใหญ่ให้แก่ประชาชนทุกคน โดยมิเลือกว่าผู้นั้นจะอยู่ ในฐานะของข้าราชการ พ่อค้า คฤหบดี ผู้มีการศึกษาหรือไร้การศึกษา ผู้มีโอกาสหรือด้อยโอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพ หรือการดำเนินชีวิตโดยทั่ว ๆ ไป โดยที่พระองค์เองก็ทรงอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระองค์ มิได้มีอำนาจ อิทธิพลหรืออภิสิทธิ์เหนือปวงพสกนิกรของพระองค์เอง ข้อนี้แสดงถึงความเป็นผู้มีพระหฤทัยกว้างขวาง มองเห็นการณ์ไกล เพื่อให้การปกครองประเทศชาติบ้านเมืองเสมอเหมือนกับนานาอารยประเทศในสมัยนั้น ทรงมองเห็นอำนาจของประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ เป็นเสียงอันศักดิ์สิทธิ์ และถือว่าเป็นอำนาจอธิปไตยอันสูงสุด

ประชาชนทุกคนในชาติมีอธิปไตย มีสิทธิเสรีภาพโดยเท่าเทียมกันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ประชาชนเป็นผู้เลือกสรรบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ ผู้ออกกฎหมายที่จะพิทักษ์รักษาปกป้อง คุ้มครองสุจริตชนผู้ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายบ้านเมือง แต่ในทางตรงกันข้ามจะปราบปรามพาลชนผู้ไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายบ้านเมืองมุ่งแต่จะสร้างความเดือดร้อนแก่สุจริตชนประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งประชาชนเป็นผู้เลือกสรรบุคคลผู้ที่จะเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารบ้านเมืองเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขทั่วหน้า

เพราะฉะนั้น ตัวบทกฎหมายต่าง ๆผู้ที่มีอำนาจบริหารบ้านเมืองตั้งขึ้นสำหรับเป็นคู่มือปกครองบ้านเมือง จึงชื่อว่าเป็นบัญญัติที่ดี ถ้าคนดีใช้วิธีการก็ถูกต้องกฎหมาย แต่ถ้าคนเลวใช้กฎหมายนั้นก็เป็นวิธีการกดขี่เลวร้ายที่สุดเพราะกฎเกณฑ์ของคนเลว

ทีนี้เรามาดูวิธีการออกกฎหมายของพระพุทธเจ้า ผู้มิได้มี

ส่วนได้ส่วนเสียมิได้มีผลประโยชน์เคลือบแฝงในการบริหาร เมื่อจะทรงบัญญัติสิกขาบทสำหรับพระสาวก ทรงใช้อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ เป็นเหตุในการบัญญัติสิกขาบท ดังต่อไปนี้

๑. สงฺฆสุฏฺฐุตาย เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ คือเพื่อความเรียบร้อยดีงามแห่งสงฆ์ ซึ่งได้ทรงชี้แจงให้มองเห็นคุณโทษแห่งความประพฤตินั้น ๆ ชัดเจนแล้ว จึงทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้นไว้โดยความเห็นชอบร่วมกัน

๒. สงฺฆผาสุตาย เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์

๓. ทุมฺมงฺกูนํ ปุตฺคลานํ นิคฺคหาย เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก คือเพื่อกำราบคนผู้ด้าน ประพฤติทราม

๔. เปสลานํ ภิกฺขูนํ ผาสุวิหารตาย เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม

๕. ทิฏฺฐธมฺมิกานํ อาสวานํ สํวราย เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน คือเพื่อระวังปิดทางความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อน ที่จะมีในปัจจุบัน

๖. สมฺปราชิกานํ อาสวานํ ปฏิฆาตาย เพื่อบำบัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต คือเพื่อแก้ไขมิให้เกิดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อน ที่จะมีมาในภายหน้าหรือภพหน้า

๗. อปฺปสนฺนานํ ปสาทาย เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส

๘. ปสนฺนานํ ภิยฺโยภาวาย เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว

๙. สทฺธมฺมฏฺฐิติยา เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธรรม

๑๐. วินยานุคฺคหาย เพื่ออนุเคราะห์วินัย คือทำให้มีบทบัญญัติสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์จัดระเบียบของหมู่สนับสนุนความมีวินัยให้หนักแน่นมั่นคงยิ่งขึ้น[๑]

อำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการดังกล่าวมานี้ พระองค์ทรงบัญญัติวินัยเพื่อประโยชน์แก่สงฆ์หรือส่วนรวม ๑ ประโยชน์แก่บุคคล ๑ ประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์หรือแก่ชีวิตทั้งทางกายและทางใจ ๑ ประโยชน์แก่ประชาชน ๑ และประโยชน์แก่พระศาสนา ๑ โดยมิได้เห็นแก่ประโยชน์ของพระองค์เอง หรือของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะเป็นที่ตั้ง ถ้าหากฝ่ายบ้านเมืองยึดหลักการของพระพุทธองค์มาใช้ก็จะได้ชื่อว่าสนองพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจะได้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างมหาศาลแท้จริง

■ ■ ■ ■

หนังสืออ้างอิง (๑) วินย. ๑/๒๐/๓๗;.องฺ.ทสก. ๒๙/๓๑/๗๙..

วิธีเจริญภาวนาสมาธิ

โดย

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

...ก็ให้ปล่อยอุปทานในขันธ์ ๕ และความยินดีในฌานนั้น โดยรวมใจหยุดนิ่งในไส้กลางของกลาง ๆๆๆ ไปเรื่อย ก็จะรู้สึกเหมือนมีแรงดึงดูดไปยังอายตนะหนึ่งที่ใสละเอียดสุขุมลุ่มลึกอย่างยิ่ง นี้แปลว่าธรรมกายเดิมนั้นตกสูญเข้าอายตนะนี้แล้วธรรมกายที่สุดละเอียดก็ปรากฏขึ้นใหม่ในอายตนะนี้ ใสละเอียดหนักยิ่งขึ้นไปอีก ให้ท่านพิจารณาดูให้ทั่วว่า อายตนะนี้, เป็นอะไร มีลักษณะอย่างไร ให้รวมใจหยุดในหยุด กลางของหยุดในหยุดไปเรื่อย พร้อมด้วยตรึกถามไปที่ศูนย์กลางพระธรรมกายนั่นแหละ ก็จะทราบได้ว่า เป็นอายตนะอะไร...

รูปฌาน ๔

ผู้ที่ถึงธรรมกาย และเจริญภาวนาจนถึง ๑๘ กายแล้ว ก็ให้รวมใจทุกกายให้อยู่ ณ ที่ศูนย์กลางกายพระอรหัตองค์ที่ละเอียดที่สุด แล้วใจของธรรมกายพระอรหัตก็เพ่งลงไปที่ศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ เมื่อใจหยุดได้ถูกส่วน ประกอบด้วยอารมณ์ **วิตก วิจาร** คือ ตรึกตรองประคองนิมิตกับอารมณ์ **ปีติ สุข** และ **เอกัคคตารมณ์** ก็จะเห็นองค์ฌานปรากฏขึ้นรองรับกายมนุษย์เหมือนดังอาสนะรองรับที่นั่งฉะนั้นมีลักษณะเป็นวงกลมใส ส่วนหนาประมาณหนึ่งคืบ ขนาดกว้างเต็มหน้าตักพองาม องค์ฌานที่เห็นเกิดขึ้นนี้ไม่เฉพาะแต่กับกายมนุษย์เท่านั้น หากแต่ปรากฏขึ้นรองรับกายทุกกายจนถึงกายพระอรหัตพร้อมกันหมด นี้เป็น**ปฐมฌาน**

แล้วใจของธรรมกายก็เพ่งไปที่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายทิพย์หยาบและทิพย์ละเอียดต่อไปอีก เมื่อใจหยุดนิ่งได้ถูกส่วนละเอียดหนักเข้า จนอารมณ์**วิตก วิจาร**หมดไป องค์ฌานเดิมก็จะว่างหายไปแล้วปรากฏองค์ฌานใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่อีก ใสละเอียดกว่าเดิมทั้งฌานและกาย นี่เป็น **ทุติยฌาน**

ใจของธรรมกายก็น้อมลงไปเพ่งที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมหยาบและรูปพรหมละเอียดอีก เมื่อใจหยุดถูกส่วนและละเอียดหนักเข้า จนอารมณ์**ปีติ** หมดไป องค์ฌานเดิมก็จะว่างหายไป แล้วปรากฏองค์ฌานเกิดขึ้นมาใหม่ ใสละเอียดกว่าเก่า ทั้งฌานและกายนี้เรียกว่า **ตติยฌาน**

ใจของธรรมกายก็เพ่งลงไปที่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปพรหมหยาบและละเอียดอีกต่อไป เมื่อใจหยุดนิ่งถูกส่วนละเอียดหนักเข้า จนอารมณ์**สุข**หายไป คงเหลือแต่เอกัคคตารมณ์คืออารมณ์เป็นหนึ่ง นิ่งเป็นอุเบกขาอยู่ องค์ฌานเดิมก็จะว่างหายไปและปรากฏองค์ฌานใหม่บังเกิดขึ้นแทนที่ ใสละเอียดยิ่งกว่าเดิมทั้งฌานและกายนี่เป็น **จตุตถฌาน**

เมื่อเข้าใจวิธีเข้าฌานสมาบัติตั้งแต่เบื้องต้น **ปฐมฌาน** ไปจนถึง **จตุตถฌาน** โดย **อนุโลมแล้ว** ก็จงฝึกหัดถอยกลับจาก **จตุตถฌาน** ลงมาถึง **ปฐมฌาน** เป็น**ปฏิโลม**ให้เกิดความชำนาญทั้งในการเข้าการออก การทรงฌานและการพิจารณาอารมณ์ฌานเหล่านี้ให้แม่นยำ

อรูปฌาน ๔

เมื่อเจริญฌานถึงจตุตถฌานแล้ว ก็ให้ถอยอารมณ์ฌานกลับลงมาสู่ปฐมฌาน เป็นปฏิโลมแล้วให้ใจของธรรมกายน้อมเข้าสู่เหตุว่างของปฐมฌานนั้น พิจารณาเอาอากาศที่ว่างเปล่าเป็นอารมณ์ องค์ฌานเดิมก็จะว่างหายไป เมื่อจิตละเอียดหนักเข้า ก็จะปรากฏองค์ฌานใหม่บังเกิดขึ้นรองรับธรรมกายใสละเอียดหมดทั้งฌาน และกาย นี้เป็น **อากาสานัญจายตนฌาน**

แล้วก็ให้ใจของธรรมกายน้อมเข้าไปในรู้ ในเหตุว่างของทุติยฌานเพ่งพิจารณาเอาวิญญาณเป็นอารมณ์ องค์ฌานเดิมก็จะว่างหายไป แล้วจะปรากฏองค์ฌานใหม่บังเกิดขึ้นรองรับธรรมกายอีก ใสละเอียดหมดทั้งฌานและกายยิ่งขึ้นไปอีก นี้เป็น **วิญญาณัญจายตนฌาน**

ก็ให้ใจของธรรมกายน้อมเข้าไปในเหตุว่างของตติยฌานต่อไปอีกเพ่งพิจารณาในรู้ที่ละเอียดในเหตุว่างเปล่า ไม่มีอะไร เป็นอารมณ์ องค์ฌานเดิมก็จะว่างหายไปอีก แล้วจะปรากฏองค์ฌานใหม่บังเกิดขึ้นรองรับธรรมกาย ใสละเอียดหมดทั้งฌานและกายยิ่งขึ้นไปอีก นี้เป็น **อากิญจัญญายตนฌาน**

ทีนี้ก็ให้ใจของธรรมกายน้อมลงไปในเหตุว่างของจตุตถฌานเพ่งพิจารณาต่อไปอีกว่า สัญญาเต็มว่างคืออารมณ์ที่ว่างเปล่านี้ จะว่ามีสัญญาอยู่ก็ไม่ใช่ จะว่าไม่มีสัญญาอยู่ก็ไม่เชิง เพราะละเอียดสุขุมนัก เมื่อเพ่งพิจารณาไปจนจิตละเอียดหนัก ก็จะปรากฏองค์ฌานใหม่บังเกิดขึ้นแทนที่องค์ฌานเดิมที่ว่างหายไปอีก ใสละเอียดยิ่งนักหมดทั้งฌานและกาย นี้เป็น **เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน**

เมื่อได้ฝึกเจริญรูปฌาน ๔ และอรูปฌาน ๔ รวมเป็นสมาบัติ ๘ โดยอนุโลมดังนี้แล้ว ก็ให้ฝึกถอยอารมณ์ฌานจาก เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน กลับลงมาสู่ปฐมฌาน เป็นปฏิโลม จนชำนาญ

เมื่อท่านเข้าใจในวิธีเจริญสมาบัติ ๘ โดยอนุโลมและปฏิโลมแล้วก็ให้ดำเนินไป ๗ เที่ยว ธรรมกายก็ยิ่งใสละเอียดที่สุดก็ให้ปล่อยอุปทานในขันธ์ ๕ และความยินดีในฌานนั้นโดยรวมใจหยุดนิ่งในไส้กลางของกลางๆๆๆ ไปเรื่อย ก็จะรู้สึกเหมือนมีแรงดึงดูดไปยังอายตนะหนึ่ง ที่ใสละเอียด สุขุมลุ่มลึกอย่างยิ่ง นี้แปลว่าธรรมกายเดิมนั้นตกสูญเข้าอายตนะนี้ แล้วธรรมกายที่สุดละเอียดก็ปรากฏขึ้นใหม่ในอายตนะนี้ ใสละเอียดหนักยิ่งขึ้นไปอีก ให้ท่านพิจารณาดูให้ทั่วว่า อายตนะนี้, เป็นอะไร มีลักษณะอย่างไร ให้รวมใจหยุดในหยุดกลางของหยุดในหยุดไปเรื่อย พร้อมด้วยตรึกถามไปที่ศูนย์กลางพระธรรมกายนั่นแหละ ก็จะทราบได้ว่าเป็นอายตนะอะไร ถ้ายังไม่มีญาณหยั่งรู้ว่าเป็นอายตนะอะไรก็ให้รวมใจหยุดในหยุด นิ่งแน่น ลงไปที่กลางของกลาง ๆๆๆ กายพระอรหัตที่สุดละเอียดต่อไปอีก ก็จะทราบได้ด้วยญาณพระธรรมกายของตนเอง

เมื่อรู้แน่ว่า อายตนะนั้นคืออะไรแล้วก็จงซ้อนสับทับทวีกับพระนิพพานหรือธรรมกายที่ละเอียด ๆ ต่อ ๆ ไปจนสุดละเอียด กลางของกลาง ๆๆ ไปเรื่อยไม่ถอยหลังกลับ หากประสงค์จะทราบข้อธรรมใด ก็ให้ตรึกถามไปที่ศูนย์กลางกายธรรมที่สุดละเอียดนั้นแหละ ก็จะมีญาณหยั่งรู้ได้ด้วยตนเอง ตามภูมิธรรมที่ปฏิบัติได้ และหากอธิษฐานปรารถนาสิ่งใด ๆ ที่ชอบ ก็จะสมปรารถนาตามควรแก่คุณธรรมและบุญบารมีที่ได้เคยสร้างสมอบรมมา

แม้ภายหลังแต่การหยุดพักแล้ว ก็จงหมั่นรวมใจหยุดในหยุด ณ ศูนย์กลางกายธรรมที่ละเอียดที่สุดในอายตนะนี้อยู่เสมอ แล้วท่านจะประจักษ์ในคุณค่าของการปฏิบัติธรรมตามแนววิชชาธรรมกายนี้ด้วยตัวของท่านเอง อย่างที่ท่านไม่เคยได้ประสบมาก่อน

■ ■ ■ ■

กฐินสามัคคีทอด ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
วันอาทิตย์ ที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๖

เจ้าภาพรายบุคคล ตั้งแต่ ๗,๐๐๐ บาทขึ้นไป

ศ.บัญญัติ-คุณหญิงสุมน สุชีวะ	๒๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณลอร่า ฮิว	๒๐,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณนภา วรรธนะดุษฎีเดช	๑๔,๕๐๐.๐๐	บาท
คุณทองอุ่น แซ่ลิ้ม	๑๒,๔๒๐.๐๐	บาท
คุณติ่ม แซ่ลิ้ม	๑๒,๔๒๐.๐๐	บาท
คุณอิฐ-สุธาร สุขยางค์	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณเอมอร อรุณยงจิต	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณสุทัศน์-สุนีรัตน์-ด.ญ.สุชยา นิ่มกุลรัตน์	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณอุดม-ทองเพียน ใจสมบุญ	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณวีรวรรณ โรจนวานิช	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณวริษฐ์-เรียม มงคลศรี	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณศรุต ล้ำเล้าเลิศ	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณนิตยา-บรรจง พยอมชื่น	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
บ.สุวรรณภูมิวิศวกรที่ปรึกษา จก.	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณส่วน-สมศรี-ทวีศักดิ์ จิราพร พนมวัฒนากุล	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
ศ.นิคม-วารุณี จันทรวิทุร	๑๑,๐๐๐.๐๐	บาท
ม.ล.รัชฎา ราศรี ชยางกูร	๑๐,๐๐๐.๐๐	บาท
บ.ชอบวณิชชา จก.	๑๐,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณบุษบา อ่องละออ	๙,๕๘๕.๐๐	บาท
ครอบครัวโรจนอุดมวุฒิกุล	๗,๗๐๐.๐๐	บาท
คุณสุณี บุญเกตุ	๗,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณดำรงค์ สินสมบัติ	๗,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณแก้ว ชั่งไพศาล	๗,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณสุภา รัตนไพบูลย์ และครอบครัว	๗,๐๐๐.๐๐	บาท

ผู้นำบุญกองกฐิน ตั้งแต่ ๗,๐๐๐ บาทขึ้นไป

พระเดชพระคุณ พระภาวนาโกศลเถร และคณะศิษย์	๖๔,๙๑๓.๐๐	บาท
คณะศิษย์หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล	๑๖๙,๕๗๔.๕๐	บาท
พระมหาสักกา เสฏฐธมฺโม และคณะ	๘,๐๐๐.๐๐	บาท
แม่ชีประยูร ระฆังสมบูรณ์ และคณะ	๒๘,๓๗๙.๐๐	บาท
คณะธนาคารสหธนาคาร จำกัด โดยคุณบรรเจิด ชลวิจารณ์	๘๑๒,๓๖๘.๐๐	บาท
คุณธมรัตน์ ตรีนุชจรัสกุล และคณะ	๙๔,๗๓๖.๐๐	บาท
คุณวิรุฬห์-โกสุม เกรอต และคุณเลื่อน มาปรีดา และคณะ	๖๗,๓๑๓.๐๐	บาท
คุณจันทร์ศรี-ระเบียบ สิงห์น้อย และคณะ	๕๘,๗๐๐.๐๐	บาท
คุณธีชิว-สมาน ตั้งสกุล และคณะ	๔๐,๕๑๙.๐๐	บาท
คุณสุรีย์ เดชอุดม และคณะ	๓๖,๗๖๓.๐๐	บาท
อจ.สำนาน-น.ท.ชุมสิทธิ์ ศรีพันธ์ และคณะ	๒๙,๓๙๘.๒๕	บาท
คณะข้าราชการสถานทูตไทยและครอบครัวในนครกัวลาลัมเปอร์	๒๙,๓๘๙.๐๐	บาท
อจ.อุดม-สุดา ตรีชั้น และคณะ	๒๗,๕๘๔.๐๐	บาท
คุณวรยศ แสนจันทร์ฮาม และคณะ	๒๖,๒๙๐.๐๐	บาท
คุณสุรพันธ์ วีระอำไพพงศ์ และคณะ	๒๖,๐๖๐.๐๐	บาท
คุณบุษดี พานิชเจริญผล และคณะ	๒๖,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณพรชัย ดำรงอุตสาหกิจ และคณะ	๒๕,๓๓๐.๐๐	บาท
หจก.ประวัติยนต์ และคณะ	๒๕,๑๗๐.๐๐	บาท
คุณยงชัย-ไซกี่ ซึ้งหทัย และคณะ	๒๔,๔๒๓.๐๐	บาท
คุณชาย ศรหิรัญ และคณะ	๒๔,๓๖๐.๕๐	บาท
คุณสุวิชญ โรจนวานิช และคณะ	๒๔,๓๕๒.๐๐	บาท
คุณยี ชิน สิน และคณะ	๒๔,๓๔๕.๐๐	บาท
คุณสุรเกียรติ วรายน และคณะ	๒๔,๑๔๐.๐๐	บาท
คุณแม่สงวน บุณยรักษ์ และคณะ	๒๒,๗๒๑.๐๐	บาท
คุณจิระชัย ฉัตรสนธิ และคณะ	๒๒,๒๐๐.๐๐	บาท
คุณธงชัย เตริ่นหวู่ และคณะ	๒๒,๑๒๐.๐๐	บาท
คุณสมชาย เทียมบุญประเสริฐ และคณะ	๑๙,๗๘๐.๐๐	บาท
คุณพ่อเล้ง-คุณแม่เสงี่ยม จิตต์มั่นการ และคณะ	๑๙,๐๐๕.๗๕	บาท

คุณสุกัญญา สุดบรรทัด และคณะ	๑๘,๑๐๐.๐๐	บาท
คณะศิษย์ชัยมงคล	๑๗,๒๕๖.๐๐	บาท
คุณสุเมธ ฤทธาคนี และคณะ	๑๕,๒๓๐.๐๐	บาท
คุณประจักษ์ ศิริบัณฑิตย์กุล และคณะ	๑๔,๕๐๖.๐๐	บาท
คุณเอกศรุต ลี้สมประสงค์ และคณะ	๑๓,๗๓๔.๐๐	บาท
คุณจุมพล-สุดใจ แสงประชาธนารักษ์ และคณะ	๑๓,๗๐๐.๐๐	บาท
คุณวัฒนา อุดมภักดีพงศ์ และคณะ	๑๓,๓๓๕.๐๐	บาท
คุณอ้อยทิพย์ จตุเทวประสิทธิ์ และคณะ	๑๓,๒๗๐.๐๐	บาท
คุณบุษบา สุธีจารุวัฒน และคณะ	๑๓,๑๑๐.๐๐	บาท
คุณผาติ วรรณรี และคณะ	๑๒,๙๒๐.๒๕	บาท
คุณประพันธ์ ตั้งพรสมาน และคณะ	๑๒,๘๐๐.๐๐	บาท
คุณอโนทัย ตันตรงภักดิ์-สัมฤทธิ์ โลหะทองศิริผล และคณะ	๑๒,๕๐๐.๐๐	บาท
คุณนิตยา แสวงทอง และคณะ	๑๒,๔๓๐.๐๐	บาท
ผศ.ทรรศนีย์ อัศเวศน์ และคณะ	๑๒,๔๒๕.๐๐	บาท
คุณคำนวณ-ทองใบ เจริญสุข และคณะ	๑๒,๔๒๐.๐๐	บาท
คุณสุเมธ วงศ์พิภพมงคล และคณะ	๑๒,๓๐๐.๐๐	บาท
คุณสุรศักดิ์-สำราญ ธัญญธาดา และคณะ	๑๒,๒๐๐.๐๐	บาท
บ.นครปฐมโลหะภัณฑ์ จก. และคณะ	๑๒,๒๐๐.๐๐	บาท
คุณศุภเกตุ คชโกศัย และคณะ	๑๒,๑๕๓.๐๐	บาท
พ.ท.กำพล พร้อมพงษ์ และคณะ	๑๒,๑๐๐.๐๐	บาท
คุณบุญเสริม ภู่แย้ม และคณะ	๑๒,๐๕๓.๐๐	บาท
คุณรัตนา อำพันการ และคณะ	๑๒,๐๕๐.๐๐	บาท
คุณถวัลย์ศักดิ์ ศรีสุวรรณศิลป์ และคณะ	๑๒,๐๓๐.๐๐	บาท
คุณสุพล ฝอยหิรัญ และคณะ	๑๒,๐๒๐.๐๐	บาท
คุณกฤตพร-วีรวัฒน์ เอราวัณ และคณะ	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณประยูร-รัตนา ลักขณาภิชนชัช และคณะ	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
บ.เวลอินเตอร์ซัพพลาย จก. และคณะ	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณสมบัติ อิ่มเพ็ง และคณะ	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณสุชาติ ศุภผล และคณะ	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณสนิท สังขพงศ์ และคณะ	๑๒,๐๐๐.๐๐	บาท

คุณดำรงค์ จรจวบโชค และคณะ	๑๑,๖๔๐.๐๐	บาท
คุณจันทนา ตรีรัตน์ตระกูล และคณะ	๑๑,๓๒๐.๐๐	บาท
อจ.กาญจนา อัครวัณ และคณะ	๑๑,๒๑๐.๐๐	บาท
คุณอุดม-รัตนา เรืองสุรัตน์ และคณะ	๑๑,๑๐๐.๐๐	บาท
พ.ต.ท.เดชา-ศศศรี-พงษ์ศิษฎ์-นวลจันทร์ พิทักษ์ชัยธรรม และคณะ	๑๑,๐๔๐.๐๐	บาท
คุณพีรพัฒน์ เครือใจ และคณะ	๑๐,๖๙๙.๐๐	บาท
คุณรัชนีวรรณ คงสอน และคณะ	๑๐,๒๓๔.๐๐	บาท
คุณวีระ เนตยกุล และคณะ	๑๐,๐๕๐.๐๐	บาท
คุณอรุณ เรืองเทพรัชต์ และคณะ	๑๐,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณอาภาภรณ์ ปราชญพงษ์ และคณะ	๙,๖๕๔.๐๐	บาท
พ.ต.มาณพ-ชฎามาศ-คุณแม่ลมูล ขาวสะอาด และคณะ	๙,๓๐๒.๗๕	บาท
คุณสุเทพ พุ่มกุมาร และคณะ	๘,๙๒๐.๐๐	บาท
คุณคมสัน ทองใย และคณะ	๘,๑๒๐.๐๐	บาท
คุณมุ้ยเซียะ แซ่ลี้ และคณะ	๗,๙๒๐.๐๐	บาท
คุณพวงพร บุญสอง และคณะ	๗,๗๖๐.๐๐	บาท
คุณอุไรวรรณ ตันติพิบูลย์ทรัพย์ และคณะ	๗,๗๒๒.๕๐	บาท
คุณวัลลภ-พนิดา พัฒนวิจิตร และคณะ	๗,๗๐๐.๐๐	บาท
คุณธนะ เรี่ยมประการ และคณะ	๗,๓๙๙.๐๐	บาท
คุณสมชัย ทองแดงกายสิทธิ์ และคณะ	๗,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณแสงทรัพย์-วีระสิทธิ์ จูงพิริยะพงษ์ และคณะ	๗,๐๐๐.๐๐	บาท
พ.ญ.จำเนียร-สายยู คำอาจ และคณะ	๗,๐๐๐.๐๐	บาท
คุณสุวรรณ และครอบครัวคุณเชาว์ เกียรติรัศมี และคณะ	๗,๐๐๐.๐๐	บาท
สาธุชนผู้มีจิตศรัทธารายย่อย	๒๙๔,๘๐๒.๗๕	บาท

ในนามวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ขออนุโมทนา

■ ■ ■ ■

ขอเชิญร่วมอนุโมทนาต่อกุศลจิตอันงดงาม

ของเหล่ากัลยาณมิตร ผู้หยิบยื่นแสงสว่างอันนิรันดร์แก่เพื่อนมนุษย์
ด้วยการอุปถัมภ์การพิมพ์นิตยสารดังนี้

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล
คุณประภาส – คุณวาสนา เนตรกระจ่าง
คุณสุทัศน์ – คุณสุนีรัตน์ – ด.ญ.สุชญา นิ่มกุลรัตน์
คุณพงศ์พฤทธิ์ รุจิรัชกร และครอบครัว
คุณจินตนา รุจิรัชกร – ด.ญ.ทิพย์อำพัน งามเบญจวงศ์
นพ.ธรรม์พงษ์ – ดร.สาวิตรี รังสิภัทร์
หจก.ประวัติยนต์
คุณนัทธมน เลิศมหโชค
บริษัท อ๊อกซิเดชั่น จำกัด
โรงเรียนอนุบาลสุนรา
คุณสุวรรณ–คุณเชี้ยมหงษ์–คุณจินตนา–ด.ช.ชูชาติเลิศประเสริฐภากร
คณะพระภิกษุสามเณรวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม
คุณกู้เกียรติ เติมเกษมศานต์
คุณอุดม–รัตนา เรืองสุรัตน์

ผู้มีรายนามข้างต้นนี้ คือผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินบำรุงการพิมพ์นิตยสารธรรมกายแต่ละเล่มเป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอบริจาคได้ที่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**
สำนักงานศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

บริษัท บางกอกสลักภัณฑ์ จำกัด และบริษัท อิทธิผลอุตสาหกรรม จำกัด เป็นเจ้าภาพบริจาคเงินค่ารถรับสาธุชนไปปฏิบัติธรรมทุกวันเสาร์ต้นเดือน ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.คำเนินสะดวก จ.ราชบุรี เดือนละ ๕,๐๐๐ บาท

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
การให้ธรรม ชนะการให้ทั้งปวง

รายนามเจ้าภาพถวายนิตยสาร "ธรรมกาย" แด่พระภิกษุสงฆ์

เจ้าภาพ		ผู้รับ
คุณสมโภช ชื่นชมเดช	ถวาย	พระสิทธิวชิรโสภณ วัดบรมธาตุเจติยาราม ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร ๖๒๐๐๐
รศ.ดร.ธีระ เกรอต	ถวาย	พระมหาถาวร จิตฺตถาวโร ธุดงคสถานถาวรนิมิต ต.หนองแสง อ.ปากพลี จ.นครนายก ๒๖๑๓๐
คุณไพฑูรย์ อักษรสวาสดิ์	ถวาย	พระญาณวิศิษฐ์ (พระอาจารย์ทอง จนฺทสิริ) วัดอโศการาม อ.เมือง จ.สมุทรปราการ ๑๐๒๗๐
รศ.ดร.ธีระ เกรอต	ถวาย	พระราชนิโรธรังสี (หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี) วัดหินหมากเป้ง อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย ๔๓๑๓๐
คุณอรษา ใจใหญ่	ถวาย	พระอาจารย์ชยสโร วัดป่านานาชาติ อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ๓๔๓๑๐
คุณไพฑูรย์ อักษรสวาสดิ์	ถวาย	พระญาณวโรดม วัดเทพศิรินทราวาส ป้อมปราบฯ กทม. ๑๐๑๐๐

รศ.ดร.ธีระ เกรอต	ถวาย	พระรัตนากรวิสุทธิ์ วัดบูรพาราม อ.เมือง จ.สุรินทร์ ๓๒๐๐๐
คุณถนอม ชื่นชมเดช	ถวาย	พระสิริวัฒนสุธี วัดศรีสุริยวงศ์ อ.เมือง จ.ราชบุรี ๗๐๐๐๐
คุณเขต ต้นรัศมี	ถวาย	แม่ชีกฤษณา กลิ่นคง สำนักปฏิบัติธรรม เขาสวนหลวง จ.ราชบุรี ๗๐๐๐๐
ดร.บุญมี อย่างธารา	ถวาย	พระอุดรคณาจารย์ วัดโพธิสมภรณ์ อ.เมือง จ.อุดรธานี ๔๑๐๐๐
ดร.บุญมี อย่างธารา	ถวาย	พระธรรมบัณฑิต (พระอาจารย์จันทร์ศรี จนฺททีโป) วัดโพธิสมภรณ์ อ.เมือง จ.อุดรธานี ๔๑๐๐๐

ผู้มีรายนามข้างต้นนี้ คือผู้มีจิตศรัทธาเป็นเจ้าภาพถวายนิตยสารธรรมกาย ถวายแด่พระสงฆ์ ๑ ปี (๔ เล่ม) ในอัตราปีละ ๑๒๐ บาท ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอรับเป็นเจ้าภาพได้ที่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** สำนักงานศาลาการเปรียญ วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕

ธรรมสภา

วิมังสา

ฉลองอาคารเสนาสนะสงฆ์

ในวันเสาร์ต้นเดือนที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี จะจัดให้มีการบำเพ็ญกุศลในทุกวันเสาร์ต้นเดือนอย่างนี้เป็นปกติ ด้วยการรักษาศีล เจริญภาวนาในรอบเช้า ถวายสังฆทานภัตตาหารเพลร่วมกัน และจบด้วยการเจริญภาวนารอบบ่าย จากนั้นเหล่าสาธุชนผู้ปฏิบัติธรรมจึงเดินทางกลับ

แต่เฉพาะในวันที่ ๖ พ.ย. ๓๖ นั้น ได้มีการเจริญพระพุทธมนต์ขึ้นเป็นกรณีพิเศษ เพื่อเป็นการฉลองอาคารเสนาสนะสงฆ์หลังที่ ๑ ที่ได้สำเร็จลงเรียบร้อยแล้ว ซึ่งอาคารนี้มีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีต ๒ ชั้น ๆ ละ ๑๒ ห้อง รวมทั้งสิ้น ๒๔ ห้อง ภายในแต่ละห้องถูกจัดให้มีห้องน้ำ-ห้องสุขาในตัวเสร็จสรรพ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระภิกษุที่มาอยู่จำพรรษาและศึกษาปฏิบัติกิจในพระศาสนา สิ้นค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเมื่อคำนวนออกมาเป็นห้องแล้ว ตกห้องละสองแสนบาท แต่อย่างไรก็ตาม งานก่อสร้างอาคารเสนาสนะเช่นนี้ยังมีอยู่ในโครงการอีก ๒ หลัง ดังนั้นสาธุชนท่านใดสนใจจะเป็นเจ้าภาพร่วมสร้างอาคารสงฆ์เช่นนี้ทั้งยังจะได้จารึกชื่อท่านเจ้าภาพไว้ตามห้องนั้น ๆ เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงบุญกุศลที่ท่านได้กระทำไว้ดีแล้วและยังจะเป็นที่อนุโมทนาแก่ผู้พบเห็นเรื่อยไป อันจักเป็นอนุสติในทานกุศลตลอดไปอีกด้วย

ขอเชิญสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม หรือแสดงความจำนงได้ที่ประชาสัมพันธ์ของวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี และที่สนง.มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญวัดสระเกศ กรุงเทพฯได้ทุกวัน

■ ■ ■ ■

ชาวธนาคารปฏิบัติธรรม

จากการที่มีดำริให้มีการปฏิบัติเจริญภาวนาธรรมในหมู่ชาวธนาคารสหธนาคาร จำกัด และสาธุชนทั่วไป **คุณปิยะบุตร ชลวิจารณ์** กรรมการผู้จัดการใหญ่ จึงได้จัดให้มีการเจริญ

ภาวนาวิชชาธรรมกายในทุก ๆ วันพฤหัสบดี ในช่วงเวลาพักเที่ยงของพนักงาน โดยใช้ห้องรับรองธนาคารที่สำนักงานใหญ่ชั้น ๑๘ เป็นสถานที่รับฟังการบรรยายธรรมและฝึกเจริญภาวนาร่วมกัน ทั้งนี้ได้มีการเริ่มต้นกันในช่วงแรกเมื่อวันที่ ๑๖, ๒๓ และ ๓๐ ธ.ค. ๓๖ งานนี้ได้ทราบว่า**หลวงพ่อพระอาจารย์เสริมชัย ชยมงฺคโล** เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามรับหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ทางธรรมทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติอย่างเต็มที่

■ ■ ■ ■

อุทยานธรรม

เมื่อไม่นานมานี้ ทาง**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** ได้รับหนังสือจากกระทรวงศึกษาธิการ แสดงความชื่นชมและขอบคุณที่ทางวัดของเราได้มีการพัฒนาสถานที่และสิ่งแวดล้อมในบริเวณวัด อีกทั้งมีการเผยแพร่ความรู้ทางธรรม มีลักษณะเด่นในกิจกรรมต่าง ๆ มาโดยตลอด ซึ่งตรงกับนโยบายของกระทรวงพอดี และถือว่ากิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะยังประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อ ๆ ไป

ซึ่งความจริงนั้น ทางวัดหลวงพ่อสดฯได้มีนโยบายที่ก่อให้เกิดผลดังกล่าวข้างต้นนั้นมาเป็นเวลานานแล้ว นับแต่ครั้งยังมีฐานะเป็นสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายโน้น คือ **๑. เพื่อให้เป็นสถานที่ถาวร ในการอบรมพระกัมมัฏฐานตามแนววิชชาธรรมกาย ๒. เพื่อสร้างพระในใจคนและเพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จะได้เป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบไป ๓. เพื่อให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมอีกแห่งหนึ่งต่อจากวัดปากน้ำภาษีเจริญในอันที่จะธำรงไว้ซึ่งธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้าที่เที่ยงตรงและสมบูรณ์ทุกขั้นตอน ตามที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ถ่ายทอดไว้**

ดังนั้น ในขณะนี้จึงมีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาทั้งน้อยใหญ่ ได้ให้ความสนใจเข้ามาตักตวงความรู้ทางธรรม แสวงหาความสุขจากการปฏิบัติธรรมกันจนเป็นปกติ ดังเช่น **วิทยาลัยเทคนิคโพธาราม** จ.ราชบุรี ขอนำลูกเสือ-เนตรนารีวิสามัญ จำนวน ๓๕๐ คนเข้าค่ายธรรมะ กระทำพิธีประจำกอง ประดับแถบสามสีที่วัด ระหว่างวันที่ ๓๐-๓๐ ต.ค. ๓๖...ส่วนวันที่ ๕ ธ.ค. อันเป็นมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากที่ได้มีพระภิกษุสามเณรจากหลายจังหวัดทั่วประเทศได้เดินทางมาเข้ารับการอบรมพระกัมมัฏฐานรุ่นที่ ๒๖ ตลอดจนอุบาสกอุบาสิกาจำนวนมากที่ได้อยู่ร่วมกันเจริญจิตภาวนา เพื่อน้อมถวายพระราชกุศลแด่พระองค์ท่านแล้ว ทาง**โรงพยาบาลสมุทรสงคราม**ก็ได้ขอนำข้าราชการจำนวนหนึ่งเข้าร่วมปฏิบัติธรรมด้วย...เช่นกันทาง**โรงเรียนดอนคลังวิทยา** จ.ราชบุรี ได้ขอมีส่วนร่วมด้วยการส่งคณะครูและนักเรียนจำนวนเกือบ ๑๐๐ คน เข้าร่วมปฏิบัติธรรมถวายพระราชกุศล...และเมื่อวันที่ ๑๗-๑๙ ธ.ค. ๓๖ คณะครูอาจารย์และนักเรียนโรงเรียน**รัฐราษฎร์อุปถัมภ์** จ.ราชบุรี ได้ขอนำกลุ่มเข้าค่ายอบรมจริยศึกษาที่วัดจำนวน๑๖๘ คน...สาธุ สาธุ ก็ขอให้ได้ประโยชน์และความสุขอย่างเต็มที่ไปจากอุทยานธรรมแห่งนี้กันถ้วนหน้า...

■ ■ ■ ■

ปิดท้ายธรรมสภาหนนี้ด้วย ธรรมภาษิตจากอุมมาทันตีชาดก ๒๘/๑๒ ที่ว่า "**ปิยทายิโน เหว ปิยํ ลภนฺติ**" ความว่า "**ผู้ให้สิ่งอันเป็นที่รักย่อมได้สิ่งอันเป็นที่รัก**"...สวัสดี

■ ■ ■ ■

อาสาฬหบูชา

วันจันทร์ที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๓๖

• ***ภาคเช้า*** คณะครูและนักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ จำนวนมากพากันมาเจริญสมาธิภาวนา เพื่อชำระจิตใจให้ใสสะอาด ก่อนกระทำพิธีเวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัย ซึ่งประกอบด้วย ร.ร.มัธยมดอนคลังวิทยา, ร.ร.ดำเนินวิทยา อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี และที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯ คือ ร.ร.มัธยมรัตนโกสินทร์ อ.บางขุนเทียน

• ***ภาคบ่าย*** พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล เจ้าอาวาสทำพิธีแจกทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ร.ร.ดำเนินวิทยา จำนวน ๑๕ ทุน ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท และทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่นักเรียนมัธยม ร.ร.มัธยมดอนคลังวิทยา จำนวน ๗ ทุน ๆ ละ ๑,๐๐๐ บาท

อาสาฬหบูชา

วันจันทร์ที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๓๖

• ***บนซ้าย*** หลังจากได้พากันเจริญสมาธิภาวนาและร่วมกันถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ในภาคเช้าแล้ว สาธุชนจำนวนมากได้กระทำพิธีถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระภิกษุสงฆ์และสามเณร ซึ่งปีนี้มีพระภิกษุจำพรรษา ๓๖ รูป และสามเณร ๑๖ รูป

• ***บนขวา*** เมื่อคณะสงฆ์วัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามได้เสร็จกิจจากการฟังพระปกฎิโมกข์ในอุโบสถแล้ว พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล เจ้าอาวาส ได้นำพระสงฆ์วัดหลวงพ่อสดฯ และพระภิกษุจากต่างวัด(จีวรสีกรัก) ประกอบพิธีเวียนเทียนบูชาพระรัตนตรัย รอบอุโบสถที่ซึ่งประดิษฐานปูชนียวัตถุที่สำคัญ

• ***ล่างซ้าย*** ขบวนแถวอุบาสก อุบาสิกาและสาธุชนจำนวนมาก ร่วมพิธีเวียนเทียนด้วย

• ***ล่างขวา*** เสร็จพิธีแล้วญาติโยมสาธุชนต่างได้รับน้ำพระพุทธมนต์ เป็นสิริมงคล เย็นกาย สบายจิต ถ้วนทั่วหน้า

มงคลคาถาที่ ๕

ศศิประภา ศากยบุตร

คาถาที่ ๑ คบคนดี หนีคนชั่ว บูชาทั่ว คนควร(บูชา)
คาถาที่ ๒ เกิดดี บารมีเสริม เพิ่มบุญ
คาถาที่ ๓ ฟังให้มาก ฝากผีมือ ถือวินัย เข้าใจพูด
คาถาที่ ๔ อุปถัมภ์แม่พ่อ ไม่ระย่อสงเคราะห์บุตร
สุดดูดายคู่สมรส หมดจดการงาน

ต่อแต่นี้ไปจะพิจารณา มงคลคาถาที่ ๕ ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงตรัสสั่งสอนเวไนยสัตว์ทั้งหลาย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีความห่วงใยบรรดาผู้ที่พึ่งสั่งสอนได้ (เวไนยสัตว์) พึ่งดัดได้ปั้นได้ แม้ก่อนจะปรินิพพานยังทรงฝากคำสั่งสำทับให้ **ละชั่วประพฤติชอบและทำใจแจ่มใส** เบิกบานการกระทำเหล่านี้ จะต้องมีเข็มทิศนำทาง และผู้กระทำจะต้องมีสติเป็นหางเสือกำกับการล่องไปในกระแสธรรม

อะไรเล่าเป็นความดี อะไรเล่าเป็นความชั่ว ทำอย่างไรจิตใจจะใสและเบิกบานนี้เป็นการบ้านของเราทุกคนจะต้องพิจารณาตามกำลังปัญญาของตน โดยอาศัยพระไตรปิฎกภาคขาวหมุนขวารอบตัว เริ่มด้วย **ทาน ศีล ภาวนา** สำหรับคฤหัสถ์ และก้าวขึ้นเป็น **ศีล สมาธิ ปัญญา** สำหรับสมณะ (ผู้ละจากบาป)

เมื่อได้ปัญญาแล้วก็พิจารณาไปให้ถูกจุด คำตอบอยู่ตรงนั้นแน่ชัดที่ศูนย์กลางกาย มุ่งใจมั่นใจแน่วแน่ที่ศูนย์กลางกายฐานที่ ๗ ให้ถูกจุด ความจริงไม่ไปไหน เห็นแน่ชัดอยู่ที่นั้น จิตใจก็จะผ่องใสเบิกบาน ตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ก่อนจะทรงปรินิพพานเป็นแน่แท้ ทางนั้นแหละละชั่ว ยึดถือศีลเป็นหลักปฏิบัติตามกำลัง

ศรัทธาใครปฏิบัติมากก็ได้มาก ใครปฏิบัติน้อยก็ได้น้อย เป็นกฎตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลง

ทางดีนะ จะไปทางไหนก็จะต้องมาพิจารณาทางสู่ความดี มงคลคาถาที่ทรงตรัสไว้ ความเดิมที่กล่าวได้ย่อไว้ให้เข้าใจกันง่าย ๆ เพื่อจำกันให้ได้และนึกออกทุกขณะจิต จะได้ปฏิบัติกันได้ทันทีทันการ

มงคลคาถาที่ ๕ ทรงกล่าวไว้ว่า

ทานญฺจ ธมฺมจริยา จ ญาตกานญฺจ สงฺคโห
อนวชฺชานิ กมฺมานิ เอตมฺมงฺคล มุตฺตมํ.

ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษจารย์ (โต) ได้รจนาไว้ดังนี้

ให้ปันสรรประพฤติล้วน ความดี สงเคราะห์ญาติวงศทวี ยิ่งแล้ว
กองกิจปราศจากโทษตรี ทวาริต นั้นแหละมงคลแผ้ว ผ่องแท้อุดมดี

ทาน คือการให้ระลึกไว้ให้คนดี นี้แหละเป็นบันไดขั้นแรกของคฤหัสถ์ (ผู้ครองเรือน) ทีเดียว ผูกจิตมิตรไมตรี ไปด้วยดีก็ต้องให้ให้ได้ครบทิศ ๖ เราก็จะอยู่ในความสุขร่มเย็น ถ้าสังคมมีแต่ผู้ให้แบ่งปันกันไม่แย่งชิงกันแต่สังคมปัจจุบันโดยเฉพาะในเมืองหลวงการให้ก็น้อยลงไปเพราะมีแต่คนจะเอาทุกคนอยากได้ ก็มีการแย่งชิงกันใยแห่งไมตรีก็ขาดจากกันเป็นไปตามธรรมชาติ หรือจะให้เข้าใจง่ายตามภาษาสมัยใหม่ก็คือ ขาดจากกันเป็นอัตโนมัติ การให้ จะให้ดี ต้องเลือกที่ของจำเป็น สำหรับบุคคลที่จะรับของตัวอย่างจากการให้ที่น่าชื่นชอบขอนำมาเล่าเพื่อได้อนุโมทนากันคือ การที่ได้ตามเสด็จถวายงานในต่างจังหวัด ทำให้ได้เห็นภาพประทับใจ คือ สมเด็จย่าฯ (สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี) จะทรงเลือกของที่จะให้พระราชทานกับบุคคลที่มาเฝ้ารับเสด็จด้วยพระองค์เอง ทีเดียวมิใช่แจกโดยไม่เลือกหน้า

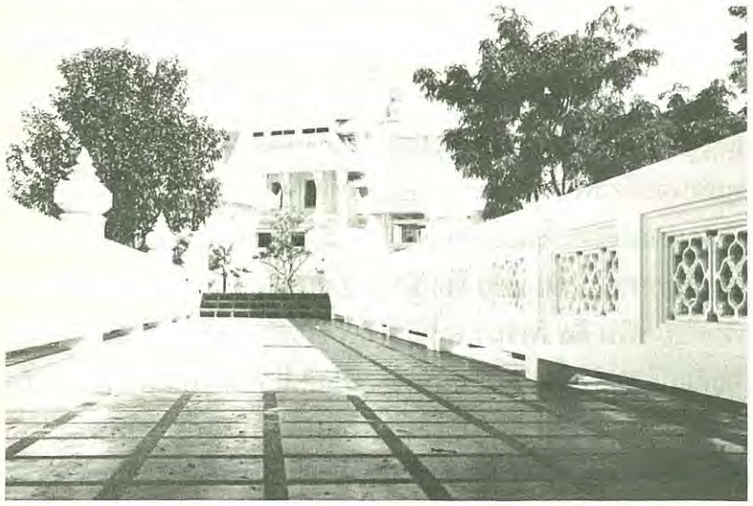

เรื่องการให้ก็มีกล่าวแล้วในทานกุศลของมูลนิธิฯ และเรื่องบุญ ๑๐ ประการ ในนิตยสารธรรมกายฉบับต้น ๆ หมั่นศึกษา และปฏิบัติให้ถูกต้องเพิ่มผลทวีคุณ ยกกำลังเลยทีเดียว

มงคลข้อสองของคาถา ๕ ก็คือ ธรรมจริยา การประพฤติความดี ประพฤติในทางที่ชอบทั้งกาย วาจา และใจ ความประพฤติดีประพฤติชอบที่ ไปอย่างไรก็ไม่พ้นมรรค ๘ นั้นเองแหละ จะประพฤติดีประพฤติชอบจะต้องมีความเห็นชอบ (สัมมาทิฏฐิ) เป็นข้อนำ เห็นชอบเห็นควร คือ รู้เห็นว่า เรามีพ่อมีแม่ เป็นแดนเกิด

โดยอาศัยดวงเกิดที่ชาวบ้านเรียกว่าวิญญาณอันประกอบด้วย เห็น จำคิดรู้ ที่โคจรมาด้วยแรงกรรม (การกระทำ) หรืออาจเรียกว่าแรงบุญ (ซึ่งความจริงเป็นกุศลกรรม) บันดาลให้กำเนิดเป็นมนุษย์ ขึ้นมาอีก ๑ ชาติ และก็จะเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ไปไม่รู้จะจบสิ้นตามกระแสของกรรม (การกระทำทั้งบุญ-กุศลกรรม และบาป-กุศลกรรม) ก่อให้เกิดมาเป็นวิบาก มีชาติ มีภพ(ภว) มีเวทนามีสุข มีทุกข์ วนเวียนกัน ดังนี้เรื่อยไปเป็นเหมือนปลาดำผุดดำว่ายอยู่ในสายธาร ดังนี้ ทุกทุกวันทุกเวลา จะต้องคิดว่า ทำไฉน จึงจะหลุดพ้นไปได้ จากวงจรวกวนอันนี้เสียที จากนั้น เราก็หมั่นเพียรศึกษา และตั้งใจแน่วแน่ประกอบสัมมาอาชีวะปฏิบัติสมาธิ ตามเวลาอันควร มีสติกำกับการกระทำให้ถูกต้อง และแสดงออกด้วยวาจาที่ไพเราะ อันเป็นมรรค ๘ ที่เคยได้รับพระราชทานคำย่อ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งง่ายต่อการจำคือ

เห็นตรง พูดไพเราะ จิตมั่นคง หมั่นเพียร งานสุจริต คิดดี
แจ้งสว่าง สวยงาม สงบร่มเย็น เพื่อเป็นหลักในการยึดปฏิบัติ เป็นธรรมจริยา

มงคลข้อที่ ๓ ของคาถานี้ คือ การสงเคราะห์ญาติ อันได้แก่ผู้เกี่ยวพัน หรือผู้อยู่ใกล้ชิดซึ่งเป็นการให้ตามความต้องการของผู้อยู่ใกล้ชิด เป็นการผูกไมตรีและช่วยบรรเทาทุกข์ผู้ใกล้เคียง ก็นำมาซึ่งความสุขญาติพี่น้องเดือดร้อน ก็ช่วยเหลือตามความสามารถ

มงคลที่ ๔ ของคาถาที่ ๕ คือ กระทำสิ่งที่ไม่มีโทษตามมา การพิจารณาการกระทำสิ่งที่ไม่มีโทษตามนี้จะพิจารณาได้หลายระดับตามความหยาบละเอียดของการพิจารณา หรือธาตุรู้ อันตั้งอยู่ในสุดของใจเรา ตัวเรานี้มีส่วนประกอบเป็นขันธ์ทั้งห้า คือ **รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ** ซึ่งแสดงไว้ในบทสวดทำวัตรเช้าของพุทธศาสนิกชน หลวงพ่อสดได้อธิบายให้ชัดแจ่มเป็น กายและใจ กายเป็นหนึ่ง ใจเป็น ๔ คือ เห็น จำ คิด รู้ จากหยาบไปหาละเอียด จากละเอียดไปสู่หยาบ ทบทวนให้เห็นชัดแจ่มด้วยความสว่างของตาธรรม เป็นวิชชา เป็นความสว่างที่ส่องนำทาง ในการดำเนินชีวิต และเป็นข้อมูลในการกระทำเพื่อการเดินทางของชีวิต เพื่อพิจารณาเลือกทำสิ่งไม่มีโทษ ที่มองเห็น จำได้ คิดออกและรู้เท่า ได้ด้วยปัญญามนุษย์ คือ การปฏิบัติธรรม และละเว้นจากศีลบาปโดยถือศีลห้าประการที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางหลักไว้อย่างง่าย ๆ

การยึดถือปฏิบัติข้อศีลที่ทรงให้เลือกเป็นข้อ ๆ ตามจิตศรัทธา เมื่อถือให้ละเอียดก็จะเข้าถึงความรู้สึกมากขึ้นมิได้ให้ท่องและสวดเปล่า ๆ

ศีลข้อแรกเว้นจากการฆ่าสัตว์อย่างหยาบ ๆ คนส่วนใหญ่คงยอมรับว่าคนที่ฆ่าคนเป็นบาป และเป็นผู้ที่มีใจอำมะหิต อย่างนี้ทราบแน่ชัดไม่มีข้อโต้แย้งแต่ถ้าฆ่าด้วยหน้าที่ละจะต้องเป็นบาปติดตัวไหม เช่น เป็นทหารมีหน้าที่จะต้องทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา แม้ไม่มีเจตนาแต่ก็ต้องทำก็ย่อมมีโทษติดตามมาเช่นกัน จะขอยกเรื่องเล่าให้ฟังว่าในการศึกษาสภาพชีวิต

ประจำวันและการกระทำประจำวัน แล้วสาวตาม จุดกลางของกลาง เข้าไปแล้ว ถ้าใจนิ่งดีและจุดศูนย์กลางฐานที่ ๗ แม่นภาพในอดีตก็ปรากฏให้ได้เข้าใจ

ครั้งหนึ่งในการปฏิบัติวิชาชีพของแพทย์โรคหัวใจในระยะโรงพยาบาลเอกชน เริ่มบริการแรก ๆ เมื่อ ๒๐ ปีก่อนทุกครั้ง ที่คนไข้โรคหัวใจ มีอาการหัวใจหยุดมาถึงห้องฉุกเฉิน ว่าจะต้องรีบไปให้ทันเวลา ไม่ว่าจะเป็นเวลาใดดึกดื่นแค่ไหน เพราะเป็นทางเดียวที่ช่วยชีวิตคนไข้ได้ ได้ใช้ใจตรองจากเห็นจำคิดรู้ ถึงเหตุ ถึงผลที่จะต้องช่วยผู้ป่วยให้รอด โดยไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย ด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบ แลเห็นทหารญี่ปุ่นอายุ ๑๗ ปี เป็นนักขับเครื่องบินทิ้งระเบิด ทำลายล้างศัตรูซึ่งจบชีวิตด้วยการทิ้งระเบิดที่เกาะแห่งหนึ่งพร้อมกับยอมตาย และอธิฐานจิต ขออย่าเกิดเป็นทหารอีก ด้วยหน้าที่ที่จะต้องทำร้ายชีวิตผู้อื่น จึงต้องมาช่วยชีวิตเป็นการทดแทนกันก็ย่อมจะเป็นไปได้ อันนี้อาจเป็นตัวอย่างของการพิจารณาโดย

จิตละเอียด และเลือกกระทำเลือกเป็นเลือกอาชีพที่ไม่มีโทษหรือบาปติดตามตัวต่อไป

เรื่องอีกเรื่องคือ เรื่องการตบยุง ถ้าจะเลือกการไล่ยุงแทนการตบยุง ก็จะพบกับยุงน้อยลง ถ้าคนยิ่งตบยุงมากไม่ทราบว่ากลิ่นคาวของเลือดอาจทำให้ยุงยิ่งมาตอมมากมากัดมากขึ้น

คุณรู้ไหมคนเรามีเลือดในตัวเป็นสิบลิตรยุงจะขอสักไม่ถึงหยดเพื่อจะยังชีวิตก็คิดจะฆ่าเขาเสียจะว่าโหดร้ายไหม ถ้าเลี่ยงได้ก็อย่ากระทำ อย่าไปเผลอภูมิใจในการฆ่าชีวิตของผู้อื่นเลย พิจารณาด้วยตาธรรมแล้วจะเห็นอะไรเข้าใจอะไรได้ดี แล้วละเว้นได้ง่ายขึ้น หมั่นทำบ่อย ๆ ให้เคยชิน จะได้ไม่เลือกเดินในทางที่มืดมน

ศีลข้อสองการกระทำที่ต้องละเว้น เพราะทำได้เกิดโทษ คือการลักทรัพย์การมุ่งเอาของผู้อื่นมาเป็นของตนยอมทำให้เกิดโทษตั้งแต่ตามกฎหมาย และถ้าเกิดการแย่งชิงก็ทำให้เกิดอันตราย ซึ่งพลาดท่าเสียทีอาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ เป็นโทษอย่างหยาบที่เห็นได้ชัด

แต่ถ้าคิดว่าแอบเอาไป และคิดเข้าข้างตัวว่าขอยืมไปใช้ก่อนมีเมื่อไรจะให้คืน ก็ไม่พ้นโทษอยู่ดี

สมควรที่จะต้องขวนขวายหาเอง ถ้าจำเป็นก็จะต้องขอเพราะผู้ให้ถ้าเต็มใจให้ ก็เป็นการได้ช่องทางในการทำบุญ

ในประเทศอินเดียพูดกันว่าคนจนอินเดียไม่ลักขโมยเพราะเขาจะขอก่อน ถ้าไปเที่ยวอินเดียแล้วถ้าจะให้อย่ารีบให้ จะขึ้นรถแล้วจึงให้เพราะถ้าเริ่มให้ ๑ คนแล้วจะมีคนตามมาขออีกเป็นสิบทีเดียว แต่เขาจะไม่ขโมย เพราะเขามีสัจจะในอาชีพของเขา คือ ขอทานไม่ใช่โจร

ศีลข้อที่สาม เรื่องประพฤติผิดในกาม เป็นเหตุของโทษชัดเจนตั้งแต่ที่เห็นกันชัด ๆ คือ บ้านแตกสาแหรกขาดลูกมีปัญหาจิตใจไม่มีความสุข ชีวิตครอบครัวบกพร่องและปัจจุบันที่แน่ชัดคือ ได้โรคเอดส์แถมมา การป้องกันโรคเอดส์ชงัด คือต้องกลัวเอดส์มากกว่ากลัวอด ที่มาโฆษณาว่าให้ใช้ถุงมีชัยป้องกันเอดส์ ก็ไม่ใคร่จะถูกศีลธรรมนัก เพราะไม่ใช้ได้ เพราะไม่กระทำจะดีกว่า

ศีลข้อที่สี่ การพูดปด เพราะความวุ่นวายทั้งหลายในสังคมเกิดจนทุกวันนี้เพราะพูดไม่ตรงกับความจริง อ้างกันไปไม่ถูกต้องก็เป็นน้อง ๆ กับมุสา จะปลดจะช่วยกันว่ากันตรง ๆ ให้คนส่วนใหญ่รู้เหตุรู้ผลอย่ามุสา มาไม่เข้าใจก็จะเกิดเหตุใหญ่วุ่นวายกันไปหมด จะก่อม๊อบ ปลุกม๊อบก็เพราะพิจารณาเหตุผลข้างเดียว หรือเชื่อที่เขากล่าว จริงเท็จกระจ่างแค่ไหนไม่ทราบ ไม่พิจารณาให้รอบคอบ ปัญหาที่ตามมาเสียทรัพย์สินเสียชีวิต

ศีลข้อที่ห้า คือดื่มสุรา ต้องงดเว้น เพราะสุราทำให้ขาดสติ คนที่ไม่มีสติ เหมือนกับเรือไม่มีหางเสือแล่นไปไหนมาไหน ก็บังคับไม่ได้ ก็ไปชนกันเข้าก็วุ่นวายอีกเช่นกัน

ดังนั้นทุกครั้งที่จะทำกิจกรรมอันใดโดยเฉพาะที่ต้องทำเป็นนิจควรจะพิจารณายึดศีลธรรมเป็นหลัก โทษที่ติดตามมาจะได้ไม่มีเลือกทำกิจกรรมอะไรก็เลือกเอาแต่ที่จะไม่มีโทษ โทษที่จะตามมาจากการกระทำของเรานี้จะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน เพราะถ้าไม่รอบคอบก็จะไม่เห็นโทษที่ละเอียด ๆ อันจะก่อให้เกิดการเบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนผู้อื่น เป็นอันสิ้นสุด มงคลคาถาที่ห้า สรุปโดยย่อว่า

ผูกใจด้วยการให้
ประพฤติในธรรมจริยา
อาสาสงเคราะห์ญาติ
เลือกฉลาดทำกิจดี
อย่างไม่มีโทษติดตาม

■ ■ ■ ■

เสียงจากผู้ปฏิบัติธรรม

บ.ก.

คณะกรรมการพระนิสิต
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
วัดมหาวนาราม 34000 โทร.(045) 241453

ที่ กน. 049/2536

26 มีนาคม 2536

เรื่อง ขออนุโมทนาขอบคุณที่ให้ความอุปถัมภ์

เรียน พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ใบอนุโมทนาบัตร จำนวน 1 ฉบับ

ตามที่คณะกรรมการบริหารพระนิสิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วิทยาเขตอุบลราชธานี ได้มีหนังสือขอความอุปถัมภ์ในงานบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ปี 2536 และได้รับความอุปถัมภ์จากหลวงพ่อ ที่ได้ส่งมาให้มีดังนี้

1. หนังสือ จำนวน 7 ชุด ๆ ละ 6 เล่ม
2. ม้วนเทป จำนวน 7 ชุด ๆ ละ 12 ม้วน
3. ปัจจัย จำนวน 3,000 บาท

ซึ่งทางคณะกรรมการบริหารพระนิสิตได้รับเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม 2536 กระผมขอกราบขอบพระคุณหลวงพ่อเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ให้การอุปถัมภ์โครงการบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อนในครั้งนี้

จึงแจ้งมาเพื่อทราบ

ด้วยความเคารพยิ่ง

(พระสำลี ทิฏฐธมฺโม)
ประธานคณะกรรมการบริหารพระนิสิต
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

ที่ มจร. 104.8 / 2536

สำนักงานคณะกรรมการนิสิต
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น วัดธาตุ
40000 โทร.222101

19 สิงหาคม 2536

เรื่อง ตอบรับนิตยสารเพื่อการเผยแพร่พระสัทธรรม

กราบเรียน พระเดชพระคุณหลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล

เกล้าต้องขอขอบพระคุณพระเดชพระคุณที่ได้ส่งหนังสือนิตยสารไปให้เกล้าได้ศึกษา นับว่าเป็นความกรุณาต่อเกล้าอย่างยิ่ง และ ขออนุโมทนาขอบคุณ คุณโยมจตุรงค์ ภูมิวิจิตร ที่เป็นเจ้าภาพในการถวายในครั้งนี้ ขอให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปทั้งทางธรรมและการดำเนินชีวิต เกล้ากระผมจะนำส่วนสาระที่สำคัญและที่เป็นประโยชน์จากหนังสือนิตยสารนี้ออกเผยแพร่ต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งพระเดชพระคุณจะอนุญาต เพื่อประโยชน์และเผยแพร่พระศาสนาต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อทราบ

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระมหาวชิราวัฒน์ ปัญญาวัฑฒโน)
ประธานคณะกรรมการนิสิต มจร. วิทยาเขตขอนแก่น

โรงเรียนดำเนินวิทยา

16 พฤศจิกายน 2536

เรื่อง การส่งรายงานผลการสอบของนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษา

เรียน ท่านเจ้าอาวาสวัดธรรมาภายารามที่เคารพ

ตามที่ท่านได้ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนของโรงเรียนดำเนินวิทยาจำนวน 15 ทุนนั้น ขณะนี้นักเรียนเหล่านั้นได้ทำการสอบปลายภาคเรียนที่ 1 เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนจึงขอส่งรายงานผลการสอบของนักเรียนที่ได้รับทุนการศึกษามาให้ท่านทราบเพื่อท่านจะได้ทราบถึงการเรียนของนักเรียนที่ท่านได้ให้ความอุปการะ มีนักเรียนบางคนที่เรียนไม่ค่อยดีนัก ทางโรงเรียนจะพยายามช่วยสอนให้มีผลการเรียนที่ดีขึ้นในโอกาสต่อไป พร้อมกันนี้ขอขอบคุณในความกรุณาของท่านที่มีต่อบรรดานักเรียนเหล่านี้ ทางโรงเรียนได้พยายามที่จะสั่งสอนบรรดานักเรียนให้ตอบแทนในความกรุณาของท่าน โดยให้พวกเขาพยายามตั้งใจเรียนอย่างดีที่สุด และประพฤติตนเป็นนักเรียนที่ดี

ในส่วนของโรงเรียนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับท่าน ในด้านกิจกรรมทางศาสนาทุก ๆ ครั้ง และนักเรียนสามารถมาร่วมได้ โดยให้คุณครูสุวิทย์เป็นผู้ประสานงาน

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และขอพระเป็นเจ้าทรงประทานพระพรแก่ท่าน ให้มีพลานามัยที่แข็งแรง ทำงานเพื่อพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งๆขึ้นไป

ด้วยความเคารพอย่างสูง

(บาทหลวงสกล ปันฉาย)

ผู้จัดการโรงเรียน

แวดวงธรรมกาย

วิชชาธร

พระมหาปราโมทย์ ปโมทิโต (ป.ธ.๖)
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพฯ

● ***ท่านยังอยู่ในวัยหนุ่มแน่น ทำไมถึงได้มาบวชละครับ และตอนนั้นตั้งใจจะวางแผนชีวิตในเพศบรรพชิตอย่างไร***

▲ สาเหตุที่เข้าบวชก็เพราะว่า เดิมทีนั้นได้มีความศรัทธาในเรื่องของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนามาก่อนแล้ว จึงได้บวชเข้ามาเพื่อศึกษาและจะได้มีเวลาปฏิบัติอย่างใกล้ชิด ต่อมาได้ยินได้รู้เรื่องวิธีการปฏิบัติกัมมัฏฐานตามแนววิชชาธรรมกาย ก็เกิดความศรัทธาการปฏิบัติในแนวนี้ ถึงขณะนี้ในใจของอาตมาก็คิดว่ายังจะบวชอยู่ไปเรื่อย ๆ เพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจน เพื่ออุทิศตัวและเวลาให้แก่การช่วยเผยแพร่ธรรมะ อย่างน้อยก็เป็นการพยายามสร้างสมบุญบารมีให้กับตัวเองยิ่งขึ้น จะได้มากน้อยอย่างไรก็ตามที ซึ่งอันนี้เกิดมาจากแนวคิดที่ว่าบุคคลที่เกิดมาเป็นมนุษย์ในชาติหนึ่ง ๆ นั้น น่าจะใช้ชีวิตให้คุ้มค่าที่สุด จึงได้วางแนวไว้ว่าจะบวชไปเรื่อย ๆ และปฏิบัติธรรม ช่วยกิจกรรมการเผยแพร่ธรรมะกับกลุ่มหรือคณะบุคคลที่มีความจริงจัง จริงใจในการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนา

● ***ได้รู้จักพระอาจารย์เสริมชัยเมื่อไร และอย่างไร?***

▲ ในช่วงพรรษาแรกของอาตมา คือระยะปีพ.ศ. ๒๕๒๘ นั้น อาตมายังไม่รู้จักท่าน จนกระทั่งเมื่อได้ออกพรรษาไปแล้ว อาตมามีความสนใจและได้เข้าร่วมรับการอบรมพระกัมมัฏฐานตามแนววิชชาธรรมกาย รุ่นที่ ๙ ที่สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก ราชบุรี ซึ่งในตอนนั้นพระอาจารย์ท่านก็ยังเป็นฆราวาส ยังไม่ได้บวช แต่เนื่องจากอาตมาได้สังเกตเห็นการปฏิบัติตนและการวางตัวของ

ท่าน ตลอดจนวิธีการสอนธรรมะที่อาจหาญและร่าเริงในธรรม หลังการอบรมในปีนั้น อาตมาก็อยู่จำพรรษาที่นั่น ๑ พรรษา โอกาสนี้เองที่อาตมาได้รู้เห็นอย่างชัดเจนถึงการเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างตลอดจนปณิธานอันมั่นคง ความจริงใจและจริงจังในการเผยแพร่วิชชาธรรมกายแก่เหล่าสาธุชนทั่วไปของท่าน อาตมาจึงได้มีศรัทธาน้อมตนเข้ามาช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการเผยแพร่วิชชาธรรมกายเท่าที่พระอาจารย์มอบหมายจนสุดความสามารถ นับแต่วันนั้นเป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน

● เหตุจูงใจอื่น ๆ ที่ทำให้เข้ามาร่วมในโครงการฯ

▲ ถ้าจะพูดให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็ต้องว่า เหตุจูงใจหรือความมีศรัทธาในการเข้ามาร่วมในโครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายนี้ มันอยู่ตรงที่เดิมมีความชอบความรักธรรมะเป็นพื้นมาก่อน ได้เคยศึกษาด้วยตนเองจากตำรา ได้ลองหัดทำสมาธิดูเริ่มด้วยวิธีแบบพุทโธจนกระทั่งได้เข้ามาอบรมพระกัมมัฏฐานที่สถาบันฯ ได้มีเวลามากในการฝึกเจริญภาวนาตามแนววิชชาธรรมกาย แม้จะยังไม่ได้รับผลดีเลิศอะไร แต่ก็ได้เข้าใจถึงคุณค่าของการเจริญภาวนาว่า สามารถทำให้ใจสงบและเป็นสุขได้ เป็นความสุขที่เหนือสุขอื่นใดในโลกและเมื่อได้ศึกษาตรวจสอบแนวปฏิบัติแบบธรรมกายกับหลักฐานทางปริยัติ ตลอดจนเพื่อสหธรรมิกที่ปฏิบัติภาวนาได้ผลดีแล้ว พบว่ามีแนวทางที่สอดคล้องกันโดยตลอด กระทั่งแนววิธีการปฏิบัติที่ครูบาอาจารย์ได้สั่งสอนไว้ ก็ถูกต้องตรงกับทางด้านปริยัติเป็นอย่างดี อาตมายังไม่พบว่ามีการขัดกันเลย และวิชชาธรรมกายยังเป็นแนวทางการปฏิบัติที่มีความสมบูรณ์ สอดคล้องและตรงต่อเป้าหมายทางพระพุทธศาสนาที่สุด เท่าที่มีอยู่ในขณะนี้ จึงสนใจเข้ามาร่วมงานในโครงการพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายเรื่อยมา

● กรุณาเล่าถึงงานต่าง ๆ ที่ได้มีส่วนร่วมในโครงการฯ

▲ การทำงานที่ผ่านมาก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับระบบงานของเสียงและแสง แต่ส่วนใหญ่จะหนักไปทางเสียง มีการจัดวางระบบกระจายเสียง การวางผังต่าง ๆ ภายในวัด งานควบคุมและบันทึกเทปการอบรม การเทศนาธรรมของครูบาอาจารย์ และงานบันทึกตัดต่อเทปเพื่อจัดทำรายการวิทยุออกอากาศหลายสถานี อันนี้ก็ได้ทำมาหลายปีแล้ว ในช่วงหลัง ๆ ได้มีงานเพิ่มเติมขึ้น เช่นเป็นวิทยากรช่วยแนะนำการฝึกเจริญภาวนาเบื้องต้นในระหว่างการอบรมใหญ่ทุกปี และเป็นผู้สอนวิชชาพระวินัยในชั้นนักธรรมเอก เป็นต้น

● อยากให้พูดถึงความภาคภูมิใจต่องานชิ้นใดที่ผ่านมา มีอุปสรรคและแก้ปัญหาอย่างไร

▲ คือว่างานใด ๆ ที่ได้ทำสำเร็จไปแล้วในทุก ๆ ครั้งนั้น อาตมาถือว่าเรามีความภาคภูมิใจในงานชิ้นนั้นๆ เสมอ จะเรียกว่าเป็นความภาคภูมิใจทั่ว ๆ ไปก็ได้ แต่อยากกล่าวถึงผลจากความแตกต่างของภาวะวิสัยของผู้ที่เข้ามาช่วยกันทำงานเผยแพร่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า คืออาตมาคิดว่าการทำกิจกรรมต่างๆ ในการเผยแพร่โดยที่ยังอยู่ในเพศฆราวาสนั้น น่าจะสู้ไม่ได้หรือมีผลไม่มากเท่ากับกระทำโดยยังอยู่ในเพศบรรพชิต เพราะพระภิกษุจะเป็นผู้มีโอกาสมากกว่าใกล้ชิดกว่าและมีเวลาทุ่มได้มากกว่า ซึ่งดูเหมือนว่าจุดนี้เป็นจุดที่ อาตมามีความพอใจมากที่สุด

ส่วนอุปสรรคและการแก้ปัญหาในงานต่าง ๆ นั้น คิดว่าเมื่อทุกงานที่ต้องเกี่ยวข้องอยู่ด้วยกับบุคคลหรือเกี่ยวข้องกับระเบียบข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ อยู่ อาตมาคิดว่าการที่ได้อยู่ร่วมกันในหมู่คณะเมื่อนานวันเข้าก็คงจะได้เรียนรู้ถึงจิตใจนิสัยใจคอของกันและกันได้ถึงตรงนั้นการปรับเข้าหากันเพื่อการประสานงานต่างๆ ก็น่าจะสามารถทำได้ คงจะไม่มีปัญหาอะไร

● ภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ มีส่วนส่งเสริมกันอย่างไร ที่พระภิกษุจำเป็นต้องศึกษา?

▲ การศึกษาภาคปริยัตินั้นแบ่งออกเป็น ๒ แผนกคือ การศึกษาแผนกนักธรรม และการศึกษาแผนกบาลี ซึ่งทางแผนกนักธรรมก็มีเป็นลำดับขั้นไป อันได้แก่ นักธรรมตรี โท เอก ซึ่งเมื่อจบแล้วก็สามารถนำมาเป็นประโยชน์ช่วยในการเผยแพร่พระศาสนาได้ แต่ถ้าเราได้เข้าไปศึกษาถึงแผนกบาลี ก็จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้ลึกซึ้งไปอีก เพราะการเรียนบาลีนั้น ทำให้เราแตกฉานทางด้านภาษาที่ใช้กันในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ก็จะได้มีโอกาสสัมผัสได้รู้ลึกซึ้งกว้างขวางในคำสอนต่าง ๆ ของพระบรมศาสดา อันจะเป็นอุปการะต่อการปฏิบัติให้ถูกต้องตรงแนวทางได้ดีและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการใช้ค้นคว้าตีความข้อสงสัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ช่วยให้เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติได้ชัดเจนดีขึ้น นับแต่ขั้นของศีล ขั้นสมาธิจนถึงขั้นปัญญา ทั้งนี้ยังมีคุณอนันต์ต่อการเผยแพร่ธรรมะต่อสาธุชน เพราะผู้ศึกษาปริยัติย่อมมีภูมิรู้มีที่มาของข้อธรรมต่าง ๆ ใช้อ้างอิงได้ เพิ่มความมั่นใจทั้งผู้ให้และผู้รับ

การเรียนปริยัติยังทำให้รู้แบบแผน วิธีการปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ตลอดจนทราบถึงข้อวัตรปฏิบัติของพระมหาเถระสาวกต่าง ๆ ในอดีตที่ถูกบันทึกไว้ สามารถเข้าใจแนวทางของพระพุทธศาสนาได้อีกทางหนึ่ง อันนำมาเป็นแบบอย่างไว้ประพฤติปฏิบัติตลอดจนสั่งสอนแก่อนุชนรุ่นหลัง จะได้ยึดถือไว้ปฏิบัติสืบต่อไปอย่างมั่นคง ดังที่มีกล่าวว่า "ปริยัติเป็นรากแก้วในทางพระพุทธศาสนา"

เมื่อได้เรียนรู้ทางปริยัติแล้ว ก็สมควรน้อมนำมาปฏิบัติให้ถูกต้องตรงตามแบบให้ดีที่สุด กระทั่งสามารถเข้าถึงปฏิเวธได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับบุญบารมีของแต่ละบุคคลที่มากน้อยต่างกันไป

อาตมาจึงขอสรุปว่า เมื่อเรียนรู้ทางปริยัติแล้วได้รู้แนวทาง รู้แบบแผนแล้ว ก็ต้องมาลงมือปฏิบัติให้ถูกต้องตามนั้นเพื่อให้บังเกิดผลเป็นปฏิเวธในที่สุด ส่วนผู้ที่เข้ามาปฏิบัติแล้วก็ต้องเรียนรู้แนวทางปริยัติด้วย มิฉะนั้นอาจจะนำเอาวิธีการ หรือแบบแผนนอกทางพระพุทธศาสนามาใช้ อันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างอันตราย ดังนั้นจึงควรเรียนรู้ศึกษาทั้ง ๒ ภาค คือทั้งปริยัติและปฏิบัติด้วยจึงจะสมบูรณ์

จิตที่ฝึกดีแล้ว ย่อมนำสุขมาให้

■ ■ ■ ■

ธรรมโอสถ จาก "หลวงปู่"

รอยยิ้มเย็นเย็นเป็นแบบอย่าง
สรรสร้างไมตรีดีนักหนา
รอยยิ้มเย็นเย็นเป็นตัวยา
ช่วยรักษาโรคจิตถอนพิษใจ
ไม่ต้องเรียนดอกหนาภาษายิ้ม
เพียงทำใจให้อิ่มก็ยิ้มได้
จะซื้อหารอยยิ้มให้อิ่มใจ
ซื้อเท่าไรก็ไม่อิ่ม...ต้องยิ้มเอง

□□□

การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอนุพุทธสาวก

โดย

พระมหาศักดา สุมโน* (ป.ธ.๕)

การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า หรือเป็นพระอนุพุทธสาวกนั้น มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ในอรรถกถา และในคัมภีร์อื่น ๆ เช่น สารัตถสังคหะชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นต้น ซึ่งมีเนื้อความที่ควรนำมารวบรวมไว้สำหรับท่านผู้ตั้งใจจะบำเพ็ญบารมีในระดับต่าง ๆ ได้ศึกษาเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

ความหมายของ "พุทธะ"

เบื้องแรกนี้ควรทำความเข้าใจในความหมายของคำว่า "**พุทธะ**" ซึ่งมีปรากฏอยู่ในคำทั้ง ๓ นั้นเสียก่อน

คำว่า "**พุทธะ**" นี้ แปลตามรากศัพท์เดิมแปลว่า ตรัสรู้แล้ว, บานแล้ว, เบิกบานแล้ว, ตื่นแล้ว (ตื่นจากกิเลสนิทรา) ส่วนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ แสดงถึงคำว่า "**พุทธะ**" นี้ว่าเป็นคำนาม แปลว่า ผู้ตรัสรู้, ผู้ตื่นแล้ว, ผู้เบิกบานแล้ว

พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ท่านได้อธิบายคำว่า "**พุทธะ**" ไว้ในพระธรรมเทศนาเรื่อง พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ ซึ่งจะนำเนื้อความส่วนนั้นมาแสดงไว้ในที่นี้ เพื่อประกอบการศึกษา ดังนี้

"...แท้จริง "**พุทโธ**" คำนี้ เมื่อพิเคราะห์ให้ลึกซึ้งลงไปตามรูปศัพท์แล้ว มีความหมายลึกซึ้งมาก ต่างกันไกลกับคำว่า ชานะ หรือวิชานะ ซึ่งแปลว่ารู้แจ้งนั้น ดังนั้น **พุทโธ** จึงได้แปลกันว่า "**ตรัสรู้**" ไม่ใช่รู้เฉย ๆ เติมคำว่า "ตรัส" นำหน้า "รู้" ซึ่งสะกิดให้สนใจว่า "**รู้**" กับ "**ตรัสรู้**"

---

* *ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี*

๒ คำนี้มีความหมายลึกตื้นกว่ากันแน่ โดยมิสงสัย เมื่อระลึกถึงพระบาลีในธรรมจักกัปปวัตตนสูตรที่ว่า **"จกฺขุํ อุทปาทิ ญาณํ อุทปาทิ ปญฺญา อุทปาทิ วิชฺชา อุทปาทิ อาโลโก อุทปาทิฯ"** จึงทำให้แลเห็นความว่า คุณวิเศษทั้ง ๕ อย่างดังบาลีที่ยกขึ้นกล่าวนี้ จะเป็นความหมายแห่งคำว่า **พุทโธ** กล่าวคือ **จกฺขุํ ญาณํ ปญฺญา วิชฺชา อาโลโก** ทั้ง ๕ อย่างนี้ประมวลเข้าด้วยกันรวมเป็นคำแปลของ คำว่า **พุทโธ** ก็ยังต้องแปลว่า **ทั้งรู้ทั้งเห็น** ไม่ใช่รู้เฉย ๆ อาศัยคำว่า **จกฺขุํ ญาณํ** ในบาลีที่ยกขึ้นกล่าวมานั้นเป็นเครื่องประกอบยิ่งกว่านั้นยังมีคำว่า **ชานตา ปสฺสตาฯ** ในมหาสติปัฏฐานสูตรอยู่อีก ซึ่งเป็นเหตุสนับสนุนว่าที่ว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้นั้น ไม่ใช่รู้เฉย ๆ เป็น**ทั้งรู้ทั้งเห็น**..."

ฉะนั้น จากความหมายดังกล่าว พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ดี พระปัจเจกพุทธเจ้าก็ดี หรือ พระอนุพุทธสาวกก็ดี ต่างเป็น **"พุทธะ"** คือผู้ตรัสรู้ **(ทั้งรู้ทั้งเห็น)** ทั้งสิ้น แต่ก็มีความแตกต่างกันในเรื่องของคุณสมบัติเป็นต้นดังนี้

๑. **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า** คือท่านผู้ตรัสรู้พระอริยสัจธรรมทั้ง ๔ ประการโดยชอบด้วยพระองค์เอง และทรงสั่งสอนเวไนยสัตว์ทั้งปวงให้ตรัสรู้อริยสัจจ์แล้วบรรลุมรรคผล ถึงพระนิพพานอันเป็นธรรมแดนเกษมที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวงได้

๒. **พระปัจเจกพุทธเจ้า** คือท่านผู้ตรัสรู้พระอริยสัจธรรมทั้ง ๔ ประการเฉพาะตนเอง ตรัสรู้แต่ในใจของตนผู้เดียว และมิอาจจะยกพระธรรมนั้นขึ้นสู่บัญญัติ มิอาจจะแสดงพระธรรมโปรดผู้อื่น

๓. **พระอนุพุทธสาวก** คือท่านผู้ตรัสรู้พระอริยสัจธรรมทั้ง ๔ ประการตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาสั่งสอนไว้ ซึ่งก็ได้แก่ พระอัครสาวกและพระมหาสาวก และพระอริยสงฆ์สาวกอื่น เป็นต้น

การบำเพ็ญบารมีเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การเสด็จอุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในโลกแต่ละพระองค์นั้น มิใช่จะเกิดอุบัติขึ้นได้โดยง่าย ท่านผู้ปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ต้องบำเพ็ญบุญบารมีคือคุณความดีอย่างยิ่งยวด ต้องเป็นผู้มีน้ำใจเกินคนธรรมดาสามัญประกอบด้วย จิตกล้าหาญเด็ดเดี่ยวของพระมหาบุรุษทีเดียว ดังมีข้ออุปมาที่มีแสดงไว้ในวิสุทธชนวิลาสินี อรรถกถาขุททกนิกาย อปทาน ดังนี้

"ผู้ใดสามารถที่จะใช้กำลังแขนของตนข้ามห้องจักรวาลทั้งสิ้น ซึ่งเป็นน้ำผืนเดียวกันหมด จนถึงฝั่งได้ผู้นั้นย่อมบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าได้,

ก็หรือว่าผู้ใดจะสามารถกวาดห้องจักรวาลทั้งสิ้น ซึ่งปกคลุมด้วยกอไผ่แล้วเหยียบย่ำไปด้วยเท้า จนถึงฝั่งได้ ผู้นั้นย่อมบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าได้,

หรือว่าผู้ใดสามารถเอาหอกปักห้องจักรวาลทั้งสิ้นแล้วเอาเท้าเหยียบห้องจักรวาลซึ่งเต็มด้วยใบหอกติด ๆ กัน จนถึงฝั่งได้ ผู้นั้นย่อมบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าได้,

ก็หรือว่าผู้ใดสามารถเอาเท้าทั้งสองเหยียบห้องจักรวาลทั้งสิ้นซึ่งเต็มด้วยถ่านเพลิงอันปราศจากเปลว จนถึงฝั่งได้ ผู้นั้นย่อมบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าได้,

ผู้ใดไม่สำคัญเหตุเหล่านั้นแม้สักเหตุเดียวว่าเป็นของที่ตนทำได้ยาก เป็นผู้ที่ประกอบด้วยฉันทะ อุตสาหะ วายามะ และการแสวงหาอันยิ่งใหญ่อย่างนี้ว่า "เราจักข้ามแม้สิ่งนี้หรือไปจนถึงฝั่งให้ได้" ความปรารถนาของผู้นั้นเท่านั้นย่อมสำเร็จ คนนอกนี้หาสำเร็จไม่"

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๓ ประเภท

พระบรมศาสดาได้ตรัสถึงประเภทของพระพุทธเจ้าทั้งหลายโดยกำหนดตามระยะเวลาของการบำเพ็ญบารมีไว้ว่า

"ดูก่อนอานนท์ ความปรารถนาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย โดยกำหนดอย่างต่ำ ย่อมเป็นไป ๔ อสงไขยแสนกัป โดยกำหนดอย่างกลาง ย่อมเป็นไป ๘ อสงไขยแสนกัป โดยกำหนดอย่างสูง ย่อมเป็นไป ๑๖ อสงไขยแสนกัปฯ"

ในวิสุทธชนวิลาสินี อรรถกถาขุททกนิกาย อปทาน ได้อรรถาธิบายไว้ว่า "..ก็ความแตกต่างกันเหล่านี้ พึงทราบโดยอำนาจแห่งพระพุทธเจ้า ผู้เป็นปัญญาธิกะยิ่ง ด้วยปัญญา สัทธาธิกะยิ่งด้วยศรัทธา และวิริยาธิกะยิ่งด้วยความเพียร

จริงอยู่**พระพุทธเจ้าผู้เป็นปัญญาธิกะ** มีศรัทธาอ่อน มีปัญญากล้าแข็ง

พระพุทธเจ้าผู้มีสัทธาธิกะ มีปัญญาปานกลาง มีศรัทธากล้าแข็ง

พระพุทธเจ้าผู้เป็นวิริยาธิกะ มีศรัทธาและปัญญาอ่อน มีความเพียรกล้าแข็ง ฯ"

จากพระพุทธดำรัสและอรรถาธิบายข้างต้น จะเห็นได้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามี ๓ ประเภท คือ**พระปัญญาธิกสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ พระสัทธาธิกะสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑, พระวิริยาธิกะสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑** นี้นับเพียงแต่ระยะเวลาการบำเพ็ญบารมีเฉพาะที่ได้รับพระพุทธพยากรณ์แล้วเท่านั้น แต่ระยะเวลาในการเริ่มตั้งพระทัยที่จะบำเพ็ญบารมีแล้วเปล่งพระวาจานั้น มีปรากฏอยู่ในสารัตถสังคหะ ชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นต้น ดังนี้

๑. **พระปัญญาธิกะสัมมาสัมพุทธเจ้า**

พระปัญญาธิกะสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ พระองค์ทรงบำเพ็ญ

บารมีที่ยิ่งด้วยปัญญา คือ เป็นพระพุทธเจ้าซึ่งทรงมีปัญญากล้าแข็ง มีศรัทธาอ่อน จึงทรงบำเพ็ญบารมีน้อยกว่าพระพุทธเจ้าประเภทอื่นทั้งหมด เมื่อจะนับเวลาที่ทรงบำเพ็ญบารมีตั้งแต่ต้น จนกระทั่งได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณนั้น ก็นับว่าเวลาได้ดังนี้

๑.๑ เริ่มแรกแต่ทรงดำริในพระทัยปรารถนาพุทธภูมิว่า "เราจักเป็นพระพุทธเจ้าสักพระองค์หนึ่งให้ได้ ในอนาคตกาล" ได้แต่ทรงนึกอยู่เช่นนี้อย่างเดียว มิได้ออกพระวาจาแต่ประการใด ก็นับเป็นเวลานานได้ถึง ๗ อสงไขย

๑.๒ ต่อจากนั้นจึงออกพระวาจาตั้งความปรารถนาว่า "เราจักตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตกาลเบื้องหน้าให้จงได้" แล้วก็ทรงบำเพ็ญบารมีเพื่อพระโพธิญาณเรื่อยไป พร้อมกับออกพระวาจาปรารถนาพุทธภูมิอย่างนั้น นับเป็นเวลานานได้ถึง ๙ อสงไขย

๑.๓ ต่อจากนั้นจึงจะได้รับลัทธยาเทศ คือ ได้รับคำพยากรณ์จากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งว่า "จักได้ตรัสรู้เป็นนองค์พระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน" ครั้นได้รับลัทธยาเทศดังนี้แล้วก็ยังต้องทรงบำเพ็ญบารมีอยู่อีกนาน นับเป็นเวลาได้ถึง ๔ อสงไขย กับอีกแสนกัป

จึงเป็นอันว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเภทปัญญาธิกะนี้ ต้องทรงบำเพ็ญบารมีมา นับตั้งแต่เริ่มแรกปรารถนาพุทธภูมิ กว่าจะได้สำเร็จเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมตามมโนปณิธานนั้น นับเป็นเวลานานถึง ๒๐ อสงไขย กับอีก ๑๐๐,๐๐๐ กัป

๒. พระสัทธาธิกะสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสัทธาธิกะสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ พระองค์ทรงบำเพ็ญบารมีชนิดที่ยิ่งด้วยศรัทธาเป็นพระพุทธเจ้าซึ่งทรงมีพระศรัทธามาก แต่มีพระปัญญาปานกลาง จึงทรงบำเพ็ญบารมีอย่างปานกลางไม่น้อยไม่มากเมื่อจะนับเวลาที่ทรงบำเพ็ญบารมีมาตั้งแต่ต้น จนกระทั่งได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ นับเวลาได้ดังนี้

๒.๑ เริ่มแรกแต่ทรงดำริในพระทัยปรารถนาพุทธภูมิไปจนกว่าจะถึงเวลาออกพระวาจาปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น นับเป็นเวลานานได้ถึง ๑๔ อสงไขย

๒.๒ นับจำเดิมแต่ออกพระวาจาปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้นไป จนกว่าจะได้ลัทธยาเทศคำพยากรณ์ จากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง ก็นับเป็นเวลานานได้ถึง ๑๘ อสงไขย

๒.๓ นับจำเดิมแต่ได้รับลัทธยาเทศครั้งแรกเป็นต้นไป จนกว่าจะได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในชาติสุดท้ายนั้น ก็นับเป็นเวลานานได้ถึง ๘ อสงไขย กับอีก ๑๐๐,๐๐๐ กัป

จึงเป็นอันว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเภทสัทธาธิกะนี้ ต้องทรงบำเพ็ญบารมีมา นับตั้งแต่เริ่มแรกปรารถนาพุทธภูมิ กว่าจะได้สำเร็จเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมตามมโนปณิธานนั้น นับเป็นเวลานานถึง ๔๐ อสงไขย กับอีก ๑๐๐,๐๐๐ กัป

๓. พระวิริยาธิกะสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระวิริยาธิกะสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ พระองค์ทรงบำเพ็ญบารมีชนิดที่ยิ่งด้วยวิริยะเป็นพระพุทธเจ้าซึ่งทรงมีความเพียรแก่กล้า แต่มีพระปัญญาน้อย จึงต้องทรงบำเพ็ญบารมีมากมาย นับเป็นเวลาช้านานกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งสองประเภทที่กล่าวแล้ว เมื่อจะนับเวลาที่ทรงบำเพ็ญบารมีมาตั้งแต่ต้นจนกระทั่งได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ก็นับเป็นเวลานานได้ดังนี้

๓.๑ เริ่มแรกแต่ทรงดำริในพระทัยปรารถนาพุทธภูมิไปจนกว่าจะถึงเวลาออกพระวาจาปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นเวลานานถึง ๒๘ อสงไขย

๓.๒ นับจำเดิมแต่ออกพระวาจา ปรารถนาเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้นไป จนกว่าจะได้ลัทธยาเทศคำพยากรณ์ จากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่ง ก็นับเป็นเวลานานได้ถึง ๓๖ อสงไขย

๓.๓ นับจำเดิมแต่ได้รับลัทธยาเทศครั้งแรกเป็นต้นไป จนกว่าจะได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในชาติสุดท้ายนั้น ก็นับเป็นเวลานานได้ ๑๖ อสงไขย กับอีก ๑๐๐,๐๐๐ กัป

จึงเป็นอันว่า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเภทวิริยาธิกะนี้ ต้องทรงบำเพ็ญบารมี นับตั้งแต่เริ่มแรกปรารถนาพุทธภูมิ กว่าจะได้สำเร็จเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมตามมโนปณิธานนั้น นับเป็นเวลานานถึง ๘๐ อสงไขย กับอีก ๑๐๐,๐๐๐ กัป

พระโพธิสัตว์ ๓ ประเภท

มีกรณีหนึ่งที่ควรศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นไปอีกว่า ท่านผู้บำเพ็ญบารมีปรารถนาพุทธภูมิ คือผู้บำเพ็ญบารมีปรารถนาที่จะตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สัพพัญญู เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือเวไนยสัตว์ทั้งปวงให้ข้ามพ้นวัฏฏทุกข์ บรรลุมรรค ผลนิพพานได้นั้น เรียกท่านเหล่านั้นว่า "**พระโพธิสัตว์**" ซึ่งเมื่อแปลตามรูปศัพท์แล้วก็ได้ความว่า ท่านผู้จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า, สัตว์ผู้ข้องอยู่ในพระโพธิญาณ หรือบุคคลผู้ข้องอยู่ในพระโพธิญาณ

อนึ่ง พระโพธิสัตว์ทั้งหลายขณะบำเพ็ญบารมีอยู่นั้น นับตั้งแต่

เริ่มแรกปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า เพียงแต่ดำริอยู่ในพระทัยอย่างเดียวมิได้ออกพระวาจาเป็นระยะเวลานานหลายอสงไขย ต่อมาเมื่อบุญบารมีแก่กล้าจนกระทั่งสามารถเปล่งพระวาจาปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า ก็เป็นระยะเวลานานหลายอสงไขยเช่นกัน ถึงแม้ว่าท่านจะมีน้ำใจเด็ดเดี่ยว ตั้งความปรารถนาเช่นนั้นแล้ว ถ้าหากยังมิได้รับพระพุทธพยากรณ์ในสำนักสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งแล้ว ก็ยังเป็นเพียง**พระอนิยตโพธิสัตว์** คือพระโพธิสัตว์ผู้ยังไม่เที่ยงแท้แน่นักว่า จักได้ตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือไม่

ต่อเมื่อใดที่ท่านได้มีโอกาสรับพระพุทธพยากรณ์ในสำนักสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใดพระองค์หนึ่งอย่างแน่นอนแล้วนั่นแหละ จึงจะเป็น**พระนิยตโพธิสัตว์** คือพระโพธิสัตว์ผู้เที่ยงแท้แน่นอนต่อการตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สัพพัญญู

ในปรมัตถทีปนี อรรถกถาขุททกนิกาย จริยาปิฎก และคัมภีร์สารัตถสังคหะ ได้แสดงถึงพระโพธิสัตว์ไว้ว่ามี ๓ ประเภท คือ **พระอุคฆฏิตัญญูโพธิสัตว์ ๑ พระวิปจิตัญญูโพธิสัตว์ ๑ พระไนยโพธิสัตว์ ๑** อันมีความแตกต่างกันดังนี้

๑. **พระอุคฆฏิตัญญูโพธิสัตว์** มีปัญญากล้าหาญรวดเร็ว หลังจากที่ได้บำเพ็ญบารมีมานาน และก่อนแต่ที่จะได้รับลัทธยาเทศคำพยากรณ์นั้น เมื่อได้ฟังพระสัทธรรมเทศนาอันประกอบด้วยพระคาถา ๔ บาท เฉพาะพระพักตร์แห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าจิตน้อมไปในทางสาวกโพธิญาณปรารถนาจะใคร่ได้สำเร็จ พระอรหัตต์ในชาตินั้นแล้ว ก็อาจจะได้สำเร็จพระอรหัตต์พร้อมด้วยอภิญญา ๖ พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ในเวลาที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาบาทแห่งพระคาถาที่ ๓ ยังมิทันจบลง

๒. **พระวิปจิตัญญูโพธิสัตว์** มีปัญญาเป็นมัธยม อย่างกลาง หลังจากที่ได้บำเพ็ญบารมีมานาน และก่อนแต่ที่จะได้รับลัทธยาเทศคำพยากรณ์นั้น เมื่อได้ฟังพระสัทธรรมเทศนาอันประกอบด้วยพระคาถา ๔ บาท เฉพาะพระพักตร์แห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าจิตน้อมไปในสาวกโพธิญาณปรารถนาจะใคร่ได้สำเร็จพระอรหัตต์ในชาตินั้นแล้ว ก็อาจจะได้สำเร็จพระอรหัตต์พร้อมด้วยอภิญญา ๖ พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ในเวลาที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาบาทแห่งพระคาถาที่ ๔ ยังมิทันจบลง

๓. **พระไนยโพธิสัตว์** มีปัญญาเป็นอย่างน้อย หลังจากที่ได้บำเพ็ญบารมีมานาน และก่อนแต่ที่จะได้รับลัทธยาเทศคำพยากรณ์นั้น เมื่อได้ฟังพระสัทธรรมเทศนาอันประกอบด้วยพระคาถา ๔ บาท เฉพาะพระพักตร์แห่งสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังมิอาจจะสำเร็จมรรคผลในขณะนั้นก่อน ต่อเมื่อพระพุทธองค์ตรัสเทศนาจำแนกอรรถาธิบายออกไปโดยพิสดาร ปัญญานั้นจึงค่อยกล้าหาญขึ้น ถ้าจิตน้อมไปในสาวกบารมีญาณปรารถนาจะใคร่ได้สำเร็จพระอรหัตต์ในชาตินั้นแล้ว ก็อาจจะได้สำเร็จพระอรหัตต์พร้อมด้วยอภิญญา ๖ ในเวลาที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาจำแนกอรรถธิบายแห่งพระคาถา ๔ บาทออกโดยพิสดารจบลง

ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลายพึงเข้าใจเพิ่มเติมเถิดว่า พระอุคฆฏิตัญญูโพธิสัตว์ นี้มีปัญญากล้าพอฟังบาทแห่งพระคาถาที่ ๓ ยังมิทันจบลง อาจจะได้สำเร็จมรรคผลท่านจำพวกนี้บำเพ็ญบารมีเป็นปัญญาธิกะพระพุทธเจ้า พระวิปจิตัญญูโพธิสัตว์ที่มีปัญญาเป็นปานกลางพอฟังบาทแห่งพระคาถาที่ ๔ ยังมิทันจบลง อาจจะได้สำเร็จมรรคผลท่านจำพวกนี้บำเพ็ญบารมีเป็นสัทธาธิกะพระพุทธเจ้า และส่วนพระไนยโพธิสัตว์ที่มีปัญญาน้อยฟังอรรถาธิบายแห่งพระคาถา ๔ บาทที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจำแนกออกเป็นพิสดารจบลง อาจจะได้สำเร็จมรรคผล ท่านจำพวกนี้บำเพ็ญบารมีเป็นวิริยาธิกะพระพุทธเจ้า

ธรรมสโมธาน ๘

ปัจจัยแห่งการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ เพื่อกระทำอภินิหารอันยิ่งยวดให้สำเร็จได้นั้น จำต้องปรารถนาธรรมสโมธาน ๘ ประการให้ถึงพร้อมก่อน ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า

"อภินิหารนี้ย่อมสำเร็จเพราะประชุมธรรม ๘ ประการไว้ได้ คือ ความเป็นมนุษย์ ๑ ความถึงพร้อมด้วยเพศชาย ๑ เหตุ ๑ การได้พบพระศาสดา ๑ การบรรพชา ๑ ความถึงพร้อมด้วยคุณ ๑ การกระทำอันยิ่ง ๑ ความเป็นผู้มีฉันทะ ๑ ฯ"

ในอรรถกถา เช่น วิสุทธชนวิลาสินี ปรมัตถทีปนี และในคัมภีร์สารัตถสังคหะ ได้อรรถาธิบายธรรมสโมธานทั้ง ๘ ประการนี้ไว้ดังนี้

๑. มนุสฺสตฺตํ ความเป็นมนุษย์

เว้นจากกำเนิดมนุษย์ ความปรารถนาของผู้ดำรงอยู่ในกำเนิดอื่น เช่น เทวดา พรหมนาค เป็นต้น ย่อมไม่สำเร็จ ผู้ดำรงอยู่ในกำเนิดอื่นจากกำเนิดมนุษย์ เมื่อปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้าต้องกระทำบุญกรรมมีทานเป็นต้น แล้วปรารถนาเฉพาะความเป็นมนุษย์ให้ได้ก่อน ครั้นดำรงอยู่ในความเป็นมนุษย์แล้วจึงปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า เมื่อกระทำอย่างนี้แหละ ความปรารถนาจึงจะสำเร็จ

๒. ลิงฺคสมฺปตฺติ ความถึงพร้อมด้วยเพศ

แม้ตั้งอยู่ในอัตภาพของ

มนุษย์ ความปรารถนาย่อมสำเร็จแก่บุรุษเท่านั้น ไม่สำเร็จแก่สตรี บัณเฑาะก์ (กะเทย) นปุงสกะ(ไม่มีเพศชายหญิง) หรืออุภโตพยัญชนะ (ปรากฏทั้งสองเพศ) สมดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ว่า **"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อันการที่สตรีจะพึงเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มิใช่ฐานะ มิใช่โอกาสที่จะเป็นได้ฯ"** ผู้ดำรงอยู่ในเพศสตรีเป็นต้นนั้น เมื่อปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า พึงกระทำบุญกรรมมี ทาน ศีล เป็นต้น แล้วจึงปรารถนาเฉพาะความเป็นบุรุษ ครั้นได้ดำรงอยู่ในความเป็นบุรุษแล้ว พึงปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า เมื่อเป็นเช่นนี้ความปรารถนาย่อมสำเร็จ

๓. เหตุ ความถึงพร้อมด้วยอุปนิสัยแห่งพระอรหัตต์

แม้ตั้งอยู่ในความเป็นบุรุษแล้ว ความปรารถนาย่อมสำเร็จแก่ผู้มีความถึงพร้อมด้วยอุปนิสัยแห่งพระอรหัตต์ เปรียบเหมือนสุเมธดาบส ถ้ากระทำความเพียรก็จะได้สำเร็จพระอรหัตต์ในชาตินั้นเพราะมีอุปนิสัยแห่งพระอรหัตต์แก่กล้าอยู่

๔. สตฺถารทสฺสนํ การได้พบพระศาสดา

แม้มีความถึงพร้อมด้วยอุปนิสัยแห่งพระอรหัตต์แล้ว ความปรารถนาย่อมสำเร็จแก่ผู้ปรารถนาในสำนักของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งยังทรงพระชนม์อยู่เท่านั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว ความปรารถนาย่อมไม่สำเร็จ ถึงแม้จะทำความปรารถนาต่อพระเจดีย์ ที่โคนต้นโพธิ์ที่พระปฏิมา หรือที่สำนักของพระปัจเจกพุทธเจ้าและสาวกของพระพุทธเจ้าก็ตาม

๕. ปพฺพชฺชา การบรรพชา

แม้ได้พบพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ความปรารถนาย่อมสำเร็จแก่ผู้บวชในพระพุทธศาสนา หรือในสำนักของดาบสหรือของปริพาชกผู้เป็นกรรมวาทีและกิริยวาที คือ ผู้เชื่อว่าบุญมี บาปมี ทำบุญได้บุญ ทำบาปได้บาป ถ้าดำรงอยู่ในเพศคฤหัสถ์ ความปรารถนาย่อมไม่สำเร็จ ในปรมัตถทีปนีแสดงว่า "บรรพชิตเท่านั้นเป็นพระมหาโพธิสัตว์ ย่อมบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณได้ มิใช่เป็นคฤหัสถ์ฯ"

๖. คุณสมฺปตฺติ ความถึงพร้อมด้วยคุณ

ความปรารถนาย่อมสำเร็จแม้แก่บรรพชิต ผู้ได้สมาบัติ ๘ มีอภิญญา ๕ เท่านั้นไม่สำเร็จแก่ผู้ปราศจากคุณสมบัติดังกล่าว ดังมีแสดงไว้ในปรมัตถทีปนีตอนหนึ่งว่า "ผู้มีคุณสมบัติสามารถค้นคว้าบารมีได้ พระมหาบุรุษบำเพ็ญอภินิหาร เป็นผู้สามารถค้นคว้าบารมีได้ด้วยตนเอง เพราะประกอบด้วยอุปนิสัยสมบัติและอภิญญาสมบัติ ฯ"

๗. อธิกาโร การกระทำอันยิ่ง

ผู้ใดแม้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติตามที่กล่าวแล้ว แม้ชีวิตของตนก็สละแด่พระพุทธเจ้าได้ ความปรารถนาของผู้มีการกระทำอันยิ่งเช่นนี้เท่านั้นย่อมสำเร็จ ไม่สำเร็จแก่คนอื่น

๘. ฉนฺทตา ความเป็นผู้มีฉันทะ

การจะสำเร็จพระสัมมาสัมโพธิญาณได้นั้น ต้องมีฉันทะคือความรักในพระพุทธภูมิเป็นกำลัง ในวิสุทธชนวิลาสินีได้แสดงถึงความเป็นผู้มีฉันทะไว้ว่า

"...ก็ความเป็นผู้มีฉันทะที่จะทำนั้น ถ้าใคร ๆ มากล่าวว่า **"ใครอยู่ในนรก(ได้นาน) ๔ อสงไขยแสนกัป แล้วปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า"** ผู้ใดได้ฟังคำนั้นอาจกล่าวว่า **"เรา"** ดังนี้พึงทราบว่ามีกำลังแก่ผู้นั้น,

อนึ่ง ถ้าใคร ๆ มากล่าวว่า **"ใครเหยียบจักรวาลทั้งสิ้นอันเต็มด้วยถ่านเพลิงปราศจากเปลวย่อมปรารถนาความเป็นพระพุทธได้"** หรือกล่าวว่า **"ใครเหยียบจักรวาลทั้งสิ้นอันเกลื่อนกลาดด้วยหอกและหลาว จนพ้นไปได้ ย่อมปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้า"** หรือกล่าวว่า **"ใครข้ามจักรวาลทั้งสิ้นอันมีน้ำเต็มเปี่ยมไปได้ ย่อมปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้าได้"** หรือกล่าวอีกว่า **"ใครเดินย่ำจักรวาลทั้งสิ้นที่ปกคลุมด้วยกอไผ่ไม่มีช่องว่าง จนพ้นไปได้ ย่อมปรารถนาความเป็นพระพุทธเจ้าได้"** ผู้ใดได้ฟังดังนั้นอาจสามารถพูดว่า **"เรา"** ดังนี้ พึงทราบว่าผู้นั้นมีความเป็นผู้มีฉันทะที่จะทำมีกำลังฯ"

ธรรมสโมธานทั้ง ๘ ประการนี้ เป็นปัจจัยแห่งการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์เพื่อกระทำอภินิหารอันยิ่งยวดให้สำเร็จ และเมื่อได้รับลัทธยาเทศคำพยากรณ์จากสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในชาตินั้นแล้ว จึงเป็น**พระนิยตโพธิสัตว์ผู้เที่ยงแท้ต่อการตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สัพพัญญู**ในอนาคตกาลอย่างเที่ยงแท้แน่นอน

อนึ่ง พระนิยตโพธิสัตว์ผู้บริบูรณ์พร้อมด้วยธรรมสโมธาน ๘ ประการดังกล่าวแล้ว ย่อมไม่เข้าถึง **อภัพพฐานะ** คือ **ฐานะอันไม่ควร ๑๘ ประการ** ดังมีปรากฏในวิสุทธชนวิลาสินี ว่า

"จำเดิมแต่สำเร็จอภินิหารแล้ว พระโพธิสัตว์นั้นไม่เป็นคนบอด ไม่เป็นคนหนวก มาแต่กำเนิด ๑ ไม่เป็นคนบ้า ๑ ไม่เป็นคนใบ้ ๑ ไม่เป็นง่อยเปลี้ย ไม่เกิดในหมู่คนมิลักขะ คือคนป่าเถื่อน ๑ ไม่เกิดในท้องนางทาสี ๑ ไม่เป็นนิยตมิจฉาทิฏฐิคือคนมีมิจฉาทิฏฐิอันดิ่ง ๑ ท่านจะไม่กลับเพศ ๑ ไม่ทำอนันตริยกรรมห้า ๑ ไม่เป็นคนมีโรคเรื้อน ๑ ในกำเนิดเดียรัจฉานจะไม่มีร่างกายเล็กว่านกกระจาบ จะไม่ใหญ่โตกว่าช้าง ๑ จะไม่เกิดขึ้น

ในขุปปิปาสิกเปรตและนิชฌามตัณหิกเปรต ๑ จะไม่เกิดขึ้นในพวกกาลกัญชิกาสูร ๑ ไม่เกิดในอเวจีนรก ๑ ไม่เกิดในโลกันตนรก ๑ อนึ่ง จะไม่เป็นมาร ในชั้นกามาวจรทั้งหลาย ในชั้นรูปาวจรทั้งหลาย ๑ จะไม่เกิดในอสัญญีภพ ๑ ไม่เกิดในชั้นสุทธาวาส ๑ ไม่เกิดในอรูปภพ ไม่ก้าวล้ำไปยังจักรวาลอื่น ๑"

พุทธภูมิธรรม ๔

จำเดิมแต่เวลาที่พระนิยตโพธิสัตว์ได้รับลัทธยาเทศคำพยากรณ์แล้ว ท่านย่อมยินดีในการประกอบกุศลกรรมอันเป็นปัจจัยแห่งการบำเพ็ญบารมีทั้งหลาย โดยบำเพ็ญ**พุทธภูมิธรรม ๔ ประการ** ดังมีปรากฏในอรรถกถา เช่น วิสุทธชนวิลาสินี ปรมัตถทีปนี และในคัมภีร์สารัตถสังคหะ ดังนี้

๑. อุสฺสาโห อุตสาหะ

พระนิยตโพธิสัตว์ย่อมสมาทานอุสสาหพุทธภูมิธรรม คือประกอบด้วยความเพียรด้วยความอดกลั้นยิ่ง ท่านจึงกล่าวว่า "ความเพียร เรียกว่า อุสสาหะ"

๒. อุมฺมคฺโค ปัญญา

พระนิยตโพธิสัตว์ย่อมสมาทานอุมมัคคพุทธภูมิธรรม คือประกอบด้วยปัญญาอันเป็นความฉลาดในอุบาย ให้มีปัญญาเชี่ยวชาญหาญกล้า

๓. อวตฺถานํ ความตั้งใจมั่น

พระนิยตโพธิสัตว์ย่อมสมาทานอวัตถานพุทธภูมิธรรม คือประกอบด้วยอธิษฐานอันมั่นมิได้หวั่นไหว

๔. หิตจริยา การประพฤติประโยชน์เกื้อกูล

พระนิยตโพธิสัตว์ย่อมสมาทานหิตจริยาพุทธภูมิธรรม คือประกอบด้วยเมตตาภาวนาและกรุณาภาวนา ปรารถนาที่จะบำเพ็ญประโยชน์เกื้อกูลแก่หมู่สัตว์ทั้งปวงอยู่เป็นนิตย์ ท่านจึงกล่าวว่า "หิตจริยา เรียกว่า เมตตาภาวนา"

พุทธภูมิธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ท่านกล่าวไว้ในปรมัตถทีปนีว่า **"...เป็นปัจจัยแห่งบารมีทั้งหลาย... เป็นฐานะแห่งความเกิดความเป็นพระพุทธเจ้า ฯ"**

อัชฌาสัย ๖

พระนิยตโพธิสัตว์เจ้าทั้งหลายนั้น จะประกอบอยู่แต่ในพุทธภูมิธรรมทั้ง ๔ ประการ เท่านั้นก็หามิได้ จำต้องประกอบด้วย**อัชฌาสัย ๖ อย่าง** คือ **เนกขัมมัชฌาสัย ๑ ปวิเวกัชฌาสัย ๑ อโลภัชฌสัย ๑ อโทสัชฌาสัย ๑ อโมหัชฌาสัย ๑ นิสสรณัชฌาสัย ๑** อันเป็นไปเพื่อบ่มพระพระโพธิญาณให้ถึงความแก่กล้า ดังมีแสดงไว้ในอรรถกถาและคัมภีร์ดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

๑. เนกขัมมัชฌาสัย คือพระโพธิสัตว์ทั้งหลายเป็นผู้เห็นโทษในกาม และในการครองเรือน มีอัธยาศัยพอพระทัยในการออกบรรพชา จึงเรียกพระโพธิสัตว์ทั้งหลายว่า **ผู้มีเนกขัมมะเป็นอัธยาศัย**

๒. ปวิเวกัชฌาสัย คือพระโพธิสัตว์ทั้งหลายเห็นโทษในการคลุกคลี มีอัธยาศัยพอพระทัยในการออกจากหมู่และอยู่ในที่อันสงบสงัด จึงเรียกว่า **ผู้มีปวิเวกเป็นอัธยาศัย**

๓. อโลภัชฌาสัย คือพระโพธิสัตว์ทั้งหลายเห็นโทษในโลภะ มีอัธยาศัยพอพระทัยในการจำแนกแจกทาน จึงเรียกว่า **ผู้มีอโลภะเป็นอัธยาศัย**

๔. อโทสัชฌาสัย คือพระโพธิสัตว์ทั้งหลายเห็นโทษในโทสะมีอัธยาศัยพอพระทัยในกิจที่พิจารณาคุณและโทษ บุญและบาป และเจริญอัปปมาทธรรม จึงเรียกว่า **ผู้มีอโมหะเป็นอัธยาศัย**

๖. นิสสรณัชฌาสัย คือพระโพธิสัตว์ทั้งหลายเห็นโทษในภพทั้งปวง มีอัธยาศัยพอพระทัยที่จะยกตนเองออกจากภพ จึงเรียกว่า **ผู้มีการสลัดออกจากภพเป็นอัธยาศัย**

พระนิยตโพธิสัตว์ผู้สำเร็จอภินิหาร ย่อมเป็นผู้ประกอบด้วยอัชฌาสัย ๖ เหล่านี้ อันเป็นปัจจัยแห่งบารมีทั้งหลาย

พุทธการกธรรม ๑๐

พระโพธิสัตว์เจ้าผู้บำเพ็ญบารมีเพื่อปรารถนาที่จะตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมสัมพุทธเจ้านอกจากประกอบด้วยคุณธรรมพิเศษเกินคนธรรมดาสามัญหลายประการดังกล่าวแล้ว ท่านจำต้องบำเพ็ญธรรมอันทำให้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ **"พุทธการกธรรม"** ดังที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสไว้ว่า **"ดูก่อนสารีบุตร ธรรมอันทำให้เป็นพระพุทธเจ้ามี ๑๐ ประการ ธรรม ๑๐ ประการ คืออะไรบ้าง? ดูก่อนสารีบุตร ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา เป็นธรรมทำให้เป็นพระพุทธเจ้า ดูก่อนสารีบุตร ธรรม ๑๐ ประการนี้แล เป็นพุทธการกธรรม"**

ในอรรถกถา เช่น วิสุทธชนวิลาสินี ปรมัตถทนี ได้แสดงพุทธการกธรรม ๑๐ ประการนี้ไว้ ดังนี้

๑. ทาน คือ **การให้ การบริจาค**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญทานให้บริบูรณ์เป็นข้อแรก ทานในความหมายว่า **"ให้"** นี้มี ๓ อย่าง คือ อามิสทาน ๑ อภัยทาน ๑ ธรรมทาน ๑ เพื่อกำจัดโลภกิเลสในขันธสันดาน ส่วนในความหมายว่า **"บริจาค"** นั้นมี ๕ ประเภท คือ บริจาคราชสมบัติ ๑ บริจาคอวัยวะ ๑ บริจาคนัยน์ตา ๑ บริจาคบุตรภรรยา ๑ บริจาคตน ๑ ทั้งหมดนี้ให้โดยไม่มีส่วนเหลือ อุปมาดังหม้อน้ำที่เต็มเปี่ยมด้วยน้ำ ถูกบุคคลจับเทคว่ำลง ย่อมคายน้ำออกหมดไม่มีส่วนเหลือ ฉันใด พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญทานพุทธการกธรรมฉันนั้น ไม่เหลียวแลทรัพย์ ยศ อวัยวะน้อยใหญ่ บุตรและภรรยาผู้เสมอด้วยชีวิต หรือแม้กระทั่งชีวิต

ของตนเอง ให้สิ่งที่เขาต้องการอยากได้ทั้งหมด โดยมิให้มีส่วนเหลือ แก่ยาจกผู้มาถึง

๒. ศีล คือ **การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย การละเว้นจากอกุศลกรรม**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญศีลให้บริบูรณ์เป็นข้อที่สอง ศีลของพระโพธิสัตว์ที่แสดงไว้ในปรมัตถทีปนีนั้นมี ๒ ประเภท คือ **วาริตตศีล** มีการงดเว้นจากอกุศลกรรมบถ ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถสำรวมกาย สำรวมวาจา สำรวมทั้งกายวาจา สำรวมอินทรีย์ รู้จักประมาณในการบริโภค มีอาชีพบริสุทธิ์เป็นต้น ๑ จาริตตศีล มีการกระทำอภิวาทต้อนรับ อัญชลีกรรม สามีจิกรรม เป็นต้น ๑

อนึ่ง ในปรมัตถทีปนีได้แสดงไว้อีกว่า ศีลย่อมบริสุทธิ์โดยอาการ ๔ อย่าง คือ โดยความบริสุทธิ์แห่งอัธยาศัย เพราะเกลียดกลัวต่อบาปเป็นเหตุยังหิริให้ปรากฏขึ้นในภายใน ๑ โดยการสมาทาน เพราะสะดุ้งกลัวต่อบาป เป็นเหตุยังโอตตัปปะให้ปรากฏ ๑ โดยไม่ก้าวล่วงอาการทั้งสองดังกล่าว ตั้งตนอยู่ในศีล ๑ และโดยทำให้เป็นปกติเมื่อมีการก้าวล่วง เพื่อความถึงพร้อมแห่งหิริและโอตตัปปะตามที่กล่าวแล้วนั้น ๑

ท่านอุปมาไว้ดังเนื้อทรายจามรี ไม่เห็นแก่ชีวิต รักษาขนหางของตน ถ้าหางคล้องติดในที่ไหนก็ตาม ปลดขนหางออกไม่ได้ ก็ยอมตายในที่นั้น แม้ฉันใด พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญศีลพุทธการกธรรม อย่าได้เห็นแม้แก่ชีวิตของตน รักษาศีลให้มั่นคง ให้บริบูรณ์ทุกเมื่อ

๓. เนกขัมมะ คือ **การออกบวช การออกจากกามและภพทั้งหลาย**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญเนกขัมมะให้บริบูรณ์เป็นข้อที่สาม เพราะเห็นโทษในกามทั้งหลาย จึงยังกุศลตนเป็นไปด้วยการออกจากกามและภพทั้งหลายให้เกิดขึ้น เจริญภาวนาเพื่อกำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาเป็นต้น แล้วออกบรรพชาอันเป็นอุบายเครื่องพ้นไปจากภพ อุปมาดังบุรุษผู้อยู่ในเรือนจำมาเป็นระยะเวลานาน มิได้มีความรักใคร่ในเรือนจำนั้นเลย แท้จริงย่อมรำคาญอย่างเดียว ไม่อยากอยู่ ฉันใด พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญเนกขัมมพุทธการกธรรม ฉันนั้น จงทำภพทั้งปวงให้เป็นเช่นกับเรือนจำ รำคาญอยากจะพ้นไปจากภพทั้งปวง มุ่งหน้าต่อเนกขัมมะคือการออกจากกาม

๔. ปัญญา คือ **ความรอบรู้ การรู้แจ้งแทงตลอดตามสภาวธรรม**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญปัญญาประดุจแสงสว่างให้บริบูรณ์เป็นข้อที่สี่ ปัญญาที่แสดงไว้ในปรมัตถทีปนีนั้นมี ๓ ประเภท คือ **สุตมยปัญญา** คือปัญญาที่เกิดด้วยการสดับตรับฟัง ด้วยการสอบถามกับบัณฑิตผู้มีปัญญาทุกอย่างทุกประการ อันเป็นความฉลาดในอุบาย ด้วยสติ ด้วยวิริยะ ด้วยการเรียน การฟัง การทรงจำ การสั่งสม การสอบถามด้วยดี ๑ **จินตามยปัญญา** คือปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณาจากความรู้ที่เกิดจากสุตมยปัญญา อันเป็นปัญญาที่จะให้บรรลุถึงจุดหมายในสิ่งที่ควรกระทำและเป็นผู้ฉลาดในความเจริญความเสื่อมและฉลาดในอุบายเป็นต้น ๑ และ**ภาวนามยปัญญา** คือปัญญาที่เกิดจากการอบรมจิตที่เป็นสมาธิให้เกิดโลกียอภิญญา ๕ แล้วเจริญวิปัสสนาอันมีขันธ์ ๕ อายตนะ ๑๒ ธาตุ ๑๘ อินทรีย์ ๒๒ อริยสัจจ์ ๔ ปฏิจจสมุปบาท ๑๒ และเจริญสติปัฏฐาน ๔ ตั้งอยู่ในวิสุทธิ ๒ อันเป็นรากฐาน คือ สีลวิสุทธิ จิตตวิสุทธิ แล้วพึงเจริญวิสุทธิอีก ๕ ประการให้สมบูรณ์ คือ ทิฏฐิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ ๑ เพื่อกำจัดโมหะในขันธสันดาน แม้พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญปัญญาพุทธการกธรรม เช่นนี้

๕. วิริยะ คือ **ความเพียร ความอุตสาหะ**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญวิริยะให้บริบูรณ์เป็นข้อที่ห้า พึงมีน้ำใจกล้าหาญบำเพ็ญเพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น ๑ เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ๑ เพียรทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ๑ เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นเจริญยิ่งขึ้นไป ๑ และพึงทำความอุตสาหะเพื่อประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย อุปมาดังพระยาราชสีห์มฤคราชเป็นผู้มีความเพียรมั่นในอิริยาบถทั้งปวง ฉันใด แม้พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญวิริยพุทธการกธรรม ฉันนั้น เป็นผู้มีความเพียรมั่นในอิริยาบถทั้งปวง ประคองใจไว้ในกาลทุกเมื่อ มีความเพียรไม่ย่อหย่อน

๖. ขันติ คือ **ความอดทน ความอดกลั้นต่อสิ่งที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญขันติให้บริบูรณ์เป็นข้อที่หก ขันตินี้เป็นอาวุธไม่เบียดเบียนคนดี เพราะกำจัดความโกรธที่เป็นปฏิปักษ์ต่อคุณธรรมมีศีลเป็นต้นได้ อุปมาดังคนทั้งหลายทิ้งของสะอาดบ้าง ไม่สะอาดบ้าง ลงบนแผ่นดิน แผ่นดินก็มิได้กระทำความรักและความขัดเคืองเพราะการกระทำอันนั้น ฉันใด พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญขันติพุทธการกธรรม ฉันนั้น พึงเป็นผู้อดทนและอดกลั้น (บรรลุถึงอธิวาสนขันติ) ทั้งในการยกย่องนับถือและในการดูถูกดูหมิ่น

๗. สัจจะ คือ **ความจริง**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญสัจจะให้บริบูรณ์เป็นข้อที่เจ็ด สัจจะคือความจริง ซึ่งได้แก่ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ ตั้งมั่นในคุณธรรมทั้ง

ปวง อุปมาดังดาวประกายพรึก ไม่ว่าในสมัย ฤดู หรือปีใดก็ตาม มีธรรมดาเที่ยงตรงดุจคันชั่ง คือไม่ละวิถีโคจรของตนไปในวิถีอื่น ย่อมจะโคจรไปในวิถีของตนเท่านั้น ฉันใด แม้พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญสัจจพุทธการรกธรรม ฉันนั้น แม้เมื่ออสนีบาตจะตกลงบนกระหม่อมก็ตาม อย่าได้กล่าวมุสาวาททั้งรู้อยู่ ด้วยอำนาจฉันทะเป็นต้น เพื่อต้องการทรัพย์เป็นต้น พึงตามรักษาสัจจวาจา รังเกียจโวหารที่ไม่เป็นอริยะแม้ในเวลามีอันตรายถึงชีวิต ก็คงรักษาสัจจวาจาไว้

๘. **อธิษฐาน** คือ **ความตั้งใจมั่นไม่หวั่นไหว**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญอธิษฐานให้บริบูรณ์เป็นข้อที่แปด พึงตั้งมั่นสมาทานธรรมเป็นอุปการะแก่บารมี ดังที่แสดงไว้ในปรมัตถทีปนี คือ **อธิษฐาน ๔** อันได้แก่ **สัจจาธิษฐาน** ดำรงมั่นในความจริงตามปฏิญญาเพื่อสิ่งที่ควรรู้ ๑ **จาคาธิษฐาน** ดำรงมั่นในการสละวัตถุกามและกิเลสกาม ๑ **อุปสมาธิษฐาน** ดำรงมั่นในการสงบทุกข์อันเกิดแต่กิเลสทั้งหลายมีโทสะเป็นต้น ๑ **ปัญญาธิษฐาน** ดำรงมั่นในการตรัสรู้และการรู้แจ้งแทงตลอด ๑ และไม่พึงหวั่นไหวในสิ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อพระสัมมาสัมโพธิญาณ อุปมาดังภูเขา เมื่อถูกลดพัดในทิศทั้งปวงไม่หวั่นไหวไม่เขยื้อน คงตั้งอยู่ในที่ของตนเป็นธรรมดา ฉันใดแม้พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญอธิษฐานพุทธการรกธรรม ฉันนั้น

๙. **เมตตา** คือ **ความรักใคร่ความปรารถนาดีคิดเกื้อกูลให้สัตว์ทั้งหลายมีความสุข ความเจริญ**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญเมตตาให้บริบูรณ์เป็นข้อที่เก้า เป็นผู้มีจิตเมตตามุ่งประโยชน์ในสัตว์ทั้งหลายให้สามารถบรรลุถึงสุขสมบัติ ทั้งในมนุษยสมบัติ สวรรคสมบัติ และจนถึงนิพพานสมบัติ อุปมาดังน้ำย่อมไหลแผ่ความเย็นอย่างเดียว ทั้งแก่คนชั่วทั้งแก่คนดีเสมอกันเป็นธรรมดา ชะล้างมลทินออกได้ ฉันใด แม้พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญเมตตาพุทธการกธรรม ฉันนั้น ถึงเป็นผู้เจริญเมตตาจิตให้สม่ำเสมอในสัตว์ทั้งปวง ทั้งผู้เกื้อกูลและไม่เกื้อกูล

๑๐. **อุเบกขา** คือ **ความวางใจเป็นกลาง วางใจสงบราบเรียบสม่ำเสมอเที่ยงธรรม**

พระโพธิสัตว์พึงบำเพ็ญอุเบกขาให้บริบูรณ์เป็นข้อสุดท้าย พึงวางใจเป็นกลาง มีจิตเสมอไม่ผิดปกติ ในการนับถือด้วยการบูชาสักการะโดยเคารพเป็นต้น ในการดูหมิ่นด้วยการถ่มน้ำลายเป็นต้น และในโลกธรรมทั้งปวง อุปมาดังแผ่นดิน เมื่อคนทิ้งของสะอาดบ้าง ไม่สะอาดบ้าง ไม่มีความยินดีและไม่มีความโกรธเป็นธรรมดา ฉันใด แม้พระโพธิสัตว์พึงมีน้ำใจบำเพ็ญอุเบกขาพุทธการกธรรม ฉันนั้นเหมือนกัน พึงวางใจเป็นกลางประดุจตาชั่ง ทั้งในสุขและในทุกข์เป็นต้น ในกาลทุกเมื่อ

พุทธการกธรรมทั้ง ๑๐ ประการนี้ ท่านเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **"พุทธบารมี"**

อนึ่ง คำว่า **"บารมี"** นี้ ในปรมัตถทีปนีอรรถกถาขุททกนิกายจริยาปิฎก ได้แสดงความหมายของคำว่า **"บารมี"** ไว้ดังนี้ **"บารมี** คือคุณธรรมทั้งหลายมีทานเป็นต้นกำหนดด้วยความเป็นผู้ฉลาดในอุบายคือกรุณา อันตัณหา มานะและทิฏฐิไม่เข้าไปกำจัด...ฯลฯ... บารมีย่อมขัดเกลาสัตว์อื่นให้หมดจดจากมลทินคือกิเลส...ฯลฯ...หรือบารมีย่อมผูก ย่อมประกอบสัตว์ทั้งหลายไว้ในพระนิพพานนั้น...ฯลฯ ...หรือบารมีย่อมกำหนดรู้ซึ่งพระนิพพานนั้นตามเป็นจริง...ฯลฯ... หรือ**บารมีย่อมทำลายปฏิปักษ์อื่นจากธรรมกายอันเป็นอัตตา**... ฯลฯ...

บุรุษใดบำเพ็ญบารมีดังกล่าวมานี้ บุรุษนั้นชื่อ**มหาบุรุษ**"

พระโพธิสัตว์พึงต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ ประการนี้ให้สมบูรณ์บริบูรณ์ จะย่อหย่อนในบารมีใดบารมีหนึ่งมิได้ และต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ ประการนั้น**ให้ครบ ๓๐ ทัศ** กล่าวคือต้องบำเพ็ญ**บารมี**แต่ละประการนั้นให้แก่กล้าสูงขึ้นเป็น**อุปบารมี** และจากอุปบารมีก็ต้องบำเพ็ญให้แก่กล้าสูงขึ้นเป็น**ปรมัตถบารมี** เป็น**บารมี ๑๐ อุปบารมี ๑๐ ปรมัตถบารมี ๑๐** รวมเป็น ๓๐ ทัศ

ในวิสุทธชนวิลาสินีได้แสดงถึงการบำเพ็ญบารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมี โดยยกทานบารมีเป็นอุทาหรณ์ว่า **"การบริจาคสิ่งของภายนอก จัดเป็นทานบารมี การบริจาคอวัยวะน้อยใหญ่ จัดเป็นทานอุปบารมี การบริจาคชีวิต จัดเป็นทานปรมัตถบารมี"**

ส่วนในปรมัตถทีปนีก็ยังได้แสดงถึงผลของการบำเพ็ญบารมีไว้ดังนี้ **"อะไรเป็นผล? กล่าวโดยย่อ ความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผลของบารมี กล่าวโดยพิสดาร สมบัติของรูปกาย อันรุ่งเรืองด้วยหมู่คุณไม่น้อย เช่นมีมหาปุริสลักษณะ ๓๒ อนุพยัญชนะ ๘๐ พระรัศมีวาหนึ่งเป็นต้น และสิริธรรมกายอันงดงามทั่วไป ตั้งขึ้นด้วยคุณหาปริมาณมิได้ ไม่สิ้นสุดตั้งแต่อธิษฐานธรรม ทศพลญาณ เวสารัชชญาณ ๔ อสาธารณญาณ ๖ พุทธธรรม ๑๘ หมวด อนึ่ง แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ไม่สามารถจะสรรเสริญพระพุทธคุณทั้งหลายให้สิ้นสุดได้ด้วยกัปไม่น้อย นี้เป็นผลของบารมีเหล่านั้นฯ"**

กุศลกรรมของพระโพธิสัตว์

กุศลกรรมที่พระโพธิสัตว์ตั้งใจบำเพ็ญอย่างมั่นคงแน่วแน่ในแต่ละชาตินั้น เมื่อถึงชาติสุดท้ายย่อมส่งผลเป็นมหากุศลให้ได้**มหาปุริสลักษณะครบ ๓๒ ประการ** ดังที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ในพระ

สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ในลักขณสูตร ว่า

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตเคยเป็นมนุษย์ในชาติก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อน เป็นผู้ยึดมั่นในกุศลธรรม ยึดมั่นไม่ถอยหลัง ในกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ในการบำเพ็ญทาน ในการสมาทานศีล ในการรักษาอุโบสถ ในการปฏิบัติดีในมารดา บิดา สมณ-พราหณ์ ในความเป็นผู้เคารพต่อผู้ใหญ่ในตระกูล และในธรรม เป็นอธิกุศลอื่น ๆ ตถาคตย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เพราะกรรมนั้นอันตนทำ สั่งสม พอกพูน ไพบูลย์ ตถาคตย่อมครอบงำเทวดาทั้งหลายในโลกสวรรค์โดยสถาน ๑๐ คือ อายุทิพย์ วรรณทิพย์ ความสุขทิพย์ ยศทิพย์ ความเป็นอธิบดีทิพย์ รูปทิพย์ เสียงทิพย์ กลิ่นทิพย์ รสทิพย์ และโผฏฐัพพ-ทิพย์ ครั้นจุติจากโลกสวรรค์นั้นแล้วมาถึงความเป็นอย่างนี้ ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้"

ในลักขณะสูตรนี้ยังได้แจกแจงรายละเอียดของกุศลกรรมที่พระองค์ทรงกระทำไว้ดีแล้วในอดีตชาติจนเป็นผลมหากุศลให้ได้มหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการ พร้อมด้วยอานิสงส์ ซึ่งพอสรุปความได้ดังนี้

๑. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน **ทรงยินดีในวจีสัจจะในธรรม** (กุศลกรรมบถ ๑๐) **ในการฝึกตน** (การฝึกอินทรีย์) **ในความสำรวม** (ความสำรวมศีล) **ในความสะอาด** (ความสะอาดทางกาย วาจา และใจ) **ในศีล ในอุโบสถกรรม ในความไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย** เมื่อถึงพระชาติสุดท้ายย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้คือ**มีพระบาทเรียบเสมอกันเป็นอันดี** กล่าวคือทรงเหยียบพระบาทเสมอกันบนพื้น ทรงยกพระบาทขึ้นก็เสมอกัน ทรงจดพื้นด้วยฝ่าพระบาททุกส่วนเสมอกัน

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ หากอยู่ครองเรือน จะเป็นพระราชาจักรพรรดิ* ไม่มีใคร ๆที่เป็นมนุษย์ที่เป็นข้าศึกศัตรูจะข่มได้ ถ้าเสด็จออกทรงผนวชจะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีเหล่าข้าศึกศัตรูภายใน คือ ราคะ โทสะ หรือโมหะ หรือภายนอก คือสมณพราหมณ์ เทวดา มาร พรหม ใคร ๆ ในโลกนี้ จะข่มได้

๒. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ได้นำความสุขมาให้แก่ชนเป็นอันมาก บรรเทาความหวาดกลัวและความสะดุ้ง จัดการรักษาป้องกันคุ้มครองอย่างเป็นธรรมได้ให้ทานพร้อมด้วยวัตถุอันเป็นบริวาร** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **ใต้ฝ่าเท้าทั้งสองมีจักเกิด มีซี่กำพันหนึ่ง มีกง มีดุมบริบูรณ์ด้วยอาการทั้งปวง มีระหว่างอันกุศลกรรมแบ่งเป็นอันดี**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าหากอยู่ครองเรือนจะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีบริวารมาก คือมีบริวารเป็นพราหมณ์ เป็นคฤหบดี เป็นชาวนิคม เป็นชาวชนบท เป็นโหราจารย์ เป็นมหาอำมาตย์ เป็นกองทหาร เป็นนายประตู เป็นอำมาตย์ เป็นบริษัทเป็นเจ้า เป็นเศรษฐี เป็นกุมาร ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีบริวารมาก มีบริวารเป็นภิกษุ เป็นภิกษุณี เป็นอุบาสก เป็นอุบาสิกา เป็นเทวดา เป็นมนุษย์ เป็นอสูร เป็นนาค เป็นคนธรรพ์

๓. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ละปาณาติบาตแล้ว เว้นขาดจากปาณาติบาตแล้ว วางอาชญา วางศัสตรา มีความละอาย มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวง** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๓ ประการ คือ **ส้นพระบาทยาว ๑ มีพระองคุลียาว ๑ พระวรกายตรงดังกายพรหม ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะเหล่านั้นหากอยู่ครองเรือนจะเป็นพระราชาจักรพรรดิ มีพระชนมายุตั้งอยู่ยืนยาว ทรงรักษาพระชนมายุยืนยาว ไม่มีใคร ๆ ที่เป็นมนุษย์ เป็นข้าศึกศัตรู จะสามารถปลงพระชนม์ชีพในระหว่างได้ ถ้าหากเสด็จออกทรงผนวชจะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระชนมายุยืนตั้งอยู่นานทรงรักษาพระชนมายุยืนยาว ไม่มีข้าศึกศัตรูจะเป็นสมณพรหมณ์ เทวดา มาร พรหม ใคร ๆ ในโลกสามารถปลงพระชนม์ชีพในระหว่างได้

๔. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อนได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นผู้ให้ของที่ควรเคี้ยวและของที่ควรบริโภค ของที่ควรลิ้ม น้ำที่ควรดื่มอันประณีต และมีรสอร่อย** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **มีมังสะ** (เนื้อ) **อูมในที่ ๗ แห่ง คือ ที่หลังพระหัตถ์ทั้งสอง ที่หลังพระบาททั้งสอง ที่พระอังสาทั้งสอง ที่ลำพระศอ**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าหากอยู่ครองเรือนจะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิย่อมได้ของที่ควรเคี้ยว ของที่ควรบริโภค ของที่ควรลิ้ม น้ำที่ควรดื่ม อันประณีตมีรสอร่อย ถ้าเสด็จออกทรงผนวชจะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ลักษณะพิเศษของพระราชาจักรพรรดิ คือ เป็นผู้ทรงธรรมเป็นธรรมราชา มีมหาสมุทร ๔ เป็นขอบเขต ทรงชนะแล้ว มีอาณาจักรมั่นคง ถึงพร้อมด้วยรัตนะ ๗ ประการ คือ **จักรแก้ว ช้างแก้ว ม้าแก้ว แก้วมณี นางแก้ว คฤหบดีแก้ว และ **ปรินายกแก้ว** และมีพระราชโอรสมากกว่าพัน ล้วนเป็นผู้แกล้วกล้า พระรูปสมเป็นวีรกษัตริย์ สามารถย่ำยีเสนาของข้าศึกได้*

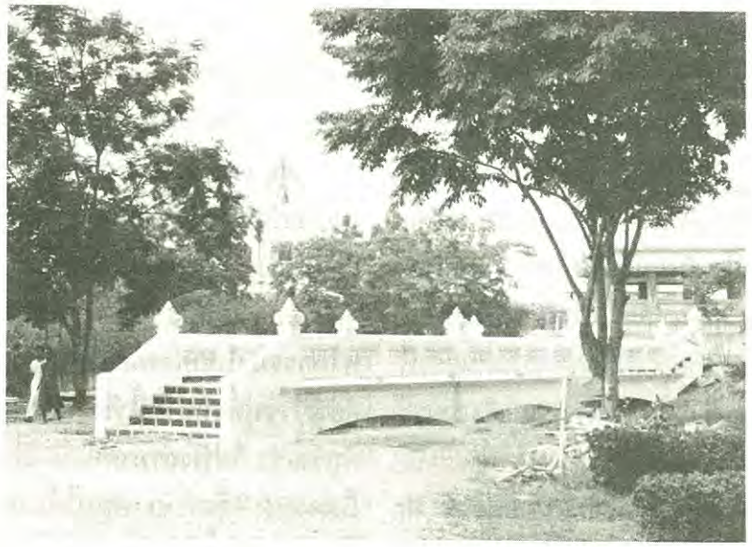

ทรงได้ของที่ควรเคี้ยว ของที่ควรบริโภค ของที่ควรลิ้ม น้ำที่ควรดื่ม อันประณีตมีรสอร่อย

๕. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นผู้สงเคราะห์ประชาชนด้วยสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ด้วยการให้ ด้วยการกล่าวคำเป็นที่รัก ด้วยการประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ **ฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทอ่อนนุ่ม ๑ พระหัตถ์และพระบาทมีลายดังตาข่าย ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งสองนั้น ถ้าอยู่ครองเรือน จะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีบริวารชนอันพระองค์สงเคราะห์แล้วเป็นอย่างดี บริวารชนที่พระองค์สงเคราะห์แล้วเป็นอย่างดีนั้นเป็นพราหมณ์ เป็นคฤหบดี เป็นชาวนิคม เป็นชาวชนบท เป็นโหราจารย์ เป็นมหาอำมาตย์ เป็นกองทหาร เป็นนายประตู เป็นอำมาตย์ เป็นบริษัท เป็นเจ้า เป็นเศรษฐี เป็นกุมาร ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธ มีบริวารอันพระองค์สงเคราะห์แล้วเป็นอย่างดีบริวารชนที่พระองค์สงเคราะห์เป็นอย่างดีนั้นเป็นภิกษุ เป็นภิกษุณี เป็นอุบาสก เป็นอุบาสิกา เป็นเทวดา เป็นมนุษย์ เป็นอสูร เป็นนาค เป็นคนธรรพ์

๖. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นผู้กล่าววาจาประกอบด้วยอรรถ ประกอบด้วยธรรม แนะนำประชาชนเป็นอันมาก เป็นผู้นำประโยชน์และความสุขมาให้แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นผู้บูชาธรรมเป็นปกติ** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๒ ประการนี้ คือ **มีพระบาทดุจสังข์คว่ำ ๑ มีพระโลมาล้วนมีปลายช้อนขึ้นข้างบนทุก ๆ เส้น ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งสองนี้ หากอยู่ครองเรือน จะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นผู้เลิศ เป็นผู้ประเสริฐ เป็นประมุขสูงสุด ดีกว่าหมู่ชนบริโภคกาม ถ้าเสด็จออกทรงผนวชจะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เลิศ เป็นผู้ประเสริฐ เป็นประมุขสูงสุด ดีกว่าสรรพสัตว์

๗. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อนได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นผู้ตั้งใจสอนศิลปะ วิชา จรณะ หรือกรรม โดยความตั้งใจว่า ทำอย่างไรชนทั้งหลายนี้ พึงรู้เร็ว พึงสำเร็จเร็ว ไม่พึงลำบากนาน** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **มีพระชงฆ์เรียวดังแข้งเนื้อทราย**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน จะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ จะทรงได้พาหนะอันคู่ควรแก่พระราชา ซึ่งเป็นองค์เสนาแห่งพระราชา และเครื่องราชูปโภค อันสมควรแก่พระราชาโดยพลัน ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จะทรงได้ปัจจัยอันควรแก่สมณะ และบริษัทอันเป็นองค์ของสมณะ และเครื่องสมณูปโภคอันควรแก่สมณะโดยพลัน

๘. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อนได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ได้เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วซักถามว่า "ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กรรมส่วนกุศลเป็นอย่างไร กรรมส่วนอกุศลเป็นอย่างไร กรรมส่วนที่มีโทษเป็นอย่างไร กรรมส่วนที่ควรเสพเป็นอย่างไร กรรมส่วนที่ไม่ควรเสพเป็นอย่างไร กรรมอะไรที่ข้าพเจ้าทำอยู่พึงเป็นไปเพื่อไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์ตลอดกาลนาน อนึ่ง กรรมอะไรที่ข้าพเจ้าทำอยู่พึงเป็นไปเพื่อเป็นประโยชน์เพื่อสุขตลอดกาลนาน"** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **มีพระฉวีสุขุมละเอียด เพราะพระฉวีสุขุมละเอียด ธุลีละอองมิติดพระวรกายได้**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิมีปัญญามาก ไม่มีบรรดากามโภคีชนผู้ใดผู้หนึ่งมีปัญญาเสมอ หรือมีปัญญาประเสริฐกว่าพระองค์ ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระปรีชามาก มีพระปรีชากว้างขวาง มีพระปรีชาร่าเริง มีพระปรีชาว่องไว มีพระปรีชาเฉียบแหลม มีพระปรีชาทำลายกิเลส ไม่มีสรรพสัตว์ผู้ใดผู้หนึ่งมีปัญญาเสมอ หรือมีปัญญาประเสริฐกว่าพระองค์

๙. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อนได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นผู้ไม่มีความโกรธ ไม่มีความแค้นใจ แม้คนหมู่มากว่าเอา ก็ไม่ขัดใจ ไม่โกรธ ไม่พยาบาท ไม่จองผลาญ ไม่ทำความโกรธ ความเคือง และความเสียใจให้ปรากฏ และเป็นผู้ให้เครื่องลาดมีเนื้อละเอียด ผ้าฝ้ายมีเนื้อละเอียด ผ้าไหมมีเนื้อละเอียด ผ้ากัมพล มีเนื้อละเอียด** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **มีฉวีวรรณดังทองคำ มีผิวหนังคล้ายทองคำ**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิจะได้เครื่องลาดมีเนื้อเละเอียด ทั้งได้ผ้าสำหรับนุ่งห่มคือผ้าโขมพัสตร์มีเนื้อละเอียด ผ้าฝ้ายมีเนื้อละเอียด ผ้าไหมมีเนื้อละเอียด ผ้ากัมพลมีเนื้อละเอียด ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงได้เครื่องลาดมีเนื้อละเอียดอ่อน ทรงได้ผ้าสำหรับนุ่งห่มคือผ้าโขมพัสตร์มีเนื้อละเอียดผ้าฝ้ายมีเนื้อละเอียด ผ้าไหมมีเนื้อละเอียด ผ้ากัมพลมี

เนื้อละเอียด

๑๐. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นผู้นำพวกญาติมิตร สหายผู้มีใจดีที่สูญหายพลัดพรากไปนานให้กลับมาพบกัน นำมารดาให้พบกับบุตร นำบุตรให้พบกับมารดา นำบุตรให้พบกับบิดา นำบิดาให้พบกับบุตร นำบิดากับพี่น้องให้พบกัน นำพี่ชายกับน้องสาวให้พบกัน นำน้องสาวกับพี่ชายให้พบกัน ครั้นนำเขาให้พบพร้อมเพรียงกันแล้ว ก็ชื่นชม** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **พระคุยหะเร้นอยู่ในฝัก**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีพระโอรสมาก พระราชบุตรของพระองค์มีกว่าพัน ล้วนกล้าหาญ มีรูปทรงสมเป็นวีรกษัตริย์ สามารถย่ำยีเสนาของข้าศึกได้ ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระโอรสมาก พระโอรสของพระองค์ (บริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิษุณี อุบาสก อุบาสิกา) มีจำนวนหลายพัน ล้วนเป็นผู้แกล้วกล้า มีความเพียรเป็นองค์สมบัติกำจัดเสนาอื่นเสียได้

๑๑. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อนได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เมื่อตรวจดูมหาชนที่ควรสงเคราะห์ย่อมรู้จักชนที่เสมอกัน รู้จักกันเอง รู้จักบุรุษ รู้จักบุรุษพิเศษ หยั่งทราบว่าบุคคลนี้ควรแก่สักการะนี้ดังนี้ แล้วทำประโยชน์พิเศษในบุคคลนั้น ๆ ในกาลก่อน ๆ** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ **มีพระวรกายเป็นปริมณฑลดังต้นนิโครธ ๑ เมื่อทรงยืนอยู่ไม่ต้องทรงน้อมพระวรกายลง ย่อมลูบคลำพระชานุทั้งสองด้วยฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองได้ ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งสองนั้นถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีเครื่องอุปกรณ์น่าปลื้มใจมาก มีทรัพย์และข้าวเปลือกมาก มีคลังเต็มบริบูรณ์ ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก ทรัพย์ของพระองค์นั้น คือ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ ปัญญา เป็นทรัพย์อย่างหนึ่ง ๆ

๑๒. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นผู้หวังประโยชน์ หวังความเกื้อกูล หวังความผาสุก หวังความเกษมจากโยคะ แก่ชนเป็นอันมากด้วยมนสิการว่า "ทำไฉน? ชนเหล่านี้พึงเจริญด้วยศรัทธา เจริญด้วยศีล เจริญด้วยสุตะ เจริญด้วยพุทธิ เจริญด้วยจาคะ เจริญธรรม เจริญด้วยปัญญา เจริญด้วยทรัพย์และข้าวเปลือก เจริญด้วยนาและสวน เจริญด้วยสัตว์สองเท้าและสัตว์สี่เท้า เจริญด้วยบุตรและภรรยา เจริญด้วยทาสและกรรมกร เจริญด้วยญาติ เจริญด้วยมิตร เจริญด้วยพวกพ้อง"** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้เฉพาะซึ่งมหาปุริสลักษณะ ๓ ประการเหล่านี้ คือ **มีส่วนพระกายข้างหน้าดังว่ากึ่งกายข้างหน้าราชสีห์ ๑ มีระหว่างพระปฤษฎางค์เต็มดี ๑ มีลำพระศอกกลมเสมอกัน ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะ ๓ ประการนั้นถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีความไม่เสื่อมเป็นธรรมดา คือ ไม่เสื่อมจากทรัพย์และ ข้าวเปลือก ไม่เสื่อมจากนาและสวน ไม่เสื่อมจากสัตว์สองเท้าและสัตว์สี่เท้า ไม่เสื่อมจากบุตรและภรรยา ไม่เสื่อมจากทาสและกรรมกร ไม่เสื่อมจากญาติ ไม่เสื่อมจากมิตร ไม่เสื่อมจากพวกพ้อง ไม่เสื่อมจากสรรพสมบัติ ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีความไม่เสื่อมเป็นธรรมดา คือ ไม่เสื่อมจากศรัทธา ไม่เสื่อมจากศีล ไม่เสื่อมจากสุตะ ไม่เสื่อมจากจาคะ ไม่เสื่อมจากปัญญา ไม่เสื่อมจากสมบัติทั้งปวง

๑๓. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นผู้ไม่เบียดสัตว์ทั้งหลาย ด้วยฝ่ามือ ด้วยก้อนหิน ด้วยท่อนไม้ หรือด้วยศัสตรา** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **มีเส้นประสาทสำหรับนำรสอาหารอันเลิศ กล่าวคือพระมหาบุรุษนั้นมีเส้นประสาทมีปลายข้างบนประชุมอยู่ที่พระศอ สำหรับนำรสอาหารแผ่ซ่านไปสม่ำเสมอทั่วพระวรกาย**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีโรคาพาธน้อย มีความลำบากน้อย สมบูรณ์ด้วยพระเตโชธาตุอันทำอาหารให้ย่อยดี ไม่เย็นนักไม่ร้อนนัก ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีโรคาพาธน้อย มีความลำบากน้อย สมบูรณ์ด้วยพระเตโชธาตุอันทำอาหารให้ย่อยดี ไม่เย็นนัก ไม่ร้อนนัก อันควรแก่ความเพียรเป็นปานกลาง

๑๔. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ไม่ถลึงตาดู ไม่ค้อนตาดู ไม่ชำเลืองตาดูคนอื่นด้วยอำนาจความโกรธ เป็นผู้ตรง มีใจตรงเป็นปกติ แลดูตรง ๆ และแลดูคนอื่นด้วยปิยจักษุ** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ **มีพระเนตรสีดำสนิท ๑ มีดวงพระเนตรดังว่าตาแห่งโค ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วย

ลักษณะทั้งสองนั้นถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นผู้อันชนเป็นอันมากเห็นแล้วรักเป็นที่รักใคร่พอใจแห่งพราหมณ์และคฤหบดี แห่งชาวนิคม และชาวชนบท แห่งโหราจารย์และมหาอำมาตย์ แห่งกองทหาร แห่งนายประตู แห่งอำมาตย์ แห่งบริษัทแห่งพวกเจ้า แห่งเศรษฐี แห่งพระราชกุมาร ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้ที่ชนเป็นอันมากเห็นแล้วรักเป็นที่รักใคร่พอใจแห่งภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เทวดา มนุษย์ อสูร นาค และคนธรรพ์

๑๕. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **เป็นหัวหน้าของพหุชนในธรรมทั้งหลายฝ่ายกุศล เป็นประธานของพหุชนด้วยกายสุจริต ด้วยวจีสุจริต ด้วยมโนสุจริต ในการบำเพ็ญทาน ในกานสมาทานศีล ในการรักษาอุโบสถ ในความปฏิบัติดีในมารดา ในความปฏิบัติดีในบิดา ในความปฏิบัติดีในสมณะ ในความปฏิบัติดีในพราหมณ์ ในความเคารพต่อชนผู้เจริญที่สุดในสกุลและในธรรมเป็นอธิกุศลอื่น ๆ** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **มีพระเศียรได้ปริมณฑลดุจดังว่าประดับด้วยอุณหิส** (กรอบพระพักตร์)

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นที่คล้อยตามของมหาชนที่เป็นพราหมณ์ เป็นคฤหบดี เป็นชาวนิคม เป็นชาวชนบท เป็นโหราจารย์ เป็นมหาอำมาตย์ เป็นกองทหาร เป็นนายประตู เป็นอำมาตย์ เป็นบริษัทเป็นเจ้า เป็นเศรษฐี เป็นราชกุมาร ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นที่คล้อยตามแห่งมหาชนที่เป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เทวดา มนุษย์ อสูร นาค และเป็นคนธรรพ์

๑๖. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลักฐาน ควรเชื่อถือ ไม่พูดลวงโลก** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ **มีโลมชาติขุมละเส้น ๆ ๑ และมีอุณาโลมในระหว่างคิ้วมีสีขาวอ่อนเหมือนปุยฝ้าย ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งสองนั้นถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นที่ประพฤติตามคนมหาชนที่เป็นพราหมณ์ เป็นคฤหบดี ฯลฯ เป็นเศรษฐี เป็นราชกุมาร ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นที่ประพฤติตามของมหาชนที่เป็นภิกษุ ภิกษุณี ฯลฯ นาค และคนธรรพ์

๑๗. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น เพื่อให้คนหมู่นี้แตกร้าวกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมู่โน้นแตกร้าวกันสมานคนที่แตกร้าวกันแล้วบ้างส่งเสริมคนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้างชอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในคนผู้พร้อมเพรียงกัน**

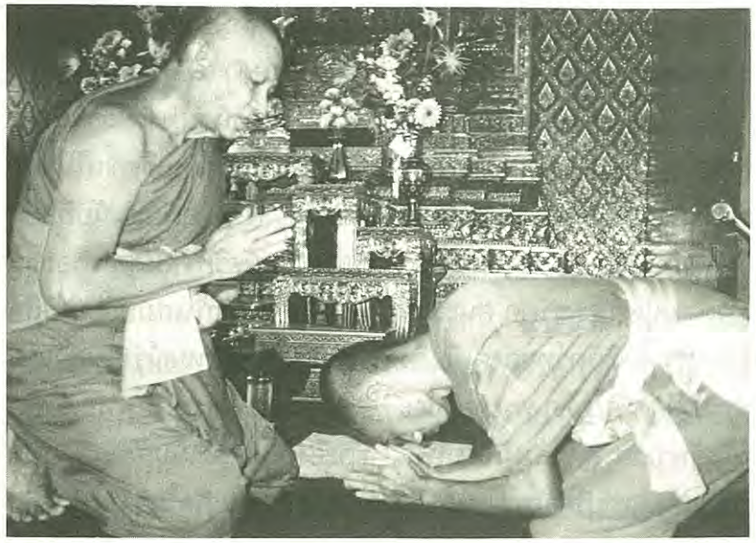

เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ **มีพระทนต์ ๔๐ ซี่ ๑ มีพระทนต์ไม่ห่าง ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งสองนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีบริษัทไม่แตกกัน บริษัทของพระองค์ที่ไม่แตกกันเป็นพราหมณ์ คฤหบดี ฯลฯ เศรษฐี และเป็นราชกุมาร ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีบริษัทไม่แตก บริษัทของพระองค์ที่ไม่แตกเป็นภิกษุ ภิกษุณี ฯลฯ นาค และเป็นคนธรรพ์

๑๘. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ กล่าวแต่คำที่ไม่มีโทษ เพราะหูชวนให้รัก จับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่พอใจ** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ **มีพระชิวหาใหญ่ ๑ มีพระสุรเสียงดังว่าเสียงพรหม เมื่อตรัสมีกระแสเหมือนเสียงนกการะเวก ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งสองนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน ก็จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีพระวาจาอันมหาชนพึงเชื่อถือ มหาชนที่เชื่อถือคำของพระองค์เป็นพราหมณ์ คฤหบดี ฯลฯ เศรษฐี และเป็นราชกุมาร ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพระวาจาอันมหาชนเชื่อถือ มหาชนที่เชื่อถือพระวาจาของพระองค์เป็นภิกษุ ภิกษุณี ฯลฯ นาค และเป็นคนธรรพ์

๑๙. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ พูดถูกกาล พูดแต่คำที่เป็นจริง พูดอิงอรรถ อิงธรรม อิงวินัย พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์ โดยกาลอันควร** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะนี้ คือ **มีพระหนุดุจคางราชสีห์**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะนี้ ถ้าอยู่ครองเรือน จะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ไม่มีข้าศึกศัตรูกำจัดได้ ถ้าเสด็จออกทรงผนวช จะได้เป็นพระอรหันตสัมมา-

สัมพุทธเจ้า ไม่มีข้าศึกศัตรูภายในคือ ราคะ โทสะ โมหะ หรือภายนอก คือ สมณพราหมณ์ เทวดา มาร พรหม ใคร ๆ ในโลกกำจัดได้

๒๐. พระโพธิสัตว์เป็นมนุษย์ในกาลก่อน ในภพก่อน ในกำเนิดก่อน ได้ประกอบกุศลกรรม คือ **ละมิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จความเป็นผู้อยู่ด้วยสัมมาอาชีวะ เว้นขาดจากการโกงด้วยตาชั่ง การโกงด้วยของปลอม และการโกงด้วยเครื่องตวงวัด และการโกงด้วยการรับสินบน การหลอกลวงและตลบตะแลง เว้นขาดจากการตัด การฆ่า การจองจำ การตีชิง การปล้น และการกรรโชก** เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย ย่อมได้มหาปุริสลักษณะ ๒ ประการเหล่านี้ คือ **มีพระทนต์เสมอกัน ๑ มีพระทาฐะสีขาวงาม ๑**

พระมหาบุรุษถึงพร้อมด้วยลักษณะทั้งสองนี้ ถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มีบริวารสะอาด ได้แก่มีบริวารเป็นพราหมณ์ เป็นคฤหบดี เป็นชาวนิคม เป็นชาวชนบท เป็นโหราจารย์ เป็นมหาอำมาตย์ เป็นกองทหาร เป็นนายประตู เป็นอำมาตย์ เป็นบริษัท เป็นเจ้า เป็นเศรษฐี เป็นราชกุมาร ถ้าเสด็จออกทรงผนวชจะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีบริวารสะอาด บริวารของพระองค์ที่สะอาดนั้น ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา เทวดา มนุษย์ อสูร นาค คนธรรพ์

พระโพธิสัตว์ทุกองค์เมื่อถึงพระชาติสุดท้าย คือ พระชาติที่จะตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว มหาปุริสลักษณะทั้ง ๓๒ ประการเหล่านี้จะปรากฏเกิดมี อันเป็นลักษณะที่บ่งบอกให้รู้ถึงความเป็นผู้ประเสริฐอย่างยิ่ง ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า "**ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย มหาปุริสลักษณะ ๓๒ ประการนี้ มหาบุรุษมีพร้อมแล้วย่อมเป็นเหตุให้มีคติเป็น ๒ เท่านั้น ไม่เป็นอย่างอื่นคือถ้าอยู่ครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิฯลฯ อนึ่ง ถ้ามหาบุรุษนั้นออกจากเรือนผนวชเป็นบรรพชิต จะตรัสรู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีเครื่องมุงบังคือกิเลสอันเปิดแล้วในโลก**"

อนึ่ง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บำเพ็ญบารมีทั้งหลายตลอดกาลซึ่งมีประเภทตามที่กล่าวแล้ว ด้วยความปรารถนานี้ และด้วยอภินิหารนี้ อย่างนี้แล้ว เมื่อจะเกิดขึ้นในโลก **ย่อมเกิดขึ้นในสกุลกษัตริย์** (ถ้าในสมัยนั้นนับถือยกย่องสกุลกษัตริย์ว่าสูงสุด) หรือ**สกุลพราหมณ์** (ถ้าในสมัยนั้นนับถือยกย่องสกุลพราหมณ์ว่าสูงสุด) และสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ไม่เกิดขึ้นในสังวัฏฏกัปคือกัปเสื่อม ย่อมเกิดในวิวัฏฏกัป คือกัปเจริญ

การบำเพ็ญบารมีเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

การบำเพ็ญบารมีเพื่อจะตรัสรู้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้านั้น มีปรากฏอยู่ในวิสุทธชนวิลาสินี อรรถกถาขุททกนิกาย อปทาน ว่า **ความปรารถนาของพระปัจเจกพุทธเจ้าย่อมเป็นไป ๒ อสงไขยกับอีกแสนกัป ไม่อาจต่ำกว่านี้**

ท่านผู้ปรารถนาความเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า จำต้องปรารถนาสมบัติ ๕ ประการกระทำอภินิหาร คือ

๑. **มนุสฺสตฺตํ** ความเป็นมนุษย์

๒. **ลิงฺคสมฺปตฺติ** ความถึงพร้อมด้วยเพศชาย

๓. **วิคตาสวทสฺสนํ** การได้เห็นท่านผู้ปราศจากอาสวะ

๔. **อธิกาโร** การกระทำอันยิ่งใหญ่

๕. **ฉนฺทตา** ความเป็นผู้มีฉันทะ

ในสมบัติทั้ง ๕ ประการนี้ ความเป็นมนุษย์ ความถึงพร้อมด้วยเพศชาย การกระทำอันยิ่งใหญ่ และความเป็นผู้มีฉันทะ มีลักษณะคล้ายกับธรรมสโมธานของพระโพธิสัตว์ผู้ปรารถนาความเป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เฉพาะแต่การได้เห็นท่านผู้ปราศจากอาสวะนี้ มิใช่แต่จะเห็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น จะเห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า หรือพระสาวกของพระพุทธเจ้าผู้ปราศจากกิเลสแล้วท่านใดท่านหนึ่ง แล้วจึงปรารถนาย่อมสำเร็จได้

อนึ่ง พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย บำเพ็ญบารมีทั้งหลายตลอดกาล ๒ อสงไขยแสนกัปด้วยความปรารถนา ด้วยอภินิหารนี้ เมื่อจะเกิดขึ้นในโลก **ย่อมเกิดขึ้นในสกุลกษัตริย์ สกุลพราหมณ์**หรือ**สกุลคฤหบดี** สกุลใดสกุลหนึ่ง

ในวิสุทธชนวิลาสินีได้แสดงถึงพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายไว้ว่า ท่านตรัสรู้เฉพาะตนเองไม่ยังให้ผู้อื่นตรัสรู้ พระปัจเจกพุทธเจ้าย่อมแทงตลอดอรรถรสเท่านั้น ไม่แทงตลอดธรรมรส เพราะพระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้น ไม่อาจยกโลกุตตรธรรมขึ้นสู่บัญญัติแล้วแสดง พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านั้นมีการตรัสรู้ธรรมเหมือนคนใบ้เห็นความฝัน และเหมือนพรานป่าลิ้มรสกับข้าวในเมือง ฉะนั้น ท่านบรรลุประเภทแห่งความแตกฉานในอิทธิฤทธิ์และสมาบัติทั้งปวง เป็นผู้ต่ำกว่าพระพุทธเจ้า สูงกว่าพระสาวกโดยคุณวิเศษ ท่านให้คนอื่นบวชไม่ได้ แต่ให้ศึกษาอภิสาจาริกวัตรได้ท่านกระทำอุโบสถด้วยอุเทศนี้ว่า พึงทำการขัดเกลาจิต ไม่พึงถึงอวสานคือจบ หรือท่านกระทำอุโบสถโดยเพียงกล่าวว่า "วันนี้เป็นวันอุโบสถ" และเมื่อจะทำอุโบสถย่อมประชุมกันทำที่รัตนมาฬกะโรงแก้ว ณ ควงต้นไม้สวรรค์ บนภูเขาคันธมาทน์

อนึ่ง พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลายไม่เกิดขึ้นในสังวัฏฏกัปคือกัปเสื่อม ย่อมเกิดขึ้นในวิวัฏกกัป

คือกัปเจริญ.

การบำเพ็ญบารมีเป็นพระอนุพุทธสาวก

การบำเพ็ญบารมีเพื่อจะตรัสรู้เป็นพระอนุพุทธสาวกนั้น มีปรากฏอยู่ในวิสุทธชนวิลาสินีเช่นกัน โดยจะได้แบ่งประเภทของพระอนุพุทธสาวกออกเป็น ๒ จำพวกตามระยะเวลาของการบำเพ็ญบารมี คือ **บำเพ็ญบารมีเป็นพระอัครสาวก ๑ และบำเพ็ญบารมีเป็นพระพุทธบิดา พระพุทธมารดา พระพุทธอุปัฏฐาก และพระพุทธบุตรมีพระมหาสาวกเป็นต้น** ๑ ดังนี้

๑. การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระอัครสาวก

ความปรารถนาเป็นพระอัครสาวกนี้ **ย่อมเป็นไป ๑ อสงไขยกับอีกแสนกัป** ไม่อาจต่ำกว่านี้ และต้องประกอบด้วยอภินิหาร ๒ ข้อ คือ **อธิกาโร** การกระทำอันยิ่ง ๑ **ฉนฺทตา** ความเป็นผู้มีฉันทะที่พอใจ ๑

อนึ่ง พระอัครสาวกบำเพ็ญบารมีทั้งหลายตลอดกาลตามที่กล่าวแล้ว ด้วยความปรารถนา และด้วยอภินิหารอย่างนี้แล้ว ย่อมเกิดขึ้นเฉพาะ**ในสกุลกษัตริย์**และ**สกุลพราหมณ์**เหมือนอย่างพระพุทธเจ้า

๒. การบำเพ็ญบารมีเพื่อเป็นพระพุทธบิดา พระพุทธมารดา พระพุทธอุปัฏฐาก และพระพุทธบุตรมีพระมหาสาวกเป็นต้น

ความปรารถนาของท่านเหล่านั้น ย่อมเป็น ๑๐๐,๐๐๐ กัป ไม่อาจจะต่ำกว่านี้ และต้องประกอบด้วยอภินิหาร ๒ ข้อเช่นกัน คือ **อธิกาโร** การกระทำอันยิ่ง ๑ **ฉนฺทตา** ความเป็นผู้มีฉันทะที่พอใจ ๑

สรุปความ

การบำเพ็ญบารมีเพื่อตรัสรู้ **(ทั้งรู้ทั้งเห็น)** เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ดี เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าก็ดี หรือเป็นพระอนุพุทธสาวกท่านใดท่านหนึ่งก็ดี ล้วนต้องบำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ ประการ ให้สมบูรณ์บริบูรณ์ทั้ง ๓๐ ทัศเช่นกัน เพียงแต่ต่างกันด้วยความปรารถนา ระยะเวลาของการบำเพ็ญบารมี อภินิหารคือธรรมสโมธาน เป็นต้นเท่านั้น

พระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ท่านเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ได้แสดงพระธรรมเทศนาถึงการบำเพ็ญบารมีไว้เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๗ ในเรื่อง ของที่ได้โดยยาก ว่า

"...แต่ว่าบารมีหนึ่ง ๆ กว่าจะได้เป็นบารมีนะ ไม่ใช่เป็นของง่าย ทานบารมีเต็มดวงนะ ดวงบุญที่เกิดจากการบำเพ็ญทาน ได้เป็นดวงบุญ ดวงบุญใหญ่โตเล็กเท่าไหร่ไม่ว่า สร้างไปเถอะ ทำไปเถอะ แล้วเอาดวงบุญนั้นมากลั่นเป็นบารมี ดวงบุญมากลั่นเป็นบารมีนะ **บุญมีคืบหนึ่ง** เต็มเปี่ยมเท่าดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ทีเดียว **เอามากลั่นเป็นบารมีได้นิ้วเดียว**เท่านั้นเอง กลมรอบตัวเท่านั้นแหละ กลั่นไปอย่างนี้แหละทุกบารมี ไปจนกว่าบารมีนั้นจะเต็มส่วน แล้วก็บารมีที่จะเป็นอุปบารมี เอา**บารมี**นั้นแหละ **คืบหนึ่งเต็มส่วนเอามากลั่นเป็นอุปบารมี ได้นิ้วเดียว** แล้วเอา**อุปบารมี**นั้นแหละ**คืบหนึ่ง**กลมรอบตัว **เอามากลั่นเป็นปรมัตถบารมี ได้นิ้วเดียว**

บารมีก็ดี **อุปบารมี**ก็ดี **ปรมัตถบารมี**ก็ดี **วัดผ่าเส้นศูนย์กลางกลมรอบตัวทุกบารมีไป มีทั้ง ๓๐ ทัศ...**"

ฉะนั้น บัณฑิตผู้มีปัญญาปรารถนาจะเปลื้องตนเองก็ดี หรือช่วยเหลือผู้อื่นก็ดี ให้พ้นไปจากวัฏฏทุกข์ในภพทั้งปวง และบรรลุมรรค ผล นิพพาน พึงรีบเร่งบำเพ็ญบารมีในระดับต่าง ๆ ตามที่ตนปรารถนานั้นให้ครบทั้ง ๑๐ ประการ เป็น**บารมี ๑๐ อุปบารมี ๑๐ ปรมัตถบารมี ๑๐ รวมเป็น ๓๐ ทัศ** ให้สมบูรณ์บริบูรณ์

และก่อนจะจบบทความนี้ ขอยกข้อความเกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมีจากหนังสือ ชีวะประวัติผลงาน และรวมพระธรรมเทศนา ๖๓ กัณฑ์ ของพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ ในหน้า ๓๑๖ มาแสดงไว้ ณ ที่นี้เพื่อเป็นเครื่องประเทืองสติปัญญา ดังนี้

"...บุญที่เกิดจากการบริจาคทานนั้น เมื่อบริจาคบ่อยครั้งเข้ารวมกันได้ขนาดโตวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ประมาณ ๑ คืบ หรือขนาดเท่าดวงจันทร์แล้ว ดวงบุญนั้นจะกลั่นตัวเองเป็นบารมี ที่เรียกว่า **ทานบารมี** ได้ดวงทานบารมีรวม ๆ วัดตัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑ นิ้ว

เมื่อดวงทานบารมีนี้มีมากขึ้นจนวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ คืบ หรือขนาดเท่าดวงจันทร์แล้ว ก็จะกลั่นตัวเองเป็นบารมีที่สูงกว่านั้น คือเรียกว่า**ทานอุปบารมี** ได้ดวงทานอุปบารมีราว ๆ วัดตัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ นิ้ว

และดวงทานอุปบารมีนี้ เมื่อมีมากขึ้นจนวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ คืบ หรือขนาดเท่าดวงจันทร์แล้ว ก็จะกลั่นตัวเองเป็นบารมีที่สูงสุด คือ**ทานปรมัตถบารมี** ได้ดวงทานปรมัตถบารมีราว ๆ ๑ นิ้ว

ส่วนบุญที่เกิดจากการรักษาศีล การออกจากกาม ความมีปัญญา ความเพียร ความอดทน ความสัตย์จริง ความตั้งใจมั่น ความเมตตา ความมีอุเบกขาเหล่านี้ เมื่อบุญแต่ละอย่าง ๆ มีจำนวนมากขึ้นได้ขนาดที่จักกลั่นตัวเองแบบทานที่กล่าวแล้ว **ก็จักกลั่นตัวเองเป็นบารมี อุปบารมี** และ**ปรมัตถบารมี** ตามลำดับ บุญและบารมีทั้ง ๓ ระดับนี้ จึงเป็นเหตุผลแก่กันดังนี้

ต่อเมื่อไรบุญเหล่านี้ขยายส่วนกลั่นตัวเองเป็นบารมี อุปบารมี และปรมัตถบารมี ได้เต็มจำนวนวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ ๑ คืบเสมอกันหมดแล้ว สำหรับผู้ที่ปรารถนาเพียงนิพพานโดยการเป็นพระอริยสาวกองค์ใดองค์หนึ่ง บารมีเพียงนี้ก็จะทำให้บรรลุความเป็นปกติสาวกได้

ส่วนผู้ที่ปรารถนาจะสร้างบารมี เป็นพระอสีติมหาสาวก พระอัครสาวก และเป็นพระพุทธเจ้าเหล่านี้ก็ต้องสร้างบารมีแต่ละบารมีให้มีส่วนโตกว่าจำพวกแรกนี้ขึ้นไปเป็นลำดับ

บารมีนี้อยู่ในศูนย์กลางของดวงธรรมที่ทำให้เป็นกาย ทุกกาย..."

■■■■

ตอบปัญหาธรรม เรื่องการบำเพ็ญบารมี

โดย

พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (ป.ธ.๔)

ผู้ถามปัญหาที่หนึ่งมาว่า

"ผู้ที่มีความตั้งใจบำเพ็ญบารมีตามแนววิชชาธรรมกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระนิพพานเป็นนั้น ระดับปรกติสาวก อสีติมหาสาวก พระอุปัฏฐาก และที่สำคัญที่สุดพระสัพพัญญูพุทธเจ้านั้น จะต้องบำเพ็ญบารมีเข้านิพพานเป็นอย่างน้อยจะต้องบำเพ็ญบารมีกี่อสงไขย"

ตอบ เรื่องนี้นะครับ ยังไม่มีหลักฐานแน่นอน แต่ใครก็ตามปฏิบัติภาวนาเข้าถึงธรรมกาย ถึงพระพุทธเจ้าต้นธาตุต้นธรรมแล้ว ข้อนี้จะตอบได้ด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นเรื่องนี้จะค่อย ๆ รู้แจ้งไปด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นจึงว่าอย่าไปคิดมาก แต่กระผมใคร่จะให้ข้อคิดไว้นิดเดียวว่า พระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญบารมีเพื่อบรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเร็วด้วยปัญญา ชื่อว่า **"ปัญญาธิกะพระพุทธเจ้า"** บำเพ็ญบารมี ๔ อสงไขยแสนกัป ด้วยศรัทธาชื่อ **"สัทธาธิกะพระพุทธเจ้า"** นั้น ๘ อสงไขยแสนกัป ด้วยวิริยะความเพียรชื่อ **"วิริยาธิกะพระพุทธเจ้า"** นั้น ๑๖ อสงไขย แสนกัป อย่างเช่นพระศรีอริยเมตตรัย นี่จำเพาะที่บำเพ็ญบารมีเข้าสู่**พระนิพพานถอดกาย** คือ**นิพพานของธรรมกาย** ส่วนหลักฐานเกี่ยวกับพระนิพพานเป็นนั้น ยังไม่ปรากฏหลักฐานในคัมภีร์หรือพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้นเมื่อท่านได้บำเพ็ญบารมีมาแล้วนั้นเมื่อถึงธรรมกายไปแล้วจะค่อย ๆ เข้าใจด้วยตนเองนะครับ

ทีนี้ก็ต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ตามที่บุรพาจารย์ได้แก่หลวงพ่อวัดปากน้ำ และผู้ที่ปฏิบัติภาวนาตามแนววิชชาธรรมกายที่เป็นศิษยานุศิษย์ของหลวงพ่ออย่างเช่นหลวงพ่อชั้ว เป็นต้น ท่านแสดงเอาไว้ว่า การบำเพ็ญบารมีเป็นพระพุทธเจ้าแต่เดิม หลวงพ่อท่านว่า ต่างบำเพ็ญบารมีเป็นพระพุทธเจ้าเข้านิพพานเป็นทั้งหมดเพราะฉะนั้น แต่เดิมระยะเวลาของการบำเพ็ญบารมีจึงมาก แต่ก็ยังไม่ได้หลักฐานแสดงไว้ว่านานเท่าใดอาจจะเป็นระยะเวลาเป็นร้อยอสงไขยหรือเป็นพันอสงไขยก็ได้ ได้มีความเข้าใจว่าบำเพ็ญบารมีเป็นร้อยอสงไขยถึงเป็นพันอสงไขยที่จะเข้านิพพานเป็นนั้น เพราะว่าพระพุทธเจ้านั้นมีต้นในต้นๆๆ ถ่ายทอดสืบต่อ ๆ กันมา นับตั้งแต่ต้น ๆ ธาตุต้นธรรม กลางธาตุและปลายธาตุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นธาตุและกลางธาตุ จะถอยพืดกำเนิดธาตุธรรมเดิมมาบำเพ็ญบารมีเพื่อช่วยรื้อสัตว์ขนสัตว์กลับไปเข้าสู่นิพพานนับเป็นแสนโกฏิจักรวาลไม่มีประมาณ

พระคุณเจ้าก็ดีหรือญาติโยมก็ดีโปรดทราบว่าธาตุธรรมนี้คือธาตุธรรมของสัตว์โลกทั้งหมดนี้มีมาเมื่อไรไม่อาจกำหนดระยะเวลาได้และธาตุธรรมทั้งหลายก็มีทั้งฝ่ายดีฝ่ายชั่ว ไม่มีกำหนดเวลาว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใดให้ท่านนึกคำนวณว่าเฉพาะแต่พระพุทธเจ้าที่บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ที่จะเข้านิพพานถอดกายได้บำเพ็ญบารมีมาอย่างสูง ๘ อสงไขย แสนกัปนั้น แต่ละพระองค์ยังต้องผ่านพระพุทธเจ้ามานับไม่ถ้วน เฉพาะพระพุทธเจ้าพระสมณโคดมของเราได้เรียนรู้ธรรมะมามากแล้วก่อนหน้านี้ที่จะตั้งใจบำเพ็ญบารมีนี้แล้วมีจิตศรัทธาอยากเป็นพระพุทธเจ้า ดำริอยู่แต่ในพระทัยถึง ๗ อสงไขยไว้แล้ว นี่แสดงว่าได้เรียนรู้พระสัทธรรมมาก่อนแล้วนะได้ผ่านพระพุทธเจ้ามาแล้วมากมายแต่ว่ากว่าที่จะบ่มบารมีให้แก่กล้าเพียงคิดอยู่แต่ในพระทัยนี่ถึง ๗ อสงไขย นี่ก็ผ่านพระพุทธเจ้านับไม่ถ้วนแล้ว พอบารมีค่อย ๆ แก่กล้ามาหน่อยแล้ว หลังจาก ๗ อสงไขยจึงเปล่งพระวาจาออกมาอีก ๙ อสงไขย นี่เปล่งพระวาจาว่าปรารถนาจะเป็นพระพุทธเจ้า อยากจะเป็นพระพุทธเจ้านานถึง ๙ อสงไขย นี่ก็ต้องผ่านพระพุทธเจ้ามาอีกนับไม่ถ้วน แล้วเมื่อบารมีแก่กล้าพอสมควรแล้วจึงพบพระพุทธเจ้าเริ่มตั้งแต่พระพุทธเจ้าทีปังกร อย่างวันนี้พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระเทพสุธี ท่านได้เอ่ยถึงว่า พระพุทธเจ้าของเราเมื่อบำเพ็ญบารมีเป็นพระมหาโพธิสัตว์ที่จะต้องบำเพ็ญจริงๆ และได้รับ **"พุทธพยากรณ์"** ในสำนักของพระพุทธเจ้าทีปังกรแต่นั้นมาก็ได้บำเพ็ญบารมีทั้ง ๑๐ ประการถึง ๔ อสงไขย แสนกัป ผ่านการ

เนื่องในโอกาสอบรมพระกัมมัฏฐาน รุ่นที่ ๒๖ ๑ - ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๖ ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

พยากรณ์ของพระพุทธเจ้าถึง ๒๔ พระองค์ แต่ก่อนหน้านั้นผ่านพระพุทธเจ้ามาแล้วนับเป็นหมื่นเป็นแสนพระองค์ นี่เฉพาะพระพุทธเจ้าพระสมณโคดมของเราพระองค์เดียว ทีนี้คุณโยมก็ดีพระคุณเจ้าก็ดีลองคำนวณดูว่าพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าของเราได้บำเพ็ญบารมีผ่านมาเป็นแสน ๆ พระองค์ เป็นแสนหรือจะเป็นล้าน เป็นโกฏิก็นับไม่ถ้วน เพราะที่ว่าเป็นแสน ๆ นี่คือเมื่อมาคิดในพระทัย เพราะฉะนั้นรวมเบ็ดเสร็จนี่เป็นล้านเป็นโกฏิแล้ว นี่สำหรับพระพุทธเจ้าพระสมณโคดมของเราพระองค์เดียวเท่านั้นแหละ ที่ว่าผ่านพระพุทธเจ้ามาแล้วเป็นแสน เป็นล้านเป็นโกฏิ แสดงว่าคุณธรรมหรือพระสัทธรรมฝ่ายพระคือฝ่ายกุศลธรรมนี้มีมาตั้งเมื่อไรก็ไม่ต้องไปคิดเพราะผ่านมามากมาย นี่ว่าแต่เฉพาะพระพุทธเจ้าของเราพระองค์นี้พระองค์เดียวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้ามาแล้วนับเป็นแสนเป็นล้าน ก็ที่พระพุทธเจ้าของเรานี้บำเพ็ญบารมีผ่านมาแล้วเป็นแสน เป็นล้าน นั้นก็ต้องผ่านพระพุทธเจ้ามาทับทวีคูณเป็นจำนวนยกกำลังเท่าไรก็ไม่อาจคำนวณหรือคาดคะเนได้ แปลว่าผ่านมาระยะเวลานานเท่าใดไม่ต้องพูด สืบต่อ ๆ เนื่องกันมาว่าเริ่มต้นธาตุธรรมที่มีขึ้นตั้งแต่เมื่อใดนี้แหละจึงกำหนดไม่ได้ นี่กล่าวแต่เฉพาะฝ่ายกุศลธรรมนะ ยังมีธาตุธรรมฝ่ายอกุศลธรรมคู่กันและก็มีธาตุธรรมฝ่ายกลาง ๆ อีกเพราะถ้าไม่มีฝ่ายอกุศลธรรมก็ไม่ต้องบำเพ็ญบารมี แต่เพราะมีความชั่ว จึงต้องใช้คุณความดีที่ได้บำเพ็ญบารมีสะสมไว้ให้แก่กล้าเพื่อปราบความชั่วหรืออีกนัยหนึ่งต้องมีพระมาปราบมาร เพราะฉะนั้นมารนี้เขาบำเพ็ญอกุศลธรรมมานานเท่าไรก็ไม่แน่ นับไม่ได้เหมือนกันมารเขาจึงมีต้นธาตุต้นธรรมเหมือนกัน พระพุทธเจ้าฝ่ายบุญกุศลของเราที่บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้วเผยแผ่ธรรม ถ่ายทอดธรรมสืบต่อ ๆ เนื่องกันมานับไม่ถ้วนนั้นก็มีต้นธาตุต้นธรรม ต้นในต้น ๆ นับไม่ถ้วน

ต้นธาตุและกลางธาตุเมื่อถอยพืชกำเนิดธาตุธรรมเดิมมาเพื่อจะช่วยสัตว์โลกนั้น จะต้องมาเกิด-มาอยู่ร่วมกับสัตว์โลก จึงต้องถูกภาคมารเขาสอดละเอียดอวิชชาของเขาเอิบอาบ ซึม ซาบ ปน เป็นเข้ามาปรุงแต่งธาตุธรรมเห็นจำ คิด รู้ ให้เกิดขึ้นใหม่เป็นสัตว์โลกตามสายปฏิจจสมุปบาทธรรม กล่าวคือ **อวิชชา**เป็นปัจจัยให้เกิด**สังขาร-วิญญาณ-นามรูป-สฬายตนะ-ผัสสะ-เวทนา-ตัณหา-อุปาทาน-ภพ-ชาติ-ชรา มรณะ ทุกข์** ฯลฯ นั้นเอง และการมาเกิดใหม่ก็มาพร้อมกันทั้งชุดของกาย กล่าวคือนับตั้งแต่กายธรรมที่สุดละเอียดมาถึงสุดหยาบ (ธรรมกายโคตรภูหยาบ) และมีตั้งแต่กายโลกียะสุดละเอียด คือกายอรูปพรหมละเอียด-หยาบอันเป็นกายปฐมวิญญาณละเอียดต่อ ๆ มาจนถึงกายสุดหยาบของสัตว์โลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันโดยเหตุนี้แหละ จึงต้องมีการบำเพ็ญบารมีอีก

เมื่อมาบำเพ็ญบารมีอีกก็ต้องปฏิบัติคุณความดีเดินหน้าต่อไป จากบุญบารมีก็เป็นอุปบารมี และให้แก่กล้าถึงปรมัตถบารมี แล้วจึง

จะบรรลุมรรค ผล นิพพาน ในกรณีของพระสาวก ส่วนในกรณีของพระพุทธเจ้าก็บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ

หลวงพ่อวัดปากน้ำท่านว่าในสมัยก่อนพระพุทธเจ้าที่บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เพราะได้บำเพ็ญบารมีมามากพระองค์จึงเข้านิพพานด้วยพระวรกายเนื้อนี่แหละที่ชื่อว่า **"นิพพานเป็น"** ที่หลวงพ่อท่านสอนแนะนำมา และได้ยินว่าพระเดชพระคุณหลวงพ่อท่านก็บำเพ็ญบารมีเพื่อจะเข้าพระนิพพานเป็นเหมือนกันด้วยบุญบารมีของท่านที่ได้บำเพ็ญบารมีมามากแล้วนี่เองท่านจึงพบวิชชาธรรมกายของพระพุทธเจ้า ซึ่งในสมัยพุทธกาลนั้นพระพุทธเจ้าเราได้ทรงสอนธรรมกายอยู่ แต่สูญหายไปคำว่า **"สูญหาย"** นี่ไม่ใช่หายไปจากพระไตรปิฎก แต่ว่าหายไปจากการปฏิบัติที่ค่อย ๆ หย่อนยานไปตามลำดับ แท้ที่จริงแล้วก็ยังมีผู้ปฏิบัติได้เข้าถึง รู้ เห็น และเป็นมีมาจนถึงปัจจุบันนี้แหละ แต่ว่าด้วยความย่อหย่อน เพราะภาคมารคือกิเลสมารเขาสอดละเอียดเข้ามาในธาตุธรรมเห็น จำ คิด รู้นั่นแหละ เพราะฉะนั้นในระยะหลังนี่ที่จะมีผู้ถึงธรรมกายถึงพระนิพพาน ได้รู้เห็นพระนิพพานแจ่มแจ้งแล้วเอามาสอนนี้จึงมีน้อยลง ๆ จนเงียบหายไป ซึ่งแท้ที่จริงอาจจะมีพระปัจเจกพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์อยู่ตามป่าตามเขาที่ไม่สอนใคร หรือว่าสอนแต่พอสมควรก็มีที่บรรลุมรรค ผล นิพพานท่านเป็นธรรมกายทั้งนั้นแหละ แต่ว่าที่จะเอามาสอนอย่างลึกซึ้งน่ะไม่ปรากฏเห็นว่ามีเพราะฉะนั้นจึงใช้คำว่า **"หายไป"** คำว่า **"หายไป"** นี้ไม่ใช่ว่าไม่มีในพระไตรปิฎก หรือว่าไม่ใช่ไม่มีใครบรรลุเลย สูญไปเลย ก็มีมาเป็นระยะ ๆ แต่เราไม่รู้จัก ไม่มีการสอนอย่างเต็มที่เหมือนอย่างที่หลวงพ่อวัดปากน้ำท่านปฏิบัติได้เข้าถึง-รู้-เห็น และเป็นแล้วจึงสอน ท่านพบของท่านเต็มที่เต็มอัตราด้วยบุญบารมีของท่านท่านจึงเอามาสอนอย่างไม่ต้องเกรงกลัวอะไรทั้งสิ้นท่านยืนยันเลยว่า **นิพพาน**เป็น**"อัตตาวิมุติ" ไม่ใช่ "อนัตตา"** ซึ่งพวกศิษยานุศิษย์รุ่นหลัง ได้แก่กระผมกับคณะนี่แหละ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าหาเอกสารหลักฐานดูก็ปรากฏว่า "ธรรมกาย" ที่หลวงพ่อท่านสอนนั้นมีเอกสารหลักฐานตรงตามที่หลวงพ่อท่านปฏิบัติได้เข้าถึง รู้ เห็น และเป็นเรื่องเป็นอย่างนี้ ดังที่ได้ถวายหนังสือแด่พระคุณเจ้าไปแล้วนั่น

แหละ มีเอกสารหลักฐานพร้อม จึงไม่ใช่ว่าวิชชาธรรมกายหายไปไหน ไม่หาย มีในคัมภีร์ในพระไตรปิฎก ไม่หาย แต่คนปฏิบัติค่อย ๆ เลือนไป คือมีน้อยลง ๆ แต่ที่บรรลุเองก็อาจจะไม่แจ่มแจ้งพอที่จะสอนอย่างละเอียดลึกซึ้งได้ กระผมจึงใคร่จะเน้นในคำสอนของหลวงพ่อต่อมาว่า **แต่เดิมนั้นผู้บำเพ็ญบารมีกันมาก ๆ ถึงบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้าเข้าพระนิพพานเป็นด้วยกายเนื้อ แต่ต่อมาภาคมารเขาสอดละเอียดได้มากสอดละเอียดเข้าไปในธาตุธรรม เห็น จำ คิด รู้ ของสัตว์ได้มาก** การบำเพ็ญบารมีในภายหลังต่อมาจึงย่อหย่อนลงไปตามลำดับ แต่เดิมเคยบำเพ็ญบารมีเป็นร้อยเป็นพันอสงไขย เดี๋ยวนี้ลดลงมาเหลือ ๑๖ อสงไขยแสนกัปเป็นอย่างมาก อย่างน้อยก็ ๔ อสงไขยแสนกัป ก็ได้บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้าเข้าพระนิพพานถอดกายการบำเพ็ญบารมีในระดับนี้ก็ช่วยสัตว์โลกได้ระดับหนึ่ง แต่ไม่สามารถจะช่วยได้มากเหมือนกับพระพุทธเจ้าที่บำเพ็ญบารมีเข้านิพพานเป็นด้วยพระวรกายเนื้อ ซึ่งจะต้องอาศัยการบำเพ็ญบารมีมากจุดสำคัญอยู่ตรงนี้ ทีนี้ในส่วนที่บำเพ็ญบารมีมาน้อยลงตามลำดับนี้จึงย่อมช่วยรื้อขนสัตว์ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้ช่วยได้ทั้งหมด เพราะภาคมารเขามีกำลังที่ว่ามีกำลังเราดูง่าย ๆ ว่ากิเลสของคนมีกี่มากน้อย ขนาดเข้าวัดแล้วนี่ เป็นพระก็ดี เป็นสามเณรก็ดี กิเลสยังเหลืออยู่กี่มากน้อย ท่านลองพิจารณาดู ความประพฤติปฏิบัติในพระธรรมพระวินัยนั้นเคร่งครัดหรือย่อหย่อนแค่ไหน แล้วการปฏิบัติสมณกิจหรือสมณธรรมของพระคุณเจ้าทั่วประเทศนี่เข้มแข็งแค่ไหน และทำไมจึงไม่เข้มแข็งเท่าหรือเหมือนสมัยพุทธกาล? ทำไมจึงไม่เคร่งครัดเหมือนสมัยพุทธกาล? ทำไมจึงต้องแตกแยกเป็นธรรมยุต เป็นมหานิกาย? นี่ว่าเฉพาะพระภิกษุฝ่ายเถรวาท ส่วนฝ่ายมหายานทำไมจึงต้องแตกออกไป? แล้วก็แตกออกไปเรื่อย ๆ เชียวเดี๋ยวนี้เป็นอะไรไปอีกไม่รู้เยอะแยะเลย ซึ่งสมัยเดิมไม่มี มีแต่พุทธบุตรอย่างเดียว **ทั้งหมดนี่ก็เพราะภาคมารเขาสอดละเอียดอวิชชาของเขามาในธาตุธรรมเห็น จำ คิด รู้ ของสัตว์โลก** ให้คิดผิดเห็นผิดไปจากธรรมที่ถูกต้อง ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ดีแล้ว แล้วก็เบี่ยงเบนตัวเองไปเรื่อยนะครับ กิเลสนั่นแหละครับ นั่นแหละภาคมารเขาละครับ **"กิเลสมาร"** เราเห็นเลยว่ากิเลสมารเขามีอิทธิพลแค่ไหน หลวงพ่อหลวงพี่ เมื่อกระผมพูดแค่นี้ก็คงจะนึกได้ เราเป็นพระนี่เราเป็นพระแต่ตัว ใจเราเป็นพระกี่เปอร์เซ็นต์ พระร้อยเปอร์เซ็นต์คือพระอรหันต์ จิตใจของธรรมกายเป็นพระอรหันต์ แต่ร่างกายมนุษย์ทิพย์พรหม เป็นฝ่ายมารเขาทั้งนั้น ที่มานี้จึงขอได้โปรดทราบเลยว่าอะไรที่มันไม่ถูก นั่นภาคมารเขา เมื่อถึงจุดนี้แล้วจงยอมรับอยู่อย่างหนึ่งว่าภาคมารเขาแน่ ยอมรับได้เลยว่า ภาคมารคือกิเลสมารนี่เขาแน่ ที่ว่าเขาแน่เพราะอะไร? ที่นั่งสลอนอยู่นี้ภาคมารเขาปรุงขึ้นทั้งนั้น ตัวเรานี่ถ้าภาคมารเขาไม่ปรุงนี่ไม่ต้องตายหรอกนะ พระแท้ ๆ คือ

ธรรมกายที่บรรลุพระอรหัตผลชื่อว่า **"พระนิพพาน"** น่ะ ไม่ตายหรอกนะ **ธรรมกายมรรค ผล นิพพาน** เป็น **"อมตธรรม"** ภาคพระแท้ ๆ เป็นอมตธรรม ในสมัยก่อนพระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญบารมีมาก ๆ ที่เข้าพระนิพพานด้วยพระวรกายเนื้อน่ะ **"พระวรกายเนื้อ"** ก็เป็นอมตธรรมนะ นั่นเป็นพระแท้ ๆ เมื่อบรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ หรือในกรณีพระอรหันตสาวกผู้บรรลุมรรค ผล นิพพาน กายเนื้อก็ใสบริสุทธิ์และมีรัศมีสว่างเป็นกายธรรมไปเลย จึงไม่ถูกปรุงแต่งด้วยภาคมารเลย เป็นพระล้วน ๆ พระล้วน ๆ นั้นเป็นอมตธรรมมีสภาพ **"นิจจํ"คือเที่ยง** ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงตามเหตุตามปัจจัย เป็น **"ปรมํ สุขํ" สุขที่สุด** และ **"ธุวํ" ยั่งยืน** จิตใจก็มั่นคง (ตาทิ) แต่ในปัจจุบันนี้พระภิกษุสามเณรที่ห่มผ้าจีวรนี่ กายเนื้อเป็นพระแท้ที่ไหน ไม่ใช่นะ ต้องตายทั้งนั้นเลย ภาคมารเขาปรุงขึ้นทั้งนั้น นี่แหละคือเรื่องของมาร เรื่องของมารหลวงพ่อท่านเทศน์เลยนะครับว่า สมภารวัดปากน้ำกับผู้ที่ปฏิบัติวิชชาธรรมกายกำลังต่อสู้กับภาคมาร แต่พระวัดปากน้ำไม่ใช่จะรู้เรื่องนี้ทั้งหมดท่านบอกว่าส่วนมากไม่รู้เรื่อง แต่ว่าเมื่อไรท่านชนะ ทุกคนก็ชนะด้วย ในความหมายที่ท่านพูดว่า **"ชนะด้วย"**ก็หมายความว่าเมื่อมีผู้บำเพ็ญบารมีเป็นพระพุทธเจ้ามาตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณที่จะเข้านิพพานเป็น มีพุทธานุภาพมากที่จะช่วยรื้อสัตว์ขนสัตว์ไปได้มาก สัตว์แต่ละตนหรือแต่ละคนน่ะก็จะพลอยได้บรรลุมรรค ผล นิพพานตามไปด้วย แต่ทุกคนจะต้องช่วยตัวเองนะ ไม่ใช่ว่า เมื่อมีพระพุทธเจ้าผู้บรรลุพระนิพพานเป็นแล้ว ชนะแล้ว ท่านทั้งหลายอื่นก็ชนะด้วย โดยที่ตนเองไม่ต้องปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรมเพื่อความบรรลุมรรค ผล นิพพานเองไม่ใช่เช่นนั้นนะ ทุกท่านต้องบำเพ็ญบารมีเองเหมือนกัน แม้ผู้บรรลุพระนิพพานเป็นนั้นช่วยได้ แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน รื้อสัตว์ขนสัตว์หมดนับแสนโกฏิจักรวาลไม่มีประมาณ แต่สัตว์ทุกตัวทุกตนทุกคนจะต้องบำเพ็ญบารมีเอง จริงอยู่พระพุทธเจ้าทรงมีอานุภาพสูงไม่ว่าจะพระพุทธเจ้าองค์ใดนับตั้งแต่พระสมณโคดมนี้ถอยหลังไปพระองค์ก็ช่วย ไม่ใช่ไม่ช่วย แต่ทุกคนก็ต้องช่วยตัวเอง จำไว้เลยว่าที่หลวงพ่อท่านว่า **"เมื่อฉันชนะแล้ว ทุกคนก็ชนะด้วย"** ท่านหมาย

ถึงอย่างนี้ มิได้หมายความว่าคนอื่นไม่ต้องทำอะไร ถึงคราวที่หลวงพ่อบรรลุพระนิพพานเป็นแล้วท่านทั้งหลายก็บรรลุตาม ไม่ใช่นะครับ มันต้องช่วยตัวเองเพื่อความบรรลุมรรค ผล นิพพานเองทุกคน เพราะว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า

สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย

ความบริสุทธิ์ ไม่บริสุทธิ์เป็นสิ่งเฉพาะตน ใครจะยังความบริสุทธิ์ หรือยังความไม่บริสุทธิ์ให้แก่คนอื่นไม่ได้ ให้แก่กันและกันมิได้ แต่ว่าอาจจะช่วยอนุเคราะห์อะไรได้หลาย ๆ อย่าง ได้แก่ช่วยแนะนำสั่งสอน ช่วยแนะนำให้ปฏิบัติและมีการช่วยเคลียร์พื้นที่ให้นี้เป็นเรื่องเป็นวิธีของธรรมชั้นสูง แต่ว่าถึงอย่างไรทุกคนต้องปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรมเพื่อการบรรลุมรรค ผล นิพพานเองทั้งนั้น

ภาคมารเขาก็ได้บำเพ็ญความไม่ดีมามาก ก็ไปจากผู้ที่มีเชื้อของภาคมารคือ มีกิเลสนี่แหละเหมือนอย่างคนเรานี่แหละมีกิเลสอยู่แล้ว ถ้าใครบำเพ็ญบุญบารมีทำคุณความดี บำเพ็ญบารมีมากขึ้นเพียงไร กิเลสมารก็หมดไปเพียงนั้น ก็กลายเป็นฝ่ายพระไป แต่มนุษย์หรือสัตว์ใดที่มีกิเลสอยู่แล้วหลงผิด คิดผิด เห็นผิด ทำผิด พูดผิดนำคนอื่นผิด ๆ ไป ๆ กิเลสก็สะสมตกตะกอนนอนเนื่องในจิตสันดานได้มากขึ้น กิเลสมารเพิ่มมากขึ้น อวิชชาหนาแน่นขึ้นก็ออกไปนอกพระศาสนาจนกระทั่งสุดโต่งเป็นมิจฉาทิฏฐิ แล้วเมื่อแตกกายทำลายขันธ์คือตาย ก็ไปอบายภูมิทั้ง ๔ ได้แก่ภูมิของเปรต สัตว์นรก อสุรกาย และเดรัจฉานเป็นต้น นั่นแหละพวกมารเขาปรุงไว้เต็มอัตรา เฉพาะเรื่องโทษอย่างเดียว สมมุติว่าไปเป็นเดรัจฉานมีความโง่คือโมหะมาก เมื่ออวิชชาเป็นเหตุนำเหตุหนุนก็ยิ่งโง่หนักไปอีกนับภพชาติไม่ถ้วน ถ้าไม่มีบุญเก่าช่วยดึงช่วยฉุดขึ้นมา ความที่จะได้โผล่มาเป็นมนุษย์ไม่มี จะตกต่ำดิ่งลงไป เหมือนก้อนศิลาที่ตกลงไปในบ่อที่ไม่มีก้น นั่นแหละจะไปเป็นสัตว์ที่ต่ำลงๆๆ ไปจนถึงสัตว์เซลเดียวไปจนถึงเป็นสัตว์ประเภทเชื้อโรคนั่นแหละคือภาคมารเขาหละ เป็นขันธมาร ขันธมารมีทำหน้าที่ทำลายสังขาร ตัวทำลายสังขารนั่นแหละ **"ขันธมาร"** นั่นเป็นพวกเขาแล้ว เป็นเชื้อโรคไปแล้วกู่ไม่กลับแล้ว ทีนี้มันจะตกต่ำไปอีกเท่าไรเราไม่รู้จนไปเป็นตรงกันข้ามกับพระพุทธเจ้าฝ่ายดีของเรามีลักษณะคล้ายธรรมกายนี่แหละแต่**วรรณะดำ**แก่กล้าไป ๆ ก็เป็นต้นธาตุต้นธรรมภาคดำไป พระพุทธเจ้าต้นธาตุต้นธรรมภาคพระหรือภาคขาวมีลักษณะอย่างไรภาคมารเขาก็มีลักษณะคล้าย ๆ อย่างนั้น ต่างกันที่วรรณะคุณธรรม และผลของการปฏิบัติตามธรรมของแต่ละฝ่าย กล่าวคือ

ภาคพระ คือธรรมกายที่บรรลุมรรค ผล นิพพาน และทั้งกายเนื้อที่เป็นธรรมขันธ์ หรือวิสุทธิขันธ์ กรณีบรรลุมรรค ผลนิพพานเป็น มีวรรณะขาวใสบริสุทธิ์ มีรัศมีสว่าง ทรงคุณธรรมฝ่ายดีที่เป็นบุญกุศล (กุสลาธัมมา) สอนให้ละความชั่ว ให้ทำความดีชำระจิตใจให้ผ่องใสและชำระปัญญาให้บริสุทธิ์ **เปิดหรือชี้แนะทางปฏิบัติให้รู้-เห็นนรก สวรรค์ นิพพาน ตามที่เป็นจริง** ผู้ใดปฏิบัติตามธรรมของฝ่ายบุญกุศลหรือภาคพระนี้ย่อมได้รับความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุขในชีวิตทั้งในระดับโลกียะ ถึงระดับโลกุตตระ คือได้บรรลุมรรค ผลนิพพาน แดนเกษมที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

ภาคมาร ลักษณะคล้ายธรรมกายและคล้ายกายเนื้อที่เป็นธรรมขันธ์ แต่วรรณะดำ ขุ่นมัว ไม่ผ่องใส ทรงธรรมฝ่ายชั่ว (อกุสลาธัมมา) แนะนำสั่งสอนให้ประพฤติชั่ว กล่าวคือให้รู้ผิด ให้หลงเห็นผิดเป็นชอบให้คิดผิด พูดผิด ทำผิด ๆ ไม่รู้บาป บุญ คุณโทษ ตามที่เป็นจริง**ปิดทางปฏิบัติหรือชักนำ ชี้แนะให้เขวออกไปนอกทางปฏิบัติที่จะให้รู้-เห็นนรกสวรรค์ นิพพานตามที่เป็นจริง** ผู้ปฏิบัติตามธรรมของฝ่ายชั่ว หรือบาปอกุศลย่อมได้รับโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อนและขาดสันติสุขในชีวิต ดำเนินชีวิตไปสู่ความเสื่อมลงตามลำดับถึงอบายภูมิ คือภูมิของเปรต สัตว์นรก อสุรกายและสัตว์เดรัจฉานต่อ ๆ ไปเหมือนก้อนศิลาที่ตกลงไปในบ่อที่ไม่มีก้น

เพราะฉะนั้นในวิชชาธรรมกายเรารู้เรื่องนี้ เมื่อเรารู้เราจึงไม่ใช้นิมิตสีดำ ๆ เพราะจะเป็นนิมิตติดหู ติดตา ดึงดูดธาตุธรรมภาคดำนี่เข้ามาหา นี้คือความวิเศษของวิชชาธรรมกาย แต่ว่ายิ่งรู้ก็ยิ่งต้องทำหน้าที่ ต้องบำเพ็ญบารมี เพราะฉะนั้นการบำเพ็ญบารมี เมื่อได้วิชชาธรรมกายแล้วปรารถนาจะบำเพ็ญบารมีเข้าสู่นิพพานถอดกายก็ได้แต่ว่าช่วยคนอื่นได้ไม่มาก ช่วยคนอื่นได้น้อยแต่ถ้าใครตั้งใจบำเพ็ญบารมีไปเข้าถึงนิพพานเป็นก็สามารถช่วยสัตว์โลกได้มาก บางท่านอาจจะนึกว่าตั้งร้อยอสงไขยพันอสงไขย รอไม่ไหวแล้ว นั่นคิดผิด เพราะเมื่อเกิดมาชาติหนึ่ง ๆ เราไม่ได้รู้สึกว่าเราลำบากในชาติที่ผ่านมา เราได้เคยบำเพ็ญบารมีมาแล้วนับอสงไขย ไม่ต้องสงสัย จึงได้มานั่งสลอนปฏิบัติธรรมอยู่อย่างนี้ ได้บำเพ็ญมาแล้วนับไม่ถ้วนเพราะฉะนั้นที่จะบำเพ็ญต่อไปอีกก็ไม่ใช่เรื่องหนักหนาอะไร ถ้าเรารู้เคล็ดลับเสียแล้ว เรื่องใหญ่ก็เป็นเรื่องเล็ก เรื่องยาวก็เป็นเรื่องสั้นคือว่าเมื่อเรารู้ว่าภาคมารคือ **"กิเลสมาร"** ต่อไปก็มี **"ขันธมาร"** แล้วก็มี **"มัจจุมาร"** และมี **"เทพบุตรมาร"** คือมารที่เป็นเทพ โปร่งแสงเป็นโอปปาติกะ ซึ่งเป็นมิจฉาทิฏฐิมีนะ ทีนี้บางท่านสงสัยว่ามิจฉา-

ทิฏฐิแล้วทำไมจึงเป็นเทพ ก็เพราะเขาทำทั้งบุญทั้งบาปจึงมีบุญส่วนหนึ่งที่มีผลให้ได้ไปเกิดเป็นเทพ แล้วก็เสวยวิบากคือผลกรรมทั้งจากฝ่ายดีและฝ่ายชั่วนั้น

ที่ว่าเรารู้เคล็ดลับในการบำเพ็ญบารมีแล้วนั้นแหละ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามนี้ จึงได้พาท่านทำแต่คุณความดีที่เลิศ ไม่ว่าจะเป็นทานกุศล ก็ให้ทำ**ทั้งอามิสทานที่ดี ที่เลิศ** และ**ให้ทำธรรมทานที่ดี ที่ประเสริฐยิ่งขึ้นไปอีก** ได้แก่ให้หนังสือธรรมะเป็นทาน นี่อานิสงส์สูงยิ่ง ให้สร้างพระรูปและธรรมกายของพระพุทธเจ้า และให้สร้างพระธรรม คือให้ศึกษาอบรมปฏิบัติธรรมเองด้วย และให้สร้างหนังสือธรรมและเทปสอนธรรมปฏิบัติถวายพระเณรด้วย และให้สร้างพระสงฆ์คือให้สร้างพระในใจตนเองด้วย และให้ช่วยผู้อื่นสร้างพระในใจตน (คนอื่น) ด้วย ๓ อย่างนี้คือพระรัตนตรัย นี่มีอานิสงส์มาก จงทำเสีย นี่แนะนำชักนำให้ญาติโยมสร้างพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างนี้ มีอานิสงส์สูงมาก จะติดตามให้ผลไปทุกภพทุกชาติตราบเท่าถึงมรรคผล นิพพาน ทำแล้วไม่มีตกต่ำ ปัญญาจะส่องสว่างเฉียบแหลมยิ่งขึ้นทั้งทางโลกและทางธรรม และที่เขาว่าสะเดาะเคราะห์ สะเดาะเคราะห์นั่น นี่แหละเป็นการสะเดาะเคราะห์ดีที่สุด ในกระบวนทานทั้งหลาย อานิสงส์สูงที่สุดและมีอานุภาพสูงที่สุดคือ"**ธรรมทาน**" อย่าได้ลืมเสีย หากอาตมาพูดมากก็เหมือนคอยแต่จะชักนำให้โยมเสียเงินมากแท้จริงอาตมาชักนำโยมให้ทำทานกุศลที่ดีเลิศ โยมจะได้ดำเนินชีวิตไปต่อจากนี้ไปไม่มีตกต่ำ จะมีแต่ เจริญรุ่งเรืองด้วยรูปสมบัติ บริวารสมบัติ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ ก็จะมีทั้งความรู้ความสามารถ และคุณธรรมละเอียดไปถึงสวรรค์สมบัติ และถึงนิพพานสมบัติ

เพราะฉะนั้นเมื่อได้บำเพ็ญบารมีให้แก่กล้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป บารมีก็สูงขึ้น ก็ไปดีเรื่อยไป จะต้องไปกลัวทำไมกับความลำบาก เกิดชาติใดภพใดก็มีแต่ความสุข อยู่ในสุคติภพบำเพ็ญบารมีเรื่อยไป แต่ละภพละชาติก็มีแต่ความสุขสบายตามอัตภาพที่เราได้บำเพ็ญมา จะไปกลัวอะไรกับความลำบาก ที่มันลำบากเดี๋ยวนี้ก็เพราะเราบำเพ็ญบารมีมาน้อย และเพราะเราไปเข้าข้างมารเสีย ไปหลงตามมารเสีย คิดผิด รู้ผิด เห็นผิด ทำผิด พูดผิด มันก็เลยมีผลให้เราได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนเพราะฉะนั้นหลวงพ่อวัดปากน้ำท่านว่านะ ท่านว่า**กิจที่จะทำเพื่อตัวเองมีอย่างเดียวคือปฏิบัติธรรม** นี่แหละ **ศีล สมาธิ ปัญญา** นี่ให้ถึง**อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา** ให้ถึง**ธรรมโคตรภู พระโสดา พระสกิทาคา พระอนาคา พระอรหันต์ ถึงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เข้านิโรธไป คำนวณรู้ที่ตรัสรู้ในนิโรธของพระพุทธเจ้าเรื่อยไป ทำอย่างนั้นก็มีโอกาสไปถึง "นิพพานเป็น"** จงทำอย่างนี้ไป ไม่ต้องกลัวว่าจะเนิ่นช้า เมื่อทำเป็นทำถูกวิธี กลับเพิ่มพูนบารมีเร็ว ถ้าใครตั้งใจดี ๆ นะชาตินี้ก็ถึงทางโค้งได้แล้ว ไม่ต้องสงสัย เพราะได้เคยบำเพ็ญบารมีมามากแล้ว อย่าหลงผิดอีกก็แล้วกัน แต่ถ้าหลงผิดไปแล้ว

คิดผิด รู้ผิด เห็นผิด ทำผิด ทนต่ออำนาจของกิเลสไม่ได้ ไม่มีความอดทนไม่มีความอดกลั้นที่จะทำความดีที่จะละความชั่วก็ตกเป็นทาสของมาร หลวงพ่อท่านจึงบอกว่า**เรื่องอื่นนอกนั้นน่ะเป็นการทำกิจของมารทั้งสิ้น** คนเป็นฆราวาสน่ะ**เลี้ยงชีวิตตนเองไม่พอ ต้องเลี้ยงลูก เลี้ยงเมีย เลี้ยงหลานนั่นก็ไปช่วยภาคมารเขานะ กิจการบำรุงมารทั้งนั้น ไม่ได้ช่วยให้เราไม่ตายเลย** เพราะฉะนั้นแม้กระทั่งพระภิกษุเราบวชแล้วก็ให้สำเนียกให้พิจารณาดูว่า ยังอยากจะออกไปทำหน้าที่ช่วยมารอีกหรือ? เพราะว่าใครช่วยใครไม่ได้ และจริง ๆ แล้วนั้น เราทำได้ดีเท่าไร เป็นพระนี่แหละ บำเพ็ญบารมีได้ดีเท่าไรพ่อแม่พี่น้องเรานั่นแหละจะได้ดีกับเราด้วย ตอนแรก ๆ เขาอาจจะโกรธเกลียด หรือไม่พอใจเรา หรือไม่ชอบใจเรา ก็ช่างเขา เพราะเขาไม่รู้ แม้บุตร ภรรยา สามี ก็ล้วนแต่ไม่รู้ จึงยึดติดด้วยอำนาจของกิเลส ตัณหา อุปาทาน แต่**กิจทั้งหมด ภายนอกเป็นกิจทำเพื่อคนอื่น ที่จะมาสนองตัวเองให้ได้ที่พึ่งแท้ ๆ ของตัวเอง คือเป็นตัวเป็นตนจริง ๆ เพื่อเข้าถึงตัวตนวิมุติแท้ ๆ ไม่ค่อยได้ทำกันเท่าไร** หลวงพ่อท่านจึงว่า **กิจอื่นทั้งหมดนั่นไปทำให้มารเขา รับใช้มารเขาทั้งสิ้น** แม้เป็นพระเป็นเณร ถ้าไปทำกิจอื่นนอก เรื่องการศึกษาอบรมปฏิบัติพระสัทธรรม ไปทำกิจอื่นที่ห่างไกลจากการชำระคือกำจัดกิเลสมารออกจากจิตใจของตน กิจเหล่านั้นเป็นกิจของมารเขา เขาล่อ เขาลวง ให้หลงทำหลงผูกพันธ์ หลงแบกภาระอันเป็นกิจของมาร รู้แล้วอย่างนี้ เราจะได้ไม่ท้อถอยเพราะฉะนั้นถ้าเราบำเพ็ญคุณความดีที่ถูกต้อง ทานกุศลที่ถูกต้อง ศีลกุศลที่ถูกต้อง ภาวนากุศลที่ถูกต้อง ไม่ต้องกลัวว่าจะลำบาก ถ้าถูกต้องในชาตินี้ ให้ท่านนึกไว้ได้เลยว่าเข้าโค้งแล้ว แต่ถ้าท่านพลาดชาตินี้ก็ไปอีกไกลเพราะท่านพบวิชชาธรรมกายแล้วนี่

เพราะฉะนั้นในปัญหาที่ท่านถามว่า จะต้องบำเพ็ญบารมีเท่าไรถึงจะเข้าสู่นิพพานด้วยกายเนื้อกระผมบอกได้แต่เพียงว่าบำเพ็ญมากกว่าการบำเพ็ญบารมีเพื่อเข้านิพพานถอดกาย นิพพานถอดกายนั้นอย่างน้อย ๔ อสงไขยแสนกัปนั่นแหละท่านตั้งใจบำเพ็ญไปเถอะ ๔ อสงไขย, ๘ อสงไขย, ๑๖ อสงไขย, ๓๒ อสงไขย, ๖๔ อสงไขย, ๑๒๘ อสงไขย, ๒๕๖ อสงไขย ไปเลย ไม่ต้องไปคิดว่าที่จะไปข้างหน้ามันจะยืดไปไกลหรือนานเท่าใด เราต่างก็ได้เคยบำเพ็ญมามากแล้ว เมื่อถึงธรรมกายแล้วท่านจะค่อย ๆ รู้ด้วยตัวท่านเอง เมื่อเข้าถึงพระพุทธเจ้าต้นธาตุต้นธรรมในนิพพานเป็นแล้วจะรู้ด้วยตัวเอง ตอนนี้พูดไปก็คือสักแต่ว่าพูด และผมเองก็ยังไม่ถือว่าเป็นผู้รู้จริง ที่พูดมานี้พูดตามธรรมของพระพุทธเจ้าประกอบกับตามคำของบุรพาจารย์ ประกอบกับประสบการณ์ของตนบ้างเล็กน้อย เพราะฉะนั้นท่านจงตั้งหน้าทำดีไปก็แล้วกัน ไม่ช้าบารมีเต็มก็จะถึงพระนิพพานเอง.

■■■■

วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

ใน สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนและอบรมเยาวชน

ระหว่างวันที่ ๓–๒๔ เมษายน ๒๕๓๗

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสศึกษาและปฏิบัติธรรมตามแนว**วิชชาธรรมกาย**ของพระพุทธเจ้า
๒. เพื่อฝึกอบรมจิตใจของเยาวชนให้มีคุณภาพ เช่น มีความเข้มแข็ง มั่นคง สงบสุข ผ่องใส ความอดทน สติ สมาธิ
๓. เพื่อฝึกอบรมปัญญาให้รู้เท่าทัน เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลส และความทุกข์

คุณสมบัติของผู้สมัคร

๑. มีอายุตั้งแต่ ๑๓-๒๐ ปี และจบการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๖ ขึ้นไป
๒. มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่เป็นอุปสรรคต่อการอบรม ไม่ติดสิ่งเสพติด เช่น บุหรี่
๓. มีความตั้งใจจริงที่จะอบรมตนเอง และปฏิบัติตามกฎข้อบังคับในระหว่างการอบรม
๔. เฉพาะผู้จะบวชเป็นสามเณรต้องได้รับอนุญาตจากบิดามารดา/ผู้ปกครอง ลงชื่อรับรองในวันสมัคร

สถานที่รับสมัคร ศาลาอเนกประสงค์ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

วันและเวลารับสมัคร วันอาทิตย์ที่ ๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๗ เวลา ๘.๐๐-๑๖.๐๐ น.
(มีรถรับส่งจากกรุงเทพฯ ที่วัดสระเกศ เวลา ๙.๐๐ น.)
เฉพาะผู้จะบวชเป็นสามเณร ต้องมีบิดามารดา/ผู้ปกครองมาด้วย

สิ่งที่ต้องนำมาด้วยในวันสมัคร เสื้อผ้า ๒ ชุด, เสื้อเชิ้ตสีขาวแขนสั้น ๑ ตัว (ไม่มีลวดลาย), แปรงสีฟัน, ขัน, สบู่, ไฟฉาย, ยาประจำตัว, รองเท้าแตะ *เฉพาะผู้จะบวชเป็นสามเณรนำรูปถ่ายปัจจุบัน ขนาด ๒ นิ้ว ๑ รูป มาด้วย*

วันและเวลาบวช วันอาทิตย์ที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๗ (มีรถรับส่งจากกรุงเทพฯ ที่วัดสระเกศ เวลา ๖.๓๐ น.)

๘.๐๐ น. ผู้ร่วมงานบวชมาพร้อมที่วัดหลวงพ่อสดฯ เพื่อเตรียมร่วมพิธี
๙.๐๐ น. พิธีเวียนประทักษิณรอบอุโบสถ
๑๐.๐๐ น. พิธีขอขมา รับผ้าไตรจีวรจากผู้ปกครอง
๑๓.๐๐ น. พิธีบวช

วันและเวลารับวุฒิบัตร วันเสาร์ที่ ๒๓ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๗

วันและเวลาลาสิกขา วันอาทิตย์ที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ.๒๕๓๗

ผู้มีจิตศรัทธาที่จะบริจาคเป็นค่าใช้จ่ายในการอบรม หรือ เป็นเจ้าภาพบวชสามเณรภาคฤดูร้อน เจ้าภาพรูปละ ๒,๕๐๐ บาท ผู้เป็นเจ้าภาพจะได้ถวายผ้าไตรและบาตรแก่สามเณรในวันบวช

ติดต่อได้ที่

สำนักงานมูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ โทร.๒๒๔-๗๔๗๕, ๒๒๕-๑๙๙๘
ประชาสัมพันธ์วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐

ขอเชิญเป็นเจ้าภาพสร้างเสนาสนะถวายเป็นวิหารทาน

มูลค่าห้องละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

ด้วย**วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** มีดำริจะสร้างกุฏิที่พำนักสงฆ์ เป็นเรือน ๒ ชั้น ๆ ละ ๑๒ ห้อง รวมเป็น ๒๔ ห้อง (มีห้องน้ำ-ห้องสุขาเบ็ดเสร็จ) คิดเป็นมูลค่าห้องละ ๒๐๐,๐๐๐ บาท

ผู้ประสงค์จะเป็นเจ้าภาพ ๒๐๐,๐๐๐* บาท จะได้รับการจารึกชื่อภายในบริเวณห้อง
ผู้ประสงค์จะเป็นเจ้าภาพ ๑๐๐,๐๐๐* บาท จะได้รับการจารึกชื่อร่วมกับเจ้าภาพรายอื่นอีก ๑ ชื่อ
ผู้ประสงค์จะเป็นเจ้าภาพ ๕๐,๐๐๐* บาท จะได้รับการจารึกชื่อร่วมกับเจ้าภาพรายอื่นอีก ๓ ชื่อ

ทะยอยนำเงินส่งได้ภายใน ๒ ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ นี้เป็นต้นไป

ขอเชิญติดต่อบริจาคและรับพระเป็นที่ระลึกได้ที่

๑. **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕, ๒๒๕-๑๙๙๘
๒. ประชาสัมพันธ์ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม** ริมถนนสายบางแพ-ดำเนินสะดวก กม.ที่ ๑๔ จ.ราชบุรี โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐

(* ๒๐๐,๐๐๐ บาท จะได้รับพระผงรุ่น ๔ พิมพ์สี่เหลี่ยม ของวัดปากน้ำ เป็นที่ระลึก ๑ องค์
๑๐๐,๐๐๐ บาท จะได้รับพระผงรุ่น ๔ พิมพ์สามเหลี่ยม ของวัดปากน้ำ เป็นที่ระลึก ๑ องค์
๕๐,๐๐๐ บาท จะได้รับพระผงสมเด็จพระธรรมกายฝังเพชร เป็นที่ระลึก ๑ องค์)

• •

สาธุชนผู้สนใจพระตระกูลวัดปากน้ำ โปรดทราบ

พระตระกูลวัดปากน้ำ ที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อ **พระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺตฺตโม) รองเจ้าอาวาสและพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ วัดปากน้ำภาษีเจริญและพระอาจารย์**มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล** เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม สร้างขึ้นตามแนววิชชาธรรมกายที่รับถ่ายทอดมาจากพระเดชพระคุณหลวงพ่อวัดปากน้ำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแจกแก่ผู้ทำบุญนั้น **ไม่มีขาย! แต่หาได้ไม่ยาก** เพราะผู้มาทำบุญที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อำเภอ ดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี หรือที่ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. จะได้รับพระเป็นที่ระลึกตามที่กำหนดไว้ทุกท่าน

รายการสิ่งพิมพ์ เทปบันทึกเสียง และวีดีโอเทป
ธรรมปฏิบัติตามแนววิชชาธรรมกาย

จัดทำโดย

มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

สิ่งพิมพ์

๑. หลักการเจริญภาวนาเบื้องต้น ๑๐.-
๒. หัวใจของการเจริญภาวนา(ภาษาอังกฤษ) ๑๕๐.-
๓. พุทธภาวนา (พิเศษ) ๓๐.-
๔. โพธิปักขิยธรรม ๓๐.-
๕. สวดมนต์ทำวัตร ๑๕.-
๖. รูปหลวงพ่อสด (รูปเล็ก) ๑๐.-
๗. รูปหลวงพ่อสด (รูปใหญ่) ๕๐.-
๘. นิตยสารธรรมกาย (รวมเล่ม) ๒๕๐.-
๙. นิตยสารธรรมกาย ๓๐.-

วีดีโอเทป ภาคภาษาไทย

ธรรมปฏิบัติเบื้องต้น-กลาง-สูง ชุดละ ๔ ม้วน (ระบบ VHS ๑๘๐ นาที) ม้วนละ ๕๐๐.-
(ธรรมปฏิบัตชั้นสูงให้เฉพาะผู้ปฏิบัติได้ถึงธรรมกายแล้วเท่านั้น)

วีดีโอเทป ภาคภาษาอังกฤษ

๑. ธรรมปฏิบัติเบื้องต้น-กลาง-สูง ชุดละ ๓ ม้วน (ระบบ NTSC ๑๘๐ นาที) ม้วนละ ๕๐๐.-
๒.ธรรมปฏิบัติเบื้องต้น-กลาง-สูง ชุดละ ๒ ม้วน (ระบบ VHS ๑๘๐ นาที) ม้วนละ ๕๐๐.-

เทปบันทึกเสียง

๑. ธรรมปฏิบัติ ๑ ๓๐.-
๒. ธรรมปฏิบัติ ๒ ๓๐.-
๓. อานุภาพธรรมกาย ๑ ชุด ๓ ม้วน ๙๐.-
๔. ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าฯ ๑ ชุด ๓ ม้วน ๖๐.-
๕. ธรรมเทศนาหลวงพ่อวัดปากน้ำ ๓๐.-
๖. พระประสงค์-ให้เราผู้ปฏิบัติ ๓๐.-
๗. การบำเพ็ญบารมีเพื่อความสิ้นกิเลสและกองทุกข์ถึงมรรคผลนิพพาน ๕๐.-
๘. สู่ทางพระนิพพาน ๑ ชุด ๓ ม้วน ๙๐.-
๙. ทานกุศล ๖๐.-
๑๐. การป้องกันแก้ไขปัญหาชีวิตด้วยธรรม ๑ ชุด ๒ ม้วน ๖๐.-
๑๑. ภาวนาธรรมชั้นต้น-กลาง ๗ ม้วน ๒๑๐.-
๑๒. ทำวัตรเช้า ๓๐.-
๑๓. ทำวัตรเย็น ๓๐.-
๑๔. ตอบปัญหาธรรม อบรมพระรุ่น ๒๑ ๑ ชุด ๒ ม้วน ๖๐.-

ขอเชิญตั้งทุนนิธิภัตตาหารคิลานเภสัช
ในชื่อวงศ์ตระกูล หรือคณะของท่าน

วัตถุประสงค์เพื่อนำดอกผลมาใช้เป็นค่าภัตตาหารและค่ารักษาพยาบาลแด่พระภิกษุ สามเณร ผู้อยู่ศึกษาและปฏิบัติธรรม และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแพร่พระสัทธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ณ **"วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม"** ใน **สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

(๑) **ต้นทุนนิธิของท่านคงอยู่ตลอดไป**

(๒) **ได้ดอกผลมาเป็นค่าใช้จ่ายปัจจัยสี่แด่พระภิกษุ สามเณร ผู้ประพฤติธรรมและเผยแพร่ธรรมอันเป็นบุญเขตกว้างขวางไม่มีประมาณ เป็นบุญและบารมีหลั่งไหลติดตามให้ผลแก่ท่านตลอดกาลนาน** ให้เป็นผู้เจริญรุ่งเรือง สุข สมบูรณ์ บริบูรณ์ ด้วยมนุษยสมบัติ อันมีทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ คุณสมบัติ และบริวารสมบัติ เป็นต้น และสวรรคสมบัติอันประณีต ได้เป็นพลวปัจจัยให้ถึงนิพพานสมบัติ มีมรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

(๓) **เท่ากับท่านได้ใส่บาตรทุกวัน และได้รักษาพยาบาลภิกษุอาพาธเป็นประจำ เมื่อนึกถึง "บุญเป็น" คือบุญอันตั้งเป็นอยู่ตลอดกาลนาน ได้ทุกเวลา จิตใจย่อมผ่องใสทุกเมื่อด้วยบุญนี้** ชีวิตย่อมไม่มีตกต่ำ มีแต่จะเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป

(๔) ขอเชิญผู้มีจิตศรัทธาปวารณาและบริจาคตั้ง **"ทุนนิธิภัตตาหารฯ"** นี้ได้ทุกวัน **ด้วยทุนประเดิม ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) ขึ้นไป และเพิ่มทุนได้ทุกวัน** (ครั้งละ ๕๐๐ บาทขึ้นไป ตามระเบียบของธนาคาร)

ขอเชิญท่านสาธุชนปวารณาตั้งทุนได้ตามกำลังศรัทธา และจะมอบใบทุนนิธิภัตตาหารคิลานเภสัชให้เมื่อตั้งทุนครอบ ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) ขึ้นไปแล้ว ติดต่อขอตั้งทุนได้ทุกวันตั้งแต่บัดนี้ที่:

๑. สำนักงาน**มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕ , ๒๒๕-๑๙๙๘

๒. ประชาสัมพันธ์ **วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐ โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐

๓. สำนักงาน**โครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน** ตึกบวรเทพมุนี วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม. ๑๐๑๖๐

เช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมให้แก่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**
หากส่งเงินทางธนาณัติไปรษณีย์โปรดสั่งจ่าย **ป.ณ.หลานหลวง** ในนาม
มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม.๑๐๑๐๐

ขอเชิญสาธุชนเข้าร่วมการอบรมพระกัมมัฏฐาน
ณ สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี
ปีละ ๒ รุ่น ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ
ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ ธันวาคม ของทุกปี

เนื่องในโอกาสที่เปิดการอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์ปีละ ๒ รุ่น ระหว่างวันที่ ๑-๑๕ พฤษภาคม และ ๑-๑๕ ธันวาคมของทุกปี เพื่อสร้างพระในใจพระและสร้างพระวิปัสสนาจารย์ให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒินั้น ทางสถาบันได้เปิดโอกาสให้อุบาสก อุบาสิกา สาธุชนทั่วไปเข้ารับการอบรมได้ โดยขอให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑) ถือศีล ๘

๒) บำรุงค่าภัตตาหารเลี้ยงพระและค่าอาหารแก่ผู้มาปฏิบัติธรรมตามกำลังศรัทธา

๓) เตรียมเครื่องใช้ประจำตัว ดังต่อไปนี้ไปด้วย

- เสื้อผ้าชุดสีขาว และเครื่องใช้ประจำตัวประจำวัน
- เสื่อ ผ้าห่มนอน และมุ้งหรือกลด

เนื่องด้วยที่พักสำหรับชาย-หญิงมักจะไม่พอแก่ผู้เข้าไปอยู่อบรมพระกัมมัฏฐาน ทางสถาบันใคร่ขอสนับสนุนให้ผู้เข้ารับการอบรมอยู่กลด เพราะสัปปายะดี (เงียบสงัดจากเสียงพูดคุยรบกวน) และไม่ต้องอยู่ใกล้ชิดกันเกินไป และในกรณีที่มีผู้เข้ารับการอบรมมากที่พักมักไม่พอดังกล่าว

สำหรับท่านที่ไม่มีกลดเป็นของตนจะขอใช้กลดของสถาบันก็ได้ จะช่วยบำรุงกลดตามกำลังศรัทธา เพื่อให้สถาบันพอมีเงินทุนไว้ซ่อมหรือซื้อกลดเพิ่มใหม่แทนของเก่าที่ชำรุด ก็ขออนุโมทนา

๔) ข้อห้ามระหว่างการอบรม

๔.๑ ห้ามสูบบุหรี่ตลอดระยะเวลาของการอบรม (เลิกเด็ดขาดตลอดไปได้จะดีมาก)

๔.๒ ห้ามขาดการประชุมทุกครั้ง เว้นแต่จะติดธุระที่มอบหมายให้หรือเจ็บป่วย

๔.๓ ห้ามฟังวิทยุ

๔.๔ ห้ามจับกลุ่มสนทนากันในเรื่องไร้สาระที่ไม่ใช่การสนทนาธรรมหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

๔.๕ ห้ามพูดโอ้อวดผลของการปฏิบัติธรรม

๔.๖ ห้ามลงอาบน้ำหรือซักผ้าในคลอง

๔.๗ ห้ามทำความสกปรกในบริเวณสถาบัน เช่นทิ้งขยะมูลฝอยลงในที่ ๆ มิได้จัดภาชนะรองรับไว้

๕. ข้อควรปฏิบัติระหว่างการอบรม

๕.๑ ต้องช่วยตนเองในเรื่องความเป็นอยู่ เช่น ช่วยตนเองในการตักอาหารและการล้างถ้วยชามที่ใช้รับประทานอาหาร และทำความสะอาดสถานที่พักอาศัยเป็นต้น

๕.๒ ต้องรักษาความสะอาดในบริเวณสถาบัน

๕.๓ ต้องมีความสำรวมในทุกอิริยาบถ

๕.๔ ต้องร่วมมือกับสถาบันทุกอย่าง

๕.๕ ต้องตรงต่อเวลา

กำหนดการประจำวัน

๐๔.๐๐ น.	ตื่นนอน (สัญญาณระฆัง)
๐๔.๓๐ น.	ทำวัตรเช้า แล้วฝึกเจริญภาวนาธรรม
๐๖.๓๐ น.	รับประทานอาหารเช้า
๐๗.๐๐ น.	อุบาสกอุบาสิกาส่วนหนึ่งไปช่วยกิจกรรมพระบิณฑบาต
๐๘.๐๐ น.	อุบาสกอุบาสิกาวิทยากรและผู้ปฏิบัติธรรมได้ถึงธรรมกายต่อวิชชา
๐๙.๓๐ น.	ช่วยจัดและถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์
๑๑.๐๐ น.	รับประทานอาหารแล้ว พักผ่อนตามอัธยาศัย
๑๔.๐๐ น.	รับฟังธรรมบรรยาย
๑๗.๐๐ น.	ทำวัตรเย็น แล้วแบ่งกลุ่มฝึกเจริญภาวนาธรรมแล้วพักทำธุระส่วนตัว
๑๙.๓๐ น.	เจริญภาวนาธรรม
๒๑.๓๐ น.	ดับไฟ นอนหรือปฏิบัติภาวนาธรรมเองตามอัธยาศัย

กิจกรรมการเผยแพร่ธรรมะ มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย

การอบรมการเจริญภาวนาธรรม

ภายใต้การควบคุมพระกัมมัฏฐานของ พระเดชพระคุณ **พระภาวนาโกศลเถร** (วีระ คณฺฑตฺโม) และ**พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (มงคลบุตร)**

๑. ที่ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร (วัดภูเขาทอง)

ทุกวันอาทิตย์ วันละ ๓ รอบ (เฉพาะวันอาทิตย์ต้นเดือน มีพิธีถวายสังฆทานภัตตาหารเพลร่วมกันด้วย) ดังต่อไปนี้

๐๙.๐๐ น. เฉพาะผู้เจริญวิชชาธรรมกายชั้นสูงและวิทยากร

๑๐.๐๐ น. สำหรับสาธุชนโดยทั่วไปฝึกเจริญภาวนาทั้งเบื้องต้นและเบื้องกลางร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. สำหรับสาธุชนโดยทั่วไป โดยแบ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็นกลุ่มย่อย ให้พระวิทยากรและวิทยากรฆราวาส ควบคุมแนะนำโดยใกล้ชิดเป็นกลุ่ม ๆ

ทุกวันจันทร์ และ **พฤหัสบดี** ภาคค่ำ เวลา ๑๘.๓๐ น.

● **ที่พระอุโบสถ วัดสระเกศ** ระหว่างเทศกาลเข้าพรรษาทุกวันพระ เวลา ๑๐.๓๐ น. (ก่อนเวลานี้มีพระธรรมเทศนา)

๒. ที่วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ ทุกเย็น ที่วิหารเจริญภาวนา(ตึกขาว) และที่ตึกบวรเทพมุนี

๓. ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม ใน **สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี**

ทุกวันเสาร์ต้นเดือน เวลา ๐๗.๓๐ น. มีรถรับส่งผู้มีจิตศรัทธาไปปฏิบัติธรรม ที่วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม โดยไม่เสียค่าโดยสารแต่ประการใด เป็นประจำเช่นเคย มีกำหนดดังนี้

๐๙.๓๐ น. ทำวัตรเช้า แล้วเจริญภาวนาธรรม

๑๑.๐๐ น. ถวายสังฆทานภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์

๑๒.๐๐ น. รับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน

๑๓.๐๐ น. ทำวัตรเย็น ฝึกเจริญภาวนาธรรม

๑๔.๓๐ น. ออกเดินทางกลับจากสถาบันฯ

๔. ที่ธรรมสถาน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ด้านหลังตึกเลขาธิการ จุฬาฯ)

ทุกวันอังคาร และ **พฤหัสบดี** เวลา ๑๒.๑๕ น.

รายการธรรมปฏิบัติ ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์

๑. ช่อง ๙ อสมท. ทุกวันอาทิตย์สัปดาห์ที่ ๒ และ ๕ ของเดือน เวลา ๐๘.๐๐-๐๘.๓๐ น.

รายการ "ธรรมสู่สันติ" และ "ธรรมก่อนนอน" ทางสถานีวิทยุต่าง ๆ

๑. **สถานีวิทยุ ททท.(ภาคปกติ)** อสมท. กรุงเทพฯ ทุกวันอาทิตย์ เวลา ๐๘.๓๐-๐๙.๐๐ น.

๒. **สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย** กรมประชาสัมพันธ์ ทุกคืนวันอาทิตย์ (ก่อนปิดสถานี)

ขอเชิญร่วมสร้างอุโบสถ (วิหารธรรมกาย) วัดหลวงพ่อสด

ในสถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

อุโบสถ เป็นหัวใจสำคัญของวัด ด้วยว่าเป็นวิหารที่ประดิษฐานพระประธานแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเขตที่ต้องกำหนดเพื่อการทำสังฆกรรมที่สำคัญต่าง ๆ ของพระภิกษุสงฆ์ มีการบรรพชาอุปสมบทกุลบุตรทั้งหลาย การสวดและรับฟังปาฏิโมกข์ตามพระวินัยพุทธบัญญัติของพระบรมศาดา เพื่อทบทวนความบริสุทธิ์กายวาจาใจของพระภิกษุสงฆ์ร่วมกัน เป็นการรักษาพระธรรมและพระวินัยของพระพุทธเจ้าไว้มิให้วิบัติคลาดเคลื่อนและสูญหาย อุโบสถหลังนี้เป็นอุโบสถสองชั้นในงบประมาณการก่อสร้าง ๒๒ ล้าน กำหนดจะก่อสร้างเสร็จในปลายปี พ.ศ.๒๕๓๕ จะได้ใช้พื้นที่ชั้นล่างเป็นสถานที่อบรมและปฏิบัติภาวนาธรรม เพื่อสร้างพระในใจคน เพื่อสร้างพระวิปัสสนาจารย์และวิทยากรให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้เป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยกันสืบพระบวรพุทธศาสนาให้ยืนยาวยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ขณะนี้ได้มีผู้เป็นเจ้าภาพแล้วประมาณ ๑๙ ล้านบาท ยังขาดอยู่อีกประมาณ ๔ ล้านบาท จึงขอเชิญชวนสาธุชนทุกท่านร่วมเป็นเจ้าภาพสร้างปูชนียสถานที่สำคัญนี้โดยพร้อมเพรียงกันจักเป็นมหากุศลทับทวีเพิ่มพูนบารมี รัศมี กำลังฤทธิ์ ฯลฯ แก่ท่านต่อ ๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด แล.

๑) เจ้าภาพวงเงิน ๑๐๐,๐๐๐.- บาทขึ้นไป จะได้รับการจารึกชื่อไว้ในที่พิเศษในวิหารเป็นการเฉพาะ มีเพียง ๑๕๐ ที่เท่านั้น

๒) เจ้าภาพวงเงิน ๓๐,๐๐๐.- บาทขึ้นไป จะได้รับการบันทึกชื่อไว้ในสมุดพิเศษ ซึ่งจะเก็บไว้ในวิหารเพื่อแสดงให้สาธุชนรุ่นหลังได้อนุโมทนาต่อไป

๓) เจ้าภาพวงเงินต่ำกว่านี้ก็จะได้รับการบันทึกชื่อไว้ในหนังสือที่ระลึก

ผู้มีจิตศรัทธาโปรดติดต่อขอรับเป็นเจ้าภาพได้ที่:

๑. สำนักงาน**มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญวัดสระเกศฯ กทม.๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕
๒. สำนักงานโครงการธรรมปฏิบัติเพื่อประชาชน ตึกบวรเทพมุนี วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม.๑๐๑๖๐
๓. สถาบันพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๓๐ โทร. (๐๓๒) ๒๕๔-๖๕๐

ส่งเงินโดยธนาณัติโปรดสั่งจ่ายในนาม **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** โดยสั่งจ่ายเงินทาง **ไปรษณีย์ พลับพลาไชย** กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐ ถ้าสั่งจ่ายเงินโดยเช็คธนาคาร โปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อม ให้ในนาม **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ด้วย ขออนุโมทนา

✂ -

ใบปวารณา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

นามผู้บริจาค.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....

ตรอก/ซอย.....ถนน.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทร.....

ประสงค์จะ

- ☐ รับเป็นเจ้าภาพที่ดินเป็นที่ตั้งสถาบันฯ เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพอบรมพระกัมมัฏฐานแด่พระสงฆ์
- ☐ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยตลอดการอบรม รูปละประมาณ ๑,๕๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา เป็นจำนวนเงิน.....บาท
  - ☐ ค่าภัตตาหารแด่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่จะมาเข้ารับการอบรม รุ่นละประมาณ ๕๐๐-๘๐๐ รูป เป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยวันละประมาณ ๑๐,๐๐๐-๑๒,๐๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา ประจำวันที่.....เป็นจำนวนเงิน.....บาท
  - ☐ รับเป็นเจ้าภาพถวายกลดแด่พระสงฆ์ ชุดละ ๘๐๐ บาท หรือตามกำลังศรัทธา เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพกิจกรรมเผยแพร่ธรรมปฏิบัติทั่วไป เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ รับเป็นเจ้าภาพร่วมสร้างพระอุโบสถ เป็นจำนวนเงิน.....บาท
- ☐ เป็นเจ้าภาพร่วมบรรจุพระผงจำนวนพระ.....องค์ เป็นจำนวนเงิน.....บาท

รวมเป็นจำนวนเงิน.....บาท

การสร้างบารมี

ญาณรัตนะ*

ในหมู่ผู้ปฏิบัติย่อมจะรู้ซึ้งถึงความสำคัญของการสร้างบารมีเป็นอย่างดี เพราะเป็นเสมือนจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติธรรมเพื่อการพ้นทุกข์ ผู้ที่จะหลุดพ้นจากวัฏสงสารได้ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดนั้น จะต้องมีบารมีเต็มจึงสามารถตัดสังโยชน์กิเลสเครื่องร้อยรัดให้ติดอยู่กับโลกให้หมดไปได้ จึงจะบรรลุมรรค ผล นิพพานได้ หนทางของผู้ปฏิบัติธรรมจึงมิใช่เพื่อหาความสุขไปวันหนึ่ง ๆ หรือเพียงเฉพาะความสุขในโลกนี้เท่านั้น ยังหวังต่อไปถึงการสิ้นทุกข์อีกด้วย ทั้งปฏิบัติธรรมเพื่อช่วยตัวเองแล้ว ยังให้สามารถช่วยเหลือสัตว์โลกอื่นได้ด้วย สุดแต่ความปรารถนาของแต่ละคน

ตัวอย่างของบุคคลที่เรายกย่องสูงสุดของการสร้างบารมีในพุทธกาลนี้ก็คือ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสมณโคดม พระองค์ท่านได้ตั้งใจบำเพ็ญบุญบารมีมาอย่างมากก่อนที่จะได้มาบรรลุสัพพัญญูพระพุทธเจ้า นับแต่คิดในใจที่ปรารถนาสู่พุทธภูมิใช้เวลานานถึง ๗ อสงไขย (๑ อสงไขย คือระยะเวลาที่เติมศูนย์ ๑๒๐ ตัว) กับอีกแสนกัป หลังจากนั้นจึงได้เปล่งวาจาปรารถนาพุทธภูมิอีกเป็นระยะเวลา ๙ อสงไขยแสนกัป แล้วจึงปฏิบัติบำเพ็ญบารมีอีก ๔ อสงไขยแสนกัปบารมีจึงเต็มส่วน ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นอกจากตัวอย่างนี้ ยังมีพระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ ทั้งในอดีตที่เคยสร้างบารมีมาแล้ว และพระพุทธเจ้าที่จะมีมาในอนาคตที่กำลังสร้างบุญบารมีอยู่มากน้อยแตกต่างกัน

เราเป็นชาวพุทธจัดว่าเป็นศิษย์พระตถาคตเจ้า จึงควรได้ดำเนินรอยตามพระองค์ท่านด้วยการสร้างบุญ บารมี ถึงแม้จะไม่เท่ากับพระองค์ท่าน ก็ขอให้ได้สัก ๑ ส่วนในร้อยล้านส่วนก็ยังดี อาจยังไม่ต้องคิดไปถึงชาติอื่น ขอเพียงชาตินี้ชาติเดียวที่จะตั้งใจสร้างบุญบารมีให้มากที่สุด บางทีชาตินี้ทั้งชาติก็ยังยากเพราะกว่าจะได้เข้ามาหาพระพุทธศาสนา ได้เข้าใจ บุญ บาป การกระทำความดี ก็มักจะเข้าสู่บั้นปลายของชีวิตที่เหลืออยู่ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของชีวิตแล้ว และระยะเวลาที่เหลืออยู่นี้ก็ใช่ว่าจะเป็นเวลาที่สร้างบุญบารมีไปได้ตลอดก็หาไม่ อาจจะเป็นบุญปนบาปคละเคล้ากันไป ถ้าประมาณว่าชีวิตคน ๆ หนึ่ง ประมาณ ๗๐ ปี ได้มีโอกาสเข้ามาในพุทธศาสนาอย่างจริงจัง และสร้างบุญบารมี สัก ๓๕ ปี ก็นับว่าโชคดี แต่ละปีใน

---

*ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน ดี ซี

๓๕ ปี จะมีอยู่กี่ปีที่สามารถทำความดีได้ตลอดปี หรือสามารถรักษากาย วาจา ใจ ไม่ให้ไปละเมิดอกุศลกรรมได้ตลอดปี ในแต่ละปีมี ๓๖๕ วัน จะมีสักกี่วันที่สามารถทำความดีได้ตลอดวัน หรือสามารถรักษากาย วาจา ใจ ไม่ให้ไปละเมิดอกุศลกรรมได้ตลอดวัน ในแต่ละวันมี ๒๔ ชั่วโมง จะมีสักกี่ชั่วโมงที่สามารถทำความดีได้ตลอดชั่วโมง หรือสามารถรักษากาย วาจา ใจ ไม่ให้ไปละเมิดอกุศลกรรมได้ตลอดชั่วโมง ในแต่ละชั่วโมงมี ๖๐ นาที จะมีสักกี่นาที ที่สามารถทำความดีได้ตลอดนาที หรือจะสามารถรักษากาย วาจา ใจ ไม่ให้ไปละเมิดอกุศลกรรมได้ เพราะจิตใจของสัตว์โลกนั้นเร็วนัก เพียง ๑ วินาทีก็สามารถคล้อยตามกิเลส เช่น โลภะ โทสะ หรือโมหะได้ จะเห็นว่าการทำความดีอันไปสู่การสร้างบุญบารมีในชีวิตนี้ไม่ใช่ของง่าย ระยะเวลาของชีวิตมนุษย์ก็มีน้อยนัก และเมื่อไหร่จึงจะสามารถสร้างบุญ บารมี ให้เต็มส่วนจนบรรลุพระมรรค ผล นิพพานได้เล่า

บุญ บารมี ที่เราสร้างในชาตินี้เมื่อตายแล้วก็ไม่หายไปไหน เพราะจะติดอยู่กับศูนย์กลางกาย หรือธาตุธรรมของเราไปยังภพภูมิต่อ ๆ ไป และสามารถไปสร้างเพิ่มเติมอีก จน**บุญ บารมี เต็มส่วน ก็จะกลั่นตัวเองเป็นอุปบารมี และเมื่ออุปบารมีเต็มส่วนก็จะกลั่นตัวเป็นปรมัตถบารมี** และ**เมื่อปรมัตถบารมีเต็มส่วนจึงสามารถตัดกิเลสหรือสังโยชน์ออกหมดได้** เข้าสู่นิพพานในที่สุด

สัตว์โลกทั้งหมดแท้จริงแล้วก็เหมือนอยู่ระหว่างการเดินทางเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน แต่เร็วช้าต่างกัน สุขทุกข์ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับระดับบุญบารมีที่ทำมาและจะทำต่อไป ระหว่างหนทางที่ดำเนินอยู่ก็มีอุปสรรคมากมาย บางคนก็หลงทาง บางคนก็ถูกหลอก บางคนก็หลงติด บางคนก็มีทิฏฐิ บางคนก็อยู่ในความประมาท ล้วนแต่ทำให้เสียเวลาทั้งสิ้น และไม่ใช่ว่าเสียเวลาเพียงภพชาติเดียว อาจเสียเวลามานับภพนับชาติไม่ถ้วนแล้วก็ได้ ชีวิตของแต่ละคนเหลือเวลาสั้นยาวไม่เท่ากัน แต่ถ้าเทียบกับระยะเวลาที่ผ่านมาแล้วเป็นแสน ๆ ชาติ เวลาที่เหลืออยู่ในชาตินี้จึงนับว่าสั้นนัก

เวลาแต่ละปีที่จะผ่านไป ปีแล้วปีเล่า ใช่ว่าจะเป็นของใหม่ก็หาไม่ จึงไม่มีประโยชน์อันใดที่เราจะหลงอยู่แต่ในกองทุกข์ ด้วยมานะทิฏฐิ ถือตัวถือตน ยกตนข่มผู้อื่น คิดว่าตนเองสำคัญ ยึดมั่นถือมั่นในตัวตน ในพวกของตน ในความคิดของตน หรือโกรธแค้นเกลียดชังกันไม่มีที่สิ้นสุด **สัจธรรมอย่างหนึ่งก็คือในไม่ช้าก็ต้องตายจากกัน อย่าเสียเวลาให้มากไปกว่านี้ ขอให้ปล่อยวาง ให้อภัยซึ่งกันและกัน ปรารถนาดีต่อกัน ตั้งใจและคิดถึง แต่การสร้างบุญบารมีของตน** เพราะเวลาสั้น แต่หนทางยังอีกไกลนัก

■■■■

ใบบอกรับเป็นสมาชิกนิตยสาร "ธรรมกาย"

วันที่_____เดือน_____พ.ศ._____

นาม_____บ้านเลขที่_____หมู่ที่_____ตรอก/ซอย_____

ถนน_____ตำบล/แขวง_____อำเภอ/เขต_____

จังหวัด_____รหัสไปรษณีย์_____โทรศัพท์_____

(๑) ประสงค์จะ : ☐ เป็นสมาชิก (ไม่คิดค่าส่ง) ตั้งแต่ฉบับที่_____

☐ ต่ออายุสมาชิก

☐ เป็นเจ้าภาพจัดส่งถวาย/ให้แก่: _____

ที่อยู่_____

(๒) เป็นเวลา : ☐ ๑ ปี อัตรา ๑๒๐ บาท ☐ ๒ ปี อัตรา ๒๔๐ บาท ☐ ๓ ปี อัตรา ๓๖๐ บาท

(ลงชื่อ)_____

โปรดส่งใบบอกรับไปที่: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕
หากส่งเงินทางไปรษณีย์ โปรดสั่งจ่าย: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ (สั่งจ่าย ปณ. หลานหลวง แห่งเดียว)
หากส่งเช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมแก่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**

ใบบอกรับเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์นิตยสาร "ธรรมกาย"

วันที่_____เดือน_____พ.ศ._____

นาม_____บ้านเลขที่_____หมู่ที่_____ตรอก/ซอย_____

ถนน_____ตำบล/แขวง_____อำเภอ/เขต_____

จังหวัด_____รหัสไปรษณีย์_____โทรศัพท์_____

ประสงค์จะ: ☐ **รับเป็นผู้อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์นิตยสาร** และให้ประกาศชื่อไว้ที่

☐ ปกหน้าด้านใน ๔,๐๐๐ บาท ☐ ปกหลังด้านนอก ๕,๐๐๐ บาท

☐ ปกหลังด้านใน ๓,๐๐๐ บาท ☐ หน้าสอดสี ๓,๐๐๐ บาท

☐ อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์ ๑,๐๐๐ บาท ☐ ประสงค์จะออกนาม ☐ ไม่ประสงค์ออกนาม

☐ อื่น ๆ_____จำนวนเงิน_____บาท

(ลงชื่อ)_____

โปรดส่งใบบอกรับไปที่ : **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศฯ กทม. ๑๐๑๐๐ โทร. ๒๒๔-๗๔๗๕
หากส่งเงินทางไปรษณีย์ โปรดสั่งจ่าย: **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย** ศาลาการเปรียญ วัดสระเกศ กทม. ๑๐๑๐๐ (สั่งจ่าย ปณ. หลานหลวง แห่งเดียว)
หากส่งเช็คธนาคารโปรดสั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมแก่ **มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกาย**

• หลวงพ่อพระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล (ป.ธ.๕) ได้รับอาราธนาไปบรรยายธรรมเรื่อง **"การบริหารจิต-วิธีปฏิบัติสมถวิปัสสนา"** ถวายแด่พระสงฆ์เถรานุเถระ จำนวน ๕๐ รูป จากจังหวัดนครปฐม และสมุทรสาคร ณ สถาบันราชภัฏ วิทยาลัยครู นครปฐม เนื่องในการสัมมนาพระสงฆ์เรื่อง "หลักการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น" ซึ่งวิทยาลัยครูนครปฐมร่วมกับกรมการศาสนาจัดขึ้น ระหว่างวันที่ ๕-๙ ก.ค. ๓๖

• ในพรรษากาลปี ๒๕๓๖ ได้มีกุลบุตรจำนวนไม่น้อยที่มาอุปสมบทเป็นพระนวกภิกษุ ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม (ในภาพ) หลวงพ่อพระอาจารย์มหาเสริมาชัย ชยมงฺคโล เจ้าอาวาส ผู้ทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์ในการอุปสมบทพระใหม่ กำลังสนทนากับญาติโยมชาวดำเนินสะดวก

• การก่อสร้างวิหารหลวงพ่อสดฯ ภายในบริเวณวัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ขณะนี้รุดหน้าไปกว่า ๘๐% แล้ว ทั้งนี้มี **พระเดชพระคุณ พระธรรมปัญญาบดี** เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กทม. เป็นเจ้าภาพใหญ่

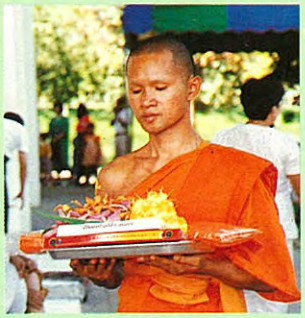

งานบุญกฐินสามัคคี

ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม

อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

วันอาทิตย์ที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๖

- ***บนซ้าย*** **คุณปิยบุตร ชลวิจารณ์** กรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารสหธนาคาร จำกัด แทนคุณบรรเจิด ชลวิจารณ์ ประธานใหญ่กฐินสามัคคี พร้อมด้วยผู้นำบุญกองกฐินต่าง ๆ ร่วมกระทำทักษิณาวัตร ๓ รอบศาลาอเนกประสงค์ บูชาพระรัตนตรัยก่อนประกอบพิธีทอดผ้ากฐิน
- ***บนขวา*** **ศ.บัญญัติ สุชีวะ** ประธานจัดงาน พร้อมด้วยผู้แทนประธานใหญ่และผู้แทนประธานอุปถัมภ์ นำสาธุชนกล่าวคำถวายผ้ากฐินสามัคคี
- ***กลาง*** พระภิกษุจากวัดสระเกศราชวรมหาวิหาร ผู้มีจิตเลื่อมใสศรัทธา เป็นผู้นำบุญกองกฐินด้วย
- ***ล่างซ้าย*** หลวงพ่อเจ้าอาวาส พระอาจารย์มหาเสริมชัย ชยมงฺคโล กล่าวแสดงสัมโมทนียกถาแก่เจ้าภาพ หลังจากเสร็จพิธีอปโลกนกรรม ระหว่างรอพระสงฆ์ออกไปครองผ้าจีวรใหม่ที่สาธุชนนำมาถวาย
- ***ล่างขวา*** เมื่อครองผ้าจีวรใหม่แล้ว พระสงฆ์กระทำการอนุโมทนาและให้พร